

Міністерство освіти і науки України
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки

На правах рукопису

Дунаєвська Ольга Валеріївна

УДК 801.111'271'373:2.558.3

**ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ТА ЛІНГВОКОГНІТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ
НОМІНАТИВНОГО ПРОСТОРУ *ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ* В
АНГЛОМОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ**

Спеціальність: 10.02.04 – германські мови

**Дисертація на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук**

Науковий керівник:
Єфремова Наталія Володимирівна,
кандидат філологічних наук, доцент

Луцьк – 2015

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	5
ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНИХ ТА ЛІНГВОКОГНІТИВНИХ АСПЕКТІВ РИТУАЛУ ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ ЯК ФОРМИ СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ.....	15
1.1. Ритуальна діяльність людини в контексті структур гуманітарного знання.	15
1.1.1. Специфіка встановлення особливостей релігійного ритуалу.	20
1.1.2. Історико-теологічний аспект англіканського хрещення як культурного феномену.....	29
1.2. Теоретичні засади вивчення ритуалу хрещення дитини у лінгвістичному аспекті.....	32
1.3. Принципи моделювання компонентів типової ситуації «Хрещення дитини».....	39
1.3.1. Модель ситуативної репрезентації хрещення дитини в британській лінгвокультурі.....	39
1.3.2. Когнітивна модель типової ситуації «Хрещення дитини».	48
1.3.3. Композиційна реперезентація когнітивної моделі типової ситуації «Хрещення дитини».	54
Висновки до розділу 1	62
РОЗДІЛ 2. ОСНОВНІ МЕТОДИ ТА ПРИНЦИПИ ДОСЛІДЖЕННЯ НОМІНАТИВНОГО ПРОСТОРУ ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ	65
2.1. Методи та прийоми моделювання лінгвокультурної моделі типової ситуації «Хрещення дитини».	65

2.2. Методологічні принципи дослідження когнітивно-семантичного аспекту типової ситуації «Хрещення дитини»	70
2.3. Засади встановлення зв'язків між елементами номінативного простору та їх інтердискурсивною репрезентацією	74
Висновки до розділу 2	77

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ НОМІНАТИВНОГО ПРОСТОРУ ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ..... 79

3.1. Семантичні особливості фреймової організації типової ситуації «Хрещення дитини»	79
3.2. Системний принцип формування номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ.	82
3.3. Функціонально-семантичні аспекти моделювання номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ	94
3.3.1. Контурні ФСП	95
3.3.1.1. Контурне ФСП «АГЕНТ / AGENT».....	95
3.3.1.2. Контурне ФСП «ПАЦІЄНС / PATIENT».....	120
3.3.2. Дифузні ФСП.....	126
3.3.2.1. Дифузне ФСП «ЗАСІБ / TOOL».....	126
3.3.2.2. Дифузне ФСП «ДІЯ / ACTION».....	127
Висновки до розділу 3	130

РОЗДІЛ 4. РІЗНОРІВНЕВІ ЗВ'ЯЗКИ НОМІНАТИВНОГО ПРОСТОРУ ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ..... 134

4.1. Особливості зв'язків між елементами номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ.....	134
4.1.1. Типи зв'язку між елементами номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ на рівні мікроФСП.....	134

4.1.1.1. Синонімічні зв'язки в межах номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ.....	134
4.1.1.2. Гіперо-гіпонімічні зв'язки та меронімія в межах номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ.....	140
4.1.1.3. Антонімічні зв'язки в межах номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ.....	145
4.1.2. Зв'язки між складовими номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ на рівні ФСП.	148
4.2. Інтердискурсивні зв'язки номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ	153
4.2.1. Інтердискурсивна актуалізація номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ.....	157
4.2.1.1. Інтердискурсивні моделі ідентифікаторів: “ <i>godfather</i> ”, “ <i>godmother</i> ”, “ <i>godparent</i> ”.....	159
4.2.1.2. Інтердискурсивна модель ідентифікатора “ <i>godchild</i> ”.....	173
4.2.1.3. Інтердискурсивні моделі ідентифікаторів “ <i>christening</i> ”, “ <i>baptism</i> ”, “ <i>to christen</i> ”, “ <i>to baptize</i> ”.....	174
4.2.2. Механізм формування інтердискурсивних зв'язків номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ.....	178
Висновки до розділу 4	181
ВИСНОВКИ	185
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	191
ДОДАТКИ.....	224

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ТС – типова ситуація

ЛМТС – лінгвокультурна модель типової ситуації

КМТС – когнітивна модель типової ситуації

ЛО – лексична одиниця

ЛСВ – лексико-семантичний варіант

ФСП – функціонально-семантичне поле

FD – fiction discourse

N-FD – non-fiction discourse

EDD – everyday discourse

M-SD – mass-media discourse

PD – political discourse

DB/F – discourse of finance / banking

DaR – discourse of advertising

DAr – discourse of art

TD – theatre discourse

CD – cinema discourse

MuD – music discourse

SD – sports discourse

MiD – military discourse

MeD – medical discourse

LD – law discourse

DF – discourse of fashion

DM – discourse of management

ВСТУП

Одна з перспективних тенденцій сучасної соціально-гуманітарної наукової парадигми – це дослідження специфіки мовних явищ, які задіяні у процесі об'єктивації духовного світу носіїв окремої культури в контексті втілення певної ситуації, наділеної особливим статусом в рамках досліджуваного соціуму. Це зумовлює аналіз лінгвокультурологічного та лінгвокогнітивного аспектів вираження будь-якого компонента досліджуваної ситуації, які відображають духовний світ носія культури у вигляді відповідних номінативних просторів.

Пріоритетним аспектом дослідження актуалізації елементів духовного світу носіїв окремої культури є апелювання до певного набору мовних засобів, які локалізовані у втіленні специфічної ситуації, в основі якої лежить явище ритуалу [66; 86; 89; 98; 99; 117; 121; 215].

Поняття ритуалу отримує низку інтерпретацій у рамках різних наук: етології [107], філософії [64; 109], психології [75; 137], культурології [17; 57; 167; 240], релігієзнавства [151; 192; 196; 248], соціології та соціолінгвістики [17; 106; 120; 124; 202; 204; 217], лінгвокультурології [86; 98; 117], психолінгвістики [89; 99], когнітивної лінгвістики [66; 228].

Ритуал як один з елементів, що забезпечують безпосередній зв'язок сфери сакрального і духовного [173; 182, с. 61] виконує функцію вмістилища духовних цінностей [32, с. 3].

На сьогодні принципи формування номінативних просторів встановлюють за такими ознаками: структурні, семантичні, етимологічні [55; 108]; цільові, функціональні [78; 118; 123; 227]; семантико-когнітивні якості [27; 77; 149; 156; 187]; лінгвокультурні характеристики конститuentів [27; 123].

Висвітлення проблематики добору одиниць, що формують номінативний простір зустрічаємо в працях вітчизняних [27; 77; 102; 139; 122] та закордонних [11; 189; 195; 200; 201; 208; 216; 217; 229] науковців. Базовою одиницею когнітивних утворень, що використовуються в процесі кодування елементів певної ситуації є фрейми як способи репрезентації фрагментів дійсності [60,

с. 257; 154, с. 40; 218; 225] та селекції відповідної комунікативної схеми [122, с. 5].

Поняття номінативного простору, з одного боку, отримує функціонально-семантичну польову інтерпретацію, а з іншого – охоплює стратегії, форми та засоби його репрезентації у свідомості, яка формує відповідний когнітивний образ відображений в мовній культурі, результатом чого є створення лінгвокультурної моделі.

Актуальність дисертаційної праці зумовлена поглибленим інтересом до моделювання номінативних просторів як організації мовних чинників з релігійної специфікою, способів конструювання їх ситуативного вираження, а також виокремлення конститuentів та принципів, що дозволяють визначити базові характеристики зазначених просторів.

Зв'язок роботи з науковими темами. Дисертація виконана в межах наукової теми кафедри практики англійської мови Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки «Системні та функціональні характеристики мовних одиниць фонетичної, граматичної й лексичної систем сучасної англійської мови», протокол № 2 від 25 вересня 2014 року (тема дисертації затверджена вченою радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, протокол № 7 від 26 січня 2012 року).

Мета дослідження – встановити лінгвокультурні та лінгвокогнітивні принципи і способи організації номінативних одиниць, що позначають компоненти хрещення дитини в сучасній англійській мові.

Досягнення сформульованої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- 1) розкрити культурні та релігійні елементи організації хрещення дитини у свідомості англіканської спільноти Британії як передумову формування певного лінгвокогнітивного образу;
- 2) визначити лінгвокультурні засади структуризації типової ситуації «Хрещення дитини»;
- 3) встановити принципи фреймового моделювання структурних елементів типової ситуації «Хрещення дитини»;

- 4) конкретизувати особливості комплексної методики аналізу номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ;
- 5) систематизувати корпус засобів вербалізації компонентів типової ситуації «Хрещення дитини» та виявити парадигматичні принципи їхньої організації;
- 6) встановити ядерну та периферійну стратифікацію компонентів номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ в рамках функціонально-семантичних полів;
- 7) описати типи семантичного зв'язку між складовими номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ;
- 8) розкрити інтердискурсивний аспект актуалізації номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ.

Об'єктом дослідження є мовні засоби реалізації елементів феномену хрещення дитини в сучасній англійській мові.

Предмет дослідження становлять лінгвокультурні та лінгвокогнітивні характеристики номінацій – елементів номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ в сучасній англійській мові.

Матеріалом слугували 79 теологічних текстів, що стосуються проведення ритуалу хрещення в рамках англіканського віросповідання, прецедентні висловлення сучасного англійського публіцистичного дискурсу та окремі фрагменти різних типів дискурсу загальною кількістю 843 приклади.

Метою та завданнями роботи зумовлено вибір таких **методів дослідження**: *гіпотетико-дедуктивний та суцільної вибірки*, за допомогою яких було сформовано корпус фактичного матеріалу; *аналіз та синтез* застосовано для встановлення та синтезування номінативного матеріалу; метод аналізу *словникових дефініцій та елементи компонентного аналізу* застосовано в процесі виявлення семантичних ознак складників номінативного простору; *методика фреймового моделювання*, за допомогою якої було встановлено кореляцію між структурними компонентами типової ситуації «Хрещення дитини» та їх когнітивними репрезентаціями; *мережеве моделювання* дало змогу сформувати

порівневу репрезентацію компонентів типової ситуації «Хрещення дитини»; *контент-аналіз* використано для диференціації номінативного матеріалу відповідно до встановлених контент-категорій; *польовий принцип* організації було застосовано з метою сегментизації суцільного номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ за ядерними та периферійними ознаками; *дискурс-аналіз*, елементи *інтерпретаційного* та *контекстно-ситуативного методів* дали підстави виокремити, проаналізувати та описати актуалізовані інтердискурсивні характеристики лексичних одиниць в процесі поширення номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ на різні типи дискурсів.

Наукова новизна. Пропонована робота – це перше дисертаційне дослідження, в якому номінативний простір ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ описано як складову лексико-семантичної підсистеми сучасної англійської мови; встановлено комунікативно-ситуативні елементи хрещення дитини; змодельовано кореляцію лінгвокультурних та лінгвокогнітивних властивостей номінативного простору; розкрито принципи інтердискурсивної актуалізації компонентів цього номінативного простору.

На захист винесено такі **положення**:

1. Хрещення дитини – специфічне сакральне явище, яке ідентифікує один із обов’язкових аспектів духовного становлення й соціалізації в житті кожного британця англіканського віросповідання і об’єднує цілу низку тісно пов’язаних між собою екстралінгвальних та лінгвальних аспектів: релігійних, соціальних, культурних, когнітивних, мовних та мовленнєвих. Екстралінгвальний бік хрещення дитини відображений в межах типової ситуації, яка вміщає підготовку, проведення хрещення та післяритуальний компонент, що визначені системною організацією, набором учасників, виконанням ними встановлених функцій, хронотопними характеристиками, що знаходять місце в культурі британців англіканського віросповідання.

2. Кореляція культурних особливостей, обмежених рамками розгортання типової ситуації «Хрещення дитини» в британському англомовному соціумі з номінативними одиницями, що використовуються для позначення елементів

зазначеної ситуації, постає у вигляді лінгвокультурної моделі. Остання організована як лінгвокультурна модель типової ситуації «Хрещення дитини», що включає релігійну та світську складові.

3. Когнітивне відображення типової ситуації «Хрещення дитини» передбачає наявність фіксованих ментальних схем і структур, що використовуються у процесі інтерпретації елементів екстралінгвального та лінгвального плану й слугують матеріалом для моделювання загального когнітивного образу, організованого за принципом відповідності релігійному чи світському сценаріям. Базова ланка сценаріїв відповідає структурі акціонального фрейму, що функціонує на підставі схеми ДЕХТО / ДЕЩО – ДІЄ / ДІЄ НА – ДЕХТО / ДЕЩО й ускладнюється за рахунок уведення додаткових ролей. Визначений набір фреймів та субфреймів як способів репрезентації інформації структурує когнітивну модель зони когнітивної картини світу носіїв британської культури, пов'язаної з хрещенням дитини.

4. Лінгвокультурна та когнітивна моделі типової ситуації «Хрещення дитини» фіксовані в мові за допомогою єдиної системи номінації у вигляді номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, структурованого на основі виокремлення функціонально-семантичних полів різної природи. Останні диференційовані за функціональним навантаженням їхніх базових елементів. Компоненти номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ отримують трирівневу організацію, що при проекції на типову ситуацію «Хрещення дитини» відповідає її трьохетапному розгортанню. Номінативний простір ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ об'єднує контурні функціонально-семантичні поля «АГЕНТ / AGENT», «ПАЦІЄНС / PATIENT» та дифузні – «ДІЯ / ACTION», «ЗАСІБ / TOOL» і відповідні їхні дискретні складові у вигляді мікрофункціонально-семантичних полів.

5. Розміщення компонентів функціонально-семантичних полів та дискретних частин ґрунтується на ядерно-периферійному принципі, аналіз якого передбачає семасіологічну інтерпретацію його складників, що відображає

встановлення лінгвокогнітивних та лінгвокультурних особливостей номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ.

6. Взаємодія компонентів номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ відбувається на основі парадигматичних явищ синонімії, гіперо-гіпонімії, меронімії, антонімії. Синонімія та меронімія переважно присутні між одиницями однакової частиномовної належності в рамках окремого сегменту мікрофункціонально-семантичних полів; антонімія поширена на елементи двох різних мікрофункціонально-семантичних полів, а гіперо-гіпонімія є альтернативою окремих структурних частин зазначеного номінативного простору, представлених мікро- та функціонально-семантичними полями.

7. Формування номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ не є завершеним процесом і демонструє динаміку за рахунок утворення інтердискурсивних зв'язків, що будуються окремими компонентами того чи іншого рівня зазначеного простору. Інтенсифікаторами динамічного розширення номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ є інтердискурсивні ідентифікатори *godfather, godmother, godparents, godchild, to christen, to baptize, christening, baptism*. Фрактальні моделі інтердискурсивних ідентифікаторів відображають специфіку актуалізації значень останніх і дають змогу встановити лінгвокультурні особливості інтердискурсивного втілення номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ.

8. Конструювання фрактальних моделей інтердискурсивних ідентифікаторів номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ проходить із залученням процесів кодифікації та декодифікації. Кодифікація сприяє актуалізації значень інтердискурсивних ідентифікаторів. Під час декодифікації інтердискурсивний ідентифікатор стає резистентним до впливу інтердискурсивних чинників, що є причиною відсутності актуалізації значень вказаних ідентифікаторів.

Практична цінність дослідження полягає у можливості використання його матеріалу в курсах з лексикології («Семантична структура», «Ономасіологія»), лінгвокультурології («Лінгвокультурні риси англіканства»),

спецкурсах із теолінгвістики, дискурсології, що стосуються поняття інтердискурсивності. Дослідження можуть застосовуватись для корпусних даних з метою укладання словників тезаурусного, синонімічного, антонімічного типів, інших лексикографічних праць.

Апробацію результатів дослідження здійснено на вісьмох міжнародних наукових конференціях: Міжнародній науково-практичній конференції «Пріоритети германського і романського мовознавства» (Луцьк, 2012), Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Лінгвокогнітивні та соціокультурні аспекти комунікації» (Острог, 2012), Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальные проблемы искусствоведения, филологии и культурологии» (Новосибірськ, 2013), Міжнародній науковій конференції «Пріоритети германського і романського мовознавства» (Луцьк, 2013), Міжнародній науковій конференції «Science progress in European countries: new concepts and modern solutions» (Штутгарт, 2013), Міжнародній науково-практичній конференції «Пріоритети германського і романського мовознавства» (Луцьк, 2014), Міжнародній науковій конференції «Актуальні проблеми термінознавства, романо-германської філології та перекладу» (Чернівці 2014), Міжнародній науковій конференції «Пріоритети германського і романського мовознавства» (Луцьк 2015) та двох всеукраїнських конференціях: Всеукраїнській науково-практичній конференції «Тенденції та напрямки в сучасній філології та міжкультурній комунікації» (Херсон, 2013), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Мова як засіб міжкультурної комунікації» (Херсон, 2015).

Публікації. Результати дисертаційної роботи знайшли відображення в 16 наукових публікаціях (загальним обсягом 2,9 др. арк.), з них 12 – наукові статті у фахових виданнях ВАК України (2,5 др. арк.), 1 – у тезах доповіді на науковій конференції (0,08 др. арк.), 2 – наукові статті в іноземних та 1 – у вітчизняному виданнях (0,4 др. арк.), які включені до міжнародних наукометричних баз.

Структура й обсяг роботи. Поставлена мета і завдання дослідження визначили композиційну структуру роботи: дисертація складається зі вступу,

чотирьох розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків, списку літератури, джерел ілюстративного матеріалу та 25 додатків. Загальний обсяг роботи становить 281 сторінку (з них 190 сторінок основного тексту). У тексті дисертації наведено 16 рисунків та 1 таблиця. Список використаних джерел включає 248 наукових праць. Список джерел ілюстративного матеріалу містить різні дискурсні контексти та лексикографічні джерела, у тому числі розміщені на веб-сторінках у мережі Інтернет загальною кількістю 107 позицій.

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження, визначено мету і завдання роботи, її теоретичне та практичне значення, вказані методи дослідження, сформульовано положення, винесені на захист.

У **першому розділі** окреслено специфіку релігійного ритуалу і виокремлено особливості хрещення дитини в межах англіканського віросповідання; здійснено опис термінологічного апарату лінгвокультурологічного та лінгвокогнітивного дослідження; змодельовано типовий ситуативний образ релігійного ритуалу хрещення дитини та визначено передумови його дослідження з позицій фреймової семантики; сформовано лінгвокультурну та когнітивну моделі типової ситуації «Хрещення дитини».

У **другому розділі** описано основні методологічні принципи процесів номінації засобами сучасної англійської мови компонентів типової ситуації «Хрещення дитини»; запропоновано опис базових методів та прийомів моделювання лінгвокультурної та когнітивної моделей типової ситуації «Хрещення дитини». Сформульовано засади встановлення парадигматичних зв'язків між елементами номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ та розкрито специфіку його інтердискурсивної актуалізації.

У **третьому розділі** запропоновано аналіз номінативного наповнення акціональних фреймів когнітивної моделі типової ситуації «Хрещення дитини»; описано принципи формування і організації номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ з огляду на функціонально-семантичну специфіку його наповнення у вигляді контурних та дифузних утворень, а також здійснено їх ядерно-периферійну стратифікацію інтерпретацію.

У четвертому розділі експлікуються принципи утворення різнорівневих зв'язків між елементами номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ; ідентифіковано парадигматичний аспект взаємодії компонентів вказаного простору; запропоновано шляхи інтердискурсивної актуалізації специфічних компонентів, маркованих як базові інтердискурсивні ідентифікатори номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ; проведено аналіз та здійснено моделювання фрактальних структур, які відображають механізми актуалізації інтердискурсивних ідентифікаторів.

У загальних висновках підбито підсумки проведеного дослідження, окреслені перспективи подальшої роботи.

Додатки містять рисунки лінгвокультурної та когнітивної моделей типової ситуації «Хрещення дитини», таблиці розподілу номінативного матеріалу в рамках функціонально-семантичних полів, схематично зображене поярусне розташування лексичного матеріалу, схему розміщення та взаємодії функціонально-семантичних полів у рамках номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, фрактальні моделі втілення інтердискурсивних ідентифікаторів номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, схеми процесів кодифікації та декодифікації інтердискурсивних ідентифікаторів.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНИХ ТА ЛІНГВОКОГНІТИВНИХ АСПЕКТІВ РИТУАЛУ ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ ЯК ФОРМИ СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

1.1. Ритуальна діяльність людини в контексті структур гуманітарного знання.

Дослідження мовних особливостей будь-якого народу передбачає врахування способів організації його знань, чинників формування соціальних запитів та інтересів як окремих індивідів так і культурних спільнот [214, с. 5–6]. Пізнання менталітету будь-якого суспільства тісно пов'язане з ритуальною проблематикою, зокрема особливостями та функціями ритуалів [99, с.15; 233]. Саме в ритуалі сконцентровані найважливіші фрагменти колективної пам'яті й людського досвіду [17, с.11]. Ритуал є будівельним елементом культури, за допомогою якого вдається змоделювати картину світу [99, с.18]. Явище ритуалу набуває статусу міждисциплінарного, у результаті чого фігурує в дослідженнях таких галузей науки, як етологія (К. Лоренц), філософія (М. М. Маковський, Р. Н. Макколей, Р. Жирар), психологія (В. Ф. Петренко, Л. А. Карнацька, І. Г. Яковенко, А. Д. Пилипенко), культурологія (О. М. Фрейденберг, В. І. Єр'оміна, Д. Спербер, В. Ю. Лебедєв), релігієзнавство (Г. В. Щеткін, В. А. Бодак, К. С. Елбакян, В. Н. Горовой), соціологія і соціолінгвістика (Е. Дюркгайм, Н. Б. Мечковська, В. Тернер), етнолінгвістика (А. К. Байбурін, В. Н. Топоров, С. М. Толстая, А. ван Геннеп), лінгвокультурологія (В. А. Маслова, А. І. Кравченко, М. Г. Ізвєкова, М. В. Змійова), психолінгвістика (В. В. Красних, А. П. Боргоякова, О. Г. Ласская), когнітивна лінгвістика (Р. Н. Макколей, Е. Т. Лоусон).

Слово «ритуал» (rite, ritual) походить від латинського “ritus”, що позначає один із сакральних елементів богослужіння або святкування. Термін закріпився в європейському дискурсі ще до XVI – XVII століття й належав до специфіки християнського культу. З XIX століття статусу «ритуальної» набуває діяльність, яка певним чином пов’язана з речами символічного характеру. До останньої може належати поведінка вболівальників, щорічна зустріч випускників та ін. З другої половини XIX століття «ритуалом» як науковим концептом починають оперувати під час проведення досліджень із соціології, соціальної та культурної антропології, первісної культури, історії, археології, лінгвістики [46, с. 3].

Важливого значення проблематика ритуалу набуває в рамках етологічних досліджень, де термін «ритуал» був вперше введений К. Лоренцом під час вивчення поведінки тварин. Розвиваючи здобутки Дж. Хакслі, вчений використовує термін «ритуал» для позначення певного шаблону поведінки із впорядкованим операційним набором [107, с. 426–427]. Це спонукає О. Г. Ласскую прийти до висновку, що головна причина виникнення ритуалу – це комунікативна потреба [99, с. 15]. Таким чином, ритуал виникає у відповідь на задоволення потреби в комунікації, а отже, може номінуватись як первинний засіб комунікації.

Актуальним у межах філософії виявляється пошук джерела ритуалу. Зокрема, Р. Жираром було проведено паралелі між ритуалом і жертвоприношенням [64, с. 12–25]. Філософи пропонують вважати ритуал одним із компонентів специфічного, образно-чуттєвого уявлення про явища природи і суспільного життя – міфологічної картини світу [109, с. 15].

Не випадковим є опис міфо-ритуального зв’язку. Адже це питання розкриває безпосередній стосунок ритуалу до первобутності. Існування ритуальної діяльності підтримується первобутністю, відображеною у міфі. Міф та ритуал взаємодоповнюють один одного [109, с. 20–26]. Міф був покликаний підтримувати соціальний порядок і соціальний контроль у примітивному суспільстві [151, с. 16] як жива реальність. А ритуал – те, що робить міф

«живим». Якщо обидва – взаємопроникні сутності, то їх зв'язок втілюється в певному симбіозі двох начал. Міф без ритуалу є «мертвим продуктом», а ритуал дає йому можливість «жити» [124, с. 10]. Отже, обидва поняття – взаємопояснювані сутності, вони виражають одне й те ж саме, але у різний спосіб. У такому випадку ритуал можна вважати інсценуванням міфу, а міф – омовненням ритуалу [32, с. 11]. У житті певного народу міф і ритуал не лише взаємопов'язані, а й разом пропонують модель «правильних» моральних настанов для світського життя [196, с. 57–59], формуючи через ритуальний зв'язок предків і нащадків таку важливу передумову існування народу, як минуле з його пережитим досвідом. Одну із провідних ролей у міф-ритуальному комплексі відіграє міфотворчість як найдревніша символічна мова, за допомогою якої людина моделювала, класифікувала та інтерпретувала світ [151, с. 16]. Система ритуалів, міфологія та мова конкретного народу є трьома складниками формування в народі уявлення про світ. Схематично це можна зобразити так:

Рис.1.1. Формування картини світу

Щодо генези цих трьох елементів В. В. Іванов, наприклад, схильний вважати, що ритуальна дія була первинним процесом, услід за яким і на основі якого формувалися міфологічні уявлення та символічна мова, а «мова символічних дій є базою для засвоєння словесної мови» [76, с. 351]. Ритуал, будучи найдревнішим способом збереження інформації в дописемному суспільстві, вмщував картину світу етносу та моделі поведінки в певних ситуаціях. Одним із головних призначень ритуалу є повторення, відтворення картини світу, уявлення про необхідні заходи у відповідальних та критичних

ситуаціях. Отже, ритуал допомагав зберегти етнокультурну ідентичність дописемного колективу.

Міфо-ритуальна тематика прослідковується й у психології, де, за А. Д. Пилипенком, ритуально-міфологічний комплекс є моделлю функції свідомості [137, с. 45]. Однією з функцій ритуалу є досягнення ним психотерапевтичного ефекту, що сприяє розрядці нервової системи учасників, виконавців і спостерігачів ритуального дійства [75, с. 16]. У межах цієї науки ритуал досліджують як «універсальну форму внутрішнього (ментального, тілесного, психологічного) і зовнішнього (культурного, природного, соціального) простору» [194, с. 21].

У культурології ритуал характеризують як дії, котрі певним чином упорядковують навколишнє середовище, не виконуючи функції пошуку та обробки інформації [167, с. 212]. Провідну позицію ритуал займає саме в архаїчній культурі, адже його вважають основним елементом моделювання картини світу [17, с. 11; 240], що відображає вищі цінності певної традиції [57, с. 14].

У релігієзнавстві ритуалу приділяють особливу увагу, адже це основний елемент релігійного культу [248, с. 62–72]. Ритуал можна пояснити як архетипну дію, спочатку виконувану богом, героєм або предком [191, с. 45–49]. Ритуал є історично сформованим різновидом поведінки, неінстинктивної, соціально санкціонованої, впорядкованої, символічної, зі строго канонізованим способом і порядком виконання дій [136, с. 7].

Дослідження ритуальної діяльності в соціології й соціолінгвістиці були здебільшого спрямовані на виявлення функціональних особливостей явища ритуалу. Це зумовило виділення соціокультурної функції ритуалу як провідної [17; 120; 124; 173; 201]. Водночас ритуал виконує функцію фіксації, збереження та передачі соціальної пам'яті в дописемній культурі [106, с. 153] та допомагає встановити соціальні зв'язки [171, с. 27]. Отже, ритуалу притаманне певне соціальне навантаження, яке проявляється в його здатності відігравати роль транслятора соціального та соціокультурного досвіду народу.

Ще на початку XIX століття в мовознавстві відбувся переломний момент, результати якого визнаються й до сьогодні сучасною лінгвістикою, де панує теза про те, що мова – це не лише система різнорівневих одиниць, але й історія, культура і традиції [7; 4; 11; 124; 206; 214; 243]. Це стало поштовхом для формування нового міждисциплінарного явища в лінгвістиці – лінгвокультурології, котра виникла на перетині лінгвістики, країнознавства, культурології. Вона досліджує прояви культури народу, відображені й закріплені в мові [98]. Оскільки ритуал посідає провідну позицію в питаннях формування й вивчення мови, він потрапляє в поле зору лінгвокультурологів. Зокрема, В. А. Маслова пропонує вважати ритуал одним із елементів, що має особливе значення під час опису зв'язку мови та культури. Ритуал визначається як певна система впорядкованих і хронологічних дій [117, с. 30–40], які, за класифікацією А. І. Кравченка, можна поділити на «ритуальні та неритуальні», або дозволені й недозволені, «некультурні» [86].

У психолінгвістиці ритуал постає як один із елементів процесу породження мови, а також досліджується як змістова частина мовної свідомості [89, с. 21–22]. Ритуал передує мові і слугує певним локусом для її утворення. Існує думка, що мова формувалася в глибинах ритуалу, поступово переймала його функції [99, с. 25].

У когнітивній лінгвістиці дослідження ритуалу здійснюється у трьох напрямках: 1) встановлення відповідності між ментальними репрезентаціями та ритуальною діяльністю; 2) аналіз та опис знайдених відповідностей; 3) опрацювання теоретичного підґрунтя, пов'язаного з когнітивними дослідженнями ритуальної діяльності [228]. Особливу роль у зазначених дослідженнях відіграють археологічні здобутки. Зокрема, в центрі уваги спільного дослідження когнітивного аспекту та археологічної значущості релігійного ритуалу, здійсненого Т. Лоусон та Р. Макколей, є запам'ятовування, оскільки саме людська пам'ять дозволила зберегти знання про те, що таке ритуал і що він означає [228, с. 4–9].

Отже, ритуал можна схарактеризувати, з одного боку, як певний канонізований елемент релігійного культу, а з іншого – як універсальну модель соціальної поведінки, що передає етнокультурну ідентичність, тобто здатна відображати культурні цінності та традиції, причиною виникнення яких була необхідність передавати закодовані в пам'яті знання. Аналіз такої системи передбачає дослідження задіяних у ній когнітивних процесів та її вербальної і невербальної експлікації, що дає раціональне зерно для подальшої дослідницької роботи в цій сфері.

1.1.1. Специфіка встановлення особливостей релігійного ритуалу. У дослідженні ми помітили тенденцію, котра вказує на те, що ритуал як явище міждисциплінарне не завжди є чітким з причини ототожнення його з поняттями «звичай», «обряд», «церемонія», «культ». Ця тенденція простежується і в англійській мові, де як синоніми до «ритуал» (“ritual”) вживаються слова “rite”, “ceremony”, “custom”. Ці номінації потребують роз'яснення та уточнення шляхом виокремлення особливостей їх використання.

Феномен ритуалу довгий час не сприймався серйозно в основному через його безпосередній зв'язок із таким поняттям як «звичай». В аналізі підходів до трактування семантики цього поняття, В. А. Маслова зробила висновок, що звичай, який має переважаюче практичне значення, міг бути наділений і символічним смислом [115]. Цю характеристику звичаю розкриває його функція перекладати священне загальнодоступною мовою квітів і запахів, об'ємів і рухів, звуків і речей, що абсорбує всі різновиди людської діяльності, перетворює прості предмети у властивості й символи [32, с. 15–17]. В основі протиставлення понять «ритуал» та «звичай» лежить критерій виокремлення їх символічних та практичних ознак [10, с. 98–99; 54, с. 512–513]. У цьому випадку необхідно враховувати, чи зазначені поняття вказують на практичну доцільність і чи є можливим протиставлення їх практичних та символічних аспектів [17, с. 28–29].

Існує думка, що з часом ритуальні дії поступово перетворювались у звичаї, втрачали магічні мотиви та сакральні особливості. Більшість із них

скорочувалися, спрощувалися. Щодо словесного оформлення, то спочатку його деструктуризовували, а в окремих випадках редукували [121]. Подібну тенденцію було помічено В. В. Глебкіним в англійській мові, де “custom” рідко використовується як синонім до “ritual” або “rite”. “Custom” пов’язують зі звичкою та відсутністю сакрального змісту, що дає можливість зауважити неспіввіднесеність із вищою реальністю [46, с. 8]. Отже, звичай / custom як різновид ритуалу / ritual / rite, тяжіє до спрощення, поступово втрачає ознаки сакрального, релігійного і переноситься у сферу буденного й повторюваного. Мовне наповнення ритуального дійства також спрощується шляхом редукції. Таким чином, звичаї можна характеризувати як «спрощені» ритуали, які уособлюють ознаки буденного.

Одним із ключових елементів дослідження ритуальної діяльності є визначення відмінності понять «ритуал» та «обряд». Тематику обрядовості розкривають А. ван Геннеп, В. А. Бодак, А. І. Бикадоров, В. В. Глебкін та ін. А. І. Бикадоров схиляється до твердження, що обряд є різновидом звичаю [32, с. 17]. У такому випадку доречно буде зауважити, що ритуальна діяльність охоплює звичаї та обряди. Досить ґрунтовно тематика обрядів була описана А. ван Геннепом у праці «Обряди переходу» 1999 року [45]. Явище «обрядів переходу» можна характеризувати як конгломерат, що передбачає зміну соціального становища, релігійної позиції, поглядів на світ, місця в ньому. Всі вище перелічені складові формують певну оболонку, картину світу як окремого індивіда, так і народу. Поняття «обряди переходу» закріплене за найважливішими для громади та окремих індивідів етапами життя: народження, набуття соціальної зрілості, шлюб, батьківство, зміна соціального статусу. Всі ці етапи уособлюються у відповідних ритуалах та оформлюються в церемоніях [192, с. 40]. Спираючись на семантичні особливості англійського відповідника обряду “rite”, вслід за В. В. Глебкіним ми схиляємося до думки, що явище обряду / rite є швидше різновидом ритуалу / ritual, а не звичаю / custom. В англійській мові на це вказує близькість “rite”, що використовується як синонім “ritual”. “Rite” може бути частиною “ritual”, але не навпаки, оскільки

характерною рисою обряду / rite є схильність до сфери традиційного ритуалу / ritual – тяжіння до цінностей [46, с. 6].

Доказом відсутності чіткої межі між двома поняттями є наявність спільних стрижневих компонентів: «впорядкований», «установлений», «загальноприйнятий», «постійний» [99, с. 52]. Таким чином, «ритуал» і «обряд» тісно пов'язані, а часто і взаємозамінні поняття, особливо в релігійному середовищі. Тому зрозумілим стає наявність різних тлумачень хрещення, котре В. Ю. Лебедев і О. Г. Ласская класифікують як релігійний ритуал [99, с. 6; 101, с. 127], а А. ван Геннеп визначає хрещення як обряд [45, с. 9]. В. В. Глебкін також вважає хрещення обрядом, з наголосом на його традиційність [46, с. 4]. Хрещення категоризується як обряд у класифікації В. А. Бодак і належить до обов'язкових обрядів, таких, як шлюб, соборування і поховання. Особливістю цієї групи є відносна стійкість. Окрім обов'язкових, існують ще дві групи: регулярні / нерегулярні – сповідь, паломництво, причастя; необов'язкові – молитви, християнські привітання [24, с. 160]. Зауважимо, що обряди й ритуали в цьому випадку додають упорядкованості людському буттю, роблять його контрастнішим та вносять певну конкретність щодо місця та ролі людини в соціумі. Як частина ритуальної діяльності вони здійснюють функцію передачі сформованої предками картини світу, тим самим забезпечують та обумовлюють лінгвокультурні особливості соціуму й успішну життєдіяльність людини.

У нашому дослідженні, ми схилиємося до визначення хрещення як релігійного ритуалу, що є уособленням вищих цінностей і невід'ємною частиною лінгвокультури та сучасної картини світу.

Щодо різниці понять «церемонія / ceremony» і «ритуал / ritual», то з XIX століття термін «ритуал / ritual» починає використовуватись разом із значенням церемонія / ceremony для позначення саме релігійної ситуації. Окремо термін «церемонія / ceremony» функціонує ще задовго до XIV століття і співвідноситься з чітко нормованою діяльністю сакрального характеру. Пізніше це поняття поступово переносять на світський рівень, звідки вирази “*without ceremony*”, “*to stand upon ceremony*”, що калькується як «без церемоній», «не

церемонячись» [46, с. 3]. О. Г. Лаская інтерпретує ритуал як «сукупність обрядів і церемоній, що реалізуються через установлений порядок і правила поведінки» [99, с. 3]. А. ван Геннеп закріплює за церемонією / ceremony функцію супроводу основних етапів життя індивіда, переданих в обрядах [45, с. 9]. На мирському рівні церемонія / ceremony визначається як репрезентація і форма вираження обряду й ритуалу [99, с. 52].

Синонімічне зближення термінів «культ» та «ритуал» є специфічним у сфері релігії, тому постає питання про різницю цих двох понять. А. І. Бикадоров визначає культ як «сукупність визначених церковними канонами і традицією обрядів, що надає вірянам можливість безпосереднього спілкування з Богом або святими» [32, с. 17]. К. Ренфрью та В. А. Бодак характеризують культ як такий, що «в найбільш концентрованій формі відображає сутність і специфіку будь-якої релігії» [24, с. 82; 238, с. 57–79]. К. С. Елбакян розрізняє культ релігійних організацій та релігійний культ. Перший визначається як «вшанування, поклоніння божеству, священним предметам, місцям, характерною рисою якого є поклоніння його засновникові». Суб'єктами культу можуть бути окремі індивіди, здебільшого невеликі локалізовані релігійні групи, очолювані харизматичними лідерами. У релігієзнавстві культ пов'язують насамперед із догматами, відповідними ідеями, доктринами, викладеними в культовому тексті, прикладами якого є Святе Письмо, молитви, псалми, медитації. Релігійний культ також є важливою частиною релігії. Його завдання – забезпечення зв'язку людини або співтовариства людей з надприродними силами і підтримання у вірян релігійних почуттів. К. С. Елбакян пропонує вважати різновидами релігійного культу ритуальні танці, богослужіння, обряди, свята, молитви, піст, паломництво та ін. [192, с. 252–253].

Ще в епоху Середньовіччя було запропоновано поділ культу на внутрішній, до якого належали благоговіння, довіра, любов, низькопоклонство, та зовнішній, наділений ознаками, що об'єктивують культ. На думку В. Ю. Лебедева, саме зовнішню частину культу можна справедливо позначити як ритуальну. Щодо твердження А. С. Горелова про жертву Христа на Голгофі як

про джерело християнського культу, вчений зазначає, що ця жертва була реальністю культу, а не ритуальною. Ритуалами будуть всі наступні дії, пов'язані з нею, насамперед євхаристичні богослужбові ритуали [101, с. 138]. Варто взяти до уваги і твердження А. Уотса, котрий говорить про ритуал як про інше буття культу [175]. Ще однією ознакою ритуалу є стандартність і здатність до відтворення набору осмислених дій із ціннісним змістом та знаковим характером. Характеристикою культу є здатність до об'єднання та інтеграції всіх елементів не лише людського буття, але й буття всього світу. Тим часом ритуал дозволяє це висловити очевидним способом. Релігійний ритуал є своєрідними «ворітьми» до сфери культу [101, с. 28–32]. Отже, культ – ширше поняття, ніж ритуал, як певний конгломерат, який охоплює ритуальну діяльність разом з обрядами, церемоніями та звичаями.

Результати дослідження взаємозв'язку понять «ритуал», «обряд», «церемонія», «звичай», «культ» дозволяють визначити місце хрещення, що можна зобразити за допомогою схеми:

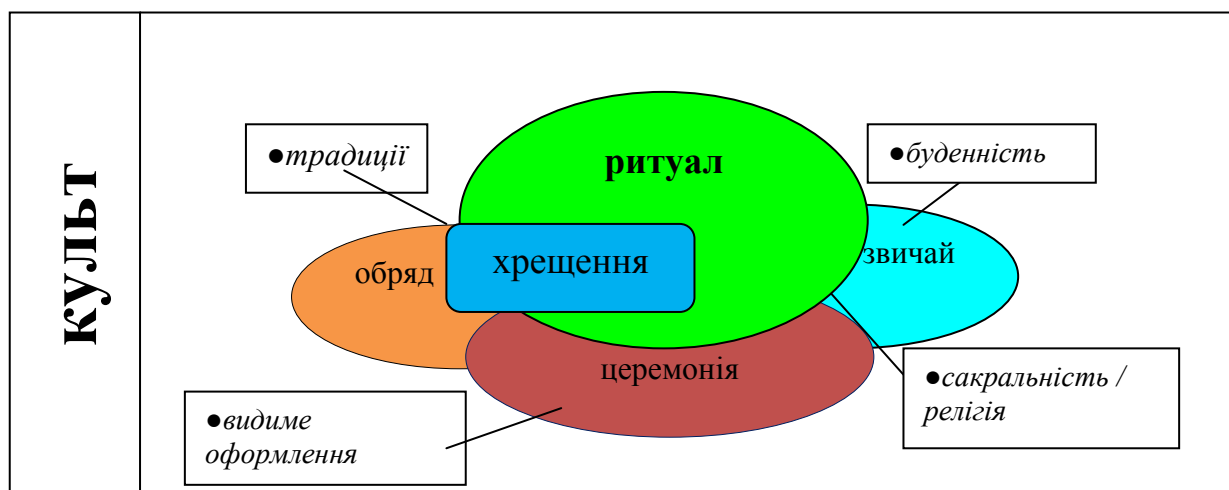

Рис. 1.2. Локалізація проведення хрещення

Схема описує специфіку використання суміжних з ритуалом понять, де ритуал як первинний сакральний елемент картини світу предків, а також локус формування мови в діахронному зрізі підлягав поступовій сегментизації та деструктуризації. Ритуали, які становили ядро світобачення і вирізнялися несуттєвою мобільністю, виявилися найменш сприятливими до змін і

закріпилися у сфері сакральності – релігії, інші – відокремлювалися та поступово тяжіли до сфери традиційного і стали обрядами. Особливістю такого перерозподілу є наявність так званих «ритуалів-обрядів», котрі перебувають у зоні синонімічного зближення обох понять. Серед них знаходиться й ритуал хрещення, чим можна пояснити розташування явища хрещення на схемі та розбіжності в його розумінні різними дослідниками. Щодо решти ритуалів, що первинно займали досить хитку позицію, то вони повністю трансформувались у звичаї і стали належати до сфери буденного, яка не містить вищих цінностей і є досить мінливою. Церемонії є видимим оформленням ритуалу, закріпились за звичаями та обрядами як його похідні. Всі ці процеси відображені в культовій практиці. Попри те, що ритуал хрещення класифікується як релігійний, особливістю котрого є сакральність, притаманна йому через уособлення вищих цінностей, він не може бути суто звичкою чи традицією, і ми схильні називати його саме ритуалом, а не обрядом або звичаєм.

Дослідження явища ритуалу потребує залучення терміна «ритуальна діяльність», зокрема В. В. Глебкін пропонує лише ту діяльність називати «ритуальною», в якій одним з ядерних елементів виступає саме символічність, а не практична необхідність [46, с. 7]. Символіка як сукупність символів і знаків є невід'ємною частиною релігії та релігійного ритуалу. Символи – уособлення вищих цінностей, апелюють до відчуженої людської сутності, поєднують в собі відкритість, внутрішню напругу, раціональність та емоційність. Символом може бути не лише певний об'єкт чи слово, але й людська діяльність [32, с. 3]. Особливо суворої нормованості символіка набуває в релігійному середовищі, котре неодмінно передбачає наявність релігійного ритуалу, характерною рисою якого є зв'язок із сакральним, священним, що вважається надбанням цієї традиції і проявляється у вищому типі поведінки, святості [173, с. 35]. Зв'язок сакрального й ритуального виявляється в процесі виконання ритуалу, коли формується найсприятливіше середовище для повного виявлення священного та його видів. У твердженні Н. А. Хренова ритуал постає як «концентрований прояв сакральних цінностей», а щодо сакральності, то її вчений співвідносить з

«надчутливою реальністю – світом предків, божеств, культурних героїв» [182, с. 61].

Зауважимо, що існування сакрального простору забезпечене релігійним або «богослужбовим» ритуалом, що передбачає присутність надприродного.

Релігійний ритуал є транснаціональним, оскільки наявний у кожній культурі, незалежно від її внутрішніх характеристик [99, с. 22; 100, с. 5]. Явище релігійного ритуалу, а головним чином його мовне наповнення, наділене нормованістю. Також до характерних якостей релігійного ритуалу належить особлива комунікативна тональність, драматургічність, що, зазвичай, позначає певну зміну подій або стану, передусім, перехід учасників на новий рівень (наприклад, під час ритуалу хрещення відбувається прийняття новохрещеного в церковну громаду), обмежену свободу вибору мовних засобів [69, с. 108]. Вербальне наповнення релігійного ритуалу трактують у термінах релігійного дискурсу. Метою такого дискурсу є долучення людини до віри в Бога та зміцнення цієї віри [23, с. 4].

Релігійний ритуал можна вважати специфічним різновидом різнорівневої комунікації, коли трансцендентний світ або трансцендентна особа є її безпосереднім учасником [101, с. 344]. У ритуалі хрещення трансцендентними особами є Бог Отець, Бог Син і Святий Дух. Щодо функцій релігійного ритуалу, то, на думку А. І. Бикадорова, основні з них – забезпечити прийняття відповідних духовних цінностей і символічних знань, підсилити системи вірувань у суспільстві [32, с. 3].

Якщо ритуал виконано відповідно до вимог, це означає, що його головна мета досягнута. Основною метою релігійного ритуалу є перенесення надприродних якостей і сутностей у буденний світ, на звичайних людей (наприклад, під час хрещення, яке нагадує про жертву Христа, сходять благодать на новоохрещеного, що є метою проведення цього релігійного ритуалу) [101, с. 118]. Релігійний ритуал завжди має пряму або опосередковану мету. Ситуація, в якій людина виконує семантично незрозумілий їй ритуал і при цьому отримує результат, хоча й не очікувала його, вказує на наявність результату ритуалу як

опосередкованої мети. Під результативністю ритуалу В. Ю. Лебедев розуміє наявність певних інтенцій, котрі можуть як впливати на результативність ритуалу, так і бути несуттєвими. Однак ситуацій, у яких ритуал був здійснений без наявності інтенцій, вкрай мало [101, с. 90]. За критерієм результативності релігійні ритуали поділяють на результативні та ілюстративні. Результативними називають релігійні ритуали, основна мета яких – проникнення в буденний світ божественної сутності, божественної благодаті, куди відносимо ритуал хрещення. Ілюстративні релігійні ритуали – це ті, що слугують лише для ілюстрації певних подій або ж абстрактних догматичних істин, не пов'язаних із здійсненням конкретного ритуалу. Водночас результативні ритуали поділяють на облігаторні, де отримання благодаті учасниками ритуалу – необхідний наслідок правильно проведеного ритуалу (хрещення, благословення іконами, молитовне цілування ікон, благословення священиком пастви в кінці католицької літургії) та необлігаторні (отримання благодаті учасниками лише можливе, але не обов'язкове внаслідок правильного проведення ритуалу). Облігаторні ритуали поділяють ще на дві групи. До першої належать симультанні (результат повинен проявитись відразу або ж після ключового моменту). Наприклад, під час хрещення благодать сходить саме в момент проказування троїстої формули і контакту з водою, а не раніше і не пізніше, та лише за умови дотримання мінімальних контекстуальних умов проведення цього ритуалу. Несимультанними є облігаторні ритуали, де результат не обов'язково повинен проявитись відразу після проведення ритуалу і може бути досягнутий значно пізніше (наприклад, в католицизмі: покладання скапулярію та здійснення постригу в монахині) [101, с. 126–129]. Таким чином, релігійний ритуал хрещення, за В. Ю. Лебедевим, можна класифікувати як результативний, облігаторний та симультанний.

Щодо трактування ритуалу його учасниками, то існує думка, що повне розуміння всіх компонентів ритуалу (вербальних і невербальних) не є обов'язковою умовою для його учасників [43, с. 201].

Отже, основні елементи будь-якого релігійного ритуалу є: наявність мети і її досягнення, а периферійні – розуміння вербального й невербального наповнення. Практичним підтвердженням цього може слугувати твердження про те, що хрещення проводять з метою охрестити, де вербальне наповнення не завжди зрозуміле для присутніх. Однією із можливих причин є те, що серед присутніх можуть бути іноземці або представники інших конфесій, але цей факт не впливає на проведення самого ритуалу.

Ритуальне середовище не менш важливе, ніж сама послідовність дій: «відправляти літургію в екстремальній ситуації можна і в хліві, але поза такою ситуацією переміщення з храмового середовища не допускається» [101, с. 91]. Релігійний ритуал, тобто хрещення, відбувається в межах певної громади або ж «релігійної групи», як «моно- так і поліконфесійного об'єднання вірян для здійснення культових дій на основі ритуального тексту» [82, с. 274; 192, с. 401]. Отже, до особливостей релігійного ритуалу також належить наявність певного середовища як окремо відведеного місця проведення та присутність релігійної групи.

Ще однією особливістю релігійного ритуалу хрещення є те, що воно належить до семи таїнств разом із миропомазанням, причастям, покаєнням, шлюбом, соборуванням, або елеосвяченням, священством [151, с. 52]. Таїнством (грец. *mysterion*, лат. *sacramentum*) у християнстві є «священна дія», яка відрізняється з-поміж інших ритуалів та обрядів тим, що вона встановлена Христом [104].

Отже, релігійний ритуал вартий особливої уваги з боку науки. Як один із основних носіїв елементів культури та побуту, він може бути схарактеризований як найважливіший складник релігії, тому повне розуміння культурних і релігійних процесів практично неможливе без вивчення релігійного ритуалу загалом і ритуалу хрещення зокрема, оскільки він, як основний серед стрижневих компонентів культури, втілює риси епохи, в якій формується й функціонує.

1.1.2. Історико-теологічний аспект англіканського хрещення як культурного феномену. На формування культури і відповідно лінгвокультури народу мають вплив багато чинників, один із яких – релігія. Особливою для британської культури в цьому аспекті виступає англіканська церква. Назва «Англіканська церква» (the Church of England, Anglican Church) почала використовуватися 1951 року. Англіканська церква – державна в Англії з XVI ст.; вона об'єднує протестантську конфесію англіканства (Anglicanism), засновану 1534 року, яку тоді очолив король Генріх VIII (1509–1547) [192, с. 27]. У церкві співіснують католицьке вчення про спасенну місію церкви та протестантські догми про спасіння власною вірою [82, с. 20; 203]. Англіканська церква є членом Англіканського співтовариства (Anglican Communion), куди належить 37 церков з Уельсу, США, Канади, Австралії, Вест-Індії, Уганди, Судану та ін.

Основними чинниками, які мали вагомий вплив на формування, а згодом і на характер цього релігійного напрямку, були монархія та період розквіту релігійної демократії. Англіканство можна характеризувати як компромісне утворення, оскільки воно є певним поєднанням католицьких та протестантських рис [234, с. 458]. До католицьких елементів належать: священний характер церкви, апостольське намісництво, наявність строгої церковної ієрархії, визнання таїнств хрещення та євхаристії.

Серед протестанських елементів англіканства можна виділити: проповідування спасіння за допомогою віри, визнання Біблії як єдиного джерела віри, кальвіністське трактування гріха, заперечення вшанування святих, ікон, статуй, неприйняття чернецтва й паломництва [80, с. 18–20].

В англіканській церкві співіснують три обрядово-догматичні течії: висока церква (High Church) (англокатолики, орієнтовані на повернення католицького вчення, ритуалу, меси, вшанування Святої Діви Марії і Святих), низька церква (Low Church) (прихильники євангелічного реформаторського вчення) та широка церква (Broad Church) з характерними модерністськими рисами [192, с. 27–28].

Управління в англiканській церкві здійснюється Генеральним синодом (General Synod) [174, с. 330], який включає єпископат, священиків (особи чоловічої та жіночої статі з 1988 р.) і мирян. Вищим законодавчим органом із 1919 року є Національна асамблея, де представлені єпископи, духовенство і миряни. Територіально Англiканська церква поділяється на дві провінції: Кентерберійську і Йоркську [192, с. 26]. Церква Англії визнає абсолютну суприматію корони [174, с. 328]. Отже, англiканство є особливою формою протестантизму, оскільки передбачає реформаторський католицизм [80, с. 22].

Прийняття в англiканську громаду символізується таїнством хрещення, котре в межах цієї конфесії позначає час, коли особа відрікається від джерел гріха (диявола, плотських та інших земних спокус), визнає віру і отримує прощення гріхів [103]. Хрещення символізує нове життя та прийняття Святого Духа [243, с. 35–40]. Подібне трактування властиве й іншим християнським конфесіям, зокрема римо-католикам і православним, що вказує на спільне походження таїнства хрещення. Одностайним є схвальне ставлення християнських конфесій у цілому та англiканства зокрема до прийняття хрещення саме в дитячому віці, завдяки чому поняття «хрещення дитини» є завжди актуальним [198]. Водночас існують певні розбіжності. Різницю в розумінні таїнства хрещення в межах таких християнських конфесій як, англiканство, православ'я, римо-католицизм, можна пояснити шляхом виділення універсальних маркерів таїнства:

Місце та час. В англiканстві прийнято проводити хрещення в неділю вранці під час богослужіння, коли вся громада присутня в храмі [265, с. 100–101], оскільки цей ритуал символізує офіційне долучення дитини до церкви, тому повинен відбуватися серед пастви [174, с. 318–323]. Лише в окремих випадках дозволено проводити церемонію безпосередньо в домі кандидата на хрещення. Такі вимоги є обов'язковими і в римо-католиків та православних [147, с. 20–36].

Значення. У церкві Англії хрещення дитини символізує вступ до релігійної громади, прийняття Святого Духа, дарує нове життя та прощення гріхів через зречення джерел гріха [237, с. 3–20]. Православна церква розуміє під

хрещенням дитини долучення до Христової жертви і воскресіння, вступ до церкви Христової, дар прощення гріхів [90]. Згідно з римо-католицьким вченням таїнство хрещення відновлює священну благодать душі, очищає від первородного гріха, даючи охрещеному порятунок [101].

Основні символи. В англiканському хрещенні можна виокремити такі основні символи: хрест (символ християнської дороги та жертви на хресті), вода (символ нового життя), білий одяг (символ початку нового життя) [265, с. 62], запалена свічка (символ Христа, переможця над пiтьмою гріха, що вказує дорогу з темряви) [265, с. 67–77], освячена суміш оливкової олії та пахучих трав (chrism) (символ багатства Святого Духа) [265, с. 100]. У православ'ї виділяється така символіка: вода (символ відродження), свічка (символ віри), білий одяг (символ чистої душі, звільненої від влади сатани), натільний хрест (символ наслідування Христа і віри в Його перемогу), миро (символ Святого Духа) [90]. Римо-Католицька церква використовує воду як символ вивільнення з гріха (водою обливають або нею окроплюють новонародженого), миро, білий одяг (знак очищеної душі), свічка (символ віри) [91].

Дійові особи. У англiканстві та римо-католицькій конфесії таїнство хрещення дитини дозволяється здійснювати священникові, в екстрених випадках дияконові, а в ситуації загрози для життя – будь-якому християнинові [91].

В англiканстві обов'язковою є присутність хрещених батьків (дві особи такої ж статі, як кандидат на хрещення, одна – протилежної) та спонсорів. хрещеним батькам надано чи не найголовнішу роль під час звершення таїнства, адже саме вони звертаються від імені кандидата, а згодом виконують основну місію духовного наставника охрещеної дитини [234, с. 29–33].

У православ'ї до звершення таїнства хрещення дитини допускається лише священник, але як і в римо-католиків, є прийнятним, коли в екстремальній ситуації ритуал проводить мирянин. Присутність хоча б однієї пари (представників обох статей) хрещених батьків також обов'язкова. [147, с. 35–40].

Виходячи з наведеного вище порівняння, можна зробити певний висновок про наявність спільних та відмінних рис у трактуваннях та розумінні ритуалу

хрещення дитини трьома християнськими конфесіями. Хоча доречно зауважити й певні особливості англіканського віросповідання, де відсутнє одягання натільного хрестика на новоохрещену дитину під час звершення таїнства, що є вагомим елементом у православ'ї і римо-католицизмі [233, с. 37]. Це пояснюється тим, що англіканська конфесія, яка поєднує риси баптистських релігійних напрямків, не визнає скульптур або зображень святих [330, с. 75–83], хоча англіканцям дозволяється носити фігурки у формі хреста. Англіканство передбачає вибір хрещених батьків, а також спонсорів (функцію спонсорів можуть виконувати хрещені батьки). Спонсор – це особа, котра допомагає в релігійній підготовці до хрещення, супроводжуючи кандидата на хрещення до здійснення таїнства. Спонсорів переважно мають дорослі кандидати на хрещення [265, с. 60–61]. Під час проведення хрещення таїнство миропомазання є опційним ритуальним елементом, що характеризує його як необов'язкове.

Отже, англіканська церква як конфесійний феномен, що об'єднує елементи протестантизму та католицизму, відповідно має риси, схожі із попередньо зазначеними конфесіями, а також втілює певні характеристики, притаманні лише цьому віросповіданню, що неодмінно відображається у подібності проведення релігійного ритуалу хрещення. Серед специфічно англіканських характеристик можна виокремити такі: обов'язковість прийняття хрещення в дитячому віці, оскільки саме тоді має місце вступ до церковної громади; неодмінне засвідчення проведення ритуалу присутністю всіх вірян; участю хрещених батьків чоловічої та жіночої статі і спонсорів.

1.2. Теоретичні засади вивчення ритуалу хрещення дитини у лінгвістичному аспекті

Рушійним важелем лінгвістики кінця XX – початку XXI ст. є розуміння мови як динамічного утворення, притаманного саме людині, чим пояснюється її антропоцентричне вивчення та сприйняття [19, с. 31]. Антропоцентрична

«лихоманка» охоплює не лише лінгвістичні студії, але й низку інших наук. Це стосується лінгвокультурології, що вивчає мову в тісній взаємодії зі свідомістю, мисленням людини, її духовним світом, культурою [145, с. 28] та когнітивної лінгвістики, котра на думку С. А. Жаботинської є по суті продовженням когнітивної семантики [63, с. 375] або ж значною мірою зорієнтована на семантичний компонент [214, с. 1046]. Когнітивна лінгвістика займається вивченням вербалізації знань і поясненням способу зв'язку мови та мислення (концептуальними структурами, категоріями, когнітивними операціями та ресурсами) [62, с. 254; 223; 224, с. 58], а також встановленням принципів та механізмів відображення мовних явищ [199, с. 255–259; 226].

У межах кожного наукового напрямку враховуються зв'язки мови з іншими сферами, що разом забезпечують прагнення людини пізнати себе і світ навколо [51, с. 380–384], тому пізнання мови є неможливим без урахування історичного, культурного, психо-, соціолінгвістичного та інших факторів [73, с. 7; 244, с. 5–10].

Одним із базових завдань лінгвокультурологічного напрямку є «вивчення кореспонденції мови та культури в їх синхронній взаємодії» [170, с. 217], а в центрі уваги даного напрямку перебуває «лінгвокультура як репрезентація у мові фактів культури» [3, с. 57].

Когнітивна лінгвістика спирається на аналіз семантичного простору, обмеженого рамками певного концепту [143, с. 24–27; 242, с. 9–15].

Опис номінативного простору «Хрещення дитини» в рамках нашої праці, з одного боку передбачає аналіз особливостей британської лінгвокультурної спільноти, в межах котрої відбувається однойменний ритуал, а з іншого – забезпечує встановлення способів та форм когнітивної репрезентації досліджуваного явища. Це потребує чіткості термінологічних основ лінгвокультурології та когнітивної лінгвістики, а саме термінів: концепт, мовна та концептуальна картини світу.

Основою термінологічного апарату лінгвокультурологічних студій є лінгвокультурний концепт. Проблематика лінгвокультурного концепту постає у

роботах таких вчених як: В. І. Карасик, С. Г. Воркачов, В. А. Маслова, Ю. С. Степанов, С. Д. Лихачев, Г. Г. Слишкін, Р. М. Фрумкіна, Н. Д. Арутюнова, В. М. Телія та ін. На сьогодні лінгвокультурний концепт в англomовній культурній спільноті привертає пильну увагу науковців, про що свідчить наявність низки досліджень із цієї проблематики. Виокремлено концепти: «любов», «щастя» (С. Г. Воркачов (Волгоград, 2003), «шлях» (О. С. Пальчевська (Донецьк, 2006), «жіночність» (А. Л. Кисельова (Київ, 2007), «чоловік» (О. С. Бондаренко (Донецьк, 2005), «жінка» (В. В. Васюк (Москва, 2002), «торг» (Ю. В. Петлина (Астрахань, 2004), «індивідуалізм», «процвітання», «свобода», «сім'я», «дім», «демократія», «мир», «клас», «рівність» (О. В. Городецька (Київ, 2003), «кінь (horse)» (К. С. Іванова (Самара, 2010), концепти «добро / good», «зло / evil», (Л. В. Колижук (Владикавказ, 2010), «благополуччя» (О. В. Зилова (Самара, 2012), «терпіння» (І. А. Долгова (Волгоград, 2006), «образя» (Г. В. Кусов (Волгоград, 2007), «подив» (Н. В. Дорофєєва (Волгоград, 2002), «просторова орієнтація» (О. М. Євтушенко (Волгоград, 2003), «інтелект» (А. В. Крюков (Волгоград, 2005), «війна» (Л. М. Кацунова (Тюмень, 2004), «зовнішність» (Т. В. Валюкевич (Харків, 2010), «менеджмент» (О. Ю. Кочмар (Львів, 2014) та ін. Дослідженням релігійних особливостей англomовного суспільства займається І. В. Змієва, зокрема, було проаналізовано лінгвокультурні особливості концепту «Різдво», його структуру і типологічні характеристики [66, с. 91–97]. Однак, слід зауважити, що серед більшості досліджених концептів немає вивчених у межах англiканської церкви.

Синтез підходів до трактування терміну «концепт» у межах лінгвокультурологічної парадигми дозволяє схарактеризувати дане поняття як певне утворення або згущення [72, с. 153; 167, с. 40–41], яке активізується у свідомості індивіда в процесі відображення симбіозу компонентів культури: традицій, фольклору, релігії, ідеології, системи цінностей, життєвого досвіду та ін. [13, с. 3; 37, с. 68], формується за рахунок специфічного колективно-індивідуального вектору [37, с. 68; 72, с. 44] та отримує вербальне або невербальне вираження [56, с. 23; 179, с. 138]. Це уточнює його сприйняття як

первинно культурного явища, що поєднує особливості поняттєвого, образного та ціннісного характеру, знаходить відображення в науці, мистецтві й повсякденному житті [72, с. 153] і пояснює доцільність виокремлення його тривимірності, де: 1-й вимір – свідомість як сфера перебування; 2-й вимір – культура як детермінант; 3-й вимір – мова / мовлення як сфери опредмечування концепту [188, с. 38].

Оскільки в межах антропоцентричної парадигми сучасної лінгвістики категорія концепту визнається як міждисциплінарна, з огляду на її наявність у психології, когнітології, когнітивній лінгвістиці, логіці, то доцільним є пошук терміна-аналога для оперування саме в лінгвокультурологічному науковому напрямку. У результаті запропоновано такі поняття, як «лінгвокультурема» [42, с. 44–55], «міфологема» [16, с. 130–134], «логоепістема» [85, с. 23]. Але, на думку С. Г. Воркачова, саме термін «концепт» виявляється найбільш вдалим та стійким, оскільки, він не має однослівних еквівалентів під час перекладу на іноземну мову і не відповідає змісту своєї твірної основи *concept (um / us)* [41, с. 2–3]. В. І. Карасик пояснює таку ситуацію тим, що значення концепту і його характеристик не можна розкрити лише за допомогою певного слова, тлумачення або тексту, як наприклад, у ситуації з логоепістемою [72, с. 172].

Щодо плану вираження лінгвокультурного концепту, то тут думки вчених розділилися. Одні, зокрема С. А. Аскольдов, Д. С. Лихачов, вважають, що лінгвокультурний концепт відповідає конкретній лексичній одиниці, інші ж: Н. Ф. Аліфіренко, О. М. Євтушенко, В. І. Карасик, з оперттям на явища омонімії, полісемії і синонімії, підтримують твердження, що значення концепту об'ємніше, ніж зміст однойменної мовної сутності [Євтушенко 2004, с. 25]. Таким чином, про слово і концепт не варто міркувати як про тотожні поняття, адже останній часто не може бути вираженим за допомогою однієї лексичної одиниці, оскільки охоплює ширший спектр значення. Сукупність концептів є концептосферою мови [40, с. 13–16].

У лінгвокогнітивному напрямку концепт отримує дещо інші характеристики. Досліджень концептів, пов'язаних із релігійною сферою, а

конкретніше – з релігійним ритуалом є вкрай мало. Вербальний аспект католицького релігійного ритуалу досліджувала О. Г. Ласская (Тамбов, 2006). Роботу було виконано в аспекті зіставного аналізу ритуалу хрещення на базі французької та російської мов. Тексти ритуалу хрещення вивчав також П. Мартін (Нотінгем 1999). Його дослідження було спрямоване на аналіз конструювання значення текстів хрещення в писемній англійській літературі. Отже, ми можемо зробити висновок про незначну кількість робіт із розгляду лінгвокогнітивного аспекту ритуалу хрещення дитини, який передбачає аналіз елементів концептуального наповнення цього ритуалу в термінах когнітивної семантики.

У межах лінгвокогнітивної парадигми термін «концепт» має безпосередній стосунок до ментальної діяльності людини [219] і може бути описаний як глобальна, квантова одиниця [143, с. 3–11], акумулятивна з психологічних, ментальних ресурсів свідомості [62, с. 3; 93, с. 93; 104, с. 282; 167, с. 41], сформована на основі отриманих знань і досвіду у процесі переживання певного явища, закодованого у пам'яті, що отримує індивідуальне вираження мовними засобами [93, с. 94; 104, с. 282; 167, с. 41; 104, с. 282]. Як поняття, концепт уособлює розуміння найважливіших ознак предметів [91, с. 141; 186, с. 57], як уявлення містить універсальний, чуттєвий та наочний образи предмета або явища і як гештальт репрезентує певну структуру системного характеру [186, с. 55–59]. Глибший аналіз різноманітних підходів до визначення концепту О. С. Кубрякової вказує на двоїсту природу даного утворення, яке одночасно відображає поняття свідомості та психіки і є складовою ментального лексикону, концептуальної системи, мови [93, с. 93]. Джерелами формування концептів є: 1) сенсорний досвід, нагромаджений за допомогою органів чуття; 2) предметна діяльність (власне, операції з предметами); 3) спілкування за допомогою мови; 4) самостійне пізнання мовних одиниць [141, с. 67–69].

Наступним елементом термінологічного ядра лінгвокультурології та когнітивної лінгвістики є мовна картина світу, яка не лише пов'язана з явищем концепту, але й має його за основу [34, с. 3–4; 56, с. 16].

Термін «картина світу» був уперше введений В. Герцем для позначення фізичної картини світу [144, с. 12]. Лінгвісти вважають картину світу підґрунтям світогляду, який інтерпретує розуміння людиною навколишнього світу та результати його освоєння [169, с. 4]. Поняття «картина світу» певним чином можна співставляти з «образом світу» і трактувати як формуючий елемент у відношеннях «людина – світ», «людина – природа», «людина – людина», «людина – життєвий простір» [144, с. 26–27]. На фоні цього мовну картину світу розуміють як світ у дзеркалі мови [99, с. 45]. Наповнення терміна «картина світу» постійно змінювалось, пройшовши шлях від міфологічного, наївного до наукового, що, сприяло закріпленню за поняттям «картина світу» здатності відображати специфіку буття людини, особливості взаємовідносин зі світом та найважливіші форми існування в ньому. Відмінність у розумінні цього поняття різними дисциплінами спричинила виникнення термінів «філософська», «релігійна», «художня картина світу» [50, с. 60]. Під час дослідження багатогамності картин світу О. С. Кубряковою було запропоновано логічне зведення всіх існуючих картин (моделей) світу в одну наукову, тобто було введено так звану «об'єднану» картину світу, яка відображає світ у рамках розвиненого суспільства [95, с. 27–28]. Структурно картина світу є певним симбіозом мовної та концептуальної картин світу [20, с. 28; 31, с. 106–110].

Необхідним в рамках лінгвістичного дослідження є розмежування мовної та концептуальної картин світу [20; 25; 69; 81; 83; 120; 138; 141; 189 та ін.]. Наявні дослідження вказують на факт взаємодії мовної та концептуальної картин світу [25; 83; 141], але необхідним є встановлення їх диференціації, спричиненої особливостями розвитку [20; 25; 92], функціонування [73; 138], наповнення [61; 138; 199] та специфікою формування [61; 189].

Концептуальна картина світу – динамічна [73, с. 162], розвивається за умови виникнення нового явища і його розширення у процесі нескінченної концептуалізації дійсності [62, с. 3; 92, с. 137]. Для мовної картини світу, яка, певним чином, статична по відношенню до концептуальної [73, с. 162], характерним є розвиток за рахунок утворення нових слів, полісемії, появи

стійких словосполучень, запозичень [20, с. 24–25; 25, с. 23]. Концептуальна картина світу функціонує як ментальне явище, водночас мовна картина світу формує засоби доступу до нього [141, с. 8–52]. Щодо плану змісту, то концептуальна картина світу – ширша та багатша, у порівнянні з мовною, оскільки містить не лише вербалізовані, а й невербалізовані компоненти, у вигляді концептосфери народу як цілісної системи інформації про універсум [25, с. 28; 73, с. 162; 131, с. 280; 141]. Наповнення мовної картини світу – це інформація про світ, закріплена певними мовними засобами, що творять семантичний простір мови [61, с. 23; 141] у процесах структуризації, інтерпретації інформаційних потоків, відображених у лексиці, граматиці, фразеології [138, с. 20]. Цим пояснюється оперування поняттями та групами як константами свідомості при описі концептуальної картини світу і семантичними категоріями та полями, у процесі аналізу мовної картини світу [25, с. 26–28; 83, с. 74].

З огляду на тісну взаємодію концептуальної та мовної картин світу, формування останньої є неможливим без наявності знань як результату мисленнєвого відображення і пізнання дійсності (концептуальної картини світу). Мовна картина світу вміщує попередньо перераховану інформацію про світ, але вже закріплену засобами живого мовлення [138, с. 20], тобто надає фіксоване відображення концептуальної картини світу, що відіграє ключову роль у збереженні інформації і її вербальному використанні [92, с. 137]. Це не є можливим без застосування певних засобів у вигляді номінативних технік [189, с. 42–45], що забезпечують процес виходу концептуальної картини світу за межі свідомості індивіда, її відповідну фіксацію і підбір необхідних комунікативних одиниць. Таким чином, номінативні техніки адаптують концепти у комунікативні мовні одиниці, під час чого проходить формування відповідного номінативного простору у вигляді функціонально-семантичних полів вербалізації концептів як складників концептуальної картини світу [189, с. 42–45].

До спільних рис мовної та концептуальної картин світу можна віднести варіативність і динамічність, однак мовна картина світу набуває статусу національно-мовної, сприяє формуванню та закріпленню в пам'яті соціуму найважливіших зразків виживання та адаптації як у природньому, так і в соціальному середовищі. Водночас концептуальна картина світу відповідає за формування норм поведінки, ставлення до світу та усвідомлення свого місця в ньому [81, с. 33]. До компонентів зазначеної картини світу відносять наукову та наївну картини, а поняття мовної картини світу вміщує сегменти: ціннісну, емотивну, гумористичну картини світу. Мовна картина світу має неабиякий вплив на формування лінгвокультури, адже мова є певним вікном, через яке люди бачать світ [120, с. 65]. У лінгвокультурологічному аспекті мовну картину світу визначають як «систему відображених у мовній семантиці образів, які інтерпретують досвід народу, що розмовляє певною мовою» [72, с. 280].

Для нашої роботи актуальними є поняття мовної і концептуальної картин світу, тому релевантними будуть дослідження семантичних категорій, особливостей структурування внутрішньої організації функціонально-семантичних полів у ракурсі їх національно-культурного функціонування, а також засоби та результати взаємодії обох картин світу у формі фреймових структур і аналіз засобів їх розширення за рахунок нових актуалізації їх компонентів.

1.3. Принципи моделювання компонентів типової ситуації «Хрещення дитини»

1.3.1. Модель ситуативної репрезентації хрещення дитини в британській лінгвокультурі. Особливістю ритуалу хрещення дитини є те, що він позначає не лише вступ до релігійної конфесії, але й зміну соціального статусу християнина як людини, котра прийняла певне віросповідання. Окрім релігійного боку хрещення дитини, відображеного у виконанні однойменного

ритуалу, присутній також і інший – світський. Обидва формують визначений простір реалізації або обмежені певною типовою ситуацією. Таким чином, до базових характеристик хрещення дитини необхідно віднести ситуативну специфіку і наявність елементів різного типу, які доцільно розділити на дві групи або складові хрещення дитини: релігійну та світську. За кожною складовою закріплений певний набір культурних та когнітивних характеристик втілених мовними засобами, аналіз яких дає можливість здійснити опис виходячи з лінгвокультурних та лінгвокогнітивних особливостей феномену хрещення дитини. Наявність структурного характеру та чіткої послідовності реалізації релігійного та світського компонентів дає підстави виокремити їх як формотворчі елементи певної системи хрещення дитини, що реалізуються в межах типової ситуації «Хрещення дитини».

Розкриття культурної специфіки мовного втілення утворює лінгвокультурну модель типової ситуації «Хрещення дитини» (далі ЛМТС «Хрещення дитини»), що відповідно структурується за допомогою релігійної та світської складових.

Релігійна складова передбачає процес здійснення ритуалу хрещення, який, згідно з Книгою християнського посвячення, може відбуватися в межах різних частин богослужіння, зокрема хрещення під час Святої меси, котра передбачає євхаристію (Baptism within a Celebration of Holy Communion) [265, с. 63–79], хрещення окремо від Святої меси та Євхаристії (Baptism apart from a Celebration of Holy Communion) [265, с. 80–95], хрещення із включенням Літургії слова (A Service of the Word) [265, с. 96], хрещення під час вечірньої / ранкової молебні (Baptism at Morning or Evening Prayer) [265, с. 97]. Структура самого ритуалу хрещення дитини дозволяє проводити його як окремо від інших частин служби, так і під час головного богослужіння [265, с. 98]. У ході аналізу можливих варіантів здійснення ритуалу хрещення дитини, які належать до релігійної складової ЛМТС «Хрещення дитини», доцільною стала можливість виокремлення центральних та периферійних елементів цього складника. До перших, обов'язкових, які є основою ритуалу належать:

- **Привітання / The Greeting.** Згадуються слова Ісуса, який запросив усіх приходити до Царства Небесного. Але для цього потрібно повторно народитись від води і Духа, що й відбувається під час ритуалу хрещення [265, с. 63];

- **Представлення кандидатів / Presentation of the candidates.** Відбувається представлення батьками, хрещеними батьками або спонсорами дітей церковній громаді. Цим вони засвідчують свою готовність взяти на себе відповідальність за християнське виховання охрещеної дитини [260, с. 299–311]. Обґрунтовується значення хрещення; батьки та хрещені батьки отримують настанови і пояснення їх обов'язків [265, с. 66];

- **Зречення / The Decision.** Відбувається процес відречення від диявола і всього, що суперечить Богові. Обов'язковим є визнання Христа як Спасителя, як дороги, правди і життя, поклоніння Христові як Господу [265, с. 67];

- **Благословення знаком хреста / Signing with the Cross.** Священик та хрещені батьки благословляють новоохрещених в ім'я Отця і Сина і Святого Духа на знак того, що Христос кличе їх до своєї пастви. На кандидатів покладаються обов'язки щиро боротися проти всього гріховного, земних утіх, диявола, залишатися вірними Христові до кінця своїх днів [265, с. 68];

- **Процес хрещення / Process of Baptism.** Процес хрещення відбувається в купелі (font) і передбачає три етапи:

1. **Визнання віри / Profession of Faith.** Претендент (або хрещені батьки) повинен засвідчити, що він / вона вірує;

2. **Занурення у воду / Dipping into Water / або обливання водою в ім'я Отця, Сина і Святого Духа.** Відбувається занурення дитини у воду або обливання водою. Вода обов'язково має стікати по тілу, як знак добровільного прийняття Господа;

3. **Одягання білого вбрання / Clothing with the White Robe:** новоохрещеного одягають у білий одяг, як Христа. Під час здійснення самого хрещення відбувається відновлення дитини у Святому Дусі та поєднання з Христом [265, с. 71];

- **Проповідь / Commission.** На цьому етапі відбувається пояснення значення таїнства хрещення; роз'яснення батькам, хрещеним батькам та парафіянам їх ролі в житті новоохрещеного; спільна молитва про благословіння для новоохрещених і присутніх [265, с. 72];

- **Отримання запаленої свічки / Giving of a Lighted Candle.** Новоохрещені отримують свічку як символ Христа;

- **Відпуст / The Dismissal.** Відбувається благословення новоохрещених та всіх присутніх на подальше мирне і світле життя [265, с. 77].

До периферійних елементів релігійної складової ЛМТС «Хрещення дитини» належать: Вступне слово / Introduction, Спеціальна молитва перед хрещенням / The Collect, Молитва над водою / Prayer over the Water, Визнання віри / Profession of Faith, Молитва про заступництво / Prayer of Intercession, Благословляння / The Blessing. Ці елементи можна характеризувати як опційні, оскільки вони є необов'язковими для виконання [265, с. 60–61].

Керуючись розподілом компонентів релігійної складової ЛМТС «Хрещення дитини» та їх значенням, можна виділити певні культурні пріоритети англіканців. У процесі аналізу помічено деяку динамічність ЛМТС «Хрещення дитини». Починаючи з рішення “*I do*”, яке кандидат висловлює на етапі Decision, можна прослідкувати певний рух об'єкта хрещення, позначений опозиціями *die↔born* (померти↔народитись), *darkness↔light* (темрява↔світло), що передається окремою моделлю (додаток А).

Модель описує напрямок руху ТС «Хрещення дитини» та порядок проходження стадій ритуалу. Посередниками руху є *parents, godparents, God / Lord, Christ, Holy Spirit* (батьки, хрещені батьки, Бог, Христос, Святий Дух). Об'єкт хрещення, перебуваючи в центрі уваги, демонструє такі стани під час здійснення таїнства: активний об'єкт, коли дію виконує об'єкт; пасивний об'єкт, коли чиясь дія спрямована на об'єкт (об'єкт не є виконавцем дії). Згідно з проведеним аналізом активний об'єкт характеризується за допомогою таких опозиційних компонентів: *die* (померти) (*devil / диявол, sin / гріх, all rebellion / все нечестиве, darkness / темрява*) ↔ *born* (народитись), *enter* (вступити), *shine*

(сяяти), (*new life / нове життя, light / світло, saints / святі*). Таким чином, у ЛМТС «Хрещення дитини» маємо змогу спостерігати внутрішній рух знизу доверху. Керуючись наповненням основи ЛМТС (див. додаток А), можна стверджувати, що під час хрещення кандидат помирає для диявола, гріха, всього нечестивого, темряви і народжується знову, вступає в нове життя, сяючи як святі. Зазначений рух відбується за умови посередництва таких дійових осіб, які водночас виступають актантами, – батьки, хрещені батьки, Бог, Святий Дух, Христос, на фоні яких об'єкт хрещення стає пасивним, таким, що не є безпосереднім виконавцем спрямованої на нього дії. Пасивність об'єкта хрещення спостерігається в розподілі ролей та позицій актантів відносно нього, а саме: 1) *Хрещені батьки / godparents, parents / батьки (ставати прикладом / set an example, охороняти / guard, допомагати / help)*; 2) *Бог / God / Lord (кликати / call, забирати / deliver, відновлювати / restore, проводити / lead)*; 3) *Святий Дух / Holy Spirit (омити / wash, збагатити / pour the riches)*; 4) *Христос / Christ (підняти / rise, одягнути / clothe)*; 5) *Отець / Father, Син / Son, Святий Дух / Holy Spirit (хрестити / baptize)*; 6) *Церква / Church (прийняти / receive)*.

Вищезазначений розподіл передбачає подальший розвиток особистості новоохрещеного через залучення перелічених актантів. Особливу роль отримують хрещені батьки, адже вони сприяють розвитку християнина шляхом допомоги, оберігання, намагання бути взірцем. Як складові ЛМТС «Хрещення дитини» (додаток Б) вони прив'язані до цієї моделі лише частково, оскільки реалізують свої обов'язки протягом життя охрещеної дитини. Їх можна номінувати як матеріальне начало ЛМТС «Хрещення дитини». Іншим началом ЛМТС, котре можна позначити як нематеріальне, є невидимі сили. В основі здійснення ритуалу хрещення дитини та реалізації однойменної ЛМТС «Хрещення дитини» лежать загальнохристиянські базові концепти «Бог Отець», «Бог Син», «Бог Святий Дух», «Віра» [99, с. 59–66]. За ними закріплена основна мета таїнства – вивести з темряви, омити, відновити, подарувати світло, підняти, тобто охрестити. Церква (церковна громада) виступає домом, котрий отримує нового мешканця – новоохрещеного. Ще одним елементом зазначеної вище

ЛМТС є священник. Його можна схарактеризувати як інструмент або провідник церкви і Святої Трійці, оскільки він здійснює таїнство за їх посередництвом та від їх імені.

Отже, ЛМТС «Хрещення дитини» передбачає наявність двох начал – матеріального і нематеріального, взаємодія яких спричиняє рух, що характеризує утворення як динамічне. Особливістю динамічності моделі є спрямування догори.

Ми спостерігаємо, що характерна риса британської культури – встановлення належності до церковної громади як необхідного елемента життя особистості. А ритуал хрещення дитини є невід'ємною частиною початку життя, оскільки засвідчує прийняття дитини в ряди християн. Водночас церква, продовжуючи розпочате, покладає на батьків і хрещених батьків роль опори, наставника, зразка для наслідування. Церква також наділяє їх обов'язками бути духовними наставниками та виховати дитину згідно з релігійними канонами. Цим зумовлена їх важлива роль під час першого в житті таїнства. Окрім цього, необхідно підкреслити значення церковної громади. Не випадково однією з вимог проведення таїнства хрещення дитини є присутність церковної пастви у храмі. Парафіяни засвідчують обітниці, які дали батьки та хрещені батьки під час таїнства, і зобов'язуються брати участь у вихованні новоохрещеного. Таким чином, ми бачимо відвертість стосунків із громадою та наявність спільних обов'язків перед кожним новоохрещеним, що приводить до єдності мирян та духовенства.

Релігійна складова ЛМТС «Хрещення дитини» (див. додаток Б) тісно переплітається зі світською, адже хрещення дитини передбачає не лише здійснення самого таїнства, але й попередню підготовку та святкування поза церковною громадою. Таким чином, ми можемо умовно поділити світські елементи на етап підготовки та святкування [197], що відображено у наступній таблиці.

Таблиця 1.1.

Світські елементи ЛМТС «Хрещення дитини»

Підготовка	Вибір хрещених батьків, встановлення часу і дати, заповнення необхідної документації, за необхідності – проходження інструктажу у священника; складання списку гостей (дуже бажаною є присутність дітей); розсилання запрошень; вибір місця святкування, вибір одягу для хрещення та одягу для батьків на період проведення таїнства; узгодження меню; замовлення святкового торта і прикрас; купування подарунків для хрещених батьків, вибір подарунків для хрещеників
Святкування	Виголошення промов, тостів, читання віршів, дарування подарунків

Аналіз поданого вище матеріалу дає змогу простежити три ключові фігури, які є формотворчими елементами структури світської складової ЛМТС «Хрещення дитини» в британській лінгвокультурі: батьки (parents), хрещені батьки (godparents), гості (guests). Як селекційну константу ми обрали розподіл ролей та обов'язків щодо претендента на хрещення. Кожна фігура має окрему підструктуру, яку можна зобразити у вигляді схем. Наприклад, функції батьків відповідають такій схемі:

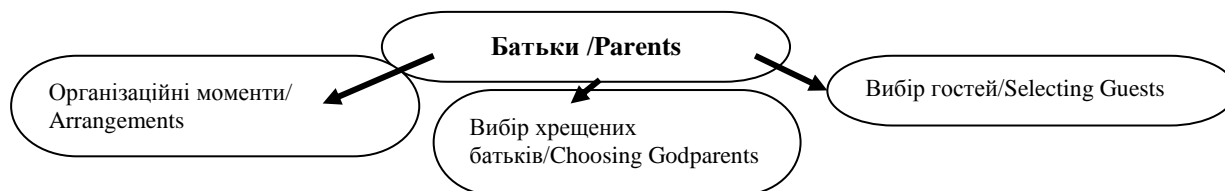

Рис.1. 3. Схема структурного елемента «Батьки»

Вибір хрещених батьків / Choosing Godparents: бажано, щоб це були родичі або близькі друзі, хто повинен відповідати таким вимогам: бути охрещеними англіканцями, пройти конфірмацію та отримати схвалення парафіяльного

священика. *Вибір гостей / Selecting Guests*: серед гостей, як правило, хочуть бачити близьких родичів та друзів, також англіканці охоче запрошують дітей. *Організаційні моменти / Arrangements*: батьки мають потурбуватися про вигляд своєї дитини і, насамперед, вибрати вбрання для хрещення [337]. Цей момент – особливо важливий для англіканців, тому розвинена ціла індустрія та модні тренди, що займаються виготовленням хрестильного вбрання [350]; потрібно потурбуватися про місце проведення святкування, визначити список запрошених та розіслати запрошення, купити подарунки хрещеним батькам і приготувати для них спеціальні сертифікати; особливою рисою в організаційному моменті є планування всього до найменших дрібниць. Схема, яка відображає функції хрещених батьків:

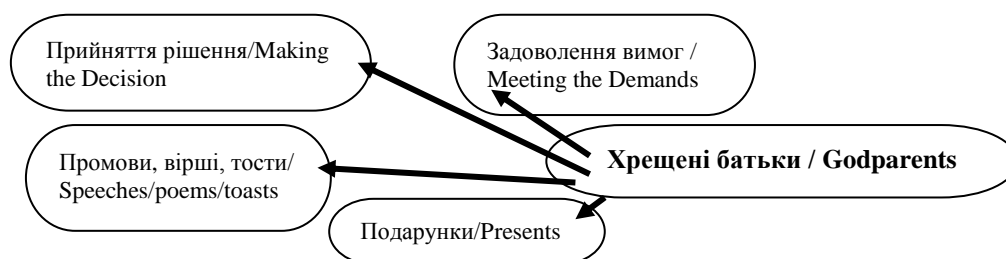

Рис.1. 4. Схема структурного елемента «Хрещені батьки»

Прийняття рішення / Making the Decision: оскільки англіканська церква покладає велику відповідальність на хрещених батьків, прийняття пропозиції бути хрещеним батьком або матір'ю передбачає відповідне налаштування, що дає можливість зайвий раз задуматись над своєю вірою. *Задоволення вимог / Meeting the Demands*: право стати хрещеним батьком або матір'ю має християнин англіканського віросповідання, який пройшов конфірмацію [346]. *Промови, вірші, тости / Speeches, poems, toasts*: хрещені батьки мусять обґрунтувати своє рішення, що, як правило, виражене в текстах спеціальних віршів, промов, тостів, виголошуваних під час святкування, і передбачає відповідну підготовку. У таких текстах доречними є побажання для своїх хрещеників, наприклад “*May the Lord cradle you in his hand, but never close His fist too tight. May your pockets always be heavy and your heart always be light*” [337]. Змістове наповнення цього

побажання, можна виділити основні елементи, що займають пріоритетну позицію щодо інших: опіка Господня (Lord, cradle), достаток (heavy pockets), чисте серце (light heart). *Подарунки / Presents*: не менш важливим моментом є вибір подарунка для хрещеної дитини (найпопулярніші: Біблії, книги біблійних історій, молитовники, срібні та золоті хрестики та ланцюжки, маленькі дерев'яні хрестики, малюнки, постери біблійних історій, іконки тощо [337], що свідчить про серйозне ставлення до релігійного виховання хрещеників і відповідний підхід до його початку, тобто обираються здебільшого речі зі спеціалізованою релігійною тематикою. Це засвідчує сприяння суспільства й держави церковному вихованню з раннього дитинства, яке неодмінно відображається в культурі та сприяє формуванню майбутнього громадянина як глибоко віруючого християнина. Вибір гостей покладено на батьків. Як правило, це родичі та близькі друзі. Бажаними на такому святі є діти.

Розподілу функцій гостей відповідає така схема:

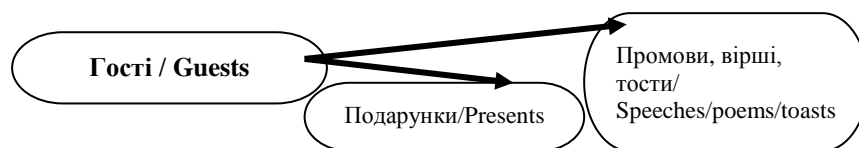

Рис.1.5. Схема структурного елементу «Гості»

Промови, вірші, тости / Speeches, poems, toasts: під час святкування гості матимуть змогу висловитись, тому не завадить підготувати певну промову, вірш чи тост із побажаннями для новоохрещеного, батьків та хрещених батьків. *Подарунки / Presents*: гості також дарують найрізноманітніші подарунки новоохрещеним на знак уваги [350]. Запрошення людей із найближчого оточення свідчить про приватний характер святкування, тобто хрещення дитини у світському аспекті є великою подією, оскільки потребує багато попередніх приготувань з боку батьків, хрещених батьків та всіх запрошених осіб. Водночас воно є святом обмеженого кола людей, які згодом нестимуть особливу відповідальність за виховання претендента на хрещення.

Загалом ритуал хрещення дитини позначає вхід до церковної громади, що має неабияке значення в духовному та соціальному аспекті. Хрещення дитини розгортається в рамках однойменної типової ситуації організованої з елементів релігійної та світської складових у вигляді ЛМТС «Хрещення дитини». Остання формує певний образ хрещення, коли кандидат на хрещення переходить у стан новоохрещеної дитини і отримує Божу благодать, духовних наставників та належність до певної релігійної конфесії. Важливість цієї події для британців англіканської конфесії підкреслюють масштаби підготовки та проведення ритуалу. Тому кожен елемент (як світський, так і релігійний), пов'язаний із хрещенням, наповнений глибоким змістом і є окремою базою для аналізу.

1.3.2. Когнітивна модель типової ситуації «Хрещення дитини». На основі аналізу концептуальної репрезентації хрещення дитини як елемента концептуальної картини світу та її мовної реалізації, що входить до складу мовної картини світу британців англіканського віросповідання необхідним є проведення дослідження їх точок дотику. Такою точкою може слугувати фрейм, оскільки є утворенням з обох картин світу [146, с. 24], як відображення знання про певну стереотипну, типову або прототипну ситуацію [231; 232], як, наприклад, типова ситуація «Хрещення дитини». Тобто фрейм може слугувати провідним засобом ментального відображення типової ситуації «Хрещення дитини» під час її структуризації та моделювання. Проведення дослідження в термінах когнітивної лінгвістики розкриває перспективи використання щонайменше двох типів моделей структурування знання. Перша – матрична, спирається на поняття домену, який ідентифікується дослідниками, певною мірою, як концепт ширшого спектру, що вміщує вужчі концепти [62, с. 255]. Така модель передбачає наявність ієрархічно структурованого набору доменів організованих у концептуальну матрицю [62, с. 256; 213, с. 44–47]. В іншому випадку можна говорити про концептуальну сітку, особливостями організації якої є наявність вузлів, або слотів, та їх зв'язку у вигляді реляційних дуг,

пронизаних пропозиціями, де перші виступають осередками нагромадження інформації [62, с. 257; 163, с. 193; 164, с. 229].

Системна організація притаманна й фреймовій семантиці, центральним елементом якої є фрейм, що постає у вигляді комбінації слотів, заповнених інформацією. Фрейм формується шляхом комбінаторики пропозицій [62, с. 257; 218, с. 245,]. По суті, фрейм можна також охарактеризувати як цілісний набір пропозицій [133, с. 25], а також як структурне утворення, у якому не можна зрозуміти семантику окремої одиниці без розуміння значення всієї структури [211; 212, с. 111–112; 225]. У руслі досліджень А. В. Рудакової, фрейм – різновид концепту, але об'ємніший і багатокomпонентний у вигляді «пакету інформації» про певну ситуацію» [154, с. 40]. Фрейм позначає певну сферу концептуалізації, до якої апелює семантична одиниця [61, с. 4–10; 200; 219, с. 171–190].

Ключовими у класичній побудові фрейму є різні комбінації пропозицій, елементарні структури уявлення знань, мають логічний суб'єкт (цільовий концепт) та логічний предикат (ознака суб'єкта). Пропозиція організована таким чином, що об'єднує незмінний та змінний елементи. Базовим, незмінним є аргумент, а змінним – функція. Пропозицією може бути як суб'єкт, так і предикат [60, с. 257]. Під час утворення концептуальної сітки можна використовувати універсальний інструментарій, який є обмеженим набором пропозиційних схем, що складають п'ять базових фреймів: предметний, акціональний, посесивний, ідентифікаційний, компаративний. Вони формують концептуальну сітку – так званий «кістяк внутрішнього лексикону». Фрейми названі базовими завдяки своїм властивостям демонструвати початкові принципи, узагальнювальні схеми категоризації та організації вербалізованої інформації про навколишній опрeдмечений світ [62, с. 5–7]. Зокрема, предметний фрейм можна схарактеризувати як такий, що виконує функцію структуризації інформації про власні буттєві ознаки предметної сутності (ДЕХТО або ДЕЩО). Цей фрейм представлений набором пропозицій єдності ознаки і предмета за допомогою зв'язки «є / існує (is / exists)». Такий зв'язок може виражатися за допомогою кількох схем (квантитативної, кваліфікативної, темпоральної, схеми

способу буття). Посесивний фрейм характеризується наявністю відносин між узагальненими ролями «власник (posessor)» «ДЕХТО / ДЕЩО» та «власність (posessed)» «ДЕХТО / ДЕЩО» і партитативної зв'язки «має (has)». Будівельним матеріалом для посесивного фрейму є специфікація ролей. До основних схем цього фрейму належить схема партитативності, інклюзивності, власності. До складу ідентифікаційного фрейму, узагальненої ідентифікаційної схеми, належать дві предметні сутності: ідентифікатив (ДЕХТО / ДЕЩО) та ідентифікатор (ДЕЩО), поєднані зв'язкою (is). Набір схем передбачає присутність схеми персоніфікації, класифікації та характеристики. Компаративний фрейм виникає на базі ідентифікаційного фрейму та складається зі зв'язки «є як (is as)», яка є поєднанням компаративу (корелята) як предмета, що порівнюють, та корелята, з яким порівнюють. Будується цей фрейм за допомогою схем тотожності, схожості, подібності. В основі акціонального фрейму є пропозиція, акціональна схема, яка складається з предмета – агенса та виконуваної ним дії, вираженої дієсловами «діє / робить (does / acts / makes)». Така схема може функціонувати у трьох іпостасях: схема стану (при збереженні власної ознаки) / процесу (при зміні власної ознаки агенса), схема дії (при спрямованій дії агенса на пацієнс), схема каузації (при утворенні агенсом нового предмета фактативу) [62, с. 8–10]. Кожна схема може бути розширена за наявності однієї або додаткової кількох ролей. На наявність додаткових ролей вказують певні прийменники, зокрема, *сирконстант* – виступає як супровідник, помічник або інструмент, виражається за допомогою прийменника «з», наприклад, *діє / робить з*; *стимул* як намір або причина виражається за допомогою прийменника «через», наприклад, *діє / робить через*; *передумова* або умова, причина, виражається за допомогою «*навіть якщо*», наприклад, *діє / робить навіть якщо*; *реципієнт* як адресат виражається за допомогою прийменника «для», наприклад, *діє / робить для* [63, с. 362–363].

Фрейм не може бути універсальним інструментарієм побудови когнітивної моделі типової ситуації, оскільки «фрейм – статична структура представлення знань, коли елементи співіснують одночасно» [62, с. 254–256]. Поряд із фреймом

до статичних моделей відносять сітку і пропозицію. Оскільки особливість описуваної нами ТС «Хрещення дитини» – це динамічність, необхідним є включення у процес моделювання типової ситуації «Хрещення дитини» структур динамічного характеру.

Поряд із статичними моделями репрезентації знань, функціонують і динамічні, до яких належать сценарій та скрипт. Особливої уваги заслуговує поняття сценарію, яке успішно застосовується у сфері інформаційних технологій як спосіб чіткої почергової організації подій [236]. Для сценарію характерні: почергова зміна подій, класична структура (початкова стадія, послідовність дій і кінцева стадія), присутність виконавців ролей, взаємопов'язаність дій. Враховуючи наведені вище характеристики та розуміння фрейму як базової елементарної структури репрезентації знань про ТС «Хрещення дитини» можна вибудувати відповідну систему, яка формуватиме певний когнітивний образ вказаної ситуації. Попередньо зазначені характеристики, а також динамічність або присутність певного внутрішнього руху, які були виявлені під час створення ЛМТС «Хрещення дитини» (див. підрозділ 1.3), вказують на те, що когнітивний образ вказаної ситуації можна змоделювати на основі розташування встановлених фреймів в рамках сценарію. Це підтверджується наявністю у образі ТС «Хрещення дитини» наступних характеристик сценарію.

Почергова зміна подій: частини релігійних елементів ТС «Хрещення дитини» строго упорядковані церковними канонами (наприклад, Благословення кандидатів знаком хреста / *Signing with the Cross* ні в якому разі не може стояти на початку ритуалу, йому завжди передує Представлення кандидатів / *Presentation of the Candidates*). Щодо світських елементів типової ситуації, то тут також простежується певний порядок дій (наприклад, ні гості, ні хрещені батьки не можуть вибрати подарунок на хрещення після самого святкування).

Класична структура: релігійний компонент ТС «Хрещення дитини» чітко структурований, хоча має основні та периферійні елементи, кожен з яких посідає своє місце в системі релігійного ритуалу хрещення дитини. Ця структура не підлягає реорганізації. Початкова стадія «Підготовка / *Preparation*»: кількість

складових може розширюватись та скорочуватись; послідовність дій – Літургія слова, Літургія хрещення, Літургія євхаристії, де дозволяється вибірково пропускати, наприклад Літургію євхаристії, але вона обов'язково слідує за Літургією хрещення. Це пов'язано також із діями священника, оскільки спочатку він хрестить, а потім новоохрещений отримує причастя [265, с. 61–100].

Присутність виконавців ролей. Для обґрунтування цього твердження необхідним є залучення досліджень релігійного дискурсу, проведених К. В. Бобиревою, зокрема інформації щодо учасників релігійного ритуалу як сфери здійснення релігійного дискурсу. Фіксованими учасниками релігійного дискурсу є Бог (як вища нематеріальна прихована сутність та первинний автор повідомлення), пророк або медіум (той, хто з волі Божої доносить його думки, судження, вторинний автор повідомлення), жрець або священник (особа, що здійснює богослужіння від імені первинного автора повідомлення), парафіянин, вірянин (особа, присутня в храмі під час проведення богослужіння, якій адресоване повідомлення, передане пророком та прочитане священником) [23, с. 8]. Щодо світського компоненту, то тут ролі також чітко розподілені, наприклад батьки – організатори свята, а присутні є почесними гостями, та майбутніми наставниками, помічниками новоохрещеної дитини.

Взаємозв'язок дій. Варто зазначити, що всі дії в межах як релігійного так і світського компонентів ТС «Хрещення дитини» взаємопов'язані та доповнюють одна одну. Наприклад, під час безпосередньо виконання ритуалу хрещення, занурення або обливання кандидата на хрещення водою, пов'язане з попереднім визнанням віри, оскільки саме віра дає змогу отримати благодать Святого Духа [241, с. 45–48]. Взаємозв'язок дій у межах світського компоненту можна пояснити так: кожен гість своєю присутністю на святі засвідчує готовність відповідати за новоохрещену дитину, стати прикладом або надати підтримку. Це зумовлює вибір подарунків саме з релігійної тематики, виголошення промов та побажань, котрі в основному стосуються правильного християнського виховання.

Отже, когнітивна модель типової ситуації (далі КМТС) «Хрещення дитини» формується з двох сценаріїв: релігійного та світського, базовою одиницею внутрішньої організації яких є фрейм. Структура релігійного сценарію передбачає наявність таких ядерних фреймів, як «Привітання / *The Greeting*», «Представлення кандидатів / *Presentation of the Candidates*», «Зречення / *The Decision*», «Благословення знаком хреста / *Signing with the Cross*», «Проповідь / *Commission*», «Отримання запаленої свічки / *Giving of a Lighted Candle*», «Відпуст / *The Dismissal*», «Процес Хрещення / *Process of Baptism*», який складається із субфреймів «Визнання віри / *Profession of Faith*», «Занурення у воду / *Dipping in Water*» та «Одягання білого вбрання / *Clothing with the white robe*». На периферії знаходяться такі фрейми, як «Вступне слово / *Introduction*», «Спеціальна молитва перед хрещенням / *The Collect*», «Молитва над водою / *Prayer over the Water*», «Молитва про заступництво / *Prayer of Intercession*», «Благословення / *The Blessing*», які вважають не обов'язковими для виконання під час здійснення ритуалу хрещення. Рішення щодо їх залучення приймається священиком разом із батьками кандидата на хрещення.

Кістяк світського сценарію становлять три фрейми: «Батьки / *Parents*», «Хрещені батьки / *Godparents*», «Гості / *Guests*». Кожен із них має свої субфрейми, зокрема фрейм «Батьки / *Parents*» об'єднує субфрейми: «Вибір хрещених батьків / *Choosing godparents*», «Вибір гостей / *Selecting Guests*», «Організаційні моменти / *Arrangements*». До структури фрейму «Хрещені батьки / *Godparents*» належать такі субфрейми, як «Прийняття рішення / *Making the Decision*», «Промови, вірші, тости / *Speeches, poems, toasts*», «Подарунки / *Presents*», «Задоволення вимог / *Meeting the Demands*». Фрейм «Гості / *Guests*» структурується на основі субфреймів: «Промови, вірші, тости / *Speeches, poems, toasts*» та «Подарунки / *Presents*».

У композиційній особливості організації когнітивної моделі типової ситуації «Хрещення дитини» ми виокремили два сценарії. Встановлена наявність фреймів, як базових засобів когнітивної репрезентації досліджуваної ситуації, і подано їх у вигляді структурних статичних елементів релігійного та світського

сценаріїв. Деякі фрейми фрагментуються у субфрейми, що свідчить про складну багаторівневу організацію КМТС «Хрещення дитини».

1.3.3. Композиційна реперезентація когнітивної моделі типової ситуації «Хрещення дитини». Дослідження композиційного наповнення КМТС «Хрещення дитини» передбачає проведення аналізу особливостей внутрішньої організації у термінах фреймової семантики. Відповідно обрана галузь, зокрема її стосунок до ритуалу хрещення дитини, зумовлює пошук дотичних досліджень на релігійну тематику, виконаних у руслі когнітивної лінгвістики, когнітивної і фреймової семантик. Увагу привертає спільна робота Р. Н. Макколя та Е. Т. Лоусона “*Cognition, religious ritual, archeology*”, де виділено чотири особливості когнітивного наповнення релігійних ритуалів. Вчені приходять до висновку, що релігійні ритуали можна класифікувати як такі, які передбачають присутність агентів та пацієнтів, причому дія спрямована в одному напрямку – від агентів до пацієнтів. Агент діє на пацієнса за допомогою інструмента. Таким чином, релігійний ритуал вміщує три послідовні слоти для репрезентації трьох ролей: агент (agent), акт (act)- [інструмент], пацієнс (patient) [228, с. 13–14]. Проектуючи здобутки Р. Н. Макколя та Е. Т. Лоусона на призму матеріалу, що охоплює концепцію базових фреймів С. А. Жаботинської, можна міркувати про певну подібність основних елементів акціонального фрейму, запропонованого відчизняним вченим та моделі когнітивного наповнення релігійного ритуалу Р. Н. Макколя і Е. Т. Лоусона [228, с. 13]:

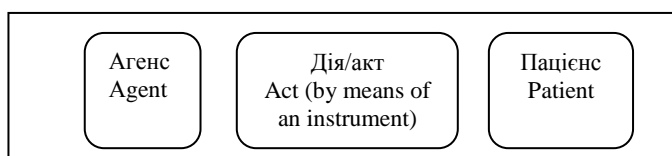

Рис. 1.6. Система репрезентації дій / Action Representation System

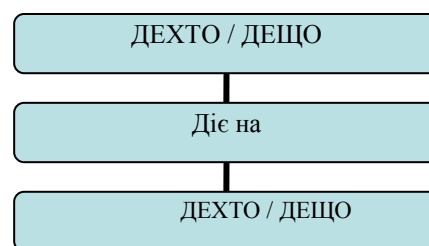

Рис. 1.7. Базова схема акціонального фрейму [59, с. 81 – 92]

Зі схем видно, що когнітивна система, задіяна під час виконання релігійного ритуалу, передбачає залучення саме акціонального фрейму як базового. На основі ритуалу хрещення дитини це можна зобразити так:

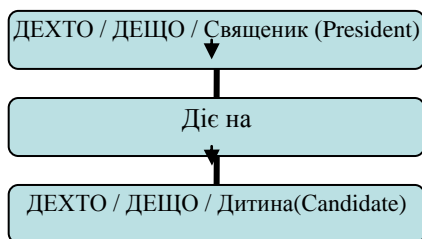

Рис. 1.8. Базова схема акціонального фрейму релігійного ритуалу

Зважаючи на розподіл ролей у релігійному ритуалі хрещення дитини, про який згадувалося в підрозділах 1.1.2. та 1.3.1., доцільно внести деякі уточнення стосовно його учасників, які паралельно є головними фігурантами релігійного дискурсу. Йдеться насамперед про фігуру Бога, оскільки його присутність прихована від безпосередніх учасників ритуалу, а священик діє від Його імені. Тобто, під час проведення ритуалу хрещення дитини присутні два агенси: нематеріальний (Бог) та матеріальний (президент / англіканський священик). Відповідно перший є Первинним агенсом, другий – вторинним. Тому схема акціонального фрейму «Хрещення дитини» отримує такий вигляд:

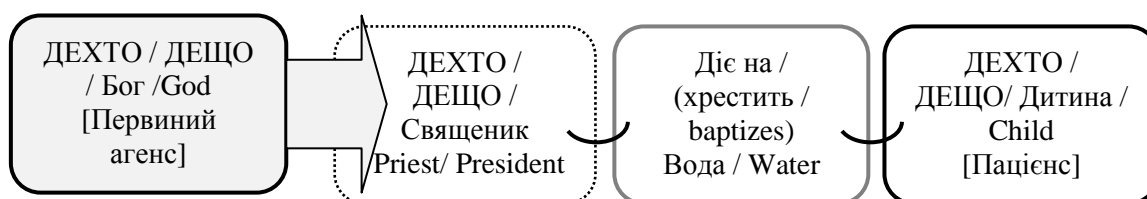

Рис. 1.9. Базова схема акціонального фрейму хрещення дитини

Результати, отримані під час встановлення лінгвокультурного аспекту моделі типової ситуації «Хрещення дитини», поданої в підпункті 1.3.1. та опис структури її ментальної репрезентації у вигляді когнітивної моделі, роблять можливим здійснення дослідження внутрішнього наповнення зазначеної

когнітивної моделі на основі фрейму, який за характером наповнення смислотворчих частини можна класифікувати як акціональний. Оскільки, застосування моделі для опису ментальних репрезентацій відкриває нові можливості інтерпретації когнітивних процесів [205, с. 120–128; 207], то структура зазначеної моделі спочатку фрагментується у релігійний і світський сценарії, а згодом реалізуються на основі визначеного набору акціональних фреймів та субфреймів. Подальше дослідження передбачає проведення аналізу кожного структурного компоненту виокремлених сценаріїв.

Ядро релігійного сценарію утворюють фрейми – «Привітання / *The Greeting*», «Представлення кандидатів / *Presentation of the Candidates*», «Зречення / *Decision*», «Благословення знаком хреста / *Signing with the Cross*», «Процес хрещення / *Process of Baptism*», який відповідно складається з таких субфреймів, як «Визнання віри / *Profession of Faith*», «Занурення у воду / *Dipping into Water*», «Вдягання білого вбрання / *Clothing with the White Robe*», «Проповідь / *Commission*», «Отримання запаленої свічки / *Giving of a Lighted Candle*», «Відпуст / *Dismissal*».

Основою релігійного сценарію когнітивної моделі «Хрещення дитини» є акціональний субфрейм «Занурення у воду / *Dipping into Water*», що належить до структури фрейму «Процес Хрещення / *Process of Baptism*»: *The president baptizes candidate*. «ХТОСЬ-вторинний агент (священик / *president*), який є суб'єктом дії, діє на пацієнс (кандидат / *candidate*), що є об'єктом дії, або *The president pours water on the candidate*, де «ХТОСЬ – вторинний агент (священик / *president*), котрий є суб'єктом дії, діє (*dips / pours*) водою [ІНСТРУМЕНТ] на ХТОСЬ – пацієнс (дитину / *candidate*) – об'єкт дії, щоб охрестити його.

Фрейм «Привітання / *The Greeting*» представлений схемою стану акціонального фрейму, де агент та пацієнс не підлягають зміні: *The President greets the candidate*. «ДЕХТО – вторинний агент (священик) діє на (вітає) ДЕХТО – пацієнс (кандидата)».

Фрейм «Представлення кандидатів / *Presentation of the Candidates*» відповідає схемі дії акціонального фрейму, де проходить зміна стану агента і

перетворення його в аффектив: *The President presents the candidate to the Congregation*. «ДЕХТО – вторинний агенс (священик) діє на (presents) ДЕХТО – аффектив». Вторинний агенс (священик) робить пацієнса (кандидата) відомим для громади, що показано в переході пацієнс > аффектив.

Фрейм «Зречення / Decision» та субфрейм «Визнання віри / Profession of Faith» можна об'єднати у так звану групу переходу. Йдеться про те, що в схемах цих фреймів відбувається зміна традиційних осіб релігійного ритуалу, ХТОСЬ – вторинний агенс (священик) > ХТОСЬ – агенс (кандидат / хрещені батьки). Така міграція відбувається в одному напрямку, і в ролі агенса виступає пацієнс типової схеми релігійного ритуалу. Від імені агенса звертаються хрещені батьки, але агенсом ми можемо позначати фактичного виконавця дії, а не того, хто її вербалізує від його імені. Зречення відповідає схемі процесу, оскільки передбачає зміну власної ознаки агенса (зміна способу буття, коли кандидат, котрий виступає в ролі агенса, демонструє зречення). *The candidate rejects / renounces / repents of / the devil / deceit and corruption of evil / the sins*. «ХТОСЬ – агенс (candidate) відрікається від ЩОСЬ – пацієнс (диявола, гріхів, зла)». Цей фрейм позначає перехід або зміну. Відрікаючись від усього злого, кандидат потрапляє в процес переходу (див. підрозділ 1.3.1.). Наступною схемою акціонального субфрейму «Зречення» є схема каузації. *The candidate turns / submits / comes to Christ*. «ХТОСЬ – агенс (кандидат) – каузатор повертається / підкоряється / приймає ХТОСЬ – пацієнс (Христа) – фактатив». Перша схема робить можливою другу, яка позначає факт становлення християнина: той, що прийняв Христа > християнин.

Фрейм «Благословення знаком хреста / Signing with the Cross» розвивається в межах схеми стану. *The president / godparents / sponsors signs / sign the candidate with the cross*. ХТОСЬ-вторинний агенс діє на (благословляє) (знаком хреста) [інструмент] ХТОСЬ-пацієнт (кандидата). У результаті схема стану демонструє збереження ознаки агенса і пацієнса.

Базовою схемою **фреймів «Проповідь / Commission», «Отримання запаленої свічки / Giving of a Lighted Candle», «Відпуст / Dismissal»** є схема

стану, де пацієнс і агенс не змінюють власних ознак: 1) *All present in the church pray for the newly baptized*. ХТОСЬ-агенс (всі присутні) діє на (моляться за) ХТОСЬ-пацієнс (новоохрещеного); 2) *The president gives the newly baptized a lighted candle*. ХТОСЬ-вторинний агенс (священик) діє (дає запалену свічку) ХТОСЬ-пацієнс (новоохрещеному) ЩОСЬ (запалену свічку); 3) *The president blesses the newly baptized*. ХТОСЬ-вторинний агенс діє на (благословляє) ХТОСЬ-пацієнс (новоохрещеного). Стосовно *субфрейму «Вбирання в білий одяг / Clothing with the white Robe»*, то даний субфрейм організований за схемою процесу, де пацієнс змінює власну ознаку – а саме стає вдягненим в результаті дій агенса. *Godparents / parents put white clothes on the candidate*. ХТОСЬ-агенс (хрещені батьки) діє на (одягає) білий одяг (інструмент) ХТОСЬ (пацієнс).

До периферійних фреймів релігійного сценарію належать такі: «Вступне слово / Introduction», «Спеціальна молитва перед Хрещенням / The Collect», «Молитва над водою / Prayer over the Water», «Визнання віри / Profession of Faith», «Молитва про заступництво / Prayer of Intercession», «Благословення / The Blessing». Їх структура розкривається за допомогою поданих нижче схем.

Фрейми «Вступне слово / Introduction» та «Спеціальна молитва перед Хрещенням / The Collect». Схемами цих акціональних фреймів є схеми стану: *The Presidents explains the issue of Baptism to the Congregation*. ХТОСЬ-вторинний агенс (священик) діє на (пояснює) ДЕХТО-пацієнс (церковна громада). Агенс і пацієнс в цьому випадку залишаються незмінними. *The President introduces the period of the silent prayer. The Congregation prays*. ХТОСЬ-вторинний агенс (священик / церковна громада) діє (оголошує / молиться). Агенс та пацієнс зберігають власну ознаку.

Фрейм «Молитва над водою / Prayer over the Water» представлений двома схемами: *The President prays over the water; The President consecrates the water*. У першому випадку спостерігаємо схему стану, де ХТОСЬ-вторинний агенс (священик) діє (молиться), причому агенс і пацієнс не змінюють власну ознаку. Для другого випадку характерною є зміна стану, а отже, її можна характеризувати як схему процесу, де ДЕХТО-вторинний агенс (священик) діє на

(освячує) ДЕЦО-пацієнс (вода)-аффектив. Вторинний агенс (священик) змінює пацієнс (воду), в результаті чого вона стає освяченою.

Фрейм «Визнання віри / Profession of Faith» представлений схемою стану. *The Congregation admits their faith.* ХТОСЬ-агенс (церковна громада) діє (визнає свою віру). Агенс і пацієнс зберігають власну ознаку.

Фрейм «Молитва про заступництво / Prayer of Intercession» виражений за допомогою схеми стану. *The President and the Congregation pray to the Father.* ХТОСЬ-вторинний агент (священик) і ХТОСЬ-агенс (церковна громада) діють (моляться до Бога Отця). Особливістю цієї схеми є наявність двох агенсів різної природи, котрі виконують однакову дію. Цю схему можна розширити за рахунок присутності рецепієнта, у нашому випадку – адресата, оскільки священик і громада звертаються саме до Отця, який і є адресатом.

Фрейм «Благословення / The Blessing». Цей акціональний фрейм представлений схемою процесу. *The President blesses the Congregation with the Father, the Son and the Holy Spirit.* ДЕХТО-вторинний агенс (священик) діє на (благословляє) ДЕХТО-пацієнс (церковна громада). У цьому випадку агенс і пацієнс не змінюються, а пацієнс змінюється (церковна громада стає благословенною). Також схему можна розширити за допомогою виділення додаткової ролі Бога Отця, Бога Сина і Бога Святого Духа, котрі супроводжують дії священика. Йдеться про наявність сирконстанта як супровідника в особі Бога Отця, Бога Сина і Бога Святого Духа.

У результаті аналізу релігійного сценарію КМТС «Хрещення дитини», встановлено таку тенденцію: базовим фреймом релігійного сценарію є акціональний, де залучено схеми дії, стану / процесу та каузації. Деякі із запропонованих схем підлягають розширенню, зокрема за рахунок додаткових ролей, а саме реципієнта та сирконстанта. У ході дослідження було встановлено наявність двох типів фреймів, тих, що підлягають класичній інтерпретації базової схеми акціонального фрейму, і таких, які демонструють зміну в групі агенса, де в ролі агенса виступає пацієнс з першого типу схем. Характерною особливістю фреймових схем у межах елементів релігійного сценарію є

присутність вторинного агенса як виконавця дії або інструмента, де автором виступає нематеріальне начало, тобто Бог Отець, Бог Син, Бог Святий Дух.

Структура світського сценарію КМТС «Хрещення дитини» дещо відрізняється від побудови релігійного. По-перше, середовище, у якому розгортається світський сценарій, змінюється з церковного на мирське. По-друге, відбувається зміна ключових фігур. У світському сценарії – це не священник та церковна громада, а батьки, хрещені батьки, гості. Відповідно відмінним є принцип виділення базових фреймів та субфреймів. Отже, світський сценарій передбачає наявність таких фреймів та субфреймів, як фрейм *«Батьки / Parents»*, субфрейми цієї гілки: *«Вибір хрещених батьків / Choosing Godparents»*, *«Організаційні моменти / Arrangements»*, *«Вибір гостей / Selecting Guests»*; фрейм *«Хрещені батьки / Godparents»*, де субфреймами є *«Прийняття рішення / Making the Decision»*, *«Задоволення вимог / Meeting the Demands»*, *«Подарунки / Presents»*, *«Промови, вірші, тости / Speeches, poems, toasts»*; фрейм *«Гості / Guests»* поділяється на субфрейми *«Подарунки / Presents»*, *«Промови, вірші, тости / Speeches, poems, toasts»*. Щодо їх структури, то універсально її відображає акціональний фрейм. Зокрема, наповнення **фрейму «Батьки / Parents»** розкривається через акціональні субфрейми процесу, а саме: 1) **субфрейм «Вибір хрещених батьків / Choosing Godparents»**: *Parents choose the godparents*. ХТОСЬ-агенс (батьки) діє (вибирає хрещених батьків). Агенс не міняє свою ознаку, а пацієнс – змінює, тобто хрещеними батьками стають обрані особи; 2) **субфрейм «Вибір гостей / Selecting Guests»**: *Parents select the guests*. ХТОСЬ-агенс (батьки) діє (визначають список гостей), тобто агенс не змінює ознаку, а пацієнс – навпаки (гостями стають обрані серед інших). Наступним є **субфрейм «Організаційні моменти / Arrangements»**: *Parents organize the celebration*. ХТОСЬ-агенс (батьки) діє (організують святкування). В основі побудови субфрейму лежить схема стану, оскільки агенс і пацієнс не змінюють власні ознаки.

Фрейм «Хрещені батьки / Godparents» конструюється за допомогою чотирьох акціональних **субфреймів** стану: 1) **«Прийняття рішення / Making the**

Decision». *Person makes the decision of becoming a godparent*. ХТОСЬ-агенс (особа) діє (приймає рішення стати хрещеним батьком / матір'ю); 2) *субфрейм «Задоволення вимог / Meeting the Demands»*: *The godparents meet the demands of the church*. ХТОСЬ-агенс (хрещені батьки) діє (відповідає вимогам церкви); 3) *субфрейм «Подарунки / Presents»*: *Godparents buy presents for the godchild*. ХТОСЬ-агенс (хрещені батьки) діє (купує подарунки). Схему можна розширити за рахунок додаткової ролі реципієнта (бенефактива), вираженої прийменником «for / для», де вона матиме такий вигляд: ХТОСЬ-агенс (хрещені батки) діє (купує подарунки) для реципієнт (дитини); 4) схемою акціонального *субфрейму «Промови, вірші, тости / Speeches, poems, toasts»* є схема стану. *Godparents prepare speeches, poems, toasts before the celebration*. ХТОСЬ-агенс (хрещені батьки) діє (готує). Агенс та пацієнс в межах даних схем не міняють свою ознаку.

Фрейм «Гості / Guests» знаходить вираження в межах схем стану двох субфреймів: 1) акціональний *субфрейм «Подарунки / Presents»*. *Guests buy / give presents for the child*. ХТОСЬ-агенс (гості) діє (купує / дарує подарунки). Схема може бути розширена за рахунок наявності додаткової ролі реципієнта, у нашому випадку бенефактива (дитини). Таким чином, розширена схема матиме такий вигляд: ХТОСЬ-агенс (гості) діє (купує / дарує подарунки) для рецепієнта (дитина). У цьому випадку агенс і пацієнс не змінюють своєї ознаки; 2) акціональний субфрейм *«Промови, вірші, тости / Speeches, poems, toasts»*. *Guests prepare speeches, poems, toasts*. ХТОСЬ-агенс (гості) діє (готують промови, вірші, тости). В межах цього субфрейму власна ознака агенса та пацієнса залишається незмінною.

Результати аналізу фреймового наповнення світського сценарію підтверджують, що схеми акціонального фрейму (у деяких випадках їх варіації утворені за рахунок введенням додаткових ролей), є базовими при структуризації окремих частин як світського, так і релігійного сценаріїв.

Отже, когнітивну модель типової ситуації «Хрещення дитини» можна зобразити у вигляді двох сценаріїв. Відповідно сценарії включають фрейми та субфрейми, утворюючи фреймову сітку «Хрещення дитини», де структурним

елементом є акціональний фрейм як основний спосіб кодування зазначеної типової ситуації.

Висновки до розділу 1

1. Ритуал виник як певна система комунікативних потреб, аналіз якої потребує проведення дослідження задіяних у ній когнітивних процесів, а також їх вербальної та невербальної експлікації. Релігійний ритуал як найдавніша форма ритуалу є основною константою християнського культу. Хрещення – релігійний ритуал, що має ознаки сакральності й займає амбівалентну позицію, оскільки перебуває у сфері синонімічного вживання понять «ритуал» та «обряд», чим пояснюється розбіжність у визначенні цього явища різними науковцями.

2. Дослідження мовного наповнення ритуалу хрещення дитини перебуває у тісному взаємозв'язку з його екстралінгвальним компонентом, а саме з певними ритуально-ситуативними характеристиками: наявність мети (отримання новоохрещеним благодаті, долучення до церкви та віри в Бога), присутність дійових осіб (матеріальні особи – релігійна група, священник як посередник між матеріальним і трансцендентним, трансцендентні особи – Бог Отець, Бога Син та Бог Святий Дух), розширені хронотопні характеристики, дотримання контекстуальних вимог (вербальне наповнення є строго нормованим і фіксоване церковними текстами).

3. Вивчення особливостей засобів вербалізації ритуалу хрещення дитини, як елементів однойменного номінативного простору потребує звернення до базових термінологічних одиниць дослідницьких апаратів лінгвокультурології та когнітивної лінгвістики: «когнітивна картина світу», «концепт», «мовна картина світу».

4. Хрещення дитини ідентифікує аспект соціалізації у житті кожного британця англіканського віросповідання. У ньому наявна ціла низка канонізованих, структурованих та послідовних процедур, які кристалізують типову ситуацію «Хрещення дитини». Остання слугує підґрунтям послідовної

ономасіологічної інтерпретації, у процесі якої проходить виокремлення провідних лінгвокультурних характеристик засобів омовлення хрещення дитини та формується доступ до відповідного когнітивного образу у свідомості індивіда.

5. Лінгвокультурні особливості ритуалу хрещення дитини детерміновані впливом англіканства. Релігійні чинники, що впливають на вербалізацію структурних елементів ритуалу хрещення дитини утворюють релігійну складову лінгвокультурної моделі типової ситуації «Хрещення дитини», а специфіка вербалізації компонентів поза церковним середовищем відображає її світський бік. Обидві, світська та релігійна, складові розвивають свої окремі підструктури.

6. Типова ситуація «Хрещення дитини» апелює до визначеного фрагменту у свідомості носія британської культури англіканського віросповідання у вигляді когнітивних структур, сукупність яких являє собою певну систему, фіксовану у когнітивній моделі типової ситуації «Хрещення дитини». Твірним елементом такої системи є акціональний фрейм з визначеною комбінацією слотів: ДЕХТО (Агент / Пацієнс) / ДЕЩО -- ДІЄ / ДІЄ НА -- ДЕХТО (Пацієнс / Агент) / ДЕЩО, ускладнений за допомогою введення додаткових ролей. Зазначена вище модель утворена на базі чотирнадцятьох фреймів та двох субфреймів релігійного сценарію і трьох фреймів з дев'ятьма субфреймами світського сценарію.

7. В основі подальшого дослідження лежить принцип окреслення властивостей типової ситуації «Хрещення дитини», що ґрунтується на співвідношенні двох елементів: лінгвокультурної та когнітивної моделей типової ситуації «Хрещення дитини» в концептуальній і мовній картинах світу британської спільноти та в британському дискурсивному просторі, що передбачає подальше залучення аналізу функціонально-семантичних основ організації лексики. Отже, можна зробити висновок, що наявність такого співвідношення дає нам можливість поєднати лінгвокультурологічне та лінгвокогнітивне дослідження, на основі спільної точки – фрагменту концептуальної картини світу і засобів її актуалізації або омовлення у вигляді номінативного простору.

Основні положення розділу відображені у публікаціях: **Особливості ритуалу як складника лінгвокультурологічних досліджень** / О. В. Дунаєвська // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія “Філологічні науки”. – 2012. – Вип. 6. – С. 163–167; **Концепт “ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ” в британській лінгвокультурі** / О. В. Дунаєвська // Наукові записки національного університету “Острозька академія”. Серія “Філологічна”. – 2012. – Вип. 29. – С. 57–60; **The ritual and language factor in worldview formation** / O. V. Dunayevska // Science progress in European countries: new concepts and modern solutions: materials of the 1st International scientific conference. – Stuttgart, Germany : ORT Publishing, 2013. – Vol. 1. – P. 120–122; **Теоретичні передумови дослідження мовної картини світу у лінгвокультурологічному та когнітивно-семантичному аспектах** / О. Дунаєвська // Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство), Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. – Вип. 116. – С. 563–568; **Теоретичні передумови дослідження ритуалу ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ з позицій фреймової семантики** / О. В. Дунаєвська // Наукові записки національного університету “Острозька академія”. Серія “Філологічна”. – 2013. – Вип. 34. – С. 59–63; **Теоретичні передумови лінгвокультурного аналізу ритуалу ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ (на матеріалі британського релігійного дискурсу)** / О. В. Дунаєвська // Філологічні науки. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2013. – № 9 (268). – С. 199–204.

РОЗДІЛ 2

ОСНОВНІ МЕТОДИ ТА ПРИНЦИПИ ДОСЛІДЖЕННЯ НОМІНАТИВНОГО ПРОСТОРУ *ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ*

У дослідженні ми розрізняємо два різновиди моделі типової ситуації «Хрещення дитини»: лінгвокультурну (лінгвокультурний підхід) та когнітивну (когнітивно-семантичний підхід), що дає змогу міркувати про наявність певної різниці у внутрішніх організаціях обох явищ. Відмінність лінгвокультурного та когнітивно-семантичного підходів до аналізу концептуальних явищ є досить умовною і пов'язана не стільки із завданнями цих дисциплін (типологією, моделюванням представлення знань у мові) [18, с. 11–14; 119, с. 29], скільки з технікою виокремлення об'єкта дослідження і методикою його опису [38, с. 82–86], яка ґрунтується на розмежуванні методологічних основ. Дослідження лінгвокультурного аспекту моделі ТС «Хрещення дитини» лежить у площині суб'єктивістської, а когнітивного – об'єктивістської методологічної платформи [114, с. 83]. Такий розподіл здається цілком раціональним з огляду на сукупність особливостей, характерних для лінгвокультурологічного та когнітивно-семантичного напрямків. Таким чином, наша робота в межах цього підрозділу буде спрямована на систематизацію і пояснення набору методів, прийомів дослідження, опис їх особливостей та доцільність використання на певних етапах аналізу.

2.1. Методи та прийоми моделювання лінгвокультурної моделі типової ситуації «Хрещення дитини»

Основний вектор лінгвокультурологічного дослідження передбачає рух від культури до індивідуальної свідомості [188, с. 23–30]. Будь-який аналіз лінгвокультурологічного аспекту на початковому етапі має на меті

обґрунтування наявності певного лінгвокультурного явища як такого в межах нації із застосуванням методів:

- суцільної вибірки для встановлення системи даних, що слугуватимуть матеріалом дослідження (відбір текстів, які містять інформацію стосовно хрещення дитини в англіканській церкві);
- аналізу та синтезу зібраної інформації для поділу її на блоки та встановлення структурних компонентів;
- описового методу, який застосовується для виокремлення семантичних та ономасіологічних характеристик досліджуваного явища на основі проаналізованого та синтезованого матеріалу.

Застосування зазначених вище методів дослідження дало змогу підкреслити особливо важливе значення ритуалу хрещення, який привертає неабияку увагу з боку англіканської громади (англіканська громада засвідчує це своєю присутністю під час проведення ритуалу) та масштабами ритуалу, які організовані в типову ситуацію з трьома розгорнутими етапами (ретельний вибір хрещених батьків, організація святкування та ін. – елементи етапу попередньої підготовки; почергове виконання ритуалу хрещення організоване в церемонію з чітко визначеним хронотопом – елементи етапу здійснення ритуалу; святкування, привітання, виголошення подяк, презентація подарунків, надання довготривалої підтримки та проведення християнського виховання – елементи постетапу). Це вказує на те, що ритуал хрещення дитини – лінгвокультурне явище, критерієм існування якого є щонайменше наявність ціннісного ставлення нації до позначуваного ним феномену, а саме – присутність позиції носіїв культури в термінах позитивного / негативного ставлення до нього.

На нашу думку, застосування будь-яких методів аналізу лінгвокультурного явища потребує опису його структури, а саме – особливостей його внутрішньої будови, що в майбутньому дасть змогу виокремити оптимальний методологічний інструментарій дослідження.

За основу ми беремо принцип побудови лінгвокультурного концепту, зокрема розмежування «сильної» точки, де концентрація цінностей є

найщільнішою, та асоціативних векторів, у процесі висування яких відбувається ослаблення асоціацій [70, с. 76]. Таким чином, ми отримуємо розподіл природи ЛМТС «Хрещення дитини» в термінах ядра і периферії, або польового принципу організації зазначного явища, де ядро містить актуальні асоціації, а периферія – менш актуальні. Одним із способів отримання доступу до такої структури є використання елементів аналізу лінгвокультурного концепту шляхом виокремлення його трьох компонентів, відображених на схемі:

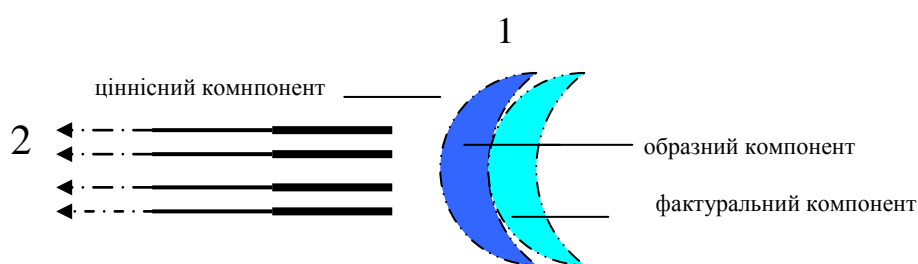

Рис. 2.1. Принцип компонентної репрезентації лінгвокультурного концепту

Цифрою 1 позначено зону концентрації цінностей, цифра 2 відображає напрямки векторів і поступову зміну їх щільності. Перший компонент – ціннісний, вказує на місце зіставлюваного з досліджуваним явищем феномена в системі аксіологічних орієнтирів лінгвокультурного соціуму [114, с. 83; 166, с. 21–22], другий – образний, невербальний, підпорядковується лише опису та інтерпретації, третій – фактуральний або поняттєвий. Останній, який, як правило, є об’єктом лінгвістичних досліджень – зберігається у свідомості і є так званим «входом» у концепт, оскільки він може бути відтворений у мовленні, що дає можливість апелювати до нього за допомогою мовних одиниць різних мовних рівнів: лексем, фразеологізмів, вільних словосполучень, речень, що передбачає залучення різних лінгвістичних методик. Дослідження ЛМТС «Хрещення дитини» тісно пов’язане із принципами лінгвокультурологічного вектора лінгвістики, потребує поєднання лінгвістичних методів з нелінгвістичними [70, с. 77–78].

Специфіка будови та структури концепту як лінгвокультурного явища або семантичного утворення [44, с. 13; 40, с. 22–23], безсумнівно, вказує на потребу

підбору відповідної методики дослідження. Зокрема, на думку С. Г. Воркачова, одним із ефективних у більшості випадків є компонентний аналіз, що переважно має ономасіологічну інтерпретацію, спрямований від імені досліджуваного явища до сукупності позначуваних значень і передбачає накопичення та систематизований опис його яскравих семантичних ознак [40, с. 10–11]. Серед окреслених методологічних перспектив дослідники також наводять найефективніші шляхи застосування низки методик, серед яких [72, с. 131; 114, с. 83]: дефінітивний аналіз, контекстуальний аналіз та інші.

Кожна з методик закріплюється за певними етапами дослідження. Тому доцільним у такому випадку є короткий опис кожної з них.

Дефінітивний аналіз лексичної одиниці [48, с. 28–40; 110, с. 17–30; 135, с. 6;], що здійснює номінацію досліджуваного явища, передбачає аналіз її словникової дефініції, яка є частиною словникової статті. Це допомагає встановити семантичні ознаки лексичної одиниці. Окрім того, такий аналіз дає змогу виявити понятійний компонент. Але є й інший бік дефінітивного аналізу, який спрямований на встановлення образно-ціннісного складника шляхом дослідження ілюстративної частини словникової статті, котра, вміщує приклади використання слова в художній літературі, прецедентних текстах. Таким чином, словникову статтю можна кваліфікувати як одне із джерел дослідження основних компонентів лінгвокультурного явища. Застосування методу дефінітивного аналізу допомогло встановити співвіднесеність досліджуваних номінацій з об'єктами дійсності та виокремити семантичні відповідники на етапі диференціації понять «церемонія», «ритуал», «обряд», «звичай», «культ», а також під час тлумачення наповнення виокремлених нами тематичних згущень. Цей метод відіграв першочергову роль у підготовці платформи для подальшої інвентаризації, систематизації, класифікації елементів номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, котрий охоплює лексичний матеріал типової ситуації «Хрещення дитини».

Визнаючи високу ефективність використання методик аналізу словникових дефініцій, даний метод має певні недоліки, а саме – нечітке відображення семної

структури, вміст недостатньої кількості інформації і т. д. Для уникнення таких моментів дослідники радять доповнювати цей метод перевіркою дефініцій за допомогою зіставлення даних кількох тлумачних словників або шляхом порівняння інформації тлумачного словника з матеріалами словників інших видів [138, с. 35–37], що було зроблено із залученням словників: Oxford Online Dictionary, Merriam-Webster online: Dictionary and Thesaurus, Longman Dictionary of the English Language, Macmillan English Dictionary. У результаті перелічених операцій було виокремлено основні частиномовні номінативні згущення, котрі згодом були організовані за польовим методом для подальшої презентації їх у системі загального номінативного простору «Хрещення дитини».

Оскільки дефінітивний аналіз сконцентрований на описі внутрішньої структури лінгвокультурного явища, то для розкриття його зовнішніх характеристик, які з'являються в процесі омовнення застосовується, *контекстуальний аналіз*. Використання такого методу дослідження дозволяє логічно поєднати внутрішній зміст з мовною реалізацією [138, с. 34–40]. Тобто контекстуальний аналіз має на меті вивчення функціональної специфіки слів та їх значень, передусім розгляд контексту, в якому використане досліджуване явище та його залежність від цього контексту [152, с. 12]. У науковій літературі виокремлено кілька перспектив, відкритих у процесі застосування контекстуального методу дослідження, а саме: 1) виявлення співвідношень досліджуваного явища з іншими [9]; 2) трактування можливих значень за допомогою аналізу відношень у виразі, а згодом у реченні й тексті, де трапляється досліджуване явище/; 3) визначення ситуативного, можливо, модифікованого відтинка досліджуваного явища, оскільки поняттєва структура слова не має жорстких, чітких меж і видозмінюється залежно від ситуації [127]; 4) вивчення специфічно ситуативного навантаження досліджуваних елементів. Цей метод використовується при ідентифікації світських та релігійних елементів ЛМТС «Хрещення дитини», що згодом відобразилося в диференціації світської та релігійної складових.

Отже, контекстуальний метод конкретизує перспективи аналізу оточення та зв'язків між досліджуваними одиницями. Окрім того, використання цього методу робить можливим виявлення нових значень, притаманних лінгвокультурному явищу саме в межах досліджуваного контексту.

Таким чином, за допомогою описаних вище методів було виявлено і структуровано основні лінгвокультурні характеристики елементів, що складають ЛМТС «Хрещення дитини».

2.2. Методологічні принципи дослідження когнітивно-семантичного аспекту типової ситуації «Хрещення дитини»

Методологічний інструментарій когнітивної семантики ґрунтуються на об'єктивістській методологічній платформі (метафорі віддзеркалення), відповідно до якої процес сприйняття людиною відстороненої від неї дійсності відбувається за допомогою органів чуття і відображає суть речей у ментальних репрезентаціях (концептах) [114, с. 82]. Пріоритетність певних методів дослідження можна пояснити особливостями організації явища когнітивного концепту в межах парадигми, де воно здебільшого розглядається в термінах польової організації. Польовий опис концепта передбачає залучення термінів ядра і периферії. До ядра належать прототипні шари з чутливою наочною конкретністю, найяскравіші образи. Периферія складається з образів, що характеризуються більшою абстрактністю. Структурно концепт складається з компонентів (концептуальних ознак), які в процесі його вербалізації функціонують як семи. Концептуальні ознаки формують концептуальні шари, які можуть збігатися з семемами в окремих випадках, але концептуальних шарів більше, ніж семем. Концептуальні шари нанизуються один на одного та утворюють багаторівневу структуру, де кожен наступний рівень характеризується в термінах зростання абстрактності, формуючи таким чином ядро концепту. Щодо периферії, то її можна охарактеризувати слабкою

структурованістю, яка є результатом концентрації в ній предикацій, що відображають тлумачення як окремих концептуальних ознак, так і їх поєднання (тверджень, установок свідомості, лобійованих особливостями культури та менталітету її носіїв) [141, с. 60].

Отже, ТС «Хрещення дитини» в межах когнітивної семантики характеризується як чітко структуроване явище і передбачає залучення відповідного методологічного інструментарію, який би допоміг розв'язати основні завдання цього напрямку, а точніше, дослідити концептуальну структуру та описати процес концептуалізації зазначеної типової ситуації, що стає можливим завдяки аналізу її вербального вираження [218, с. 176].

Опис лінгвокогнітивного аспекту ТС «Хрещення дитини» здебільшого отримує когнітивно-семантичну інтерпретацію із залученням прийомів аналізу концептуальних структур: фреймового та сітьового моделювання, модифікованого методу словникових дефініцій, компонентного аналізу, а також методу контент-аналізу.

Метод фреймового моделювання широко застосовується дослідниками фреймової семантики, зокрема С. А. Жаботинською [59, с. 81–92]. Цей метод дає можливість змоделювати принципи «структурування і відображення певної частини людського досвіду, знань у значеннях мовних одиниць, способи активації загальних знань, які забезпечують розуміння в процесі мовної комунікації» [79, с. 14]. За допомогою методу фреймового моделювання та подальшого скриптування, розкладання на попередній етап / подію, виконання ритуалу / подія, пост етап / пост подія [65, с. 76–78] відбувається встановлення принципу конструювання ТС «Хрещення дитини». Із використанням *скриптування* було структуровано два сценарії розвитку подій ТС «Хрещення дитини»: релігійний та світський – базовим компонентом яких є акціональний фрейм. Таким чином, обидва сценарії були фрагментовані на акціональні фрейми та субфрейми як способи репрезентації та опису всіх подій ТС «Хрещення дитини». Базовий акціональний фрейм зазначеної вище типової ситуації має сталу структуру: ДЕХТО [агенс] – ДІЄ НА – ДЕЩО / ДЕКОГО

[пацієнс]. Відповідно компонентами фреймів є ДЕХТО, ДІС НА та ДЕЩО / ДЕКОГО, які інтерпретуються як відповідні слоти, наповнені інформацією, що актуалізується певним лексичним матеріалом.

Наступним методом аналізу фреймів та субфреймів світського й релігійного сценаріїв є *мережеве моделювання*. Цей метод впорядковує та структурує аналізовану інформацію у фреймову сітку ТС «Хрещення дитини». Це дає змогу встановити, що кожен компонент фреймової сітки є структурно впорядкованою ланкою певного етапу світського та релігійного сценаріїв. Основні принципи розподілу компонентів сітки ґрунтуються на виокремленні таких характеристик сценарію як: особливий статус події (обов'язковий чи опційний), місце конкретної події на відрізку часу та у процедурі проведення хрещення. При переході від фреймового моделювання до компонентного аналізу було застосовано метод контент-аналізу [193] та аналіз словникових дефініцій із використанням синтезуючого підходу [27, с. 5; 87, с. 190]. Різновидом застосування методу *контент-аналізу* в нашому дослідженні є імплементація кількісно-якісного підходу до вивчення номінативного наповнення слотів релігійного та світського сценаріїв. Кількісний елемент методу забезпечує встановлення та підрахунок за частиномовним принципом (частиномовною приналежністю) вживання певних лексичних одиниць у номінативному матеріалі слотів фреймів ТС «Хрещення дитини». У ході такого аналізу ми змогли розділити весь матеріал у рамках кожного слоту на окремі частиномовні ланки, що згодом відіграло головну роль у встановленні відповідних *контент-категорій*. Кожна контент-категорія являє собою однорідне номінативне згущення тієї чи іншої частиномовної належності.

Застосування ядро-периферійного принципу дослідження робить можливим встановлення певної системи описуваних лексичних одиниць шляхом виокремлення номінативних згущень, де всі елементи підлягають дослідженню як семантичні одиниці з урахуванням функціонального компонента, тобто аналізуються як такі, за якими закріплена певна функція, і можуть слугувати елементами певного функціонально-семантичного поля. Метою застосування

такого принципу аналізу було встановлення присутності елементів у номінативному просторі ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, об'єднаних на підставі виконання конкретної функції позначуваними ними актантами ТС «Хрещення дитини». У процесі дослідження необхідним є виокремлення лексичних одиниць, які є стрижневими для конкретного функціонально-семантичного поля. Це, як правило, ті лексеми, що містять архісему, тобто сему, універсальну рису, притаманну для всіх елементів досліджуваного поля.

На цьому етапі застосовується *метод компонентного аналізу*, базою якого є визначення семантичної структури лексеми [79, с. 8] шляхом виокремлення її структурних компонентів. Окрім компонентного аналізу використовується *синтезований метод дефініцій* як модифікування класичного методу дефініцій (дефінітивного методу). Модифікація полягає у використанні синтезуючого підходу. Останній передбачає виведення єдиної синтезованої дефініції з урахуванням визначень, поданих в кількох лексикографічних джерелах. За принципом встановлення функціонального навантаження номінативних одиниць кожного із раніше виокремлених номінативних згущень визначаються частиномовні сектори. Залежно від щільності лексичного матеріалу ланки функціонально-семантичних полів ідентифікуються як субутворення досліджуваного простору і є основною причиною фрагментування ФСП у мікрофункціонально-семантичні поля. Встановлено присутність чотирьох функціонально-семантичних полів: ФСП «АГЕНТ / AGENT», ФСП «ПАЦІЄНС / PATIENT», ФСП «ЗАСІБ / TOOL», ФСП «ДІЯ / ACTION» різної щільності та смислового навантаження їх стрижневих елементів, частотної дистрибутивності, міграції або чіткого закріплення за певним мікро-, функціонально-семантичним полем чи сектором останніх. Кожне описане вище мікроФСП підлягає опису в термінах ядра, навколоядерних компонентів, ближньої та дальньої периферії. Результати такого опису згодом отримують семасіологічну інтерпретацію.

2.3. Засади встановлення зв'язків між елементами номінативного простору та їх інтердискурсивною репрезентацією

Одним із базових елементів лінгвокультурологічного та лінгвокогнітивного дослідження номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ є опис зв'язків між виокремленими лексичними одиницями. В межах зазначеного простору присутні здебільшого зв'язки парадигматичного типу, котрі ми описуємо за принципами дослідження синонімії, меронімії, гіперо-гіпонімії та антонімії.

Опис зв'язків проходить поетапно із почерговим комплексом процедур опису об'єктів: встановлення типу зв'язку між сегментами мікроФСП; встановлення типу зв'язку між мікроФСП; встановлення типу зв'язку між ФСП.

Для дослідження різновидів зв'язку в рамках ФСП використовується метод попередньої фрагментації зазначеного поля на окремі частиномовні сегменти і здійснюється аналіз наявності синонімічних, гіперо-гіпонімічних, антонімічних зв'язків та меронімії.

Присутність синонімічного зв'язку між елементами сегментів мікроФСП виражається в наявності спільного семантичного значення, за допомогою якого ми встановлюємо синонімічні ряди. У межах сегментів мікрофункціонально-семантичних полів формуються синонімічні ряди з номінацій однакової частиномовної належності.

Наступним типом зв'язку, виявленим на цьому етапі аналізу, є гіперо-гіпонімічний зв'язок, який формується за принципом розмежування родового поняття (гіпероніма), притаманного для всіх членів гіперо-гіпонімічного ряду та видового (гіпоніма), що містить певну специфічну частку / тип, відмінну від родового поняття [129]. Із семантичної точки зору гіперонім є нейтральним, водночас гіпоніми вносять різні відтінки і можуть бути лише частковими характеристиками гіпероніма. На заключному етапі кожен гіперо-гіпонімічний ряд зображений схематично.

Ще однією процедурою цього етапу дослідження є встановлення антонімічних зв'язків між елементами секторів мікрофункціонально-семантичних полів. Такий зв'язок ґрунтується на встановленні антонімічних пар, для чого широко використовувався метод аналізу словникових статей словників антонімів. За фактором специфічності матеріалу дослідження аналізовані лексичні одиниці було розташовано в рамках різних мікрофункціонально-семантичних полів. Тому необхідним було ухилення від усталеної процедури опису, яка першочергово на цьому етапі передбачає аналіз номінацій лише в межах одного мікрофункціонально-семантичного поля, і здійснення залучення номінацій двох полів: мікроФСП «Первинний агент / Prime Agent» та мікроФСП «Зло / Evil».

Необхідно зазначити, що кожне мікроФСП окремо є предметом аналізу (а не лише його сектори чи елементи). Для виявлення гіперо-гіпонімічних відношень гіпероніми були відібрані за нейтральною семантичною ознакою, а гіпоніми – за втіленням її специфічних відтінків. Окрім аналізу гіперо-гіпонімії із застосуванням методики встановлення меронімічних зв'язків [84], нами було проведено аналіз номінацій у межах всіх мікрофункціонально-семантичних полів з метою виявлення певної групи або груп лексичних одиниць, які репрезентують частини одного цілого, і встановлення номінації, що буде своєрідним «збірним». Частини цілого ми називаємо «меронімами», а відповідно ціле – «голонімом». Результатом зазначеного аналізу ми вважаємо наявність меронімії або відношень «частина-ціле» між групами меронімів, котрі є номінаціями Ісуса Христа, Отця, Святого Духа та голонімом, номінацією Господа.

Номінативний простір ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ демонструє не лише зв'язки між його складниками, а також бере участь у розвитку іншого типу зв'язку, інтердискурсивного, виявлення якого допомагає розширити межі номінативного простору, встановлені фрагментами релігійного дискурсу. Результатом наявності такого виду зв'язків буде опис особливостей їх побудови та скетчування приблизного макету утворених ними структур.

На цьому етапі використовується метод компонентного аналізу, який дає можливість встановити семантичні особливості лексичних одиниць на фоні інтердискурсивного простору, утвореного різними типами дискурсу. Такий аналіз спрямовано на виявлення номінацій з найбільш маркованою семантикою. Маркерами в цьому випадку виступають специфічні риси, за якими аналізована лексема безпосередньо апелює до номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, ідентифікуючи межі (релігійний дискурс) та назву зазначеного простору («Хрещення дитини»). Отже, відібрані лексичні одиниці повинні мати характеристики ідентифікаторів, які ми на основі гіпотико-дедуктивного аналізу вважаємо в подальшому дослідженні інтердискурсивними ідентифікаторами.

Наступним кроком у встановленні інтердискурсивних зв'язків є застосування елементів методу суцільної вибірки, в рамках якого здійснюється формування загального корпусу з фрагментів різних типів дискурсу, що містять визначені інтердискурсивні ідентифікатори. Необхідним також є застосування дискурс-аналізу [161] з деякими елементами інтерпретаційного методу: реконструкції авторського задуму, мотивів та цілей аналізованого матеріалу, а також елементів контекстно-ситуативного аналізу аналізованого матеріалу [79, с. 9]. Останній дає змогу дослідити специфічні характеристики інтердискурсивних ідентифікаторів у систематизованих та ідентифікованих фрагментах дискурсу та прецедентних висловленнях публіцистичного дискурсу.

Зважаючи на динамічну природу процесу утворення інтердискурсивних зв'язків номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ однією із вимог до їх структуризації є протилежність статиці. Таким чином, ми пропонуємо модель фракталу як структури, яка схильна до постійного оновлення та подальшої фрагментації [53], що диктується стрімкими тенденціями актуалізації недосліджених раніше значень, котрі вносять певне розширення інтерпретації спостережених інтердискурсивних ідентифікаторів. Із використанням прийомів інвентаризації та систематизації проаналізованих нами актуалізацій значень інтердискурсивних ідентифікаторів змодельовано відповідні фрактальні

структури та проведено диференціацію внутрішнього наповнення, результатом якої стало виокремлення окремих фрактальних вузлів.

Завершальним етапом опису встановлених інтердискурсивних зв'язків номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ є закріплення результатів попередньо здійсненого аналізу шляхом встановлення механізмів утворення зазначених зв'язків.

Висновки до розділу 2

1. Поєднання в межах однієї роботи лінгвокультурологічного та когнітивно-семантичного досліджень потребує використання амбівалентного методологічного апарату, який дозволяє розв'язати поставлені завдання. Найприйнятнішим у такій ситуації є застосування двовекторного принципу, де обидва вектори уособлюють низку методологічних прийомів, розмежованих суб'єктивістською та об'єктивістською методологічними парадигмами.

2. Лінгвокультурний аспект дослідження хрещення дитини базується на засадах суб'єктивістського методологічного напрямку лінгвістичного аналізу. Базовими методами аналізу ЛМТС є елементи дефінітивного та контекстуального аналізів, котрі отримують ономаціологічну інтерпретацію.

3. Когнітивно-семантичний аналіз типової ситуації «Хрещення дитини» передбачає застосування набору методологічного інструментарію у вигляді фреймового моделювання, мережевого моделювання, методу синтезованих словникових дефініцій, елементів компонентного та контент-аналізу.

4. Між компонентами номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ присутні зв'язки: синонімія, гіперо-гіпонімія, меронімія та антонімія. Поза площиною номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, обмеженого релігійним дискурсом, деякі номінації здатні утворювати інтердискурсивні зв'язки, де необхідним є залучення методів та прийомів суцільної вибірки, фреймового моделювання, методу дискурс-аналізу, доповненого за рахунок інтерпретаційного та контекстно-ситуативного методів.

Основні положення розділу відображені у публікації: **Методологічні засади суміжних лінгвокогнітивних та лінгвокультурологічних досліджень /** О. В. Дунаєвська // Development of Science and Technics: materials of the sixth International research and practice conference. – Donetsk : “Aspect” Scientific Journal, 2012. – Vol. 1. – P. 61–63.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ НОМІНАТИВНОГО ПРОСТОРУ ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У цьому розділі основна увага буде надана питанню лексичного наповнення релігійного та світського сценаріїв, зон когнітивної моделі ТС «Хрещення дитини», за допомогою яких організована однойменна типова ситуація. Оскільки в рамках підрозділу 1.3 була запропонована модель структури релігійного та світського сценаріїв, де базовим елементом організації подій є акціональний фрейм, доцільним на цьому етапі є проведення аналізу наповнення слотів виокремлених акціональних фреймів, що дасть змогу визначити ключові принципи номінації процесів, спостережених у рамках вищезгаданих структур.

3.1. Семантичні особливості фреймової організації типової ситуації «Хрещення дитини»

Актуальним на даному етапі є встановлення взаємозв'язку елементів, які наповнюють фрейми релігійного і світського сценаріїв у рамках структури ТС «Хрещення дитини». Це передбачає поєднання ономасіологічних елементів із семасіологічними і є підставою для послідовного розгляду номінативного акту через реалію до номінації, а згодом використання результатів останньої в повторному зверненні до реалії [111, с. 44–56]. Оскільки опис номінативного простору – це апелювання до «лексичної інтерпретації реалій світу» [160, с. 281–282], а така ситуація реалізується в мовленні на базі певного лексичного матеріалу, то цей опис потребує залучення принципу єдиної системи номінації, що в межах номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ є відображенням ознак та існуючих реалій [122, с. 163]. У такому випадку необхідним є попереднє здійснення аналізу та інтерпретації семантичного / лексичного частиномовного

наповнення кожного з окреслених фреймів релігійного та світського сценаріїв шляхом розгляду їх окремих частин у вигляді слотів. Це дасть змогу виокремити передумови, основні принципи та механізми формування номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, а також здійснити подальший опис його ядерних компонентів як зон з певними зв'язками.

Особливістю передумов формування номінативного простору є його фрагментація спочатку на фрейми / субфрейми, що мають безпосередній стосунок до когнітивного образу ситуативної репрезентації хрещення дитини, а згодом на слоти. Аналіз розподілу лексичного наповнення останніх, принципи його організації, смислового, функціонального навантаження, дає змогу перейти від опису ситуативного плану хрещення дитини до мовних засобів його реалізації у вигляді номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ.

У структурі чотирнадцятьох фреймів та двох субфреймів релігійного, трьох фреймів світського сценаріїв наявні тринадцять слотів: «Первинний агенс», «Батьки», «Хрещені батьки», «Вторинний агенс», «Церковна громада», «Зло», «Кандидат на хрещення», «Новоохрещена дитина», «Гості», «Організаційні моменти», «Промови, тости», «Вибір гостей», «Прийняття рішення». Встановлені компоненти являють собою певні «контейнери», наповнені номінативними одиницями за частиномовним принципом (додаток В). Така специфіка розподілу номінативного матеріалу по слотах фреймів релігійного сценарію впливає на загальне сприйняття позначуваних ним фрагментів типової ситуації «Хрещення дитини». Зокрема, наявність громіздких за лексичним наповненням слотів свідчить про розміщення центральної точки аналізованого фрейму саме у цій номінативній зоні, а на рівні типової ситуації про перебирання номінованим фрагментом основного вектору уваги учасників типової ситуації.

Щодо лексичного матеріалу, який позначає елементи світського сценарію, окрім описаного вище, необхідно зазначити й певну різницю з релігійним сценарієм. Йдеться про спрощення на рівні фреймового опису світського сценарію, а саме – про відсутність субфреймів і меншу кількість слотів, що

наповнюють фрейми. Це пояснюється деяким відхиленням від строго канонізованого складноструктурованого релігійного дискурсу, обмеженого храмом [22, с. 54–57], де відбувається ритуал хрещення. Сфера розгортання світського сценарію і його послотової вербалізації належить до інших місць перебування учасників ТС «Хрещення дитини», локалізованих за межами храму, наприклад, будинки, де мешкає сім'я, хрещені батьки, друзі, подарункові магазини, місця святкування. Зміна місця впливає і на вибір лексичного матеріалу, з конфігурації якого можна встановити певні особливості фреймів та слотів, за якими він розподілений.

Для роботи з результатами аналізу вербалізованого вмісту слотів, що наповнюють фрейми релігійного та світського сценарію, було застосовано елементи контент-аналізу [216, с. 10–13] як кількісно-якісного методу дослідження текстів [108]. На цьому етапі дослідження враховуються як кількісний підрахунок уживання виокремлених лексичних одиниць в аналізованих текстах, що вербалізують фрейми світського та релігійного сценаріїв ТС «Хрещення дитини», так і якісні характеристики лексичного матеріалу, тобто особливості номінації визначених елементів. Таким чином, ми змогли встановити можливі групування виокремлених ЛО та їх вплив на функціонування і структурування номінативного матеріалу кожного фрейму. У роботі з базовими релігійними текстами «Baptism Leaflet», «Becoming a Godparent leaflet», «Book of Common Prayer», «Christian Initiation», «The Thirty Nine Article», [252, с. 2–22; 254; 260, с. 298–314; 265, с. 50–102; 318) і додатковими інформаційними матеріалами, створеними англіканськими релігієзнавцями «Infant Baptism in the First Four Centuries», «Believing in Baptism: Christian Baptism, it's Theology and Practice», «Children in the Church?», «The Mystery of Baptism in Anglican Tradition», «Baptism Matters» [220; 222; 235; 241; 246] ми виокремили в тексті певні контент-категорії вербалізації лексики в межах номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ. Контент-категорії відповідають тенденціям до об'єднання лексики або номінативним згущенням у межах послотового наповнення фреймів релігійного та світського сценаріїв.

Виокремлені номінативні згущення розподілено за частиномовним принципом, що дасть змогу систематизувати суцільний корпус лексичного матеріалу та встановити основні тематичні сектори (додаток Г).

Подані в додатку номінативні згущення об'єднують відповідні лексичні одиниці, дозволяють вказати на певні характеристики, які при проектуванні в площину релігійного та світського сценаріїв вказують на специфіку фреймів, що дає нам можливість згодом здійснювати опис та узагальнення на рівні розгортання всієї ТС «Хрещення дитини».

Отже, серед суцільного номінативного матеріалу слотів фреймів релігійного та світського сценаріїв наявні номінативні згущення у такому вигляді: АГЕНТ / AGENT (Первинний і вторинний агенси, Зло, Церковна громада, Батьки, Хрещені батьки), ПАЦІЄНС / PATIENT (Кандидат на хрещення та Новоохрещена дитина), ЗАСІБ / TOOL (вода, знак хреста, миро, одяг, купіль, музика, листівки, сертифікати, подарунки), ДІЯ / ACTION (дії, виконувані як агентами, так і пацієнсом). Такі поєднання функціонують і в межах лінгвокультурного контексту ТС «Хрещення дитини». Вони, з одного боку, формують тенденції до об'єднання лексичних одиниць в рамках слотів, що входять до складу акціональних фреймів, а з іншого – є певними орієнтирами в розподілі одиниць номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ (основа розподілу – функціональне навантаження денотатів: агентів, пацієнса, дій та засобів агентів / пацієнса).

3.2. Системний принцип формування номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ

На підставі результатів аналізу номінацій, що формують номінативні згущення в межах релігійного та світського сценаріїв, ми маємо змогу отримати попередній образ організації номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ. Основними механізмами омовнення фактів позамовної дійсності є номінативні техніки, які стосуються сукупності концептів, що формують концептуальну

картину світу [189, с. 42–45]. Це ми спостерігаємо завдяки вербалізації ментальних одиниць, котрі належать до певної ситуації або поняття. Процес вербалізації ТС «Хрещення дитини» охоплюватиме весь омовнений матеріал цього поняття [123, с. 183]. З результатів аналізу лексичного матеріалу, який застосовується в процесі мовної реалізації релігійного та світського сценаріїв і відповідних акціональних фреймів ТС «Хрещення дитини», припускаємо, що виокремлені нами номінативні згущення є структурними елементами певного рівня, з власними тенденціями, організацією, типом відношень між їх елементами. Це дає підстави міркувати про те, що ми маємо справу з певним різновидом утворень або полів як фрагментів номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ. Поле, проблематикою якого займалися О. В. Бондарко, Г. С. Щур, В. Г. Адмоні, О. В. Гулигіна, М. М. Гухман, І. І. Мещаннікова, розглядається як окрема структура, об'єднана певною ознакою та функцією [157, с. 50–52; 190, с. 97] на основі плавного переходу елементів від ядра до периферії [126]. Підставою інтегрування лексичних одиниць у поле є архісема [176, с. 478] або певне загальне поняття. Співвіднесення лексичного наповнення з поняттям, яке лежить в основі поля, не є категоричним, бо лексика може варіювати, оскільки кожна мовна одиниця утворює зв'язки з іншими на різних рівнях різних мовних структур [102, с. 19]. Структурно поле, як правило, сегментоване на окремі мікрополя з відносною самостійністю. До основних характеристик поля належать наявність взаємопов'язаних елементів, семантична однорідність складових, певна різнорядність елементів, ядерно-периферійний принцип побудови з перерозподілом функцій ядра і периферії, нечіткість межі між ядром і периферією, присутність спільних конститuentів ядра і периферії (йдеться про елементи, котрі можуть належати обом зонам одночасно), нашарування полів та можливу присутність полів різного типу [142, с. 55–78].

Лексичне наповнення релігійного та світського сценаріїв ТС «Хрещення дитини» у вигляді номінативного простору можна структурувати в рамках певного семантичного поля як сукупності мовних одиниць, поєднаних на основі спільності значень, що демонструє понятійну, функціональну або предметну

подібність позначуваних ними явищ [29], де рівнева належність складових нечітка, що ускладнює можливість проведення лексичного або граматичного аналізу. Універсальним інструментарієм опису номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ є застосування функціонально-семантичних полів з урахуванням функціонального аспекту мовних одиниць, де доцільно залучити функціональний елемент семантичного поля, що також дозволяє «об'єднати в рамках одного поля елементи різних рівнів мови» [102, с. 21]. Традиційно функціональний аспект функціонально-семантичного поля встановлюється за допомогою дослідження явища взаємодії елементів різних рівнів, що розкривається в повному обсязі у мовленні [26, с. 21; 102, с. 19], але в нашому дослідженні особлива увага спрямована на дещо інші прояви функціональності. Зокрема, ми схилиємося до виокремлення функціонального аспекту функціонально-семантичного поля на основі встановлення лексичними одиницями певних парадигм у межах поля, до якого вони залучені. Підставою для такого процесу є семантична роль учасників аналізованої ТС (в контексті, що описує цю ситуацію) або ними названі реалії, які згодом формують семантичний компонент функціонального значення [122, с. 56–57].

Аналіз номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ здійснюється на основі попереднього розподілу на структурні компоненти, функціонально-семантичні поля (далі ФСП), і подальшого вивчення його окремих секторів. Кожну лексичну одиницю з виокремлених ФСП описано виходячи з аналізу дефініцій з використанням синтезуючого підходу, що спирається на «виведення єдиного загального значення лексичної одиниці на основі визначень, наведених у декількох словникових джерелах» [27, с. 58] і отримання ширшого у семантичному та інформаційному плані варіанту [87, с. 190].

1. **ФСП «АГЕНТ / AGENT».** Елементи цього ФСП номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ об'єднані на підставі того, що вони містять лексичний матеріал, котрий використовується для позначення агентів однойменної типової ситуації, тобто тих осіб, які є актантами і виконують певні дії щодо об'єкта хрещення. Як актанти агенти мають певні статичні

характеристики у вигляді атрибутів або фізичних / духовних якостей, функції, успішне виконання яких відповідає отриманню відповідного результату [181, с. 256]. ФСП «АГЕНТ / AGENT» є поєднанням вузких ланок, тобто мікро ФСП «Первинний агент»: Бог / God – *the supernatural being or spirit and the controller of universe, who is often worshipped* [333; 345; 348; 355]; «Вторинний агент»: священник / priest: *a person has been trained to perform religious rites, ceremonies and to act as a mediator between God and a man* [340; 354; 355]; «Зло / Evil»: *the most powerful evil spirit represented as a ruler of the hell* [341; 353; 355]; «Батьки / Parents»: *a father or a mother* [333; 345; 347; 354]; «Хрещені батьки / Godparents»: *people who stand sponsors to the other, who promise to help teach and guide someone in religious matters as part of Christian baptism ceremony* [345; 347; 354; 355]; «Церковна громада / Congregation»: *a group of persons who gathered in a religious building for common religious worship or prayer* [340; 341; 348].

2. ФСП «ПАЦІЄНС / PATIENT». Під час виокремлення функціонально семантичних полів, які формують номінативний простір ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, було помічено наявність певної групи лексики у зоні слоту, що позначає об'єкт хрещення. Це пояснюється тим, що об'єкт хрещення здебільшого знаходиться в пасивній позиції відносно інших учасників ТС «Хрещення дитини», тому він не належить до актантів ТС, номінації яких формують ФСП «АГЕНТ / AGENT». Площину виокремлюваного поля можна розбити на дві специфічні семантичні ланки, які утворюють мікроФСП «Кандидат на хрещення / Candidate» та мікроФСП «Член конфесії / Member». Підґрунтям для такого розподілу є розмежування статусу Пацієнса в описі ТС «Хрещення дитини» і в її слотовому наповненні. Таким чином, «Кандидат на хрещення / Candidate»: *a person who is selected and who is likely to experience or receive something* [333; 336; 345; 354]; «Член конфесії / Member»: *a person who belongs to a group or joins the group to take part in a particular activity* [345; 348; 354].

3. ФСП «ЗАСІБ / TOOL». Особливістю даного ФСП є те, що воно об'єднує лексичні одиниці на позначення безпосередніх засобів першого та опосередкованих – другого рівнів, які поділяються на засоби вторинного впливу

та проміжні засоби. Засобами першого рівня, або безпосередніми, є ті, котрі застосовуються Первинним агенсом і вторинним агенсом (як виконавцем волі Первинного агенса) безпосередньо під час проведення таїнства / ритуалу хрещення з певним символічним навантаженням. До номінацій засобів другого рівня ми відносимо ті, котрі позначають засоби інших агентів ТС «Хрещення дитини» (батьків, хрещених батьків, церковної громади) для досягнення певного ефекту. До проміжних засобів належать всі ті, які можуть застосовуватися всіма агентами лише в сукупності, оскільки їх символічне значення фігурує тільки під час реалізації в рамках ТС «Хрещення дитини».

До засобів першого рівня (засоби Первинного агенса) належать: **«Вода / Water»**: *a clearless colorless tasteless odourless liquid that is essential for plant and animal life, is used for drinking and washing* [348; 353; 354]; **«Миро / Oil»**: *smooth thick substance of liquid* [331; 332; 334]; **«Знак хреста / Sign of a Cross»**: *a structure or symbol consisting essentially of two intersected lines or pieces at right angles two one another; the Cross – the cross where Jesus Christ died* [334; 341; 348]; **«Церква / Church»**: це утворення містить дві тематичні зони: 1) *a building designed for a Christian worship*, 2) *a particular religious group* [331; 334; 349]. Відповідно, в першому випадку можна говорити про створену людиною споруду як опосередкований засіб, а в другому – про групу людей, які слідують певним правилам, встановленим Богом і є безпосередніми засобами в руках Бога як Первинного агенса. **Мікро ФСП «Свічка / Candle»**: *cylindrical piece of wax with a wick in the middle of it, which is burned to produce light* [334; 348; 349]; **«Одяг / Clothes»**: *things that people wear to cover their body or keep warm that are usually made from cloth*; **«Баптистерій / Font»**: *a large usually stone container in a church that holds the water used for baptizing a child* [336; 340; 355].

До засобів вторинного впливу належать: **«Музика / Music»**: *an art of sound that expresses the ideas or emotions consisting of sequences of pitch organized melodically, rhythmically, intended to give pleasure to people listening to it* [336; 347; 355]; **«Подарунки / Presents»**: *something you give on a special occasion* [335; 341; 347]; **«Листівки / Cards»**: *usually rectangular pieces of stiff paper, thin pasteboard*

or plastic for various uses that is marked with symbols and pictures [331; 347; 348];
«Сертифікати / Certificates»: *documents serving the evidence or states that something has happened* [340; 347; 355].

Група лексичних одиниць, які позначають проміжні засоби агентів ТС «Хрещення дитини», актуалізується у вигляді складових окремих сегментів відповідних мікрофункціонально-семантичних полів і не утворюють структур із польовою організацією. Більшість проміжних засобів – це, передусім, тематичні, але не завжди фіксовані (закріплені за певним агентом або етапом ТС «Хрещення дитини»).

Первинні засоби на тлі проміжних можуть бути охарактеризовані як фіксовані (співвіднесені з конкретними агентами, що їх використовують або з певним етапом ТС «Хрещення дитини»). Окрім того, їх номінації формують частиномовні сектори. Тому для опису номінативного матеріалу, котрий використовується у вербалізації первинних засобів, оптимальним буде залучення структур мікрофункціонально-семантичних полів в межах ФСП «ЗАСІБ / TOOL».

4. ФСП «ДІЯ / ACTION» є досить сегментованим, оскільки поширюється у вигляді окремих функціональних об'єднань на ФСП «АГЕНТ / AGENT» і ФСП «ПАЦІЄНС / PATIENT». Таким чином, ми припускаємо, що провідною рисою організації номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ є фрагментарність і, як результат, розмитість форм його вербального компонента. Йдеться про те, що виокремлене функціонально-семантичне поле «ДІЯ / ACTION» є умовним через його дифузійність, оскільки елементи останнього функціонують як константні компоненти ФСП «АГЕНТ / AGENT» і ФСП «ПАЦІЄНС / PATIENT», вращені в структуру зазначених полів. Під час дослідження кількісного співвідношення номінацій дій агентів з мікрофункціонально-семантичних полів ФСП «АГЕНТ / AGENT» було помічене тяжіння до прерогативного використання певних лексичних одиниць.

Дії в мікроФСП «Первинний агент / Prime Agent» позначають дієслівні лексичні одиниці: *to deliver* – *to free or discharge or to take (something) somewhere*

[331; 335; 348]; **to give** – *to let someone have something or to present voluntary, without expecting compensation* [332; 340; 354]; **to restore** – *to return something or someone to original or former condition or to earlier position* [333; 335; 347; 351]; **to love** – *to feel great attachment to someone or to care very much for someone* [341; 347; 355]; **to lead** – *to take someone somewhere by going while they follow or by pulling them gently, to guide someone* [331; 336; 341]; **to forgive** – *to stop being angry with someone and stop blaming them, to grant pardon for a mistake or wrong doing* [331; 341; 354]; **to strengthen** – *to make stronger or effective* [332; 348; 353; 354].

МікроФСП «Вторинний агент / Secondary Agent» характеризується використанням таких дієслівних лексичних одиниць на позначення дій, що виконуються його агентами: **to baptize** – *to immerse in water or sprinkle water, performing the ceremony of baptism, to make someone officially a member of Christian Church* [332; 334; 335; 349]; **to provide** – *to give something to someone or to make it available to them because they need it or want it* [341; 347; 353; 354]; **to serve** – *to be used or helpful for particular purpose or reason* [331; 333; 340]; **to advocate** – *to support or recommend publicly the idea, development or way of doing something* [347; 348; 355]; **to teach** – *to give instruction and help someone to learn about something* [348; 349; 354].

Дієслівні лексичні одиниці, залучені для вербалізації дій агентів у мікроФСП «Зло / Evil»: **to separate** – *to act as a barrier, to cause two or more people or things being together joint or connected* [335; 336; 338]; **to rebel** – *to resist, to oppose or rise against some authority, control or ruler* [335; 348; 349; 355]; **to corrupt** – *to destroy the integrity, to cause to become immoral, dishonest, disloyal* [331; 334; 355]; **to destroy** – *to ruin, to spoil, to cause something or end or no longer exist* [336; 345; 348; 349].

Дієслівні лексичні одиниці, які чітко характеризують дії агентів мікроФСП «Батьки / Parents» – це **to organize** – *to arrange methodically and systemically a whole consisting of interdependent or coordinated parts especially for united action* [331; 334; 355]; **to make** – *to cause to be or become* [332; 334; 345]; **to thank** – *to express gratitude, appreciation, to tell someone that you are grateful for something*

they have given [348; 349; 353]; **to care** – *to have regard, consideration for somebody, to be interested in somebody* [332; 345; 348]; **to help** – *to do something that makes it easier to alleviate the burden of someone else by giving assistance* [332; 347; 348].

Реалізація дій агентів мікроФСП «Хрещені батьки / Godparents» відбувається шляхом застосування таких дієслівних лексичних одиниць: **to fulfill** – *carry out, to perform duty or role as required, promised or expected* [333; 348; 354]; **to promise** – *to give an assurance to a specified person that you will definitely do or that something will definitely happen in the future* [348; 353; 354]; **to pray** – *to speak to God especially in order to give thanks or to ask for something* [331; 332; 355]; **to bring up** – *to care for or train a child* [332; 345; 348; 351];

Дії агентів мікроФСП «Церковна громада / Congregation» вербалізуються за допомогою дієслівних лексичних одиниць **to undertake** – *to take upon oneself as a task, to agree or promise to contract or commit something* [334; 348; 353] та **to share in** – *to receive or contribute a portion of responsibility for or involvement in* [345; 347; 348].

Процес вербалізації дій у межах ФСП «ПАЦІЄНС / PATIENT» номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ має дворівневу організацію та є достатньо тематичним, тобто таким, що орієнтований на опис дій агентів саме цієї частини ТС «Хрещення дитини». На нижчому рівні перебувають вербальні показники, які характеризують початкову стадію підготовки до хрещення та процеси, задіяні в проведенні таїнства: **to begin** – *to proceed the first, earliest part of something or have it's starting point at a certain time or place* [333; 334; 347]; **to raise** – *to move to a higher position, to lift up* [332; 335; 348]; **to grow** – *to increase in size or develop, to become better or improved in some way* [336; 348; 354]; **to reject** – *to refuse to believe, to recognize and dismiss as inadequate, unacceptable or faulty* [332; 335; 336]; **to fight** – *to oppose or struggle against an enemy, to overcome, to eliminate or prevent* [33; 335; 347]; **to remain** – *to continue to exist in the same state, especially after other similar people or things have caused to do so* [332; 333; 353].

Вищий рівень об'єднує вербальні компоненти, які описують дії та стани номінантів ФСП «ПАЦІЄНС / PATIENT», а саме – перебування на новому рівні

духовності після проходження таїнства хрещення: *to come* – *to arrive by movements or making progress* [341; 348; 354]; *to know* – *to understand something as fact or truth, to have complete idea of something* [332; 334; 347]; *to confess* – *to declare, acknowledge or tell sins to God or a priest* [336; 341; 355]; *to proclaim* – *to praise or extol, announce officially or publicly smth.* [334; 347; 354].

Узагальнення результатів аналізу дифузної або безконтурної природи ФСП «ДІЯ / ACTION» формує такий висновок: вищезазначене ФСП є умовним утворенням у рамках номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, яке об'єднує лексичні одиниці у два підкласи: 1) підклас дій певних агентів; 2) підклас дій агентів через засіб, а в межах нашого дослідження дій-ефективів, таких, які реалізуються як ефекти. Умовність ФСП «ДІЯ / ACTION» пояснюється його тематичною сегментованістю, тобто належністю окремих частин до константних елементів ФСП «АГЕНТ / AGENT», «ПАЦІЄНС / PATIENT», «ЗАСІБ / TOOL».

Щодо реалізації ФСП «ЗАСІБ / TOOL», то тут необхідно згадати наявність двох типів засобів і, відповідно, двох груп лексичних одиниць на їх позначення. У першому випадку йдеться про лексичні одиниці на позначення первинних засобів, які використовуються для здійснення дій-ефективів. Тобто, мова йде не про безпосереднє виконання дії, а швидше про очікуваний ефект від застосування певного засобу актантом, що можна зобразити схематично:

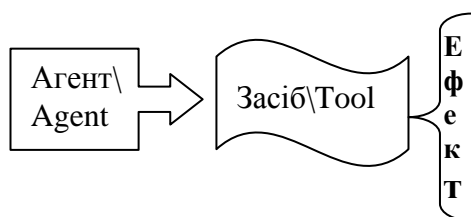

Рис. 3.1. Схема застосування засобу актантом

Із наведеної схеми видно, що ефект реалізується за посередництвом певного агента-оператора, за допомогою певного засобу, номінації яких належать до ФСП «ЗАСІБ / TOOL». На основі цього ми схилиємося до думки, що в межах цієї групи вербалізованим компонентам ФСП «ЗАСІБ / TOOL» більш

властиве значення впливу як досягнення певного ефекту, ніж виконання дії за допомогою засобу. Таким чином, ми маємо змогу говорити про певну спрямованість і конкретність вербалізованих компонентів ФСП «ЗАСІБ / TOOL», що допомагає надалі припускати притаманну їм прив'язаність до певного елементу вищезгаданого ФСП. На основі цього ми виокремлюємо певні мікрооб'єднання вербалізацій первинних засобів у вигляді мікроФСП «Вода / Water», «Олія / Oil», «Знак хреста / Sign of the Cross», «Церква / Church», «Свічки / Candles», «Одяг / Clothes», «Баптистерій / The Font», «Музика / Music», «Порунки / Presents», «Листівки / Cards», «Сертифікати / Certificates».

Таким чином, вербалізація дій, фіксована в межах мікроФСП «Вода / Water» відбувається за допомогою дієслів: *to clean* – *to perform the process of cleaning, to remove dirt, marks, stains etc.*, [332; 347; 353]; *to refresh* – *to make or become fresh or vigorous, to make someone have more energy and feel less tired* [336; 341; 347]; в межах мікроФСП «Миро / Oil» є такі дієслова як: *to renew* – *to begin or take up again after an interaction, to re-establish a relationship* [348; 353; 354]; *to anoint* – *to put oil on someone as part of religious ceremony* [332; 335; 336; 348]; мікроФСП «Знак Хреста / Sign of a Cross» об'єднує дієслова: *to unite* – *to join or bring together for a common purpose, to make or become an integrated whole or unity* [334; 335; 348] *to profess* – *to affirm faith in or allegiance to a religion, God etc.* [347; 348; 355]; серед лексичних одиниць на позначення дій у рамках мікроФСП «Церква / Church» домінує дієслово *to prepare* – *to make someone ready or able to do or deal with some activity or purpose* [334; 340; 341]; вербалізація дій у межах мікроФСП «Свічки / Candles» найчастіше відбувається за допомогою використання дієслова: *to light* – *to make an area or object bright, to provide light for somebody* [331; 336; 338]; мікроФСП «Одяг / Clothes» містить дієслово *to robe* – *to cloth or to put on a robe* [331; 332; 335]; основною дієслівною лексичною одиницею в межах мікроФСП «Баптистерій / The Font» є: *to draw* – *to attract, to cause attention to be given to someone or something* [331; 335; 355]; в рамках мікроФСП «Музика / Music» є такі дієслівні лексичні одиниці: *to recognize* – *to accept or to perceive a person, creature or thing, to identify as something previously*

known [336; 341; 355]; **to strike** – *to effect deeply and suddenly, to cause a particular strong emotion in someone* [334; 335; 345]; в рамках мікроФСП «Подарунки / Presents» серед дієслівних номінацій можна виділити: **to communicate** – *to share or exchange information, views or ideas* [332; 334; 341); **to personalize** – *to make something identifiable as belonging to a particular person, especially by marking it with their name or initials* [332; 334; 347]; **to explain** – *to make something comprehensible, to assign a meaning to* [347; 348; 354]; найбільш вагомим елементом дієслівного номінування в межах мікроФСП «Листівки / Cards» є лексема **to surprise** – *to strike or occur to with a sudden feeling of wonder astonishment* [334; 335; 347]; мікроФСП «Сертифікати / Certificates» містить таку домінуючу дієслівну лексичну одиницю на позначення дії: **to mark** – *to notice or pay careful attention to, to show that someone or something is special or different in some way* [347; 348; 354].

Другий тип засобів ФСП «ЗАСІБ / TOOL» становлять проміжні засоби, які утворюють тематичні групи відповідно до того, ким вони застосовуються у ТС «Хрещення дитини». Термін «тематична група» вживається для позначення певних об'єднань слів, що обумовлюється екстралінгвістичними факторами та наявністю змішаного варіанта лексико-семантичних зв'язків між складниками [103, с. 73–75; 112, с. 278]. Особливістю виокремлених тематичних груп є міграційний характер – причина їх постійного переходу до інших ФСП (ФСП «АГЕНТ» та ФСП «ПАЦІЄНС») або дискретних ланок останніх у вигляді мікрофункціонально-семантичних полів. На основі цього утворюються тематичні мігруючі групи проміжних засобів.

Отже, номінативний простір ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ складають функціонально-семантичні поля і їх дискретні утворення: 1) ФСП «АГЕНТ / AGENT» (мікроФСП: «Первинний агент / Prime Agent», «Вторинний агент / Secondary Agent», «Зло / Evil», «Батьки / Parents», «Хрещені батьки / Godparents», «Церковна громада / Congregation»); 2) ФСП «ПАЦІЄНС / PATIENT » (мікроФСП: Кандидат на хрещення / Candidate, Член конфесії / Member); 3) ФСП «ДІЯ / ACTION» (тематичні мігруючі групи: «Дії Первинного агенса», «Дії

вторинного агенса», «Дії Зла», «Дії батьків», «Дії хрещених батьків», «Дії церковної громади», «Дії кандидата на Хрещення», «Дії члена конфесії»); 4) ФСП «ЗАСІБ / TOOL» (мікроФСП: «Вода / Water», «Олія / Oil», «Знак Хреста / Sign of the Cross», «Церква / Church», «Свічки / Candles», «Одяг / Clothes», «Баптистерій / The Font», «Музика / Music», «Порунки / Presents», «Листівки / Cards», «Сертифікати / Certificates», тематичні мігруючі групи проміжних засобів: «Засоби Первинного агенса», «Засоби Вторинного агенса», «Засоби Зла», «Засоби батьків», «Засоби хрещених батьків», «Засоби церковної громади», «Засоби Кандидата на хрещення», «Засоби члена конфесії»).

За розподілом структурних елементів ФСП «АГЕНТ / AGENT» та ФСП «ПАЦІЄНС / PATIENT» – контурні, оскільки мають набір сталих елементів і встановлені ними межі. Окрім того, до їх структури належать відповідні тематичні групи, залучені з ФСП «ДІЯ / ACTION» та «ЗАСІБ / TOOL». З врахуванням особливостей побудови ФСП «ДІЯ / ACTION» та ФСП «ЗАСІБ / TOOL», – їх фрагментацію на окремі мігруючі тематичні групи, ми відносимо їх до фрагментних або дифузійних утворень, які лише умовно є одним цілим.

У результаті виокремлення функціонально-семантичних полів як складових номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ та їх попереднього фрагментарного опису виявлено тенденцію до рівневої системної організації номінативного процесу зазначеної типової ситуації. Рівневність ґрунтується на виокремленні трьох етапів ТС «Хрещення дитини»:

I-й (рівень) – етап попередньої підготовки до хрещення, II-й (рівень) – етап проведення ритуалу хрещення, III-й (рівень) – етап або постетап, що позначає продовження християнського виховання новоохрещеної дитини. Наявність третього етапу, який за своєю природою є безмежним, додає до динамічної ознаки ТС «Хрещення дитини» нетермінативності і незавершеності, що втілюватиметься у відповідному номінативному матеріалі. У першому випадку це пояснюється нематеріальною присутністю образу мікроФСП «Первинний агенс / Prime Agent», яка матеріалізується через його тісний зв'язок з усіма іншими агентами ФСП «АГЕНТ / AGENT» та їхню спільну акумуляцію

тематичних лексичних ланок із дифузних полів «ЗАСІБ / TOOL» і «ДІЯ / ACTION» на всіх етапах розгортання ТС «Хрещення дитини». Отже, параметри подальшого дослідження задані основним принципом аналізу ФСП як трирівневої системи. У такому випадку йдеться про: аналіз функціонально-семантичних полів у рамках номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ як нетипових систем з трирівневою організацією; аналіз структури кожного ФСП в термінах ядра і периферії; інтерпретацію плану змісту кожного ФСП, здійсненого на підставі виокремлення комплексу різних ознак. Всі перелічені вище параметри допоможуть встановити способи побудови номінативного простору, визначити точки перетину різних ФСП та встановити типи зв'язку між останніми і їх дискретними частинами.

3.3. Функціонально-семантичні аспекти моделювання номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ

Оскільки номінативний простір ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ як і будь-який інший, реалізується на основі різномірівневих одиниць, то для опису його системно-структурного аспекту необхідно залучити аналіз угруповань різноярусних мовних засобів, що допомагають передати зміст [74, с. 148–152]. Тут не можна залишати поза увагою факт функціонування номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ як особливого утворення з певними унікальними рисами його структурних елементів, а саме – наявністю контурних і дифузних функціонально-семантичних полів. Перші демонструють певну щільність структури, наявність контурів або кордонів завдяки константному, тобто властивому лише цим структурам статусу матричних елементів. Матричними елементами ми схильні вважати ті компоненти номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, які здатні поляризувати відповідні лексичні одиниці різної частиномовної належності, формуючи окремий тематичний сектор. Другі, дифузні, функціонально-семантичні поля, не мають відповідних

основотворчих елементів з матричним статусом, утворені за рахунок злиття тематичних груп, що постійно мігрують під впливом полярності елементів контурних функціонально-семантичних полів до відповідних тематичних ланок останніх.

3.3.1. Контурні ФСП

3.3.1.1. Контурне ФСП «АГЕНТ / AGENT». Ядерна зона ФСП «АГЕНТ / AGENT» розподіляється на кілька ядерних груп, мікроФСП : «Первинний агентс / Prime Agent», «Вторинний агентс / Secondary Agent», «Зло / Evil», «Батьки / Parents», «Хрещені батьки / Godparents», «Церковна громада / Congregation». Кожна група має свою індивідуальну структуру, яка містить константні елементи у вигляді універсального набору конститuentів, спрямованого на здійснення певного впливу на об'єкт хрещення: АГЕНТ + Засіб + Дія = Вплив. Залежно від варіації мікроФСП лексичні засоби на позначення агентів та інших конститuentів поля будуть змінюватись. Взаємодію цих елементів на рівні номінативного наповнення схематично можна зобразити так:

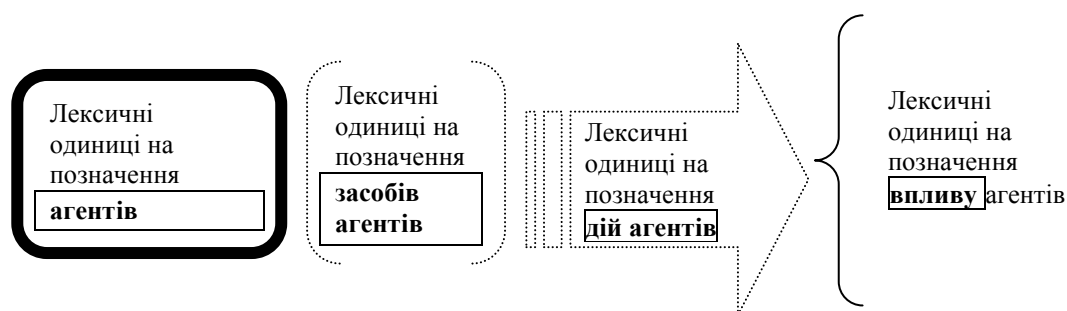

Рис. 3.2. Схема взаємодії елементів ФСП «АГЕНТ / AGENT»

Будова мікрофункціонально-семантичних полів в рамках ФСП «АГЕНТ / AGENT» номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, як раніше зазначалося, є дещо нестандартною в аспекті її організації. Йдеться про включення до константних елементів поля визначеного набору лексичних одиниць іншої частиномовної належності, а саме: дієслів, прикметників, іменників, які на рівні ситуації вербалізують компоненти, що виконують функцію засобів виконання певної дії (додаток Д).

Схема відображає процес утворення додаткових ознак номінацій агентів мікрофункціонально-семантичних полів, об'єднаних у ФСП «АГЕНТ / AGENT» на прикладі Первинного агенса як номінативного центру мікроФСП «Первинний Агенс / Prime Agent», зокрема залучення ЛО з інших ФСП. Як уже було зазначено, межі функціонально-семантичних полів «ЗАСІБ / TOOL» та «ДІЯ / ACTION» є досить нестійкими, їх зміст – тематичним. Процес, зображений на схемі – нетипове явище для ФСП, але він розкриває закономірності появи в субстантивів додаткової ролі дії за допомогою певного типового інструмента, що забезпечує формування константного змісту досліджуваного мікроФСП.

Ще одну зону контурних мікроФСП утворює група лексичних одиниць – характеристикаторів (прикметники, прислівники та службові частини мови), покликаних відображати певні якості агента.

Ядерні та периферійні елементи мікро ФСП «Первинний агенс / Prime Agent». МікроФСП «Первинний агенс» функціонує як номінативна група, ядром котрої є лексема *God / Бог* (що втілює ознаку архісеми) (40 вживань), однією із її семем або ж лексико-семантичним варіантом (ЛСВ 1) є *supernatural being / істота надприродного походження* [332; 334; 347; 353], яка відображає походження денотата. Окрім того, цей ЛСВ містить певний набір сем, на основі яких можна виокремити семантичний компонент, що в словникових дефініціях позначений такими лексичними одиницями : 1) *power / влада*; 2) *creator / творець*; 3) *ruler / правитель*; 4) *controller / наглядач*, що є семами вищезазначеної семемі.

Незначно віддаленими в межах ядра є такі лексичні одиниці: 1) *Holy Spirit (syn. Holy Ghost)* (15 вживань) – як духовна форма Бога (*spiritual form of God*) [332; 334; 347; 353]; 2) *Jesus Christ (syn. i Christ (Ісус Христос), Jesus (Ісус)* (16 вживань), *Jesus of Nazareth (Ісус з Назарету)* (10 вживань), *The Son (Син)* (10 вживань), *Messiah (Месія)* (7 вживань), *the only Son (Єдиний Син)* (7 вживань), *The Stature of Son (Постать Сина)* (7 вживань), *син Божий (the Son of God)*, що на рівні семантичного складу ядра досліджуваного мікроФСП функціонують як ЛСВ 2 та ЛСВ 3. Зазначені лексеми обмежені чіткими рамками вживання, а саме

– релігійним дискурсом, а семантика виокремлених лексичних одиниць відображає надприродне походження денотатату останніх.

Ближня периферія мікроФСП «Первинний агенс / Prime Agent» представлена лексичними одиницями 1) *Lord (Господь)* (6 вживань) ЛСВ 4, де семами є: а) *a person who has power and authority (владна особа)*; б) *a name for God or Jesus Christ (різновид називання Бога або Ісуса Христа)* [331; 336; 340]; 2) *Father, syn. Parent (Отець)* (6 вживань), ЛСВ 5, семами є: а) *a male parent (батько)*; б) *name used for God, syn. Heavenly father (Отець небесний)* [332; 335; 347]. Вищезазначені лексичні одиниці, що репрезентують відповідні лексико-семантичні варіанти, належать до периферійної ланки мікроФСП «Первинний агенс / Prime Agent», оскільки характеризуються відхиленням їх значень від ядра і втілюють одну із його ознак, що пояснюється наявністю вживання лексем *Lord* і *Father* у побуті, а не в рамках храму.

Дальня периферія об'єднує такі номінації Первинного агенса, які мають лише по одному випадку вживання: *Saviour (Спаситель)*, *Spiritual Forces (Надприродні / Духовні сили)*, *Beginning of Creation (Початок в'язого живого)*, *The Creator of heaven and the earth (Творець неба і землі)*, *Life (Життя)*, *Obedience (Смирення)*, *Power (Влада)*, *Glory (Слава)*, *Grace (syn. God of all Grace) (Господь милосердя)*, *Truth (Правда)*, *Faith (syn. Community of faith) (Спільнота віри)*, *Light (Світло)*, *Path / Way (Шлях)*, *Almighty (Абсолют)*, *Community of Faith (Містилище Віри)*, *Saints (Святі)*, *Joy (Радість)*, *Power of Spirit (Сила Духу)*, *Unity of Holy Spirit (Єдність святого Духа)*, *Heavenly Father (Отець Небесний)*, *Image of Glory (Образ віри)*, *Fullness of Peace (Обсолютний спокій)*, *Forgiveness of sins (Прощення гріхів)*, *Kingdom of Heaven (Царство небесне)*.

Зазначена частина мікроФСП «Первинний агенс / Prime Agent» поєднує здебільшого стилістично забарвлені номінації, особливістю яких є метафоричний зміст. Окрім того, характеристикою такої зони є те, що вона містить елементи досвіду, світобачення та емотивного аспекту етносу [87]. Тому ми схиляємося до думки, що мікроФСП «Первинний агенс / Prime Agent» втілює ознаки, які передають метафоричний зміст та емоційне ставлення носіїв британської

культури до досліджуваного елемента. Зокрема це номінації: *Saviour* (Спаситель), *Spiritual Forces* (Божественні сили), *Beginning of Creation* (Початок творіння), *The Creator of heaven and the earth* (Творець неба і землі), що відображають сторони божественного, виключно позитивного начала Первинного агенса і його ролі у створенні всього живого. Вказані лексеми покликані відображати такі особливості природи Первинного агенса, як *life* (життя), *truth* (правда), *faith* (віра), *way, path* (шлях), *light* (світло), *glory* (слава), *power* (влада); його риси: *obedience* (покірність), *grace* (милосердя). З огляду на зазначене вище ми маємо змогу говорити про лінгвокультурну характеристику субстантивного прояву Первинного агенса, який є надприродною силою, творцем всього живого, любов'ю, могутністю, покірністю, світлом, правдою, дорогою, життям, вірою – всім, що оточує духовний світ члена англіканської конфесії британської лінгвокультурної спільноти. Щодо рівневого розміщення вказаних вище номінацій, то всі перелічені лексичні одиниці, які використовуються на позначення Первинного агенса, не демонструють чіткої належності до певного рівня номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, а отже, вживаються на всіх трьох рівнях останнього.

До дієслів на позначення засобів, використовуваних Первинним агенсом для виконання дії, кінцевою метою якої є здійснення ефекту, належать лексичні одиниці, які вербалізують:

- дії Первинного агенса відносно об'єкта хрещення в ході таїнства: *to deliver* (syn. *to remove, to move*)(визволити), *to bring* (приносити), *to receive* (syn. *to accept*) (отримувати), *to give* (давати), *to fill* (наповнювати), *to bestow* (syn. *to settle*)(оселяти / розміщувати);
- дії, застосовувані Первинним агенсом до об'єкта хрещення протягом його життя: *to love* (любити), *to strengthen* (зміцнювати), *to forgive* (прощати), *to lead* (вести), *to hear* (чувати), *to answer* (відповідати), *to show* (показувати), *to conceive* (розуміти), *to call* (кликати), *to put trust in* (довіритися), *to reaffirm* (повторно підтверджувати), *to claim* (вимагати), *to judge* (судити), *to sustain* (підтримувати / утримувати), *to reign* (правити / управляти), *to continue*

(*продовжувати*), *to intercede* (заступатися), *to reveal* (виявляти), *to abound* (збагачувати), *to flourish* (процвітати), *to tell* (казати);

- дії, які передбачають залучення Первинним агенсом вторинного агенса як посередника: *to sanctify* (освячувати);

- дії, що описують життя Ісуса Христа як однієї із іпостасей Первинного агенса: *to suffer* (страждати), *to die* (помирати), *to be buried* (бути похованим), *to be descended* (успадковувати), *to ascend* (підніматися), *to be seated* (зайняти місце), *to go to enormous lengths* (демонструвати надзвичайну витривалість), *to go to the point of dying on the cross* (прийти до смерті на хресті), *to give patience* (демонструвати смирення), *to give hope* (вселяти надію), *to come in glory* (повертатись у славі).

Особливістю організації лексичних засобів на позначення дій Первинного агенса є відсутність їх чіткого розподілу на ядро і периферію. Остання демонструє злиття з маргінальним шаром, куди входять номінації:

- дій, що позначають вплив Первинного агенса, здійснений з використанням безпосередніх засобів (вода, хрест, миро): *to renew* (відновлювати), *to restore* (відбудовувати), *to cleanse* (очищати);
- дій, що позначають функцію Первинного агенса, спільну з іншими агентами: *to present* (презентувати), *to help* (допомагати), *to witness* (бути свідком), *to support* (підтримувати);
- дій, що позначають функцію Первинного агенса, спільну з об'єктом хрещення: *to die* (помирати), *to be born* (народитись), *to rise* (підніматись), *to remain* (залишатись), *to live* (жити), *to come* (приходити).

Структурно в системі вербалізації засобів Первинного агенса, які використовуються останнім для досягнення певної мети в рамках ТС «Хрещення дитини», прослідковується відсутність ядро-периферійної організації, але наявне їх розміщення на двох рівнях. На першому рівні знаходяться лексичні одиниці, котрі позначають засоби, що використовуються Первинним агенсом безпосередньо або за допомогою залучення священнослужителя (вторинного агенса). Окрім того, позначені цими лексичними одиницями засоби паралельно

виконують функцію символів та здійснюють безпосередній вплив на об'єкт хрещення. Оскільки зазначені вище номінації функціонують у рамках проведення ритуалу хрещення (II-й етап ТС «Хрещення дитини»), то вони розміщені в межах II-го рівня номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ. Сюди ми схильні віднести такі лексичні одиниці на позначення засобів-символів, як *Church* (церква), *Sign of the Cross* (знак хреста), *Candle* (свічка), *Water* (вода), *Oil* (миро), *White Clothes* (білий одяг).

Наступна група номінацій засобів охоплює всі три рівні номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ. Денотати цих лексем можуть використовуватися агентами для виконання волі Первинного агенса на всіх етапах розгортання ТС «Хрещення дитини» і не передбачають безпосереднього впливу Первинного агенса на об'єкт хрещення:

- лексичні одиниці, які позначають засоби-приклади з повчальним змістом: *the death of Jesus Christ, resurrection, saints (inheritance of saints, communion of saints), the dead*;
- лексичні одиниці, які позначають засоби звернення до Первинного агенса: *prayer* (молитва), *grace* (милість), *faith* (віра), *descending heart* (успадковане милосердя), *courage* (відвага), *peace* (мир), *fellowship* (братерство), *truth* (правда), *sign* (знак);
- лексичні одиниці, які вербалізують засоби отримання милості Первинного агенса: *forgiveness* (прощення), *gift of joy and wonder* (дар щастя та дива), *gift of the spirit* (дар Святого Духа), *kingdom of Heaven* (Царство небесне), *sign and seal of new birth* (знак та печатка нового народження), *death of sin* (смерть гріха), *the blessing* (благословення), *support* (підтримка), *Christ's Church, way of Christ, baptism, resurrection*.

Усі іменникові й дієслівні номінації, задіяні в позначенні Первинного агенса, його дій і засобів, об'єднуються спільними характеристиками його ідеалізованого образу, а також вказують на його перебування в необмеженому

часовому просторі. Це ідентифікує об'єднання лексичних одиниць на основі їх денотатів:

- основна характеристика: *almighty* (всемогутній), *without limit* (безмежний);
- часові рамки існування: *always* (завжди), *now and forever* (зараз і завжди), *everlasting* (вічний), *ever* (завжди), *crucified* (розп'ятий), *buried* (похований);
- позиція відносно інших агентів ФСП «АГЕНТ / AGENT»: *high*;
- присутність гендерної ознаки: *he, his, him*.

Особливістю наведених вище угруповань є те, що всі вони функціонують на трьох рівнях номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ. Схематично вище описане розміщення номінацій у рамках мікроФСП «Первинний агент / Prime Agent» можна продемонструвати у вигляді окремих секторів різної частиномовної належності (що демонструє обрамлення кожного сектору) з різною протяжністю або рівневим поширенням (додаток Ж).

На підставі результатів дослідження номінативного матеріалу ФСП «Первинний агент / Prime Agent» ми маємо змогу виокремити певні характеристики лінгвокультурного образу Первинного агента, а саме – схарактеризувати його як всесильну, вічну, всепроникну особу чоловічої статі, що діє і самостійно, і використовуючи інших учасників ТС «Хрещення дитини» у ролі медіумів (посередників).

Отже, під час опису номінативної зони ТС «Хрещення дитини» в образі мікроФСП «Первинний агент» як мікроланки в рамках ФСП «АГЕНТ / AGENT» було встановлено, що зазначене мікроФСП має неоднорідну структуру; містить одиниці різної частиномовної належності; характеризується специфічною необмеженою часовою протяжністю, тобто виходить за рамки номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ; відіграє найважливішу роль у формуванні та розвитку досліджуваного номінативного простору, оскільки підпорядковує собі інших учасників ТС «Хрещення дитини»; розміщується на найвищому щаблі структури номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ.

Ядерні та периферійні компоненти мікроФСП «Вторинний агент / Secondary Agent»

МікроФСП «Вторинний агент / Secondary Agent», як і попереднє (мікроФСП «Первинний агент / Prime Agent»), є досить неоднорідним з погляду структури, оскільки його формування відбувається шляхом залучення іменникових компонентів як додаткових у вигляді відповідних номінативних тематичних груп з ФСП «ЗАСІБ / TOOL» та ФСП «ДІЯ / ACTION». Процес формування секторів мікроФСП «Вторинний агент / Secondary Agent» відбувається за схемою, вказаною під час опису мікрофункціонально-семантичних полів контурного ФСП «АГЕНТ / AGENT» (див. Рис. 3.3. «Схема формування мікроФСП в рамках «АГЕНТ / AGENT»»). Взаємодія елементів номінативного простору мікроФСП «Вторинний агент / Secondary Agent» дещо відрізняється від вставленої під час аналізу мікроФСП «Первинний агент / Prime Agent». Це пояснюється відповідною функцією вторинного агенса як посередника між Первинним агенсом і пацієнсом. Враховуючи типологічні особливості вторинного агенса, ми бачимо взаємодію номінативних елементів у рамках однойменного ФСП у вигляді такої діаграми:

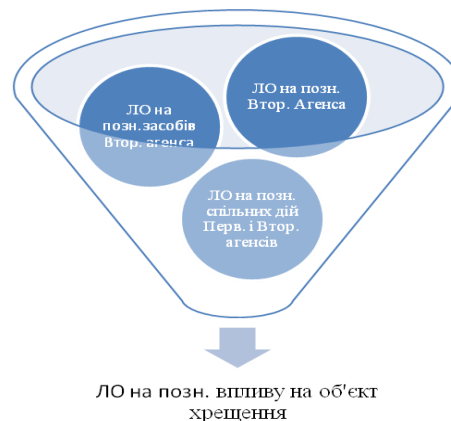

Рис. 3.3. Схема взаємодії номінативних елементів мікроФСП «Вторинний агент / Secondary Agent»

У розгорнутому варіанті вищеподана схема взаємодії номінативних елементів мікроФСП «Вторинний агент / Secondary Agent» матиме такий вигляд:

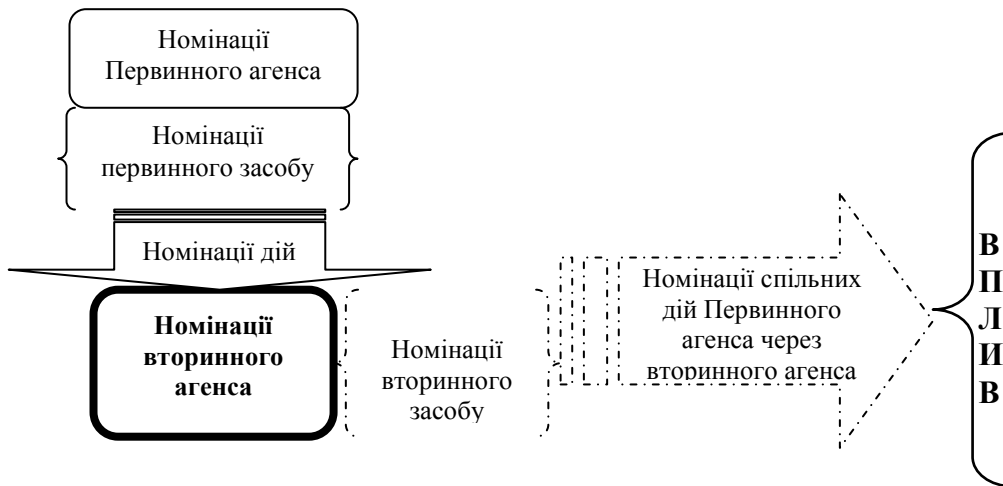

Рис. 3.4. Схема формування мікроФСП «Вторинний агент / Secondary Agent»

Із поданої схеми маємо змогу простежити шляхи об'єднання номінацій вторинного агенса. Особливої уваги потребують номінації засобів вторинного агенса (позначені на схемі як вторинні стосовно первинних, що належать безпосередньо Первинному агенту). Це перекликається з ТС «Хрещення дитини». Не менш вагомого значення набувають номінації дій вторинного агенса, які в рамках мікроФСП «Вторинний агент / Secondary Agent» позначають об'єднані дії Первинного агенса і вторинного як його посередника. Таке твердження дає підстави міркувати про роль вторинного агенса як засобу в руках Первинного агенса ТС «Хрещення дитини», де останній має змогу здійснювати певний матеріалізований вплив на об'єкт хрещення. Засоби вторинного агенса є засобами другого порядку, утвореними на основі засобів першого порядку. Тобто дії вторинного агенса мають характер спільних, виконуваних разом з Первинним агентом.

Варто зазначити, що у досліджуваному фрагменті дійсності, який отримує номінацію в рамках мікроФСП «Вторинний агент / Secondary Agent» релевантним є принцип триетапного розгортання ТС «Хрещення дитини», відповідно до якого вторинний агент буде наявний на всіх трьох етапах, які корелюватимуть з рівнями номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, формуючи ядро і периферію мікроФСП «Вторинний агент / Secondary Agent». Таким чином, порівневий розподіл лексичних одиниць на позначення

вторинного агенса, його засобів та характеристикаторів, буде відігравати пріоритетну роль у розмежуванні лексичного матеріалу між ядром і периферією описуваного мікроФСП.

Центральною точкою ядра іменникового сегмента мікроФСП «Вторинний агент / Secondary Agent» є лексема *priest* (священик) (8 вживань), яка об'єднує відповідну номінативну групу. Основними ЛСВ вищезазначеного слова є такі: а) *a specially trained person that performs the religious rites (особа зі спеціальною освітою, що здійснює ритуали)*; б) *a mediator between God and a man (особа, яка здійснює релігійних ритуал, виступаючи медіатором між Богом і людиною)* [332; 334; 347]. Навколо центра ядра мікроФСП «Вторинний агент / Secondary Agent» згруповані лексичні одиниці: *minister* (настор / священик) (6 вживань) – *a person authorized to conduct religious worship* [336; 353]; *vicar* (4 вживання), (парафіяльний священик) – *a priest of particular parish who receives the smaller tithes or salary* [336; 353; 354]. Принцип належності вищеподаних лексем до ядерної зони досліджуваного мікроФСП передбачає врахування частоти задіяння їх денотатів у ТС «Хрещення дитини». Зокрема, названі лексичні одиниці фігурують у номінативному просторі мікроФСП на трьох рівнях його організації і виступають медіаторами між Первинним агенсом та іншими учасниками ТС «Хрещення дитини».

Периферія мікроФСП «Вторинний агент / Secondary Agent» об'єднує відносно нестабільні номінативні одиниці, які з'являються в специфічних ситуаціях. До периферії належать такі ЛО, як *deacon* (диякон) (2 вживання) – *an official, either male or female whose rank is just below a priest* [335; 347; 354]; *bishop* (єпископ) (2 вживання) – *a priest of high rank who is in charge of the priests of lower rank in a diocese* [332; 335; 345]; *chaplain* (капелан) (2 вживання) – *a Christian official attached to a private chapel, institution, regiment and is responsible for the religious needs of the particular organization* [332; 335; 347; 353]. Такий відбір аргументується такими чинниками: поява вищезазначених служителів церкви, як правило, має одиничний характер. Це свідчить про те, що священик, медіатор Первинного агенса, постає у ТС «Хрещення дитини» як парафіяльний

священик, а участь єпископа або диякона на всіх трьох етапах є можливою, але нетиповою і має швидше тимчасовий характер. Відповідно в аналізованому мікроФСП це вказує на належність лексичних одиниць, котрі позначають вищезазначених осіб, до одного або двох рівнів вказаного простору.

Дальню периферію формують номінативні одиниці, що вербалізують осіб, покликаних виступати медіаторами між Первинним агенсом та учасниками ТС «Хрещення дитини», роль яких є важливою лише на певному етапі: *celebrant* (священик, котрий відправляє службу) (1 вживання) – *a priest who performs a religious ritual or takes part in it* (II-й рівень) [347; 345; 353]; *a member of a clergy* (1 вживання) (представник духовництва) (1 вживання) – *priests especially in Christian Church* (I-й рівень) [333; 345; 353]; *ministry team* (syn. *pastoral assistants*) – *assistants of a minister* (II-й рівень) [347; 345; 353].

Порівнєве розташування дієслівних та іменникових номінативних одиниць в межах мікроФСП «Вторинний агенс / Secondary Agent» прослідковується завдяки відповідному поетапному розподілу дій та засобів вторинного агенса у ТС «Хрещення дитини». Характеризуючи ядро дієслівного компонента, що позначає дії, які виконуються вторинним агенсом, ми виокремлюємо таку лексику як: *to serve* (служити) (4 вживання) – *to be used or helpful for particular purpose or reason*; *to ask* (запитувати) (4 вживання) – *to speak or write to someone in order to get an answer*; *to provide* (забезпечувати) (4 вживання) – *to make available, to give something to somebody, because they need it or want it*; *to teach* (навчати) (4 вживання) – *to instruct or to give somebody knowledge of something* [332; 333; 345]. Сюди також належить і словосполучення *to bring integrity* (забезпечувати єдність) (3 вживання) – *to unite or put together*, оскільки саме воно підкреслює одне з основних призначень вторинного агенса, який мусить гарантувати єдність британської лінгвокультурної спільноти в межах англіканської конфесії. Виокремлені лексеми розміщуються на трьох рівнях організації номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ.

З огляду на семантичні характеристики дієслівних лексичних одиниць ядра, що вербалізують дії вторинного агенса, ми маємо змогу виокремити певні

елементи його образу, а саме ті, що вказують на його функцію як посередника між Первинним агенсом та іншими учасниками ТС «Хрещення дитини». Отже, основними функціями вторинного агенса є: 1) озвучення запитань Первинного агенса; 2) забезпечення зв'язку між Первинним агенсом, об'єктом хрещення та іншими учасниками досліджуваної ситуації.

До ближньої периферії належать номінації, спрямовані здебільшого на зміцнення позиції Первинного агенса та здійснення пропагування, а саме: *to advocate* (відстоювати / пропагувати) (2 вживання), *to establish* (укріплювати віру) (2 вживання), *to ensure* (забезпечувати) (2 вживання), *to provide* (надавати) (2 вживання), *to determine* (спонукати / підштовхувати) (2 вживання), *to discuss* (обговорювати) (2 вживання). Спільною семантичною ознакою перелічених лексем, що охоплюють всі три рівні номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, є чітка позиція відносно когось або чогось, що при проектуванні на однойменну типову ситуацію вказує на статичні погляди вторинного агенса, а саме на чітку погодженість з позицією служителя церкви.

Дальню периферію утворюють досить специфічні лексичні одиниці, які перебувають лише на одному із рівнів номінативного простору «Хрещення дитини»: *to run* (проводити) (1 вживання), *to set up* (виокремити) (1 вживання) – характерні для I-го рівня, *to immerse* (занурювати) – присутня на II-му рівні.

Маргінальний шар дієслівного сектора мікроФСП «Вторинний агенс» складають лексичні одиниці *to give* (надавати), *to organize* (організовувати), *to share* (розділяти, співпереживати). Зокрема, сюди належать і лексеми *to baptize* (хрестити), *to take* (робити), які є вторинними відносно їх відповідників, що належать до мікроФСП «Первинний агенс / Prime Agent», адже позначають дії медіатора, котрий їх виконує від імені Первинного агенса.

Лексика на позначення засобів вторинного агенса утворює окремий сегмент мікроФСП «Вторинний агенс / Secondary Agent» завдяки залученню відповідної тематичної групи з ФСП «ЗАСІБ / TOOL». У номінативному матеріалі, що вербалізує засоби вторинного агенса, немає чіткого розподілу на ядро і периферію та спостерігається така тенденція: основна маса номінацій

засобів вторинного агенса задіяна на I-му рівні організації номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, коли інші номінації розміщені переважно в межах III-го рівня. Це дозволяє зробити певні припущення щодо ролі вторинного агенса в англіканстві. Особливо на це вказує лексика, яка позначає засоби I-го рівня. Вона спрямована на підготовку вторинним агенсом таких агентів ТС «Хрещення дитини», як батьки і хрещені батьки: *teaching programs* (навчальні програми), *information* (інформація), *courses* (курси), *policy* (установка), *rehearsals* (пенетивції). Вищенаведені засоби реалізації дій вторинного деталізують описану нами вище функцію вторинного агенса, яка на I-му етапі розгортання ТС «Хрещення дитини» полягає в тому, щоб допомогти: по-перше, визначити релігійну позицію парафіянина (батьків, хрещених батьків); по-друге, спланувати розгортання подій в рамках вищезгаданої ситуації; по-третє, спільно розробити всі інструкції стосовно проходження ритуалу хрещення. Усі ці конкретизуючі субфункції можна звести до однієї головної на I-му етапі – за допомогою попередньої підготовки зробити доступними та зрозумілими елементи всіх етапів ТС «Хрещення дитини» для її учасників. До лексичних одиниць на позначення засобів вторинного агенса на III-му рівні номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ належать *education* (освіта), *instructions* (інструкції). Особливістю перелічених номінацій цього рівня, які позначають засоби, є спрямованість на одного учасника ТС «Хрещення дитини», пацієнта (новоохрещену дитину). Із цього випливає, що метою застосування останніх є виховання за допомогою відповідних настанов члена англіканської конфесії після проведеного над ним ритуалу хрещення. Засобами I-го рівня є безпосередні засоби-символи Первинного агенса, тому вторинний агенс не є виконавцем здійснюваних за їхньою допомогою дій.

Присутність характеристик у рамках сектора номінативного простору мікроФСП «Вторинний агенс / Secondary Agent» є нечисленною, зокрема відмічаємо наявність лексичних одиниць *clear* (чіткий) – I-й рівень; *pastoral* (пастирський), *internal* (внутрішній) – II-й рівень; *post-baptismal* (постхрестильний) – III-й рівень. Характеризатор першого рівня вказує на те, що

дії і засоби вторинного агенса мають бути чіткими й зрозумілими. Характеризатори другого рівня позначають певні відтінки релігійної частини і водночас належать до опису самого ритуалу хрещення з боку особи, яка його проводить та сфери, до якої вона апелює, – душі, внутрішнього світу. На третьому рівні характеризатор повністю відповідає типу взаємодії вторинного агенса і об'єкта хрещення, яка відбувається в постхрестильний період. До характеризаторів, на нашу думку, належить лексична одиниця займенникової частиномовної належності *I (я)*, яка, функціонує переважно на II-му рівні номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ і вказує на присутність фізичної особи священика не лише номінально, а й матеріально.

Отже, у підсумку результатів опису номінативного сектору, що відповідає мікроФСП «Вторинний агенс / Secondary Agent», ми маємо змогу зробити певні висновки щодо його організації. МікроФСП «Вторинний агенс / Secondary agent» утворене за допомогою злиття кількох секторів різної частиномовної належності, які містять лексику на позначення особи вторинного агенса, його дій, засобів, характеристик. Взаємодія вищезгаданих фрагментів відбувається під час взаємодії лексики трьох рівнів організації номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ (додаток 3).

Зазначені на схемі номінації утворюють окремий шар тематичного матеріалу, який можна зобразити у вигляді взаємодії частиномовних формувань, де кореляції з частиною мови відповідає характер контура на різних рівнях номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ.

МікроФСП «Батьки / Parents». Номінативний матеріал мікроФСП «Батьки / Parents» перебуває на всіх трьох рівнях номінативного простору «Хрещення дитини».

У центрі ядра номінативної зони, що використовується для позначення батьків як агентів ТС «Хрещення дитини», перебуває лексема *parents* (батьки) (15 вживань), яка втілює ознаки (архісеми) і подвійний зміст у вигляді відповідних лексико-семантичних варіантів або семем. З одного боку, ця лексема денотує одразу дві особи (подружню пару), а з іншого – вказує на осіб, які мають

дитину, тобто батька і матір. Ядро цього мікроФСП у рамках номінативного простору ТС «Хрещення дитини» представлене лише однією лексемою, а всі інші слова, які позначають відповідного агента ТС «Хрещення дитини», формують його субстантивну периферію та маргінальний шар. До ближньої периферії, на нашу думку, належить лексична одиниця, яка частково передає суть архісеми і є ЛСВ 1 лексеми *parents* (батьки): ***the couple*** (подружня пара) (9 вживань) – *two people who are married or otherwise closely associated and have some sort of relationships* [336; 345; 347], оскільки остання не відображає наявності у описуваної подружньої пари дитини. Наступні лексичні одиниці перебувають у спільній зоні мікрофункціонально-семантичних полів ФСП «АГЕНТ / AGENT», і, таким чином, є їх спільними елементами: ***members of congregation*** (6 вживань) – *persons that belong to the same religious community or organization* [335; 341; 355]; ***disciples*** (6 вживань) – *persons, followers of Christ, those who believe in ideas of a great teacher* [334; 345; 347]. З одного боку, ці лексичні одиниці вносять додаткові риси до образу позначуваних ними батьків, що в ТС «Хрещення дитини» має набіяке значення. З іншого, деякі слова залучені як номінативний матеріал для позначення аспектів, котрі стосуються й інших членів англіканської конфесії, тобто вони можуть позначати будь-кого з учасників ТС «Хрещення дитини», що підкреслює обов'язкову належність батьків до англіканства. Аналіз виокремлених іменникових номінацій мікроФСП «Батьки / Parents», вказує на те, що зазначена лексика охоплює всі три рівні організації номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ.

До мікроФСП «Батьки / Parents» також залучені відповідні тематичні згущення дифузних ФСП «ДІЯ / ACTION» та ФСП «ЗАСІБ / TOOL».

Аналізуючи номінації дій, котрі виконують батьки в рамках ТС «Хрещення дитини», ми виокремлюємо типову та специфічну лексику. В межах аналізованого фрагменту також перебувають номінації на позначення дій, які можуть реалізовувати інші актанти ТС «Хрещення дитини». При такому розподілі, окрім тематичного співвіднесення, слід враховувати порівневе розташування аналізованих лексичних одиниць.

Отже, ядро описуваного мікроФСП представлене номінаціями на позначення дій батьків: *to undertake* (брати на себе / зобов'язуватися) (4 вживання), *to engage* (постійно займатися) (4 вживання), *to understand* (розуміти) (4 вживання), *to thank for* (бути вдячним) (4 вживання), *to treat* (відноситися) (4 вживання), *to bring up* (виховувати) (4 вживання). Наведені слова перебувають на трьох рівнях номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, демонструють загальноприйняті та підтверджені англіканською церквою норми поведінки батьків відносно своєї дитини.

Лексемами, які актуалізуються на певному рівні і за необхідності можуть бути задіяні на інших рівнях номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ є: *to call* (телефонувати) (1 вживання), *to arrange* (організовувати) (1 вживання), *to fill in* (заповнювати) (1 вживання), *to see* (syn. *to watch*) (дивитися) (1 вживання), *to meet* (зустрічатися) (1 вживання), *to choose* (обирати) (1 вживання) – I-й рівень; *to encourage* (заохочувати, підтримувати) (1 вживання) – III-й рівень. Номінації першого рівня включають лексику, використану для позначення дій з підготовки до ритуалу хрещення. Водночас ця тематична частина допомагає виокремити нішу специфічних дій батьків на підготовчому та інших етапах ТС «Хрещення дитини», де батьки, як правило, організовують зустрічі з вторинним агенсом (священиком), мають владнати справи з паперами, переглянути відео або прослухати аудіоматеріали здійснення ритуалу, а згодом заохочувати свою охрещену дитину до участі в житті церковної громади та відповідно підтримувати її починання.

Дієслівна лексика, яка використовується й іншими агентами ТС «Хрещення дитини» і становить маргінальний шар мікроФСП «Батьки / Parents», – це переважно номінації нейтрального забарвлення: *to make* (робити), *to ask* (запитувати), *to help* (допомагати), *to share* (поділяти). Особливості виокремленого матеріалу допомагають встановити роль батьків, спільну з іншими агентами ТС «Хрещення дитини». Тобто йдеться про роль відносно об'єкта хрещення, а саме: дотримуватись певних зобов'язань, цікавитись справами, зустрічатися, допомагати у складні і щасливі хвилини.

Номінації на позначення засобів, що використовуються хрещеними батьками формально є складовими ФСП «ЗАСІБ / TOOL» і становлять досить громіздкий сектор, який, мігруючи до мікроФСП «Батьки / Parents», створює окрему зону з центром та периферією. До центру належать номінації, що поширені на всі три рівні номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ: 1) лексичні одиниці на позначення засобів, які об'єктивують позицію батьків: *care (турбота), consideration (увага), responsibility, commitment (зобов'язання); prayer (молитва)*; 2) лексичні одиниці, що позначають наочні засоби: *Bible (Біблія), instructions (настанови)*. До периферії належать номінації на позначення тематичних засобів, а саме: *application (формуляр), video and audio (відео і аудіо записи), inquiry (запит / довідка)*, характерні для I-го рівня; *promises (обіцянки)* – II-й рівень, *party (вечірка)* – передбачається на III-му рівні. Деякі лексичні одиниці, зокрема *Bible, instructions*, тяжіють до втрати рис тематичності і переходять у маргінальний шар, оскільки використовуються іншими агентами ТС «Хрещення дитини», тим самим відображають спільність їх дій стосовно об'єкта хрещення.

Характеризаторами батьків є практично універсальні для всього номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ лексичні одиниці, оскільки вони не демонструють чіткого поярусного розподілу: номінації, що вербалізують характеристики батьків – *wholehearted (щирий), knowledgeable (обізнаний), committed (відданий), certain (впевнений)*; номінації, що вербалізують характеристики засобів і дій батьків: *regular (постійний), detailed (детальний / ретельний)*.

Більшість номінативного матеріалу використовується на всіх трьох рівнях організації номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ (додаток И), що вказує на обов'язкову присутність зазначених актантів й на їх особливе значення для об'єкта хрещення як в рамках ТС «Хрещення дитини», так і за її межами, тобто протягом усього життя пацієнса.

МікроФСП «Хрещені батьки / Godparents» організоване за встановлення наявності групи номінацій на позначення хрещених батьків та лексичних

одиниць, які є елементами тематичних груп різної частиномовної належності, залучених з фрагментних ФСП «ДІЯ / ACTION» та «ЗАСІБ / TOOL».

Сектор мікроФСП «Хрещені батьки / Godparents» об'єднує номінації на позначення хрещених батьків та може бути описаний у термінах ядра і периферії.

Семантичним центром ядерної зони ФСП «Хрещені батьки» є лексема *godparents* (батьки) (12 вживань), яка втілює основні ознаки архісеми. Відповідно головними семами наведеної вище лексичної одиниці є: а) *persons standing sponsors to the other*; б) *persons promising to help, teach and guide someone in religious matters as part of Christian baptism ceremony*. Наступні семи об'єднують базові ознаки ядра мікроФСП «Хрещені батьки» і містяться в лексико-семантичних варіантах слова *godparents* (хрещені батьки): ЛСВ 1: *sponsors* (спонсори); ЛСВ 2: *godmother* (хрещена мати); ЛСВ 3: *godfather* (хрещений батько) (5 вживань).

До периферії належать номінації, які мають певні диференційні ознаки: *guardians* (наставники) (3 вживання), *believers* (віруючі) (3 вживання). Семантика цих лексичних одиниць допомагає виокремити додаткові ознаки хрещених батьків, а саме виявити їх лінгвокультурні характеристики як наставників та глибоко віруючих людей. До дальньої периферії належать словосполучення з метафоричним змістом *scales of faith and doubt* (терези віри та вагання) (1 вживання), що вносить до загального образу хрещених батьків право оцінювати вчинки об'єкта хрещення. Ядерні елементи схильні використовуватись як номінативні одиниці на всіх трьох рівнях номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, а лексичні одиниці ближньої і дальньої периферії належать переважно до III-го рівня, який відповідає III-му етапу ТС «Хрещення дитини» і пов'язаний зі свідомим життям об'єкта хрещення. Маргінальний шар представлений лексемою *parents* (батьки). Цей факт вказує на певною мірою перебирання хрещеними батьками на себе частини зобов'язань батьків об'єкта хрещення.

Серед дієслів, що позначають дії хрещених батьків, на підставі кількісного вживання і порівневого розташування ми схильні виокремити центральну та

периферійну зони. Серед елементів центральної зони перебувають семантично нейтральні лексеми: *to meet* (відповідати) (5 вживань), *to fulfill* (виконувати) (5 вживань), *to pray* (молитися) (5 вживань), які показують загальний тип ставлення хрещених батьків до об'єкта хрещення. Номінації дій, що передають більш специфічні характеристики відносин знаходяться на периферії описуваного мікроФСП: *to present* (презентувати) (2 вживання), *to promise* (обіцяти) (2 вживання), розміщені на II-му рівні номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ і позначають дії II-го етапу розгортання однойменної типової ситуації, тобто виконання ритуалу хрещення; *to take interest* (цікавитись) (2 вживання), *to seek* (намагатись) (2 вживання), *to talk* (розмовляти) (2 вживання) – належать до III-го рівня номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, в рамках якого вербалізується III-й етап однойменної типової ситуації. Семантика виокремленої периферійної зони конкретизує роль і ставлення хрещених батьків до об'єкта хрещення, що відбивається в їх діях від імені останнього під час ритуалу хрещення. Згодом хрещені батьки повинні цікавитись хрещеними дітьми і прагнути до регулярного спілкування.

До маргінального шару належать номінації, які позначають дії, спільні для більшості актантів ТС «Хрещення дитини» відносно об'єкта хрещення: *to love* (любити), *to help* (допомагати), *to teach* (навчати), *to bring up* (syn. *to grow up, to raise*), *to give* (надавати), *to care* (піклуватись), *to encourage* (заохочувати / підтримувати), *to provide* (забезпечувати), *to buy* (купувати). Навність перелічених вище лексичних одиниць на позначення спільних дій агентів відносно об'єкта хрещення вказує на обов'язкове долучення хрещених батьків до виховання, піклування, матеріального забезпечення хрещених ними дітей.

У групі номінацій на позначення засобів хрещених батьків не виділяється чітке ядро-периферійне розташування, а виокремлюється лише кілька тематичних груп: група лексики, що вербалізує засоби демонстрації прикладу: *responsibility* (відповідальність), *faith* (віра); лексика, яка стосується підготовчих засобів: *rehearsals* (репетиції); лексика, яка реалізує засоби демонстрації ставлення до об'єкта хрещення: *attention* (увага), *support* (підтримка), *teaching*

(повчання), *relationships* (стосунки); лексичні одиниці, які вербалізують засоби демонстрації статусу хрещених батьків: *privilege* (привілеія), *special place* (особливе місце); лексичні одиниці, які позначають матеріальні засоби демонстрації уваги: *Bible* (біблія), *Book of Prayer* (книги молитв), *Christian Stories* (християнські історії), *cross* (хрест), *chain* (ланцюжок), *paperweight* (прес-пан'є), *paintings* (малюнки), *posters* (постери), *nativity sets* (різдвяні набори), *crib set* (набори дитячої постільної білизни).

Такий розподіл номінацій на позначення засобів допомагає встановити загальну картину демонстрації здійснення різностороннього впливу на об'єкт хрещення та встановити прийоми вираження особистості хрещених батьків в рамках ТС «Хрещення дитини».

До лексики, що використовується для позначення характеристик хрещених батьків, їх дій та засобів належать: лексичні одиниці, що реалізують специфіку хрещених батьків: *responsible* (відповідальний), *trusted* (надійний), *valued* (цінний), *faithful* (вірний), *important* (важливий); лексика, яка реалізує характеристики дій хрещених батьків: *important* (важливий), *special* (особливий); лексичні одиниці, що вербалізують особливості засобів хрещених батьків: *simple* (невибагливий), *meaningful* (значимий).

Окрім того, до засобів позначення характеристик хрещених батьків в межах мікроФСП «Хрещені батьки / Godparents» належать лексичні одиниці *we* (ми) та *you* (Ви), які використовуються переважно під час апеляції до хрещених батьків як самими хрещеними батьками, так і іншими учасниками ТС «Хрещення дитини» під час проведення ритуалу хрещення і розташовані на II-му рівні номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ. Під час аналізу номінацій характеристик у межах аналізованого сегмента номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ було виявлено додаткові риси хрещених батьків як осіб відповідальних, надійних, вірних, котрі мають велике значення для об'єкта хрещення і поціновані ним та його родиною.

У підсумку зазначимо, що у межах мікроФСП «Хрещені батьки / Godparents» ми виокремлюємо три константні групи: іменникову, дієслівну,

прикметникову та одну групу неконстантних номінацій займенникового типу, наявну на II-му рівні згаданого номінативного простору (додаток К), які відповідно позначені різними контурами.

МікроФСП «Церковна громада / Congregation» демонструє досить типовий для нашого дослідження внутрішній принцип організації. Найчисленнішими за номінативним вмістом є іменникова та дієслівна зони. Іменникова зона охоплює номінації на позначення актантів (ці лексеми є матричними елементами досліджуваного мікроФСП) та їх засобів (відповідна тематична група дифузного ФСП «ЗАСІБ / TOOL»). Дієслівна група номінацій вербалізує дії актантів (церковної громади) і залучається до сегмента номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, котрий об'єднує лексичні одиниці, що належать до мікроФСП «Церковна громада / Congregation». Прикметникова, прислівникова та займенникова групи є периферійними елементами в рамках поля, оскільки вони функціонують як група, що характеризує агентів, їх дії та засоби.

У центрі ядра іменникової групи номінацій актантів ТС «Хрещення дитини» в межах мікроФСП «Церковна громада / Congregation» знаходиться лексична одиниця *congregation* (церковна громада) (5 вживань), яка втілює основні ознаки архісеми. Відповідно семами номінації *congregation* (церковна громада) є: а) *people gathered together*; б) *people assembled for common worship*.

На незначній відстані від ядра розміщені лексичні одиниці, які є лексико-семантичними варіантами лексеми *congregation* (церковна громада): ЛСВ 1: *Christians* (християни) (4 вживання); ЛСВ 2: *church-goers* (прихожани) (4 вживання); ЛСВ 3: *members* (члени) (*syn. members of the Church* (члени церкви) (4 вживання), що також позначають певну групу людей, об'єднаних однією метою (метою організації / течії). Вищенаведені номінації функціонують у межах всіх рівнів номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ.

До ближньої периферії належать лексеми з певними семними диференційними ознаками: *brothers and sisters* (брати і сестри) (3 вживання), *God's family* (сім'я Господа) (3 вживання), *church* (церква в значенні всіх

присутніх членів церковної громади) (2 вживання). Перші два терміни вводять ознаки спорідненості, сім'ї, що вказує на додаткове значення церковної громади як найближчого кола, оточення. Лексема *church* (*церква*), навпаки, апелює до ширшого значення, що передбачає об'єднання в церковну громаду всіх членів англіканської церкви.

Дальня периферія об'єднує номінації з більш абстрактною, метафоричною семантикою. Зокрема лексичні одиниці *the Children of Israel* (*діти Ізраїля*), *creation* (*творіння*) (1 вживання) – характеризують спільне походження, у першому випадку Ізраїль, у другому – факт походження від одного творця; *servants* (*слуги*) (1 вживання) – однаковий статус членів громади перед Первинним агенсом; *company* (*товариство*) (1 вживання), *friends* (*друзі*) (1 вживання), *neighbours* (*сусіди*) (1 вживання) – характер відносин між членами громади; *the oppressed* (*пригнічені*) (1 вживання), *the weak* (*слабкі*) (1 вживання) – втілюють основні характеристики тих, хто приходить до Первинного агенса. Позначені вказаними номінаціями агенти, зокрема члени громади, втілюють лінгвокультурні характеристики англіканської частини британців: 1) демонструють тісний зв'язок між членами громади; 2) об'єднані спільним видом діяльності – служінням Первинному агенсу; 3) утотожнюють себе з усім людським родом.

Лексичні одиниці на позначення дій церковної громади в межах мікроФСП «Церковна громада / Congregation» розташовані за таким принципом: від найчастотніше вживаних (найбільш характерних та розповсюджених на всіх трьох рівнях номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ) до неквантитативних (тобто з поодиноким, специфічним використанням, до яких належать дієслівні лексичні одиниці, розміщені лише в межах певного рівня). До перших належить така лексика як: *to let* (*впускати / приймати*) (4 вживання), *to praise* (*звеличувати*) (4 вживання), *to walk* (*крокувати*) (3 вживання), *to rejoice* (*тішитися*) (2 вживання), *to bestow* (*прихистити*) (2 вживання). Інші представлені однією лексичною одиницею *to profess* (*визнавати*) (1 вживання) і обмежені рамками проведення релігійного ритуалу хрещення та відповідним

розміщенням у межах II-го рівня номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ.

У ході аналізу номінативного матеріалу дієслівної частиномовної належності, розміщеного в межах мікроФСП «Церковна громада / Congregation», необхідно виокремити маргінальний шар, котрий є достатньо численним, оскільки охоплює номінації загальноприйнятні для всіх учасників ТС «Хрещення дитини», за винятком Зла. Відповідно для уточнення структури вищезгаданого утворення доцільним буде виокремити такі тематичні групи: номінації, що позначають дії відносно об'єкта хрещення: *to undertake* (зобов'язуватися), *to fulfill* (виконувати), *to share* (розділяти з кимось), *to encourage* (заохочувати), *to provide* (забезпечувати), *to support* (підтримувати), *to promise* (обицяти), *to pray* (молитися), *to give* (давати), *to bring* (приносити). Останні характеризують форму впливу на об'єкт хрещення; номінації, що позначають дії, котрі виконуються в рамках проведення ритуалу хрещення: *to enter* (входити, вступати), *to clothe* (одягати), *to die* (помирати), *to live* (жити), *to have* (мати), *to bury* (ховати), *to believe* (вірувати), *to reborn* (народитися знову), *to thank* (дякувати), *to join* (приєднуватися) і відповідають розгортанню подій під час II-го етапу ТС «Хрещення дитини».

Наступним сегментом іменникової частиномовної належності в межах мікроФСП «Церковна громада / Congregation» є зона, що об'єднує лексику на позначення засобів, за допомогою яких виконані описані вище дії церковної громади. У цій зоні немає чіткого розмежування центр – периферія, оскільки її складові належать до загальновикористовуваних, позначених лексичними одиницями маргінального шару (номінації спільних дій учасників ТС «Хрещення дитини» відносно об'єкта хрещення). У межах лексики, що позначає засоби церковної громади, можна встановити певні групи: прямі (директивні), що не потребують посередників, і посередницькі (недирективні), спрямовані на результат за посередництвом певного агента ТС «Хрещення дитини». Номінацією групи недирективних засобів є *prayers* (молитви), оскільки цей засіб спрямований на Первинного агенса і передбачає бажаний ефект з боку

останнього. До номінацій, директивних засобів належать: *upbringing* (виховання), *work* (праця), *role* (роль / позиція), *policy* (лінія поведінки), *faith* (віра), *life* (життя), *dignity* (гідність), котрі демонструють особливості внутрішньоконфесійного ставлення до об'єкта хрещення і передбачають здійснення виховання об'єкта хрещення на прикладі відповідної поведінки, вираженої за допомогою перелічених засобів. Таким чином, можна простежити щільну лінію взаємодії актантів ТС «Хрещення дитини» як у межах церковної громади, так і поза нею впродовж всього життя об'єкта хрещення.

Лексику прикметникової, прислівникової та займенникової частиномовної належності об'єднано в окрему лексичну групу в межах мікроФСП «Церковна громада / Congregation». Встановлені лексичні одиниці позначають характеристики церковної громади, засобів, дій та позиції відносно об'єкта хрещення. Номінаціями характеристик церковної громади є *active* (активний), *committed* (відданий) (охоплені всі три рівні номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, *renewed* (оновлений) (розміщена на II-му рівні ТС «Хрещення дитини»). Особливості розташування номінативних одиниць вказують на те, що члени церковної громади повинні займати активну позицію щодо об'єкта хрещення протягом усього його життя. Окрім того, оскільки присутність церковної громади є обов'язковою під час проведення ритуалу хрещення, то відповідно після участі в останньому всі члени громади є оновленими, ніби знову народженими. Лексичні одиниці, що використовуються для позначення множинного походження церковної громади, є *our, us, we, you, all, together*, які також вказують на спільність дій членів церковної громади.

Отже, мікроФСП «Церковна громада / Congregation», розташовується в рамках ФСП «АГЕНТ / AGENT», формується за допомогою константних елементів іменникового й дієслівного походження та прикметникових, займенникових і прислівникових компонентів, які є залежними від перших на різних рівнях номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ (додаток Л).

Зі схеми видно, що мікроФСП «Церковна громада / Congregation» має трирівневу організацію і структурується на основі взаємодії його компонентів

різної частиномовної належності (відповідно позначених окремими контурами) на різних ярусах номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ.

МікроФСП «Зло / Evil» є сегментом номінативного простору, що функціонує в межах ФСП «АГЕНТ / AGENT». МікроФСП «Зло / Evil» і мікроФСП «Первинний агент / Prime Agent» – два сектори в межах ФСП «АГЕНТ / AGENT», котрі розташовані у його протилежних зонах.

До мікроФСП «Зло / Evil» належать номінативні елементи переважно іменникового та дієслівного типу. Іменникові елементи формують ядрну і периферійну зони. У центрі ядерної зони розташована лексема *зло / evil* (7 вживань), основними семами якої є: а) *something that is morally wrong*; б) *something that is associated with profoundly immoral and wicked*. До навколоядерної зони мікроФСП «Зло / Evil», на нашу думку, належать лексеми *Devil (диявол)* (3 вживання), *Satan (сатана)* (3 вживання), які є лексико-семантичними варіантами ядерної лексеми *зло / evil*, тобто ЛСВ 1 та ЛСВ 2 втілюють характеристики аморальності, гріховності, а згодом розпадаються на семи, які виступають в як периферійні елементи досліджуваного ФСП: а) *rebellion (бунтар)* (2 вживання); б) *deceit (обман / облуда)* (2 вживання), с) *evil powers (злі сили)* (2 вживання). Дальня периферія об'єднує такі номінації як *death (загибель)* (1 вживання), *dominion of darkness (влада темряви)* (1 вживання). Особливістю цієї номінативної зони є набуття її складниками негативного денотативного значення і демонстрація переважно метафоричного вживання зазначеної вище лексики. Окрім того, іменниковий сегмент мікроФСП «Зло / Evil» містить притаманні ядерним і периферійним елементам провідні негативні асоціативні елементи, що кристалізується у негативному ставленні носіїв лінгвокультури до позначуваного учасника ТС «Хрещення дитини».

Дієслівний сегмент мікроФСП «Зло / Evil» не демонструє ядерно-периферійного розподілу та включає такі номінації: *to separate (відділяти)*, *to rebel (повставати)*, *to corrupt (псувати)*, *to destroy (руйнувати)*, *to draw from (відривати)*. З огляду на основний принцип вербалізації дій зла як представника

чогось негативного, ми маємо змогу зробити висновок про переважний не зовсім позитивний відтінок зазначених вище номінацій.

Лексичні одиниці на позначення засобів Зла об'єднані основною метою використання останніх, а саме – сприяння відповідним негативним діям. До номінацій засобів належать *sin* (*гріх*), *corruption* (*розбещення / псування*), *wickedness* (*аморальність*), *desires* (*бажання*), *darkness* (*темрява*). Серед цієї лексичної групи останнє слово набуває негативної конотації, хоча поза номінативним простором мікроФСП «Зло / Evil» воно має нейтральне стилістичне забарвлення.

Таким чином, можна зробити висновок, що щільне покриття негативною конотацією більшості елементів мікроФСП «Зло / Evil» відображає і його конфронтативне відношення з іншими функціонально-семантичними полями номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ (додаток М). У додатку вказано, що на основі взаємодії порівнево розташованих лексичних одиниць різної частиномовної належності (відповідно позначених різними контурами) як окремих зон відбувається структуризація мікроФСП «Зло / Evil», номінації якого використовуються для позначення агента ТС «Хрещення дитини», Зла.

Отже, узагальнюючи, необхідно зазначити, що в рамках дослідження контурного ФСП «АГЕНТ / AGENT» ми здійснили часткову структуризацію номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ шляхом дослідження польової організації дискретних елементів зазначеного простору у вигляді мікрофункціонально-семантичних полів, що дало нам змогу виконати послідовну семасіологічну ідентифікацію агентів ТС «Хрещення дитини».

3.3.1.2. Контурне ФСП «ПАЦІЄНС / PATIENT». ФСП «ПАЦІЄНС / PATIENT» є дворівневим утворенням, оскільки поєднує два сегменти, що характеризуються як мікроФСП «Кандидат на хрещення / Candidate» і мікроФСП «Член конфесії / Member». Відповідно організація номінативних одиниць у рамках ФСП «ПАЦІЄНС / PATIENT» відбувається за допомогою двох типів взаємодії елементів вищезазначених полів. Перший тип демонструє взаємодію

учасників ТС «Хрещення дитини». В межах мікроФСП «Кандидат на Хрещення / Candidate» об'єднуються номінації на позначення взаємодії, яка відбувається за використання певних засобів і є векторною, а саме, агенти ФСП «АГЕНТ / AGENT» діють на пацієнса, де вербалізація дій пацієнса набуває пасивного значення. У другому випадку в межах ФСП «Член конфесії / Member» об'єднані номінації на позначення самостійних дій пацієнса, які виконані останнім за допомогою певних засобів і без них. Тобто ФСП «ПАЦІЄНС / PATIENT» інтерпретується у двох вимірах залежно від позиції об'єкта хрещення (пацієнса). Окрім цього, пацієнс демонструє свою активну або пасивну позицію відносно різних учасників ТС «Хрещення дитини» по-різному. Пасивність пацієнса відрізняється від активного його стану спрямованістю дій актантів лише на об'єкт хрещення (кандидат на хрещення), тому останній буде пасивним щодо таких актантів, як вторинний агенс, батьки, хрещені батьки, церковна громада, що здійснюють на нього певний вплив за допомогою відповідних дій і засобів.

Цей опис у термінах номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ підтверджується і водночас верифікується за допомогою виявлення та аналізу номінативного матеріалу ФСП «Пацієнс / Patient» шляхом дослідження його окремих номінативних зон у вигляді мікроФСП «Кандидат на хрещення / Candidate» і мікроФСП «Член конфесії / Member».

МікроФСП «Кандидат на Хрещення / Candidate» складається із сегментів різної частиномовної належності. Іменниковий сектор найчисленніший і є класичною структурою поля з ядром і периферією. У центрі ядра знаходиться слово *candidate* (кандидат), яке характеризують семемами: а) *selected person*; б) *person experiencing something*; в) *a person receiving something*. Дещо віддаленою від ядра є лексема *applicant* (анлікант), котра відображає такі семантичні ознаки архісеми, як *selected* (відібраний за певними критеріями) та *likely to receive something* (збирається отримати щось). Периферія іменникового сектора ФСП «Кандидат на Хрещення / Candidate» налічує певні об'єднання лексичних одиниць, що відображають диференційні ознаки номінацій кандидата на хрещення: 1) лексеми, які позначають належність до людського роду: *person*

(особа), *creature* (створіння), *human being* (людина); 2) лексеми, що використовуються для позначення елементів належності до певного першоджерела: *a God's child* (дитя Боже), *disciple of Christ* (послідовник Христа), *part of God's family* (частина Божої родини), *godchild* (хрещений син / хрещена дочка), *child of believer* (дитина віруючого).

Отже, до лінгвокультурних характеристик кандидата на хрещення належить зіставлення його з будь-якою людиною на землі, яка має прямий стосунок до Господа, Христа, хрещених батьків і заручається вірою.

Дієслівна зона на позначення дій пацієнса в особі кандидата на хрещення демонструє атиповий поділ, а саме розвиває два чітких вектори дій останнього: напрямок до Первинного агенса, що передбачає зворотню дію у відповідь, відносно якої пацієнс (кандидат на хрещення є пасивним) та напрямок до Зла, який не передбачає зворотнього зв'язку. Так, до першої групи належать лексичні одиниці на позначення дій активного та пасивного кандидата на хрещення відносно Первинного агенса та його зворотну реакцію, що впливає з дій пасивного кандидата на хрещення (додаток Н). Зазначені у першій вертикалі додатку лексичні одиниці позначають дії, завдяки яким кандидат є активним, і, які спонукають Первинного агенса до відповіді та обумовлюють появу пасивних дій (друга вертикаль) кандидата на хрещення. Характерною особливістю номінантів першої групи (перша вертикаль) є їх позитивний ефект, якого немає у другій зоні (друга вертикаль). Друга вертикаль також об'єднує лексичні одиниці, що демонструють напрямок, протилежний Первинному агенсу, оскільки їх семантичні характеристики виключають зворотний зв'язок, передбачений лексичними одиницями для позначення дій (друга вертикаль), які спрямовані на Первинного агенса. Роль останніх надзвичайно важлива, оскільки вони демонструють ступінь готовності кандидата на хрещення, чистоту його намірів, готовність йти лише в одному напрямку.

Наступні лексеми іменникового походження позначають засоби кандидата на хрещення в рамках мікроФСП «Кандидат на хрещення / Candidate». Конотація вищезазначених лексем дещо відрізняється від тієї, яку передають лексеми на

позначення засобів, що використовують інші агенти ТС «Хрещення дитини». Йдеться про зміну спрямування засобів, а саме, засобів кандидата на хрещення, що застосовуються для отримання відповіді від Первинного агенса та їх адресованості як Первинному агенсу, так і Темним силам для забезпечення головної мети їх використання. Класичне ядро-периферійне розташування є відсутнім, оскільки номінації кандидата на хрещення демонструють такий розподіл: номінації засобів спонукання: *desire* (бажання), *faith* (віра), *renunciation* (зречення). У цій підгрупі два перші слова описують засоби, спрямовані від кандидата на хрещення до Первинного агенса, третє позначає засіб, що має безпосередній стосунок до Зла; номінації засобів, які демонструють стани кандидата на хрещення: *dying* (вмирання), *rising* (підняття), *growth* (зростання), *birth* (народження), *living* (життя); номінації засобів для отримання відповіді від Первинного агенса: *life* (життя), *remission* (прощення), *gift of a spirit* (дар Святого Духа).

Разом усі три групи номінацій засобів визначають еволюцію кандидата на хрещення в процесі виконання ритуалу хрещення та народження нового християнина в термінах передумов (перша група засобів), процесу (друга група засобів) та результату (третья група засобів). Тобто дві попередні групи мають на меті одержання основних дарів, які майбутній представник англіканської конфесії отримує під час хрещення, тобто це – право і можливість жити християнським життям, отримати прощення гріхів і дар Святого Духа.

Серед лексики на позначення характеристик кандидата на хрещення ми викремлюємо дві групи: лексику, котра характеризує кандидата на хрещення (його дії та засоби): *faithful* (віруючий), *open* (відкритий), *new* (новий), що відповідно функціонують на I-му та II-му рівнях номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ (на підготовчому етапі та під час проведення ритуалу хрещення); лексику на позначення характеристик дій кандидата на хрещення: *valiantly* (хоробро) (I-му рівні), *against* (проти) (II-му і III-му рівнях), що позначає стосунок до Зла.

МікроФСП «Кандидат на хрещення / Candidate», особливістю якого є порівняв розміщення номінацій, демонструє свою будову за допомогою взаємодії виокремлених сегментів різної частиномовної належності (позначені різними контурами) (додаток П, рис. П.1.).

В результаті аналізу мікроФСП «Кандидат на хрещення / Candidate», зауважуємо, що організація описуваного фрагмента номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ демонструє нетипову структуру зі строго тематичними вкрапленнями полярності, яка виявляється, з одного боку, в ситуативному (кандидат на хрещення → Зло) і номінативному *протистоянні* кандидата на хрещення і Зла, а з іншого – у *взаємодії* кандидата на хрещення і Первинного агенса, зображеним за допомогою схеми (див. додаток П, рис. П.2). Перший випадок (протистояння) має місце на рівні типової ситуації «Хрещення дитини» і позначається як зона однобічної дії кандидата на хрещення, спрямованої на Зло. У рамках номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ згадана вище однобічна дія відображена в семантиці лексичних одиниць на позначення відповідних дій та засобів кандидата на хрещення як сегмента мікроФСП «Кандидат на хрещення / Candidate», що спрямовані на відповідний сектор мікроФСП «Зло / Evil». У другому випадку, який окреслює взаємодію кандидата на хрещення та Первинного агенса (кандидат на хрещення ↔ Первинний агент), події розвиваються за допомогою взаємоспрямованих дій та засобів Первинного агенса й кандидата на хрещення, що в межах номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ позначені відповідними лексичними одиницями, котрі входять у мікроФСП «Кандидат на хрещення / Candidate» та «Первинний агент / Second Agent».

МікроФСП «Член конфесії / Member» у рамках функціонально-семантичного поля «ПАЦІЄНС / PATIENT» представлено порівняно нечисленним номінативним матеріалом.

Ядро іменникової групи на позначення члена конфесії представлено лексевою *member* / *член, учасник* (6 вживань). Семами, які втілюють її основні

ознаки, є: а) *belonging to a group*; б) *taking part in a particular activity* [332; 334; 341; 348].

На периферії знаходяться лексеми *child* (дитина) (2 вживання) та *witness* (свідок) (1 вживання), які надають певних додаткових значень особі члена конфесії. Перша демонструє диференційну ознаку, введenu семою статусу новоохрещеної дитини як одного із представників церковної громади стосовно Первинного агенса: *a son or daughter of any age*, друга – містить диференційну ознаку набуття певного досвіду (або володіння інформацією, що дає право членства у певній громаді) представлену семою *a person who sees and persives a thing personally*.

Дієслівна зона мікроФСП «Член конфесії / Member» представлена двома вимірами: активним (лексичні одиниці на позначення пацієнса в ролі члена конфесії, який виступає безпосереднім виконавцем дій) і пасивним (лексичні одиниці на позначення дій, що виконуються іншими агентами ТС «Хрещення дитини»). Лексичні одиниці на позначення активного члена конфесії: *to shine* (сяяти), *to proclaim* (проголошувати), *to know* (знати). Лексичні одиниці на позначення пасивного члена конфесії: *to be renewed* (бути оновленим), *to be invited* (бути запрошеним), *to be welcomed* (бути прийнятим з радістю).

Окрім вищенаведених дій пацієнса і ролі члена церковної громади, ми виокремлюємо дію, яка належать до маргінального шару (всієї громади): *to share* (поділяти), що ще раз вказує на належність її виконавця до певної групи осіб і їх спільність.

На позначення характеристик члена конфесії використовуються лексичні одиниці: *in glory* (у славі), *in the light* (у світлі). Виокремлені номінації вербалізують атрибутивні якості пацієнса після вступу до англіканської конфесії (див. додаток П, рис. П. 3). Зауважуємо, що всі сектори різної частиномовної належності знаходяться переважно на III-му рівні структури номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, що відповідає III-му етапу (постетапу) розгортання однойменної типової ситуації.

3.3.2. Дифузні ФСП

3.3.2.1. Дифузне ФСП «ЗАСІБ / TOOL». Особливістю організації номінативного простору ТС «Хрещення дитини» є наявність сталих, самостійних функціонально-семантичних полів із відносно щільною структурою поряд із присутністю дифузних, сегментованих полів, які структуруються лише умовно як окремі ланки, фактично демонструють постійну міграцію тематичних зон у вигляді лексичних тематичних груп до відповідного сегмента контурних ФСП: «АГЕНТ / AGENT» і «ПАЦІЄНС / PATIENT». Тобто дифузне ФСП «ЗАСІБ / TOOL» поряд з первинними, кістяковими елементами вміщує й вторинні засоби, котрі не мають таких чітких координат, як первинні, і номінуються у зв'язку з актантом.

Поряд з нашаруванням дифузних формувань як мігруючих тематичних груп ми помітили певну самостійність в рамках ФСП «ЗАСІБ / TOOL», яка полягає у присутності таких його сегментних ділянок, які в основному номінують групу засобів, раніше зазначених як первинні: 1) номінації засобів локалізації: *church* (церква), *the font* (бантистерій); 2) номінації засобів взаємодії з Первинним агенсом *sign of a cross* (знак хреста), *candle* (свічка), *water* (вода), *white clothes* (білий одяг), *oil* (миро) та частково засоби вторинного походження (тобто ті, які обирають і застосовують інші агенти ТС «Хрещення дитини», зокрема батьки): 1) номінації засобів апелювання до чуттєвого світу *music* (музика); 2) номінації засобів матеріалізованого впливу: *card* (листічка), *certificate* (сертифікат).

Цей поділ сприяє чіткій орієнтації будь-якого учасника ТС «Хрещення дитини» відносно векторів впливу на нього і відповідає розумінню події хрещення як чітко спланованої, логічної, зрозумілої, завершеної та час від часу згадуваної типової ситуації, що надає їй відповідного постійно апелювативного, стійкого статусу в рамках лінгвокультурного простору британської англіканської церкви.

Кожен із вищезазначених засобів формує певну підструктуру номінацій, які мають вигляд відносно самостійних ланок із символічним змістом, типовими характеристиками, призначенням, співвіднесенням з відповідним рівнем / рівнями номінативного простору «Хрещення дитини». Схематично це можна подати так (додаток Д).

3.3.2.2. Дифузне ФСП «ДІЯ / ACTION». В рамках ТС «Хрещення дитини» одним із стрижневих елементів, які описують взаємозв'язок учасників і подій, є дієслівний сектор, об'єднаний у ФСП «ДІЯ / ACTION». Характер цієї зони нетиповий, оскільки вона є розмитою, дифузною структурою з нечіткими межами і може бути описана в трьох різних планах вираження: план міграції номінацій, які формують тематичні групи, план актантного співвіднесення, план номінативного порівневого та відповідного ситуативного поетапного розмежування.

Елементи ФСП «ДІЯ / ACTION» демонструють постійну міграцію у вигляді тематичних груп у відповідні ніші сегментного статусу інших функціонально-семантичних полів. Таким чином, формуються константні стрижневі елементи у вигляді дієслівного сектора мікроФСП «Первинний агент / Prime Agent», «Вторинний агент / Secondary Agent», «Parents / Батьки», «Хрещені батьки / Godparents», «Церковна громада / Congregation», «Зло / Evil», що надає необхідні додаткові динамічні характеристики відповідним актантам, які їх виконують в рамках зазначених полів.

Ще одним складовим мігративним елементом ФСП «ДІЯ / ACTION» є група дієслів, що використовуються для опису дій-ефектів (які є тематичними складовими групи засобів-символів). Дії-ефекти – вторинний матеріал, оскільки вони не можуть прямо апелювати до конкретного виконавця, тому апелювання проходить через безпосередній інструмент, за допомогою якого досягається певний спланований результат.

Трирівнева структуризація ФСП «ДІЯ / ACTION» проходить із залученням актантів, які виконують дії відповідно на етапах підготовки, виконання ритуалу і

постетапі (етап після хрещення). До першого рівня належать номінації дій з переважно підготовчою, настановчою, пояснювальною, повчальною семантикою. У співвіднесенні з актантами – це дієслівні номінації вторинного агенса, батьків, хрещених батьків: *to love* (любити), *to strengthen* (зміцнювати), *to forgive* (дарувати прощення), *to lead* (вести), *to hear* (чутти), *to answer* (відповідати), *to show* (показувати), *to conceive* (сприймати), *to put trust in* (довіряти), *to reaffirm* (підтверджувати), *to claim* (мати намір), *to judge* (судити / оцінювати), *to sustain* (підкірплювати), *to reign* (володарювати), *to continue* (продовжувати), *to intercede* (вступатися), *to reveal* (виявляти), *to abound* (примножувати), *to flourish* (процвітати / квітнути), *to tell* (казати), *to serve* (служити), *to ask* (запитувати), *to speak* (розмовляти), *to give* (давати), *to teach* (навчати), *to decide* (вирішувати), *to call* (телефонувати), *to arrange* (організовувати), *to fill in* (заповнювати), *to see* (syn. *to watch*) (дивлятися), *to meet* (зустрічатися), *to undertake* (зобов'язуватися), *to fulfill* (виконувати), *to share* (розділяти з кимось), *to encourage* (заохочувати), *to provide* (забезпечувати), *to support* (підтримувати), *to promise* (обіцяти), *to pray* (молитися), *to bring* (приносити).

На II-му рівні номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ розташовані номінації дій як активних (Первинний агенс / Prime Agent, Вторинний агенс / Secondary Agent, Хрещені батьки / Godparents, Церковна громада / Congregation, Пацієнс / Patient, Зло / Evil), так і пасивних актантів (Пацієнс / Patient): *to deliver* (syn. *to remove, to move*), *to receive* (syn. *to accept*), *to give*, *to fill with*, *to bestow* (syn. *to settle*), *to immerse* (занурювати), *to promise* (обіцяти), *to pray* (молитися), *to bring* (приносити), *to begin* (починати), *to grow into* (вирости в), *to turn to* (звернутися до), *to submit* (скоритися), *to come* (приходити), *to confess* (визнавати), *to believe* (вірувати), *to hear* (чутти), *to open* (відкривати), *to look for* (шукати), *to reborn* (народитися), *to accept* (прийняти), *to repent* (каятися), *to profess* (визнавати), *to separate* (відділяти), *to rebel* (повставати), *to corrupt* (псувати), *to destroy* (руйнувати), *to draw from* (відривати), *to be marked / to be sealed* (бути позначеним), *to be anointed* (бути

помазаним), to be washed (бути омитим), to be sanctified (бути освяченим), to be born (бути народженим), to be delivered (бути визволеним), to be received (бути прийнятим), to be granted / denied (отримати / відмовити у отриманні).

На третьому етапі розгортання ТС «Хрещення дитини» до номінативних одиниць дифузного ФСП «ДІЯ / АСТІОН», що знаходяться в межах третього рівня організації номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, належать лексичні одиниці, які допомагають орієнтувати позицію агентів і пацієнса вищезазначеної ситуації на постсферу діяльності, що актуалізується після здійснення ритуалу хрещення дитини. До цього рівня ми відносимо номінації дій активного стану агентів і пацієнса та пасивного стану пацієнса: *to present (представляти), to help (допомагати), to witness (засвідчувати), to support (підтримувати), to advocate (відстоювати / пропагувати), to establish (зміцнювати віру), to ensure (забезпечувати), to provide (надавати), to determine (спонукати / підштовхувати), to discuss (обговорювати), to undertake (зобов'язуватися), to fulfill (виконувати), to share (розділяти з кимось), to encourage (заохочувати), to provide (забезпечувати), to support (підтримувати), to promise (обіцяти), to pray (молитися), to give (давати), to bring (приносити), to let (впускати / приймати), to praise (звеличувати), to walk (крокувати), to rejoice (тішитися), bestow (приютити), to shine (сяяти), to proclaim (проголошувати), to know (знати), to be renewed (бути оновленим), to be invited (бути запрошеним), to be welcomed (бути прийнятим з радістю).*

Описуване функціонально-семантичне поле утворює окремий фрагмент номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ. Зазначена зона дієслівних номінативних одиниць має дифузну фрагментовану структуру, оскільки в ній спостерігається постійна міграція тематичних груп в інші ФСП, де вони отримують статус константних сегментів, оскільки номінують дії агентів. У структурі дифузного ФСП «ДІЯ / АСТІОН» відображені три рівні організації номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, на яких проходить номінація відповідних агентів однойменної ТС ситуації.

Відношення між функціонально-семантичними полями як структурними ланками номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ будуються на основі правил розгортання досліджуваної ситуації. Структурно номінативний простір ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ має такий вигляд (додаток Р). Таким чином, зв'язки між ФСП «АГЕНТ / AGENT», «ПАЦІЄНС / PATIENT», «ЗАСІБ / TOOL», «ДІЯ / ACTION» існують у вигляді відношень між контурними ФСП (на схемі мають суцільний контур) і прилеглими до них частинами дифузних ФСП (на схемі зображені пунктирним контуром). Останні будуються у двох напрямках: 1) вибір учасника (серед наявних: Первинний агенс, вторинний агенс, батьки, хрещені батьки, церковна громада, зло, кандидат на хрещення, член конфесії), який визначає формування та міграцію відповідних груп засобів та дій; 2) приєднання тематичних груп з ФСП «ЗАСІБ / TOOL» та ФСП «ДІЯ / ACTION» і формування спільного напрямку дії.

Висновки до розділу 3

1. ТС «Хрещення дитини» реалізується у мовленні на основі певного лексичного матеріалу, організованого за принципом єдиної системи номінації, яка є номінативним простором ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ.

2. Номінативний простір ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ складається із номінацій, які належать до окремих слотів акціональних фреймів релігійного та світського сценаріїв. Номінації в рамках слотів об'єднуються за частиномовними тенденціями. На основі таких об'єднань утворюються номінативні згущення.

3. Природа номінативних згущень у рамках номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ визначає способи організації його елементів та типологію функціонально-семантичних структур, що застосовуються для його опису.

4. Для опису номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ застосовується поняття ФСП як основного способу його організації. Таким чином, згаданий простір реалізується на підставі взаємодії контурних ФСП

«АГЕНС / AGENT», «ПАЦІЄНС / PATIENT» та дифузних ФСП «ЗАСІБ / TOOL», «ДІЯ / ACTION».

5. Номінативний простір ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ має трирівневу організацію. Рівні досліджуваного номінативного простору відповідають трьом етапам розгортання ТС «Хрещення дитини»: підготовчий, етап здійснення ритуалу, постетап. Два перших етапи є термінативними, третій – нетермінативним / незавершеним, оскільки триває протягом подальшого життя охрещеного.

6. Контурні ФСП, щільні, з певними кордонами, з константним статусом матричних елементів, реалізуються на фоні дифузних, утворених за рахунок злиття тематичних, постійно мігруючих номінативних груп.

7. Основним принципом функціонування контурного ФСП «АГЕНТ / AGENT» є функційне навантаження та взаємодія його матричних елементів: мікроФСП – «Первинний агенс / Prime Agent», «Вторинний агенс / Secondary Agent», «Хрещені батьки / Godparents», «Батьки / Parents», «Церковна громада / Congregation», «Зло / Evil» (які позначають агентів ТС «Хрещення дитини») і мігративних груп різної частиномовної приналежності з дифузних ФСП – «ЗАСІБ / TOOL» та «ДІЯ / ACTION». У сукупності константні і мігративні елементи утворюють відповідні сектори у вказаних мікроФСП. Провідні лінгвокультурні образи агентів ТС «Хрещення дитини» передаються через вміст секторів, а також через залежні від них номінативні ділянки прикметникового, прислівникового та займенникового походження.

8. Контурне ФСП «ПАЦІЄНС / PATIENT» містить два сектори, які відповідають образам пацієнса у ТС «Хрещення дитини» і вербалізуються у вигляді мікроФСП «Кандидат / Candidate» та мікроФСП «Член громади / Member of Congregation». ФСП «ПАЦІЄНС / PATIENT» як і ФСП «АГЕНТ / AGENT» демонструє розміщення номінацій за ядрено-периферійним принципом, що долучається до основного процесу формування лінгвокультурних характеристик всього ФСП.

9. Дифузне ФСП «ЗАСІБ / TOOL» побудоване за принципом накладання окремих фрагментів, що в процесі постійної міграції як тематичні групи / ланки переміщуються до відповідних сегментів контурних функціонально-семантичних полів «АГЕНТ / AGENT» та «ПАЦІЄНС / PATIENT». З організації дифузного ФСП «ЗАСІБ / TOOL» виокремлюють два типи номінацій на позначення засобів: лексеми, що використовуються для первинних / безпосередніх засобів (засоби Первинного агенса) та номінації опосередкованих / вторинних засобів (засоби інших агентів ТС «Хрещення дитини»). Лексичні одиниці, котрі позначають первинні засоби, утворюють окремий сектор з мікроФСП у межах дифузного ФСП «ЗАСІБ / TOOL».

10. Дифузне ФСП «ДІЯ / ACTION» побудоване за допомогою об'єднання окремих сегментів мігративного типу, які після переходу у вигляді тематичних груп утворюють відповідні зони в межах складників контурних ФСП «АГЕНТ / AGENT», «ПАЦІЄНС / PATIENT» та дифузного ФСП «ЗАСІБ / TOOL».

Основні положення розділу відображені у публікаціях: **К проблеме исследования лингвокультурного концепта “Infant Baptism” / О. Дунаевская // Актуальные проблемы искусствоведения, филологии и культурологи : материалы междунар. заочной науч.-практ. конф. : Германские языки. – Новосибирск : СибАК, 2013. – С. 20–25; Номінативні особливості фреймової організації типової ситуації «ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ» (на матеріалі британського релігійного дискурсу) / О. В. Дунаєвська // Науковий вісник Херсон. держ. ун-ту. Сер. : Лінгвістика. – Херсон, 2013. – Вип. 20. – С. 102–107; Особливості номінації Первинного агенса як агента типової ситуації «ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ» (на матеріалі англomовного релігійного дискурсу) / О. В. Дунаєвська // Наукові записки. Сер. : Філологія (мовознавство) : зб. наук. праць / [гол. ред. Н. Л. Іваницька]. – Вінниця : ТОВ «Фірма «Планер», 2013. – Вип. 18. – С. 116–121; Функціонально-семантичні аспекти моделювання номінативного простору «ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ» / О. В. Дунаєвська // Науковий вісник Чернів. нац. ун-ту ім. Юрія Федьковича. Сер. 6 : Германська філологія. – Чернівці : Видавн. дім «РОДОВІД», 2014. – Вип. 690-691. – С. 191–**

195; **Центральний компонент номінативного простору «ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ» (на матеріалі англомовного релігійного дискурсу) / О. В. Дунаєвська // Нова філологія. – Запоріжжя : ЗНУ, 2014. – № 60. – С. 52–56;**

Польова організація номінативного простору «ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ»: функціонально-семантичний аспект / О. В. Дунаєвська // Науковий вісник Східноєвр. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Сер. : Філологічні науки. – Луцьк : Східноєвр. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. – Вип. 4. – С. 83–88.

РОЗДІЛ 4

РІЗНОРІВНЕВІ ЗВ'ЯЗКИ НОМІНАТИВНОГО ПРОСТОРУ *ХРЕЩЕННЯ* *ДИТИНИ* В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВИ

4.1. Особливості зв'язків між елементами номінативного простору *ХРЕЩЕННЯ* *ДИТИНИ*

У попередній частині роботи була запропонована структура номінативного простору *ХРЕЩЕННЯ* *ДИТИНИ* у вигляді функціонально-семантичних полів як основного типу організації. Актуальним залишилося питання відношень між конститuentами вищезгаданого номінативного простору, а саме: типом зв'язку і його базовими опорами.

Первинно існує два типи відношень між лексичними одиницями: *синтагматичні*, відношення між мовними одиницями, які реалізуються в мовленні і його продукті – тексті та *парадигматичні* – відносини, що «є продуктом систематизації одиниць мови у свідомості дослідника / носія мови, сутність котрих полягає у протиставленні і водночас об'єднанні одиниць мови в один клас на підставі відсутності / наявності спільної ознаки» [113, с. 3–4]. У рамках функціонально-семантичних полів наявні саме парадигматичні відношення, а точніше, такі їх різновиди, як синонімія, гіперо-гіпонімія, меронімія та антонімія.

4.1.1. Типи зв'язку між елементами номінативного простору *ХРЕЩЕННЯ* *ДИТИНИ* на рівні мікроФСП

4.1.1.1. **Синонімічні зв'язки в межах номінативного простору *ХРЕЩЕННЯ* *ДИТИНИ*.** Одним із найбільш поширених методів встановлення взаємозв'язку між елементами однакової частиномовної належності є аналіз *синонімії*. Суть синонімії в тому, що цей тип відношень присутній між

семантично рівнозначними словами, що відображає позначення одного і того ж денотата різними лексемами, котрі виражають суміжні, взаємозамінні поняття [4, с. 218]. На нашу думку в релігійних текстах, використання синонімів набуває особливої ваги, оскільки синоніми допомагають позначити предмети більш вірогідно і досконало, дати різнобічну характеристику поняттям, явищам, процесам та особам релігійного дискурсу. Існують такі перспективи встановлення синонімії, як: 1) подібність / різниця контекстуальних значень, 2) текстова взаємозамінність, 3) орієнтація на оціночно-характеризуючі якості та контекстуальне трактування [58, с. 111; 183, с. 7], 4) обов'язкова наявність кількісних та якісних відношень [14], які встановлюються разом із ступенем, характером, спеціалізацією, відношеннями, мотивацією, результативністю, постійністю [148, с. 7–9]. Ми схилиємося до виокремлення критерію семантичної близькості або тотожності, тобто семантико-сміслового [36, с. 11] як базового, а позначуваність поняття, значення та взаємозамінність [132, с. 21] приймаємо як альтернативні.

Синонімами визначають слова однієї частиномовної приналежності з близькими значеннями, правильне вживання яких є запорукою точного розрізнення мовцем окремих відтінків і стилістичних ознак [15, с. 407].

У питанні класифікацій провідним та найбільш конвенційним, на нашу думку, є поділ синонімів на загальномовні (слова або фразеологічні одиниці, що вживаються в закріплених словником прямому чи переносному значенні) та okazіональні (здебільшого фіксовані в певному контексті). Л. А. Новіков розрізняє ідеографічні, стилістичні та семантико-стилістичні синоніми в рамках групи загальномовних синонімів [128, с. 229]. Найчастіше в нашому дослідженні окреслено саме ідеографічні синоніми. Серед останніх виокремлюють такі групи: 1) синоніми, в значенні яких сфокусовані певні ознаки або бік описуваного явища; 2) синоніми, що забезпечують передачу ступеня, міри, якості або стану певної ознаки; 3) синоніми, що передають характер дії; 4) синоніми, котрі щільно переплітаються з лексичною сполучуваністю відтінками своїх значень [125, с. 33].

Синонімічні зв'язки знаходять своє логічне оформлення в синонімічних рядах, як певній незамкненій на мовному, мовленнєвому та стилістичному рівнях системі, яка є динамічною і розширюється завдяки властивості позначати одне широке поняття [30, с. 3–15]. Цей факт набуває особливого значення в рамках нашого дослідження, оскільки на принципи групувань спостережених синонімів у синонімічні ряди впливає певна кількість позамовних чинників, зокрема релігійний, культурний та ін., що при верифікації отриманих нами результатів неодмінно спричиняє і пояснює вихід за межі фіксованих словниками синонімічних рядів.

Отже, під час аналізу синонімічних зв'язків між номінативними одиницями ми встановили два основних типи формування синонімічних рядів. Перший передбачає наявність конкретної лексичної одиниці в синонімічному ряді словника-тезауруса, другий – опирається на акумулювання таких лексичних одиниць, котрі включають певні диференційні ознаки, в основі яких лежать позамовні фактори релігійного порядку. Обидва типи виступають принципами розмежування критеріїв віднесення тих чи інших номінативних одиниць до одного синонімічного ряду. Кожен синонімічний ряд має свою домінанту (певну номінативну одиницю), котра сигніфікується інтегруючою ознакою (нейтральний статус стосовно до інших членів ряду, що втілюють певні диференційні особливості).

Синонімічні зв'язки номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ встановлюються переважно в межах іменникових та дієслівних секторів мікроФСП, на кожному з яких зупинимось детальніше.

МікроФСП «Первинний агенс / Prime Agent»: іменниковий сектор – 1) *God, Lord, Father, Almighty, Beginning of Creation, Creator of Heaven and Earth*; 2) *Holy Spirit, Holy Ghost*; 3) *Jesus Christ, Christ, Jesus, Jesus of Nazareth, The Son, Messiah, Saviour*; дієслівний сектор – 1) *to deliver, to remove, to move*; 2) *to receive, to accept*; 3) *to bestow, to settle*. Перший синонімічний ряд іменникового сектора на чолі з домінантою *God* об'єднує ідеографічні синоніми за першим типом

формування синонімічних рядів, сюди входять лексеми *Lord, Father, Almighty* [341; 348; 355].

Інші ідеографічні синоніми: *Beginning of Creation, Creator of Heaven and the Earth* відносимо до ряду на основі другого типу формування синонімічних рядів, оскільки вони втілюють глибокий символічний зміст. Зокрема, *Beginning of Creation* розкриває значення характерної риси первинності Творця стосовно всіх християн англіканської конфесії та Його верховенства над усіма створіннями земними, що дає можливість окреслити якомога глибше постать Бога у формі Первинного агенса, учасника ТС «Хрещення дитини».

Другий синонімічний ряд об'єднує лексеми на підставах першого типу формування синонімічних рядів. Домінантою ряду є номінація *Holy Spirit*. Третій синонімічний ряд включає номінативні одиниці, об'єднані за першим та другим типами формування синонімічних рядів, де в ролі домінанти виступає номінативна одиниця *Jesus Christ*. Згідно першого типу формування синонімічних рядів ми встановлюємо лексичні одиниці: *Christ, Messiah, Saviour* [341; 348; 355]. За другим типом – *Jesus of Nazareth*. Головним фактором віднесення зазначених номінативних одиниць до третього синонімічного ряду є передача ознаки особи Ісуса Христа як «єдиного сина Божого» того, котрий 30 років прожив саме у Назареті.

Дієслівний сектор містить три синонімічні ряди, котрі утворюються за першим типом формування синонімічних рядів [341; 348; 354].

МікроФСП «Вторинний агенс / Secondary Agent»: іменниковий сектор – *priest, minister, vicar, bishop* [348; 354; 355]. Лексема *priest* є домінантою ряду. Цей синонімічний ряд є нечисельним і налічує чотири номінативні одиниці, що об'єднані за першим типом формування синонімічних рядів номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ.

МікроФСП «Батьки / Parents»: іменниковий сектор – *parents, the couple* [341; 348; 355]. Поданий вище синонімічний ряд сформований на засадах першого типу утворення синонімічних рядів номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ. Домінантою ряду є лексема *parents*.

МікроФСП «Хрещені батьки / Godparents»: іменниковий сектор – *godparent, sponsor, godmother, godfather*. Майже всі ці терміни у зазначеному секторі відносяться до синонімічного ряду за першим принципом формування синонімічних рядів, окрім ідеографічного синоніма *sponsor*, котрий входить до зазначеного синонімічного ряду за другим принципом формування синонімічних рядів, оскільки вживається для позначення особи спонсора лише в рамках безпосереднього проведення ритуалу хрещення. Домінантою ряду є номінація *godparent*.

МікроФСП «Церковна громада / Congregation»: іменниковий сектор – *congregation, Christians, church-goers, members of the Church, God's family (сім'я Господа), Church*. Домінантою ряду є номінативна одиниця *congregation*. До зазначеного синонімічного ряду належать лексеми, закумуляовані за двома принципами формування синонімічних рядів. Домінантою ряду є лексема *congregation*, до якої на засадах першого принципу формування синонімічних рядів приєднуються лексеми *church-goers, members of the Church* [341; 348; 354]. Наступні ідеографічні синоніми *God's family, Church* входять до синонімічного ряду за другим типом формування синонімічних рядів, оскільки вводять додаткові ознаки *God's family* – людей, котрі є дуже близькими як члени родини з одним Отцем, *Church* – групи людей, об'єднаних у рамках однієї релігійної течії.

МікроФСП «Зло / Evil»: іменниковий сектор – *evil, Devil, Satan, evil powers*. Домінантою ряду є лексема *evil*. Вказаний синонімічний ряд утворений із лексичних одиниць, які потрапили в останній із залученням обох принципів формування синонімічних рядів. За першим принципом сюди увійшли номінативні одиниці *evil* та *evil powers* [341; 348; 354]. Згідно з другим принципом до описуваного синонімічного ряду потрапляють ідеографічні синоніми *Devil* та *Satan*, що несуть у собі навантаження та типові характеристики виключно негативної семантики, притаманні домінанті синонімічного ряду лексемі *evil*. Дієслівний сектор – *to separate, to draw from*. До цього синонімічного ряду входять лексичні одиниці, об'єднані за другим

принципом формування синонімічних рядів. Вказані ідеографічні синоніми об'єднані на підставі того, що вони активізують додаткові характеристики номінацій, які в даному випадку позначають «відокремлення від Зла» та «обернено-пропорційні дії Зла» у відношенні до Первинного агенса як агента ТС «Хрещення дитини».

МікроФСП «Пацієнс /Patient»: іменниковий сектор – *candidate, applicant* [341; 348; 354; 355]. Домінантою ряду є лексема *candidate*. Цей синонімічний ряд об'єднаний за першим принципом формування синонімічних рядів у рамках номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ.

Отже, у підсумку можна констатувати, що певна частина лексичних одиниць номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ демонструє синонімічні зв'язки. Останні будуються за допомогою виокремлення синонімічних рядів у певних ланках номінативного простору, а саме: мікроФСП «Первинний агенс / Prime Agent», «Вторинний агенс / Secondary Agent», «Батьки / Parents», «Хрещені батьки / Godparents», «Церковна громада / Congregation», «Evil / Зло», «Patient / Пацієнс». В основі формування синонімічних рядів лежать два принципи. Перший – класичний, який передбачає наявність складників ряду в синонімічних рядах словників-тезаурисів, другий – об'єднує одиниці, переважна більшість яких, за даними проведеного дослідження є ідеографічними. Виокремлені нами ідеографічні синоніми можуть бути взяті до уваги в разі доповнення вже складених синонімічних рядів у процесі укладання словників синонімів. Таким чином, ми встановили, що мікрофункціонально-семантичні поля по-різному формують синонімічні ряди (тільки за першим принципом або за змішаним принципом утворення синонімічних рядів). Зокрема, мікроФСП «Первинний агенс / Prime Agent», «Хрещені батьки / Godparents», «Церковна громада / Congregation», «Evil / Зло» містять синонімічні ряди, сформовані за змішаним принципом, а в рамках мікроФСП «Вторинний агенс / Secondary Agent», «Батьки / Parents», «Patient / Пацієнс» синонімічні ряди утворюються за першим принципом. Із запропонованого вище дослідження

можна визначити, що синонімічні ряди формуються переважно в межах іменникових секторів зазначених мікроФСП.

4.1.1.2. Гіперо-гіпонімічні зв'язки та меронімія в межах номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ. Одним із різновидів зв'язків у межах номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ є *гіперо-гіпонімія*, що відображається семантичними моделями і їх денотативними елементами [122, с. 70]. Окремі сегменти в межах мікроФСП демонструють певний родовий зв'язок, який може бути описаний у термінах гіпероніма (родового поняття) і гіпоніма (видового поняття). Отже, ми маємо справу з процесом опису на основі принципів прилягання / підлягання, що дає підставу здійснювати часткову взаємозаміну денотатів одного поняття [200, с. 108; 122, с. 71].

За основу ми беремо підхід, запропонований Д. Крузом ("genetic specific" type), згодом застосовуваний іншими дослідниками, зокрема І. В. Недайною, яка спирається на визначення специфічної частки / типу від загального. Це дає нам змогу в середині сегмента ФСП вибудувати фігуру певного ієрархічного типу на чолі із загальним, цілим або родовим поняттям (Y), розгалуженим до специфічної частки або видового поняття (X), де найвищий щабель займає лексема з найбільш нейтральною семантикою, всі інші – розгалуження з її частковими характеристиками. Всі поняття типу X є співгіпонімами.

Принципи формування гіперо-гіпонімічних рядів передбачають, що в певній досліджуваній кількості номінативних одиниць виокремлюється група номінацій, підпорядкована спільному родовому поняттю (гіпероніму), щодо якого всі інші члени групи є видовими поняттями (гіпонімами) [129, с. 7].

Наявність гіперо-гіпонімічного зв'язку, яка є певною взаємозалежністю між родовими і видовими поняттями, особливо важлива для лінгвокогнітивних, а особливо лінгвокультурологічних досліджень, оскільки є «вищою формою відображення у свідомості людини суті явищ, понять» [134, с. 194]. Тобто гіперо-гіпонімія дозволяє показати мовні особливості культури певного народу. У межах секторів мікроФСП номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ ми

виокремили декілька груп номінацій, які демонструють гіперо-гіпонімічний тип зв'язку (додаток С, рис. С.1).

У схематично зображених гіперо-гіпонімічних рядах гіперонімом є лексема *God*, яка містить родову ознаку (*божественний та всеохплюючий Дух*), а гіпонімами є лексичні одиниці з видовими ознаками, котрі номінують різні прояви божественної природи: *obedience, faith* (*номінації станів та якостей божественного*), *way, path* (*позначення слідування до божественного*), *light, glory* (*номінації форм існування божественного*), *controller, ruler* (*позначення статусу божественного по відношенню до Його творінь*), *power* (*позначення типу правління божественного*). Зазначений вид зв'язку представляє різновид відносин у тій частині іменникового сегмента мікроФСП «Первинний агент / Prime Agent», куди належать номінативні одиниці, котрі непрямо вказують на Божественну особу і відображають диференційні характеристики гіпероніма.

Наступні гіперо-гіпонімічні відношення виявляють лексеми на позначення вторинного агенса: *Priest (Y): minister (X), vicar (X), deacon (X), bishop (X), chaplain (X), celebrant (X), a member of clergy (X)*. Цей гіперо-гіпонімічний ряд (див. додаток С, рис. С.2) відображає тип зв'язку між номінаціями вторинного агенса. Номінації з позначкою «X» мають характеристику співгіпонімів та гіпонімів або лексичних одиниць з видовою ознакою «тип священнослужителя» стосовно гіпероніма (Y) з родовою ознакою особи, котра служить Господу та церковній громаді. Цей тип зв'язку простежується і в дієсловному сегменті описуваного мікроФСП, де гіперонімом виступає лексична одиниця *to serve* – основний типологічний показник дій вторинного агенса, а гіпонімами – номінації різних видів дій священнослужителя, які розцінюються як служіння Богові та вносять диференційні ознаки гіпероніма. Відповідно гіперо-гіпонімічний ряд має такий вигляд: *To serve (Y): to provide (X), to instruct (X), to advocate (X), to establish (X), to ensure (X), to determine (X), to discuss (X), to immerse (X), to set up (X), to organize (X), to share (X)* (див. додаток С, рис. С.3). Проілюстрований гіперо-гіпонімічний зв'язок допомагає встановити критерій об'єднання дій вторинного агенса. У цьому випадку цим критерієм для формування ряду

виступає позначення вищевказаними дієслівними лексемами обов'язків, основними із яких є служіння Первинному агенсу та церковній громаді.

Мікро ФСП «Батьки / Parents». Гіперо-гіпонімічний ряд відображений такими номінаціями батьків: *Parents (Y): the couple (X), members of congregation (X), disciples (X)*, що схематично можна зобразити так (див. додаток С, рис. С.4.).

У рамках досліджуваного мікроФСП нами була виокремлена порівняно невелика група лексичних одиниць, яка вступає в гіперо-гіпонімічні відношення, де гіперонімом є лексема *parents*, котра містить родову ознаку (*пара, що має дітей*), а гіпонімами – номінації, що відображають видові ознаки: *the couple (подружня пара)*, *disciples (послідовники Ісуса Христа, тобто християни)*, *members of congregation (особи, приналежні до певного релігійного напрямку)*. Зазначене гіперо-гіпонімічне розгалуження містить номінативні одиниці, серед яких базова родова характеристика вміщує додаткові диференційні смисли, а саме: англіканська подружня пара, яка є послідовником Христа.

МікроФСП «Хрещені батьки / Godparents». Гіперо-гіпонімічний зв'язок у площині мікрофункціонально-семантичного поля демонструють такі лексеми: *Godparents (Y): godfather (X), godmother (X), sponsors (X), parents (X), guardians (X), believers (X)*, (див. додаток С, рис. С.5). За поданою схемою формується гіперо-гіпонімічний ряд, де гіперонімом є лексема *godparents*, котра містить родову ознаку (*осіб, що приймають на себе певні зобов'язання*), а гіпонімами – такі номінації з відповідними родовими ознаками: *sponsor (особа, яка виступає поручителем у рамках ритуалу хрещення)*, *godmother (особа жіночої статі, котра приймає на себе певні зобов'язання)*, *godfather (особа чоловічої статі, котра переймає певні обов'язки)*, *parents (особи, які ростять та виховують дитину)*, *guardians (особи, котрі дають настанови)*, *believers (віруючі особи)*. У процесі поділу родового поняття (номінує хрещених батьків та осіб, що беруть на себе зобов'язання, починаючи від ритуалу хрещення) на видові, проявляються диференційні характеристики хрещених батьків (як обов'язково вірян чоловічої або жіночої статі) присутніх під час проведення

ритуалу хрещення, що виконують певні функції батьків стосовно охрещеної дитини та є її наставниками.

МікроФСП «Церковна громада / Congregation» містить іменникову групу лексичних одиниць, що демонструють гіперо-гіпонімічний ряд: *Congregation (Y): Christians (X), God's family (X), Children of Israel (X), servants (X), friends (X), neighbours (X)*. Схематично вищезазначені номінації можна зобразити так (див. додаток С, рис. С. 6.). Виокремлений тип зв'язку відображає відносини між номінаціями членів громади, де гіперонімом виступає лексема *congregation* з родовою ознакою (*групи людей, об'єднаних однією релігійною течією*), а гіпонімами відповідно є такі лексичні одиниці: *christians (члени громади, християни), God's family (той, хто живе з Богом), Children of Israel (мі, хто йде за Богом), servants (мі, хто служать Господу), friends (близькі люди), neighbours (мі, котрі знаходяться близько один від одного)*. Ряд об'єднує номінації всього розмаїття членів церковної громади, яка допомагає створити лінгвокультурну модель останньої як конгломерату з тих, хто виключно є близькими до Бога, покійно Йому служать, вважають себе однією «сім'єю у Бозі» (члени її не обов'язково кровні родичі, а й друзі і сусіди).

МікроФСП «Evil / Зло» представлене номінаціями, які вступають у гіперо-гіпонімічні відношення: *Evil (Y): satan (X), powers (X), rebellion (X), deceit (X), dominion of darkness (X), death (X)*. Цей гіперо-гіпонімічний ряд відображає зв'язок між проявами різних сторін гіпероніма *evil* (див. додаток С, рис. С.7.).

Гіперонім *evil* містить родову ознаку (*негативного, аморального*). Гіпоніми мають такі видові ознаки: *satan (той, котрий віддалився від Бога), rebellion (той, хто йде проти), deceit (той, хто обманює), dominion of darkness (місце темряви), death (стан, коли закінчується фізичне й духовне існування)*. Зв'язки між зазначеними номінативними одиницями відображають лінгвокультурне сприйняття зла, що диференціюється за допомогою додаткових ознак, виражених гіпонімами, і постає як втілення чогось віддаленого від Бога, протестуючого проти Нього, вводить в оману, є втіленням темряви і кінцем всього живого.

МікроФСП «Пацієнс / Patient». У рамках досліджуваного мікро ФСП «Пацієнс / Patient» було виявлено гіперо-гіпонімічні групи двох типів: 1) *Candidate (Y): child (X), creature (X), human being (X)*; 2) *Member (Y): child (X), witness (X)* (див. додаток С, рис. С.8).

Перша схема демонструє зв'язок між номінаціями пацієнса в статусі кандидата на хрещення, гіперонім *candidate* містить родову ознаку (*особа, котра відповідає певним вимогам*), відповідні гіпоніми відображають певні видові ознаки: *child* (*молода особа, син або дочка*), *creature* (*істота створена Богом*), *human being* (*людська істота*). Цей гіперо-гіпонімічний ряд виявляє лінгвокультурні характеристики особи, котра є дитиною і водночас кимось невизначеним, тобто істотою, людським створінням, оскільки ще не стала на стежку англіканства. У рамках другої схеми вибудовуються відносини між номінаціями новоохрещеної дитини, де родову ознаку ряду відображає гіперонім *member* (*член певної групи*), а гіпоніми *godchild* (*дитя Боже*), *witness* (*той, що спостерігає за певним дієм*) – видові ознаки. Тобто тут ми маємо змогу спостерігати лінгвокультурний зріз, де чітко розставлені акценти за допомогою введених додаткових характеристик новоохрещеної дитини, а саме: повноправного члена англіканської громади, дитини Божої, яка стала свідком свого переходу до нового стану і статусу в процесі здійснення ритуалу хрещення.

Отже, в рамках номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ одним із найпоширеніших типів відношень на рівні мікроФСП є гіперо-гіпонімія, за допомогою якої утворюються зв'язки в рамках мікрофункціонально-семантичних полів «Первинний агент / Prime Agent», «Вторинний агент / Secondary Agent», «Батьки / Parents», «Хрещені батьки / Godparents», «Церковна громада / Congregation», «Зло / Evil», «Пацієнс / Patient». Названі зв'язки є підґрунтям для виявлення та логічного роз'яснення лінгвокультурних характеристик, котрі притаманні агентам, що позначаються лексичними одиницями зазначених вище мікроФСП. Диференційні ознаки, котрі вводяться гіпонімами, стають основою мовної картини світу британської лінгвокультурної спільноти й англіканства.

Під час дослідження типів зв'язку між елементами номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ на рівні мікроФСП нами було встановлено, що деякі лексичні одиниці демонструють ієрархічний тип зв'язку *частина-ціле або меронімія*. Поняттю цілого відповідає термін «голонім», а поняттю частини відповідає термін «меронім» [84, с. 53; 245]. Умовно голоніми ми пропонуємо позначати знаком “G”, а меронім – знаком “M”. Критерієм такого типу зв'язку є наявність об'єднувального елемента, до якого можна безпосередньо апелювати за допомогою іншого, який ототожнюється з об'єднувальним елементом як одна із його частин [245, с. 165–168]. Серед досліджуваних номінацій ми схильні виокремити такий блок номінативних одиниць із мікроФСП «Первинний агенс / Prime Agent» (див. додаток С, рис. С.9).

Запропонована схема описує відношення між номінаціями постатей Бога, котрі при проекції на типову ситуацію «Хрещення дитини» є окремими його іпостасями. Доцільність трактування зв'язку між зазначеними номінативними одиницями як «частина-ціле» пояснюється наявністю у визначенні кожного із меронімів та їх синонімів поняття «одна із трьох іпостасей Господа» [333; 336; 355], що дозволяє нам об'єднати лексичні одиниці у вигляді частин одного цілого.

Узагальнюючи, необхідно зазначити, що меронімія об'єднує номінативні одиниці на позначення Первинного агенса, цим самим встановлюючи специфічні саме для цього мікроФСП стратегії номінації.

4.1.1.3. Антонімічні зв'язки в межах номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ. Під час аналізу зв'язків між одиницями номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ було виокремлено дві групи лексичних одиниць, котрі входять до складу мікроФСП «Первинний агент / Prime Agent» та «Зло / Evil». Зазначені мікроФСП, як було вказано у розділі 3, на площині номінативного простору демонструють полярне розміщення, а на рівні однойменної типової ситуації – кардинальне протистояння агентів. Тому, ми

схильні до припущення, що номінації мікроФСП «Первинний агент / Prime Agent» та «Зло / Evil» взаємодіють між собою на основі антонімії.

Антонімія – лексична категорія, котра в мові виражає протилежні значення. З огляду на думку Н. Ф. Алефіренко, існує два різновиди протиставлень: 1) на основі протилежності компонентів (якостей) однієї сутності; 2) на основі протилежності двох різних сутностей [4, с. 221]. До критеріїв вирізнення антонімів належать: протилежність значень, однакова частиномовна належність, співвідносність позначуваних понять, тотожність лексичної сполучуваності. Базовою ознакою антонімії є протиставлення лексичних одиниць однієї частиномовної належності за основними ознаками. Лексикологами М. Р. Львовом (1970) та В. А. Івановою (1982) були виокремлені такі типи антонімів: антоніми, що виражають контрарну протилежність; антоніми, що виражають комплементарну протилежність; антоніми, що виражають контрадикторну протилежність (які виключають один одного). Саме останній тип антонімії є найактуальнішим для нашого дослідження, оскільки він передбачає представлення антонімів парами, що не допускають наявності проміжних членів, окрім того, одна лексична одиниця містить негативний елемент, а інша – позитивний, що може впливати з наявності у першого негативного префікса або кореня з негативним значенням [84, с. 52].

У рамках мікроФСП «Первинний агент / Prime Agent» та «Зло / Evil» можна виокремити такі антонімічні пари в площині іменникових секторів: God – Devil / Satan, obedience – rebellion, truth – deceit, light - dominion of darkness [334; 341; 354). Схематично виокремлені антонімічні пари можна зобразити так:

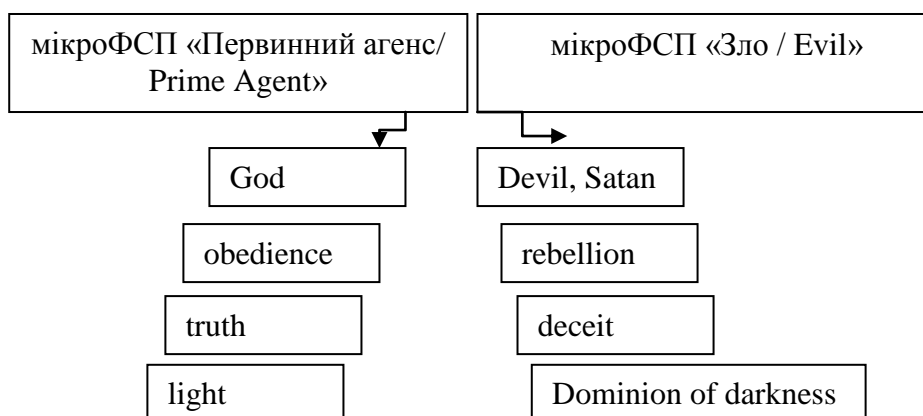

Рис. 4.1. Схема антонімічних пар номінацій мікроФСП «Первинний агент / Prime Agent» та «Зло / Evil»

Наведені вище антонімічні пари демонструють контрадикторний зв'язок, який виникає між лексичними одиницями з позитивною та негативною семантикою. На нашу думку, цей тип зв'язку виникає при передбаченому ТС «Хрещення дитини», поляризованому розміщенні позначуваних номінаціями сутностей, які належать до вказаних на схемі мікроФСП.

Окрім номінацій, що демонструють контрадикторний різновид антонімічного зв'язку, нами була виокремлена антонімічна пара, яка побудована на контрарному антонімічному зв'язку, що часто передбачає включення проміжного елемента:

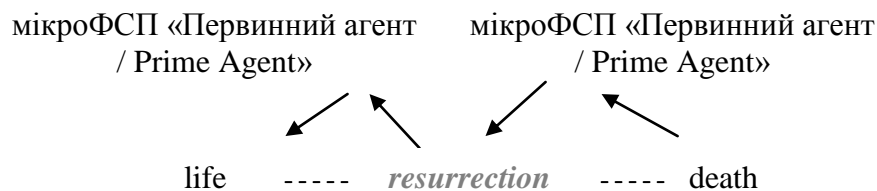

Рис. 4.2. Схема утворення контрарного антонімічного зв'язку між номінаціями мікроФСП «Первинний агент / Prime Agent» та «Зло / Evil»

Проміжним елементом в антонімічній парі, що демонструє контрарний тип зв'язку, є лексична одиниця *resurrection*. При перенесенні на ТС «Хрещення дитини» це утворення демонструє особливості переходу від смерті до життя через Воскресіння.

Отже, в рамках номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, окрім гіперо-гіпонімічного, синонімічного типів зв'язку, меронімії можна виокремити антонімію, що пов'язує номінації полярних мікроФСП «Первинний агент / Prime Agent» та «Зло / Evil». Цей зв'язок демонструють антонімічні пари лексичних одиниць з протилежною семантикою, що на рівні ТС «Хрещення дитини» виявляється у протиставленні протилежних сутностей, які втілюють Первинний агент та Зло.

4.1.2. Зв'язки між складовими номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ на рівні ФСП. У ході дослідження ми помітили, що найбільш вірогідним типом відношень між мікрофункціонально-семантичними полями як окремими фрагментами в рамках ФСП «АГЕНТ / AGENT», «ПАЦІЄНС / PATIENT», «ЗАСІБ / TOOL» є гіперо-гіпонімічний, який диктується нетиповим змістом перелічених ланок номінативного простору «Хрещення дитини». Отже, не лише складові окремих мікроФСП в рамках одного або одразу кількох функціонально-семантичних полів демонструють певні типи зв'язку, а й мікроФСП взаємодіють між собою певним чином. Зокрема, ФСП «АГЕНТ / AGENT», вміщуючи вужчі ланки у вигляді мікроФСП «Первинний агент / Prime Agent», «Вторинний агент / Secondary Agent», «Батьки / Parents», «Хрещені батьки / Godparents», «Церковна громада / Congregation», «Зло / Evil», формує відповідне підґрунтя для втілення гіперо-гіпонімічного зв'язку, тобто родових відношень. Таке твердження буде релевантним з огляду на принципи організації ФСП «АГЕНТ / AGENT». Основною тенденцією організації зазначеного функціонально-семантичного поля є об'єднання його елементів навколо одного центрального компонента, який втілює універсальну ознаку. Тобто ФСП «АГЕНТ / AGENT» фіксує відповідну кількість мікроФСП: «Первинний агент / Prime Agent», «Вторинний агент / Secondary Agent», «Батьки / Parents», «Хрещені батьки / Godparents», «Церковна громада / Congregation», «Зло / Evil» на основі того, що номінація АГЕНТА має домінуючу, універсальну ознаку особи, котра взаємодіє з іншою особою (ПАЦІЄНС / PATIENT) у певний спосіб. Таким чином, кожен із складників ФСП «АГЕНТ / AGENT» об'єднує номінації з різними видовими ознаками, на основі яких здійснюється виокремлення диференційних або видових особливостей номінацій, акумульованих у те чи інше мікроФСП. Отже, вид зв'язку на рівні ФСП передає пропорційність відношення універсальних (в межах номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ) родових ознак номінацій агента ТС «Хрещення дитини» до видових (диференційних) ознак, що вичленовуються при аналізі номінацій кожного окремого агента відносно об'єкта хрещення ТС «Хрещення дитини». У

цьому випадку гіперо-гіпонімічний ряд на рівні ФСП «АГЕНТ / AGENT» має такий вигляд: *Agent (Y): Prime Agent (X), Secondary Agent (X), Parents (X), Godparents (X), Congregation (X), Evil (X)* (додаток Т, рис. Т.1). Цей тип зв'язку логічно пов'язує номінації ФСП «АГЕНТ / AGENT» між собою за спільною родовою ознакою номінативних одиниць, що позначають актантів відносно об'єкта хрещення ТС «Хрещення дитини», де співгіпоніми на рівні ТС «Хрещення дитини» номінують осіб, котрі виконують функцію здійснення різнобічного агентного впливу.

У межах ФСП «ПАЦІЄНС / PATIENT» зв'язок між фрагментами або мікроФСП можна зобразити у вигляді гіперо-гіпонімічного ряду, який містить номінації обох мікроФСП «Кандидат / Candidate» та мікроФСП «Член громади / Member of Congregation», де гіпонімами виступають номінації Patient (Y) з родовою ознакою того, хто є об'єктом хрещення, а гіперонімами – номінації його двох ситуативних іпостасей: Candidate (X), з видовою ознакою того, кого готують до хрещення і хто бере участь у ритуалі до етапу виконання ритуалу, та Member (X) з видовою ознакою того, хто прийняв хрещення і став членом церковної громади: *Patient (Y): candidate (X), member (X)* (див. додаток Т, рис. Т.2). На схемі зображено особливості взаємодії секторів ФСП «ПАЦІЄНС / PATIENT» у вигляді мікроФСП «Кандидат / Candidate» та мікроФСП «Член громади / Member of Congregation». Вибір фігури є не випадковим, оскільки вона об'єктивно відображає форму взаємодії обох мікроФСП, де мікроФСП «Кандидат / Candidate» займає нижню зону фігури, а мікроФСП «Член громади / Member of Congregation» – верхню, що пояснюється символічним рухом номінованого ними об'єкта в процесі розвитку ТС «Хрещення дитини» і вказує на лінгвокультурні вектори хрещення і формування відповідних засад британського англіканського суспільства.

Номінації засобів, що використовуються агентами ТС «Хрещення дитини» і є частиною здійснення впливу на об'єкт хрещення, об'єднані у ФСП «ЗАСІБ / TOOL». Відповідно сегменти зазначеного проміжку номінативного

простору «Хрещення дитини» – номінативний матеріал, котрий підлягає опису в термінах гіперо-гіпонімічного зв'язку.

ФСП «ЗАСІБ / TOOL» поділяється на окремі тематичні групи (див. підрозділ 3.1), зв'язки між якими відображаються на двох рівнях. На першому рівні ми маємо змогу спостерігати зв'язки у вигляді гіперо-гіпонімічних рядів номінацій безпосередніх засобів Первинного агенса з гіперонімом Tool¹ (Y), видовою ознакою якого є належність до нематеріального агента. Гіпоніми втілюють відповідні видові або диференційні ознаки, підтверджені на рівні ТС «Хрещення дитини»: *water* (X) – номінація рідини, що символізує сходження Святого Духа (у ТС «Хрещення дитини» – вода, котра знаходиться в купелі) *church* (X) – номінація дому Господнього, (у ТС «Хрещення дитини»: храм або номінація місця, яке Господь використовує для зібрання пастви); *the font* (X) – номінація місця в храмі, (у ТС «Хрещення дитини»: частина храму спеціального призначення, де Господь сходить на кандидата на хрещення); *candle* (X) – номінація форми з парафіну, запалена під час богослужінь, (у ТС «Хрещення дитини»: різновид засобу впливу Господа, через який Господь показує силу нового життя); *oil* (X) – номінація різновиду речовини, (у ТС «Хрещення дитини»: різновид засобу Господа, що використовується для позначення сходження Святого Духа); *white clothes* (X) – номінація вбрання білого кольору (у ТС «Хрещення дитини»: символ нового життя дарованого новоохрещеній дитині); *sign of a cross* (X) – номінація знака хреста (у ТС: знак поєднання новоохрещеного з триєдиним Богом). Гіперо-гіпонімічний ряд має такий вигляд: Tool¹ (Y): *water* (X), *church* (X), *the font* (X), *candle* (X), *oil* (X), *white clothes* (X), *sign of a cross* (X) (див. додаток Т, рис. Т.3).

Отже, схематично зображений гіперо-гіпонімічний ряд пояснює тип відношень між номінативами засобів впливу Первинного агенса на об'єкт хрещення. А другий гіперо-гіпонімічний ряд Tool² (Y): *Tools of Secondary Agent* (X), *Tools of Parents* (X), *Tools of Godparents* (X), *Tools of Congregation* (X), *Tools of Evil* (X) показує зв'язок лексичних одиниць, що позначають елементи, за допомогою яких здійснюють вплив на об'єкт хрещення інші учасники ТС

«Хрещення дитини». Другий гіперо-гіпонімічний ряд можна зобразити у вигляді схеми (див. додаток Т, рис. Т.4).

Структура дифузійного ФСП «ДІЯ / ACTION» як складової номінації впливу на об'єкт хрещення демонструє гіперо-гіпонімічні зв'язки між тематичними групами (див. 3.1), що вміщують лексичні одиниці на позначення:

- 1) дій учасників ТС «Хрещення дитини» відносно об'єкта хрещення (Action¹);
- 2) дій учасників ТС «Хрещення дитини» відносно Первинного агенса (Action²);
- 3) дій учасників ТС «Хрещення дитини» відносно Зла (Action³).

Гіперо-гіпонімічний ряд з гіперонімом *Action¹* (родова ознака дії, спрямованої на об'єкт хрещення) об'єднує гіпоніми, що позначають різновиди дій, виокремлених згідно виконавця дії: Первинного агенса, вторинного агенса, батьків, хрещених батьків, церковної громади, Зла. Зазначене вище можна описати так: *Action¹ (Y): Action of Prime Agent (X), Action of Secondary Agent (X), Action of Parents (X), Action of Godparents (X), Action of Congregation (X), Action of Evil (X)* (див. додаток Т, рис. Т.5).

Зображений нижче гіперо-гіпонімічний ряд об'єднує гіперонім *Action²* з родовою ознакою дій, на Первинного агенса, та гіпоніми з видовими ознаками належності до різних видів виконавців цих дій: вторинного агенса, батьків, хрещених батьків, церковної громади, пацієнса. Гіперо-гіпонімічний ряд має такий вигляд: *Action² (Y): Action of Secondary Agent (X), Action of Parents (X), Action of Godparents (X), Action of Congregation (X), Action of Patient (X)* (див. додаток Т, рис. Т.6).

Наступний гіперо-гіпонімічний ряд відображає тип відносин на основі встановлення гіпероніма *Action³* з родовою ознакою дій, спрямованих проти Зла та гіпонімів із видовими ознаками, виокремленими відповідно до типів виконавців зазначених дій: Первинний агенс, вторинний агенс, батьки, хрещені батьки, церковна громада, пацієнс. Зазначене має такий вигляд: *Action³ (Y): Action of Prime Agent (X), Action of Secondary Agent (X), Action of Parents (X), Action of Godparents (X), Action of Congregation (X), Action of Patient (X)* (див. додаток Т, рис. Т. 7).

Аналіз засвідчив, що в межах контурних і дифузних ФСП не лише складові мікроФСП демонструють певні типи зв'язку, але й самі мікроФСП взаємодіють між собою. Ми розглянули ФСП «АГЕНТ / AGENT», «ПАЦІЄНС / PATIENT», «ЗАСІБ / TOOL», «ДІЯ / ACTION», де основний принцип взаємодії компонентів полягає чіткому розрізненню універсального й уточнення його за допомогою диференціюючого. У кожному із вищезазначених ФСП були виокремлені гіперо-гіпонімічні ряди. Останні, залежні від особливостей організації ФСП, мали різний вигляд. Так, у ФСП «АГЕНТ / AGENT» гіперо-гіпонімічний ряд є одновекторним, що при проекції на ТС «Хрещення дитини» вказує на спрямованість ролі агентів у бік об'єкта хрещення. Два сектори ФСП «ПАЦІЄНС / PATIENT» пов'язані між собою на основі гіперо-гіпонімії, котра допомагає встановити тенденцію розвитку взаємодії секторів «Кандидат на Хрещення / Candidate» та «Член громади / Member of Congregation», що прямує від першого до другого, але не навпаки, тому тут також можна говорити про одновекторність руху.

Гіперо-гіпонімічні зв'язки в рамках ФСП «ЗАСІБ / TOOL» виокремлюються у дві взаємопов'язані тенденції залежно від розподілу позначуваних ними засобів ТС «Хрещення дитини». Встановлено дві групи засобів: засоби впливу Первинного агенса та засоби впливу інших агентів ТС «Хрещення дитини», що зумовлює формування двох відповідних груп номінативних одиниць, пов'язаних між собою гіперо-гіпонімічним зв'язком. Підґрунтям існування таких відношень між лексичними одиницями в площині ФСП «ЗАСІБ / TOOL» є окреслення провідної універсальної характеристики всіх членів груп номінацій засобів Первинного агенса й номінацій засобів інших агентів ТС «Хрещення дитини» та поступового виявлення диференційних ознак, характерних лише для певного окремого члена тієї чи іншої групи.

Таким чином, гіперо-гіпонімічні зв'язки в межах ФСП «ЗАСІБ / TOOL» можуть бути інтерпретовані у двох напрямках: 1) до Первинного агенса; 2) до об'єкта хрещення, що свідчить про їх двовекторність.

ФСП «ДІЯ / ACTION» містить номінації дієслівної частиномовної приналежності. Принципи взаємодії номінацій в рамках ФСП «ДІЯ / ACTION» побудовані на гіперо-гіпонімії тривекторної природи, оскільки гіперо-гіпонімічні ряди зазначеного ФСП формують три окремі ланки, основою яких є три закономірні для кожного окремого риси. Перший вектор втілює гіперо-гіпонімічний ряд, об'єднаний спільною ознакою номінативних одиниць із оказіональною семантикою спрямованості на об'єкт хрещення. Другий ряд складається з лексичних одиниць із універсальною ситуативною характеристикою – «спрямованість дій на Первинного агенса». Третій ряд сполучає номінації із загальноситуативною характеристикою «спрямованість проти Зла». Тобто в межах дієслівного ФСП «ДІЯ / ACTION» відображаються гіперо-гіпонімічні ряди різних векторних напрямків.

4.2. Інтердискурсивні зв'язки номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ

На сьогоднішній день найбільш потужними векторами лінгвістики є явища антропоцентризму, міждисциплінарності та функціоналізму, які належать до засад так званої «когнітивно-дискурсивної парадигми». Остання покликана забезпечувати синтез різних поглядів на один і той самий об'єкт [5, с. 275–277; 94, с. 520]. Питанням поєднання дискурсивних та когнітивно-лінгвістичних досліджень займалися такі вчені, як Е. Бенвеніст, Г. Г. Почепцов, І. С. Шевченко, О. С. Кубрякова, Ф. С. Бацевич, Д. Шиффрін, Н. Ферклоу та ін. Зокрема, І. С. Шевченко пропонує розглядати когнітивно-дискурсивну парадигму в термінах «когніції, яка базується на людському досвіді та системно-діяльнісному розумінні вербальної взаємодії, мови, мовної свідомості; метою якої є поєднання вивчення ментальних та мовленнєво-комунікативних процесів; методологічною

базою якої є розмаїття методів і методик когнітивістики, прагматики та інших суміжних дисциплін» [185, с. 20].

Простір когнітивно-дискурсивної парадигми є відкритим для різнопланових досліджень, передусім когнітивної лінгвістики, що забезпечує надання їм нового змісту.

Одним із пріоритетних сфер нашого дослідження є розгляд ТС «Хрещення дитини» як цілісного мовного явища, що спирається на аналіз дискурсів, де воно застосовується [94; 239]. Оскільки, дискурс – складне когнітивно-комунікативне утворення, воно об'єднує не лише сам текст, а й певний набір екстралінгвістичних елементів: знання світу, судження, ціннісні установки, що забезпечує відповідне розуміння та сприйняття інформації. Дискурс не відповідає тексту – оскільки: перший – комунікативна подія і розкривається як більш широке утворення, вміщуючи процес мовленнєвої діяльності та її результат, тобто текст або сукупність текстів [2, с. 6; 165].

Типологічна класифікація дискурсів є соціологічно детермінованою, з огляду на це, ми вслід за В. І. Карасиком виокремлюємо два типи дискурсу: персонального та інституційного, де останній задається координатами статусно-рольових відносин, цілей дискурсу та його учасників утворюючи: політичний, дипломатичний, адміністративний, юридичний, військовий, педагогічний, релігійний, містичний, медичний, діловий, рекламний, спортивний, науковий, сценічний та масово-інформаційний дискурси [71, с. 5–8].

Досліджувана нами ТС «Хрещення дитини» розгортається в межах релігійного дискурсу, як «сукупності мовленнєвих актів, що використовуються в релігійній сфері», або як «набір певних дій зорієнтованих на долучення людини до віри, а також як мовленнєво-актові комплекси, що супроводжують процес взаємодії комунікантів» [23, с. 6].

Основу такого дискурсу становлять релігійні тексти. Релігійний дискурс функціонує у сфері релігії, котра, будучи своєрідним світоглядом та світосприйняттям, отримує видиме оформлення в рамках церкви. У свою чергу церква виступає первинним інститутом щодо інших, наявних у суспільстві [там

само, с. 7]. Тому генезисно зумовленим є факт проникнення елементів релігійного дискурсу в інші дискурси, відображені в змішуванні дискурсів і набуває особливої актуальності в рамках постмодерністської парадигми. У руслі постмодерну ми проводимо реконструкцію, результатом якої є руйнування контурів [97, с. 310–312; 186, с. 47–49] релігійного дискурсу та номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ. Це виливається у спричиненні суспільних змін і появи тенденцій демократизації, комодифікації, маркетизії та технологізації дискурсу [210, с.100–101], що, на нашу думку, неодмінно призводить до утворення міксу з дискурсів різних інституцій у вигляді певного інтердискурсивного простору, який є підґрунтям інтердискурсивності. А мовний аспект втілення інтердискурсивності призводить до утворення мовних варіацій. Таким чином інтердискурсивність належить до центральних факторів, що впливають на соціальні зміни [208; 209; 210; 221], тому не випадково інтердискурсивність посідає особливе місце в роботах представників французької школи аналізу дискурсу, серед яких М. Фуко, М. Пеше, П. Серіо та ін. Без інтердискурсивності дискурсивність втрачає певні ознаки і лише під час занурення в контекст інтердискурсивності дискурсивність отримує конкретну історичну форму [180]. За В. Є. Чернявською, інтердискурсивність – це багатокомпонентне утворення, в якому використані механізми ментальних структур (у формі над- і притекстових утворень), кодових систем, фреймів, котрі беруть участь у текстотворенні, що сприяє формуванню особливого взаємозв'язку в площині тексту [184, с. 106–107]. Тобто, структурно, інтердискурс поєднує когнітивні елементи – фрейми, паралінгвістичні та лінгвістичні засоби [52, с. 38–44].

Твердження Н. С. Олизько про те, що «посмодерн говорить одночасно мовою минулого і сучасного, оперує готовими формами, культурними кодами і кліше, як будівельним матеріалом для нових конструкцій» [130, с. 95], дає певні підстави вважати елементи релігійного дискурсу, за допомогою яких омовнюється ТС «Хрещення дитини» і формується однойменний номінативний простір, такими, що можуть функціонувати як прекоконструкти і, відповідно,

виявлятися в інших типах дискурсу, наприклад, політичному, масово-інформативному, медичному тощо. Конфігурації елементів типологічно відмінних дискурсів у рамках певного інституту можна визначити як інтердискурсивні [221, с. 99–100].

Оскільки, проблематика інтердискурсивності, як гіперкатегорії дискурсу актуалізується на тлі трактування дискурсу як вираження соціальної практики, детермінованої у мові згідно з ментальністю, ідеологією та історичними умовами [97, с. 310–312; 186, с. 48], є підстави вважати інтердискурсивні елементи номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ явищем несумісним з ізольованістю і функціонуванням лише в рамках релігійного дискурсу.

Релігія разом з мовою, історією, культурою формує комплекс ознак, що об'єднують окремих осіб у національно-лінгвокультурне товариство, а англіканство як релігійний напрямок гуртує певний соціум за відповідним віросповіданням [90, с. 164–165]. З цього випливає, що наше дослідження пов'язане лише з релігійним типом дискурсу і функціонує в рамках окремого соціуму англіканського віросповідання, а в ситуації охоплення інших типів дискурсу завдяки залученню інтердискурсивних зв'язків – розширюється на ряд соціумів національного британського лінгвокультурного товариства. Цей принцип у термінах лінгвокогнітивної парадигми демонструватиме прояви поширення дискурсивного наповнення ТС «Хрещення дитини» на різні колективно-когнітивні простори членів соціуму англіканського віросповідання, які репрезентують сукупність відповідних конфесійних знань особистості.

Вивчення інтердискурсивності передбачає співіснування різних елементів дискурсів в одній комунікативній події [177], дає можливість для розширення меж релігійного дискурсу за рахунок аналізу дискурсів, пов'язаних з хрещенням дитини. Як було зазначено раніше, існує декілька можливих проявів інтердискурсивності, серед яких вагомими є вербальні. Під останніми розуміють різноманітні лексичні засоби, не притаманні первинно тому дискурсу, в який вони включені, наприклад, прецедентні феномени, факти з практичної життєдіяльності, терміни, символи, імена відомих людей, назви організацій,

цитати, алюзії, ремінісценції тощо [28, с. 122–123]. Три останні можуть трактуватися як явища інтертекстуального характеру або інтертекстеми [52, с. 54]. При цьому варто зазначити, що явища інтердискурсивності та інтертекстуальності не є тотожними, оскільки інтердискурсивність передбачає не лише звернення до інтертекстуальних якостей, але також охоплює соціокультурні, історичні, психологічні, прагматичні та інші аспекти.

4.2.1. Інтердискурсивна актуалізація номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ. Питання інтердискурсивної актуалізації номінативного простору є щонайменш двобічним, оскільки поєднує два базових аспекти досліджень зазначеного явища: встановлення основних джерел інтердискурсивності номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ та окреслення особливостей розвитку вказаних джерел.

Оскільки, експліцитно інтердискурсивність проявляється у формі введення в текст елементів іншого типу дискурсу [153, с. 10–13], ми можемо стверджувати про певну міру змішування або накладання таких елементів, вербальних проявів інтердискурсивності, які в термінах нашого дослідження постають у вигляді певних визначених нами номінацій.

Хрещення дитини функціонує в рамках релігійного дискурсу і займає певну нішу, яка об'єднує лексичний матеріал як загальнорелігійного характеру (наприклад, ФСП «АГЕНТ / AGENT»: 1) іменники – мікроФСП «Первинний агент / Prime Agent»: *God / Бог, Jesus Christ / Ісус Христос, Holy Spirit / Святий Дух*; мікроФСП «Вторинний агент / Secondary Agent»: *priest / священник*; мікроФСП «Церковна громада / Congregation»: *congregation / Церковна громада, Church / Церква* та ін.; 2) дієслова – мікроФСП «Вторинний агент / Secondary Agent»: *to sanctify / освячувати, to pray / молитися, to bless / благословляти та ін.*; 3) прикметники та прислівники – мікроФСП «Первинний агент / Prime Agent»: *invisible / невидимий, faithful / вірний, in glory / у славі*; мікроФСП «Зло / Evil»: *valiantly / жорстоко*), так і номінативні одиниці специфічно-ситуативного вжитку (наприклад, іменники: ФСП «АГЕНТ / AGENT»: 1) іменники –

мікроФСП «Хрещені батьки / Godparents»: *sponsor* / спонсор, *godparent* / хрещений батько або мати, *godfather* / хрещений батько, *godmother* / хрещена мати, *godchild* / хрещений син або дочка, *godson* / хрещений син, *goddaughter* / хрещена дочка; 2) дієслова: *to baptize* / хрестити, *to christen* / хрестити, нарікати (давати ім'я під час Хрещення); ФСП «ЗАСІБ / TOOL»: іменники: *chrism* / елей, *font* / бантистерій). Подальше дослідження інтердискурсивності вимагає виокремлення ряду елементів, за допомогою яких проходить встановлення інтердискурсивних зв'язків між ланкою релігійного дискурсу, пов'язаного з хрещенням дитини та іншими типами дискурсу. Як такі елементи ми пропонуємо аналізувати зазначений вище ряд лексем специфічно-ситуативного вжитку, що першочергово та автоматично апелюють до номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ і відіграють роль репрезентаторів останнього, здійснюючи позначення осіб, дій, засобів ТС «Хрещення дитини», а в процесі утворення інтердискурсивних зв'язків виступають інтердискурсивними ідентифікаторами.

Лексеми *godfather*, *godmother*, *godparents*, *godchild*, *christening*, *baptism*, *to christen* та *to baptize* є інтердискурсивними ідентифікаторами, тобто можуть слугувати такими, що демонструють інтердискурсивні прояви номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, оскільки інші номінації (*sponsor*, *font*) на цьому етапі дослідження, використовуються в основному поза релігійним дискурсом і не містять додаткових інтердискурсивних характеристик або першочергово використовуються в іншій сфері. Наприклад, лексема *sponsor* вживається для позначення особи, котра вкладає певні кошти в якусь справу і застосовується у сфері фінансів та бізнесу.

Отже, в нашому дослідженні базовими інтердискурсивними ідентифікаторами номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ є лексичні одиниці *godfather*, *godmother*, *godparents*, *godchild*, *christening*, *baptism*, *to baptize*, *to christen*. Маніфестація лексики з вищенаведеної групи в рамках інших типів дискурсу, наприклад масово-інформаційному, політичному та ін. буде вказувати

на безпосередню присутність елементів ніші релігійного дискурсу, відведеного для опису ТС «Хрещення дитини».

Запропонований принцип виявлення інтердискурсивних ідентифікаторів передбачає залучення до їх подальшого опису відповідних структур, які відображали б особливості останніх. На нашу думку, вдалим буде застосування моделі фракталу як складної, динамічної структури, що вносить риси нелінійності [53, с. 168–177]. Фрактал – утворення, котре постійно оновлюється і бере за основу в структуруванні нових утворень первинний екземпляр. При використанні фрактального розгалуження можна продемонструвати репрезентативні фрактальні моделі, утворені інтердискурсивними ідентифікаторами в інших типах дискурсу. Побудова таких моделей відобразатиме відповідну організацію новоутворених окремих структур за межами функціонування ТС «Хрещення дитини», що згодом даватиме перспективу встановлення додаткових характеристик елементів вищезгаданої ситуації в рамках соціумів, на які вона поширюватиметься.

4.2.1.1. Інтердискурсивні моделі ідентифікаторів: "godfather", "godmother", "godparent". Матеріалом для аналізу слугували 843 приклади, серед яких було відібрано сімдесят сім найяскравіших випадків вживань інтердискурсивних ідентифікаторів з окремих фрагментів різних типів дискурсу зокрема: художнього (fiction discourse) (FD), документального, публіцистичного, автобіографічного, історичного (non-fiction discourse) (N-FD), побутового (everyday discourse) (EDD), медійного (mass-media discourse) (M-SD), політичного (political discourse) (PD), фінансового (discourse of finance / banking) (DB/F), рекламного (discourse of advertising) (DAd), мистецького (discourse of art) (DAr), театрального (theatre discourse) (TD), кінематографічного (cinema discourse) (CD), музичного (music discourse) (MuD), спортивного (sports discourse) (SD), військового (military discourse) (MiD), медичного (medical discourse) (MeD), юридичного (law discourse) (LD) дискурсів та дискурсу світу моди (discourse of fashion) (DF), менеджменту (discourse of management) (DM), а також з

прецедентних висловлювань сучасного англомовного публіцистичного дискурсу, джерелами яких стали зазначені вище типи дискурсу. Результати дослідження показують наявність певних інтердискурсивних характеристик, виражених за допомогою встановлення інтердискурсивних актуалізацій кожного з обраних нами ідентифікаторів: *godfather*, *godmother*, *godparent*, *godchild*, *christening*, *baptism*, *to christen*, *to baptize*.

Під моделюванням ми пропонуємо розуміти наочне зображення проявів інтердискурсивних зв'язків, в яких ми застосовуємо термін фрактал. Із виокремлених базових інтердискурсивних ідентифікаторів, тобто лексем, котрі прямо апелюють до номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, ми схильні згрупувати номінації “*godfather*”, “*godmother*” і “*godparent*” на основі демонстрації ними інтегрування інтердискурсивних актуалізацій у найбільш розгалужені структури фрактального типу.

Це допомогло нам встановити, що лексема *godfather* на противагу іншим двом має досить велику кількість інтердискурсивних зв'язків завдяки її широкому використанню в інших типах дискурсу. У процесі аналізу було встановлено прояви актуалізації різних, не досліджених нами раніше значень номінації *godfather*, які структуруються в рамках моделі фрактала в чотири окремих вузли. Перший вузол містить усі значення лексеми *godfather*, котрі кристалізуються в процесі номінації актанта ТС «Хрещення дитини» та підтверджують виокремлені нами раніше лінгвокультурні характеристики позначуваного лексемою учасника досліджуваної ТС. Зокрема, такими якостями хрещеного батька як члена англіканської громади є:

- **Вірна особа / trusted person:**

(1) “... *the best part of it is the concluding letter from a godfather to his godson, a sensible straightforward talk ...*” (MeD) [307];

(2) “*She'll find a way*”, *her godfather said, with perfect confidence...*” (FD) [295];

У наведених прикладах продемонстровані обставини особливих, теплих стосунків хрещеного батька та похресника, на що вказує використання лексем *sensible*, *straightforward*, *with perfect confidence*.

• **Помічник / helping person:**

(3) “With the help of his godfather Elkanah Settle, the ‘city poet’, John was sent to a school in Hampstead” (FD) [314];

(4) “... he is not their godfather, nor their elder counsellor and trusted friend as the family physician is” (MeD) [280]. Виокремлені фрагменти різних типів дискурсу вказують на наявність у досліджуваній лінгвокультурі характеристики хрещеного батька як особи, котра допомагає і є завжди вірною.

• **Наставник, рятівник, захисник / saving person:**

(5) “... as midwife help to bring the independent state of Vietnam into existence; and, as godfather, protect and support it in a cruel world” (MiD) [310];

(6) “This change calls to mind a comment made by the late Dr. Joseph Aub, a medical godfather of mine” (MeD) [278];

(7) “... that Geoffrey Boycott has already emerged as a sort of godfather figure, willing to be called on to help at any time...” (SD) [323]. Виділені частини фрагментів вказують на те, що одним із спільних лінгвокультурних значень, розповсюджених у різних типах дискурсу, є те, що описує хрещеного батька як особу, готову захистити і завжди прийти на допомогу.

• **Шанована особа, котра має особливий статус:**

(8) “... I only have so much godfather rank” (FD) [326];

(9) “... he never used his given name, adopting instead the first name of his godfather” (MeD) [272];

(10) “The patron saint and godfather of so many hospitals, Saint Luke ...” (MeD) [305];

(11) “Lewis had written to Uncle Hilbert and told him of his intention to name his son after him, inviting him to be the child's godfather” (FD) [295]. У цих прикладах вживання досліджуваної номінації вказує на формування в інтердискурсивному просторі лінгвокультурних характеристик хрещеного батька як особи з певним визначеним статусом. Існування такого статусу підтверджується прикладом (8), а у фрагменті медичного дискурсу (9) можна кристалізувати імпліцитний зміст, що надає особі хрещеного батька першочергової важливості для охрещеної

дитини, котра навіть не використовує власного імені жодного разу, натомість користуючись іменем хрещеного батька, а також у прикладі (11) із художньої літератури, де дитину називають на честь хрещеного батька. Окрім того, досліджувана номінація у прикладі (8) позначає особу, котра отримує статус наставника та покровителя.

• **Особа, яка презентує дарунки / present provider:**

(12) “*Others present included the bride's godfather Mr. Michael Macleod ...*” (EDD) [279];

(13) “... *Are godfathers and godmothers now mere providers of treats and presents?*” (EDD) [319]. Цей інтегральний вузол, окрім номінацій релігійних лінгвокультурних характеристик, розкриває також номінацію додаткової характеристики хрещених батьків, яка зводить їх функцію до *провайдерів подарунків / present providers*, що зазначене у прикладі (13).

Наступний інтегральний вузол вміщує номінації нетипового змісту, точніше позначає *godparent / хрещеного батька* як **засновника / founder** або **винахідника / inventor** речей, методів, матеріалів, музичних напрямків і т.д. На це вказують такі приклади:

(8) “... *genius behind General Dynamics and the godfather of a worldwide golfing jamboree that could, handled properly, go places*” (SD) [253];

(9) “*The true ‘Godfather’ of the music business is the public themselves*” (DB/F) [292];

(10) “... *those parties argue who would wish to see TECs as the regulators of training and as the godfather of the careers service*” (DM) [302];

(11) “*Like his protege Derrick May, ‘Magic’ Juan Atkins — the man commonly referred to as the ‘Godfather Of Techno’ ...*” (MuD) [297];

(12) “... *they sound like no one more than Alfred Thayer Mahan, the godfather of the modern U.S. Navy*” (MiD) [284];

(13) “... *The patron saint and godfather of so many hospitals, Saint Luke*” (MeD) [308];

(14) “*Neurosurgery ... can be said to be the offspring, born in lawful of neurology and general surgery, with physiology as godfather*” (MeD) [292];

(15) “... *he tried several parties to espouse his cause, and stand godfather to his morphine in this country ...*” (MeD) [286];

(16) “*The maverick chemist known as the godfather of Ecstasy for his role in developing the party drug ...*” (EDD) [257];

(17) “*In fact, the godfather of gloom comes up with a plot that takes in Windsor Davies ...*” (N-FD) [299]. Значення, котре отримує досліджувана номінація у поданих вище фрагментах з різних типів дискурсу, вказує на формування нової лінгвокультурної характеристики, а саме *засновника* та *винахідника*, що пов’язане із впливом на значення лексеми певних чинників інтердискурсивного простору.

Окрім зазначених вище значень, було помічене окреме фрактальне відгалуження, утворене лише одним прикладом (24), у якому яскраво вираженим є значення лексеми “*godfather*” як *особи, котра здійснює контроль, нагляд / controller*: “... *the importance of records cannot be overemphasized, not only to fulfill the requirements of some "godfather" organizations that are gradually taking control of medicine but also for the sake of proper medicine and proper follow-up study*” (MeD) [308]. Враховуючи актуалізацію досліджуваної лексичної одиниці в значенні контролер/наглядач можна говорити про виокремлення одного з нових витків розвитку інтердискурсивних ідентифікаторів номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ.

Ми можемо зробити висновок, що лексема “*godparent*”, виокремлена нами в номінативному просторі ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, в рамках релігійного дискурсу за посередництва певних чинників (культурних, соціологічних, особистих та ін.) розвиває окреме достатньо громіздке лінгвокультурне відгалуження у випадку її функціонування поза площиною зазначеного дискурсу. Помічений нами факт сприяє спостереженню за розвитком інтердискурсивних зв’язків зазначеної номінації і свідчить про широке її застосування, результатом чого є набуття додаткових, недосліджених раніше смислів.

Наступний, третій, фрактальний вузол розкриває інтердискурсивні зв'язки номінативної одиниці “*godfather*”, котрі кристалізують та поширюють, порівняно з двома попередніми вузлами, достатньо **негативне значення** зазначеної лексеми, пов'язане з незаконною злочинною діяльністю. На нашу думку, джерелом цього став кінематографічний дискурс, а саме реліз трилогії “*The Godfather*”, котра висвітлює кримінальне життя головного героя з прізвиськом Готті (Gotti), якого в оточенні знали як «Хрещеного батька» / *Godfather* [213]. Хоча трилогія вийшла в США, але, завойовуючи популярність серед британців, вона спровокувала появу певного паралельного лінгвокультурного образу негативного героя, злочинця, мафіози. Докази наявності початку асимілювання зазначених ознак поодинокі і переважно належать до кіноіндустрії, що є досить логічним:

(25) “*The number of box-office successes at the cinema which have had crime as their central theme illustrates this vast interest — films such as The Godfather ...*” (CD) [288];

(26) “*From among the mob movies, Freedman focuses on Francis Ford Coppola’s Godfather trilogy – arguably the foremost work of crime cinema ...*” (CD) [275];

(27) “*... post-heterosexuality’ of John Wayne or the role of what Marx called “primitive accumulation” in the Godfather films ...*” (CD) [275]. Також необхідно зауважити, що існує певна кількість виявлених актуалізацій цього значення в інших типах дискурсу:

(28) “*People come to me sometimes,’ I continue, speaking quietly, with just the trace of an American-Italian accent — that shambling mumble that Marlon Brando used in the Godfather*” (N-FD) [304];

(29) “*The Godfather was extraordinary — a grand neo-opera where underground crime becomes a nightmare of free enterprise*” (MuD) [296]. Отже, ми спостерігаємо зовнішній чинник впливу на лінгвокультурні характеристики хрещеного батька, що спричиняє модифікування значень відповідної номінативної одиниці. Хоча цей процес проблемно класифікувати як чисте утворення інтердискурсивних зв'язків, оскільки новоутворені значення були нав'язані ззовні іншою культурою

(США), але необхідно констатувати, що це явище належить до інтердискурсивного розгалуження ідентифікатора “*godfather*” і є повноправним елементом інтердискурсивної моделі зазначеного фрактального утворення.

Дослідження утворення інтердискурсивних зв'язків лексичною одиницею *godfather* – ідентифікатором номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ (актуалізації цієї номінації становлять 36% від загальної кількості актуалізації усіх інтердискурсивних ідентифікаторів зазначеного простору) дозволяє змодельовати процес актуалізації і вписується у форму фракталу (додаток У, рис. У.1). Зображення вказує на спектр розподілу актуалізації значень зазначеного ідентифікатора та кількість виокремлених нами вузлів. Вузол номер один є громіздким; це інтердискурсивне розгалуження вказує на особливість широкого застосування номінатива *godfather* у різних типах дискурсу, а отже, забезпечує найбільше поширення лінгвокультурних характеристик, наявних в англіканській конфесії. Другий фрактальний вузол поєднує дві недосліджені раніше лінгвокультурні характеристики, котрі впливають із виявленням актуалізацій інших значень лексеми *godfather*, окрім декларованих англіканською церквою. Зазначений вузол об'єднується за такими принципами: 1) відсутність негативних значень дослідженої лексеми; 2) відсутність негативних лінгвокультурних характеристик хрещеного батька, що є відмінним у трактуванні третього вузла з виключно негативним значенням досліджуваної номінації. З огляду на низьку кількість актуалізацій цих значень (18% від усіх актуалізацій ідентифікатора), їх поява ще не має вагомого впливу на культурні процеси, але починає мігрувати в британській лінгвокультурі, плавно переходять через дискурс кінематографа до інших типів дискурсу (прикладі (28) та (29).

У ході подальшого дослідження ми помітили, що лексема *godmother* є центром іншої фрактальної структури, відмінної від утвореної номінацією *godfather*. Особливістю фрактальної моделі інтердискурсивного ідентифікатора “*godmother*” є досить велика кількість актуалізацій (що становлять 44% від усіх актуалізацій досліджуваного ідентифікатора) значення, відмінного від наділеного англіканською церквою. Це зумовлене присутністю кроскультурного

чинника, а саме – світовою популярністю казки “Cinderella / Попелюшка”. У даному випадку значення актуалізується із використанням словосполучення “*Fairy Godmother*”, яке позначає одну із головних героїнь казки “Cinderella / Попелюшка” (в ред. Ш. Перро або братів Грїмм). Ця героїня за сюжетом є духом померлої хрещеної матері й всіляко допомагає Попелюшці, використовуючи магію і чарівну паличку. Під час встановлення інтердискурсивних зв’язків ідентифікатора “*godmother*” було встановлено наявність умовної лінії перехрещення значень двох номінативних одиниць *godmother* та *Fairy Godmother* і використання в інтердискурсивному просторі достатньо часто саме другої, з різноманітними варіаціями змісту. Тому ми схильні до висновку, що інтердискурсивний ідентифікатор номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ перехрещується з екстракультурною або міжкультурною номінацією *Fairy Godmother* (зважаючи на те, що казка «Попелюшка» популярна в усьому світі), у процесі чого розвиваються два фрактальні вузли. Перший фрактальний вузол об’єднує номінації із класичними значеннями лексичної одиниці *godmother* та актуалізаціями інших значень, а другий є розгалуженням номінацій відповідно до різноманітних характеристик, втілених в особі, котру позначає словосполучення “*Fairy Godmother*”.

У ході аналізу різних типів дискурсу було встановлено, що перший вузол утворює інтрעדискурсивний прошарок із такими значеннями ідентифікатора “*godmother*”:

➤ **Засновник / організатор чогось / founder:**

(30) “... *but then there’s probably a huge amount about Smith, the godmother of punk, that I don’t know*” (MuD) [287];

(31) “... and *the punk godmother Patti Smith is, at the last count, 68% through her own*” (MuD) [316];

(32) “*The last time I saw Professor Louise Wilson, the unsung godmother of British fashion who died nine days ago ...*” (DF) [325];

(33) “... *who called her the godmother of civil rights, said that she witnessed ...*” (LD) [271];

(34) “*We had received our Christmas presents from “La Marraine”, the godmother of the regiment*” (N-FD) [283]. Використання досліджуваної номінативної одиниці в значенні засновника або організатора (16% від всіх значень ідентифікатора) перегукуються із встановленим нами раніше одним із інтердискурсивних значень, що отримує номінація *godfather* (7,1% від усіх значень ідентифікатора) у інтердискурсивному просторі. Це вказує на спільну тенденцію до пріоритетного використання обох лексем із певними непридатними для релігійного дискурсу значеннями.

➤ **Рідна та чуйна особа / close, sensible person:**

(35) “... *And your aunt is your godmother ...*” (FD) [274];

(36) “... *I know how much my godmother was worth*” (FD) [314];

(37) “*I grew up close to my godmother so as a child I was inoculated with the theatre ...*” (N-FD) [317].

➤ **Особа, яка приходить на допомогу / person ready to help:**

(38) “*A godmother was persuaded to pay for piano lessons which cost three shillings a week*” (EDD) [303];

(39) “... *godmother who always seems to save his neck at the last minute*” (FD) [289];

(40) “*She became a writer, she would later say, at the age of five, when an imaginative godmother introduced her to the world of books by giving her a tantalizing collection of fairy stories, and forbidding anyone to read it to her*” (EDD) [288]. Зазначені приклади (9,3% від всіх актуалізацій ідентифікатора) демонструють однакову з релігійним дискурсом актуалізацію значень досліджуваної номінативної одиниці в художньому та побутовому дискурсах, тобто таку, котра позначає одну із лінгвокультурних характеристик, закріплених за хрещеною матір’ю канонами англіканської церкви *рідної, чуйної, готової завжди прийти на допомогу особи*.

➤ **Особа, яка дарує подарунки / present provider:**

(41) “... *It was to be her present as godmother, delivered to Kensington Palace on Wednesday at 3 pm precisely*” (EDD) [255];

(42) “... *Are godfathers and godmothers now mere providers of treats and presents?*” (EDD) [319]. Наведені приклади вказують на існування приблизно однакової

тенденції (що становить 6,2% у порівнянні з інтердискурсивним ідентифікатором “*godfather*” 7,1%) актуалізації значення особи, котра дарує подарунки.

Узагальнюючи зазначені характеристики першого фрактального вузла інтердискурсивного ідентифікатора “*godmother*” ми встановили дві ланки (об’єднують чотири фрактальні дуги) актуалізації значень досліджуваної номінації. Перша ланка вміщує класичні лінгвокультурні риси хрещених батьків у рамках англійської громади, а інша – номінує ті, що кардинально відрізняються від попередніх. Зокрема, в першому випадку – це лексичні одиниці, котрі мають значення особи, що приходить на допомогу, а також номінації на позначення рідної, чуйної особи, інша – це номінації, що використовуються для позначення особи, котра втілює характеристику хрещеної матері, яка лише дарує подарунки, що свідчить про винесення обов’язку дарувати подарунки на перший план.

Другий фрактальний вузол формує інтердискурсивну ланку актуалізацій (оформлену у чотири фрактальні дуги), які становлять 57% від усіх проявлених досліджуваною лексеєю. У цьому випадку прослідковується вплив запозичених із казки інтернаціональних образів хрещеної матері. Наступні приклади засвідчують факт широкого використання значення досліджуваної лексичної одиниці в сполученні зі словом *fairy*, що позначає казкову особу в різних типах дискурсу:

- **Особа, що виконує роль казкової хрещеної матері / person who plays part of Fairy Godmother:**

(43) “*One manager even offered me the role of Fairy Godmother in Cinderella” (TD) [301];*

(44) “*Yet this remains a stunning Cinders for ages 6 and up: no fairy godmother, no enchanted rats, but plenty of music, cruelty, kindness and wit” (TD) [290];*

(45) “*So here you’ll find a chunk of Capra, a dose of Dickens, a fairy godmother, flying reindeer, elves, Santas, singing and dancing chimneysweeps, and a Little Match Girl” (TD) [291];*

(46) “*But this year the prime panto pull is Stephen Fry, not because he’s playing a fairy godmother or mouse footman, but because he’s adapted Cinderella*” (TD) [300];

(47) “*Whether it’s as Amy Winehouse, Katie Price, Susan Boyle or simply as Cinderella’s Fairy Godmother, she knows how to work a crowd*” (TD) [271]. Усі

прикладі об’єднує їх спільне походження – театральний дискурс, оскільки він висвітлює сюжети казок, а роль (мається на увазі театральна роль) казкової хрещеної матері належить до одного із таких сюжетів.

▪ **Виконавець функції казкової хрещеної матері / person performing function of Fairy Godmother:**

(48) “*Stefanie Powers, famed for her role in Hart to Hart, was barred from appearing as the Fairy Godmother in Cinderella at the Mayflower Theatre*” (TD) [309];

(49) “*Our fairy godmother was Lesley Manville’s description of Sonia Friedman when she was anointed best actress for her performance in Ibsen’s Ghosts ...*” (TD) [316];

(50) “*Well, of course we couldn’t if we had to, but my godmother really is a fairy godmother*” (FD) [274]. Ці приклади з різних типів дискурсу демонструють актуалізацію номінативних одиниць, що позначають проектування функцій казкової хрещеної матері на фрагменти театрального та художнього дискурсів.

▪ **Особа (казкова хрещена мати) із надприродними здібностями / Fairy Godmother, a person with magic force:**

(51) “*... Or are you marking time, hoping your fairy godmother will wave her magic wand?*” (FD) [276];

(52) “*The only good and powerful females I can think of are fairies (ie, not real people) ...*” (FD) [282];

(53) “*It’s alright for some’, they say, as if my fairy godmother has miraculously waved her magic wand and offered me a real life Martini advert on a plate*” (FD) [312];

(54) “*As he unveiled his report, he chided the nation to stop relying on “fairytale economics” in which a fairy godmother makes difficult choices disappear*” (DB/F) [251];

(55) “*... but none I’ve known haven’t had, going hyper under the surface, a Cinderella fairy godmother screaming: “Make it pink!”; “Make it blue!”*” (M-MD) [306];

(56) “ ... *in the more innocent days of the previous century, which would have been appropriate because he seems to possess an English fairy godmother or two, to be precise*” (SD) [281];

(57) “... *according to the position of the observer — the benignancy of the fairy godmother (the halo of self-interest shining on high), or the malignancy of Mephistopheles (group O blood-dipped quill in hand). The step has been taken ...*” (MeD) [285].

- **Особа (казкова хрещена мати), котра рятує і допомагає / Fairy Godmother, a saving and helping person :**

(58) “*Only those who believe in the existence of fairy godmothers could imagine that political contributions come without a price-tag*” (PD) [273];

(59) “*So Mario Draghi, the European Central Bank (ECB) president, will not play fairy godmother to Permanent TSB*” (DB/F) [261];

(60) “*Fortunately, there is also a "Fairy Godmother" disguised as the International Health Board which often lends a helping hand*” (MeD) [311];

(61) “*Would you like a fairy godmother (or television company) to discover that you've got a hidden talent ?*” (M-MD) [262];

(62) “*George Osborne, the chancellor, played fairy godmother recently by increasing the tax relief on movies made in the UK*” (CD) [258]. Керуючись наведеним вище матеріалом, лінгвокультурний образ казкової хрещеної матері як особи, котра допомагає завдяки надприродним здібностям або таким предметам, як чарівна паличка, поширюючись, набуває актуальності, на що вказує джерело використання – фінансовий дискурс та дискурс банкінгу, медійний, медичний, кінематографічний дискурси.

Модель фрактала (додаток У, рис. У.2) демонструє розподіл інтердискурсивного ідентифікатора “*godmother*” на два вузла, які вказують на розподіл інтердискурсивних зв’язків зазначеного ідентифікатора в різних типах дискурсу, що впливає на появу певних лінгвокультурних характеристик позначуваної ним особи хрещеної матері.

Перший фрактальний вузол здебільшого об'єднує інтердискурсивні прояви, котрі підтверджують встановлені нами в попередній частині дослідження (розділ 3) лінгвокультурні характеристики хрещеної матері, але водночас і виявляє нові, а саме: значення номінативної одиниці *godmother* засновника або організатора, що вказує на існування додаткової лінгвокультурної характеристики позначуваної особи хрещеної матері у фрагментах музичного, фінансового, юридичного дискурсів та різновидів нехудожнього дискурсу.

Другий фрактальний вузол розкриває не досліджувану нами раніше лінію розвитку інтердискурсивних зв'язків ідентифікатора "*godmother*", котра пов'язана із входженням у британський лінгвокультурний простір явища *Fairy Godmother*. Ця ситуація має особливе значення для побудови інтердискурсивних зв'язків зазначеної номінативної одиниці, адже вносить певне казкове нашарування, надаючи відповідні лінгвокультурні характеристики хрещеній матері як особі з надприродними здібностями. Встановлена нами тенденція показує утворення інтердискурсивних зв'язків поза межами театрального дискурсу, а саме: медицині, фінансовому секторі, мас-медіа, політиці і т. д. В основному зазначені зв'язки розкривають застосування номінативної одиниці *Fairy Godmother*, дозволяючи трактувати виникнення лінгвокультурних характеристик позначуваної особи відповідно до характеристик втілюваних однойменним казковим персонажем. Найактуальнішою серед таких є готовність у будь-якій ситуації допомогти за помахом чарівної палички, що становить 60% актуалізацій другого фрактального вузла.

Інтердискурсивний ідентифікатор "*godparent*" розвиває окремий фрактальний вузол, котрий має певні підструктурні утворення. Зазначене фрактальне утворення є негроміздким в порівнянні фрактальними моделями ідентифікаторів "*godfather*" та "*godmother*". У ході дослідження нами було помічено, що номінативна одиниця *godparent* при застосуванні в інших типах дискурсу, окрім релігійного, набуває таких значень:

- **Особа, котра має хороший матеріальний статус / *wealthy person***
(така особа спроможна купувати цінні подарунки або дарувати гроші):

(63) “... *had well-to-do commoners for godparents*» (N-FD) [294]; “*The modern godparent doesn't really do anything except send money twice a year to a child*” (EDD) [264];

(64) “*Ker-ching! Is that what you think when you chose a godparent?*” (EDD) [314].

За допомогою наведених прикладів із автобіографічного (63) та (64) з побутового дискурсу можна прослідкувати новий, раніше не досліджуваний нами в межах релігійного дискурсу виток розвитку номінативної одиниці *godparent*, який реалізує значення «людей, які забезпечені певними матеріальними благами».

(65) “*It's just such a rubbish job, being a godparent!*” (EDD) [264].

Серед лексичних одиниць з прикладу (65) на позначення обов'язків хрещених батьків ми схильні виділяти лексему *rubbish job – not needed, not useful job* [335; 348; 354]. У даному прикладі наведене набуття досліджуваною одиницею значення певного зменшення значимості осіб хрещених батьків, з чого можна зробити висновок, що роль хрещених батьків тяжіє до тенденції, віддалення, послаблення необхідності в присутності таких осіб у житті охрещеної дитини. При перенесенні вказаних тенденцій на ТС «Хрещення дитини» можна зробити висновок про те, що в сучасному британському суспільстві при виборі хрещених батьків зважають не лише на їх духовні якості, але й на матеріальне становище. Це підтверджує факт зведення ролі хрещених батьків у житті хрещениці або хрещеника до дарування подарунків, а не до потреби стати духовним наставником, другом і т.д.

- **Особа, котра виступає як керівник, наставник або спонсор / *supervisor, sponsor***, що засвідчує такий приклад з дискурсу мистецтва:

(66) “*The Freie Akademie der Künste Hamburg will act as official 'godparent'*” (DAr) [317]. Наведений фрагмент демонструє перенесення або дублювання значення лексичної одиниці, що безпосередньо застосовується в релігійному дискурсі для позначення особи, яка виконує роль наставника і здійснює підтримку. Відмінним

є те, що в релігійному дискурсі йдеться про духовного наставника, а у фрагменті з дискурсу мистецтва – про фінансового наставника та певною мірою організатора.

Схематичне зображення моделі фракталу інтердискурсивного ідентифікатора “*godparent*” (додаток У, рис. У.3) описує розташування елементів інтердискурсивного вузла ідентифікатора “*godparent*”, котрий вміщує дві дуги. Зі схеми видно, що встановлені інтердискурсивні зв'язки є нечисельними, з чого можна зробити висновок про невисоку популярність використання лексеми *godparents* (5,1% від загальної кількості всіх актуалізацій досліджуваних ідентифікаторів номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ) в інших типах дискурсу.

Узагальнюючи результати моделювання інтердискурсивних зв'язків ідентифікаторів “*godfather*”, “*godmother*” та “*godparent*”, необхідно зауважити, що всі зазначені вище ідентифікатори створюють окремі інтердискурсивні вузли, котрі в процесі подальшої появи ідентифікаторів у різних типах дискурсу можуть бути доповнені новими розгалуженнями у вигляді дуг згідно з поширенням відповідних значень останніх.

4.2.1.2. Інтердискурсивна модель ідентифікатора “*godchild*”. Серед лексичних одиниць номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, який реалізує однойменну типову ситуацію, окрім тих, що використовуються на позначення осіб хрещених батьків існують такі, котрі застосовуються для номінації об'єкта хрещення. Обидва типи номінацій належать до ідентифікаторів номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ та вибудовують у випадку застосування в інших, окрім релігійного, типах дискурсу інтердискурсивні зв'язки. Цей підрозділ має на меті здійснити опис таких зв'язків за допомогою побудови інтердискурсивної моделі ідентифікатора “*godchild*”. У дослідженні проявів використання зазначеного ідентифікатора ми відмітили низьку частоту (чотири випадки – 5,1%) використання досліджуваної номінативної одиниці і переважаючу актуалізацію, котра чітко відрізняє стать об'єкта хрещення поза

межами релігійного дискурсу. Серед спостережених прикладів можна виокремити такі:

- **Охрещена особа / baptized person:**

(64) “... *you know, he was my godson*” (EDD) [324];

(65) “... *he received the godson, the son for baptism at St Mary Whitechapel*” (N-FD) [320]. Оскільки джерелами прикладів (64) і (65) є історичний та побутовий дискурси, то стійкість досліджуваної номінативної одиниці до актуалізацій інших значень і утворення нових лінгвокультурних характеристик, вказує на безпосередній перехід номінації з релігійного до вказаних типів дискурсу.

- **Близька особа, з якою склалися теплі стосунки / close person with warm relationships:**

(66) “... *so splendid that I declare my godchild is an absolute motto*” (FD) [256];

(67) “... *the best part of it is the concluding letter from a godfather to his godson, a sensible straightforward talk that might well be imitated by fathers the world over, a positive contribution to the solution of the...*” (MeD) [249]. Обидва приклади демонструють позначення досліджуваною номінацією виключно позитивного ставлення, що виносить лінгвокультурні характеристики хрещеника або хрещениці як близької з хрещеними батьками особи на перший план.

Отже, модель інтердискурсивного ідентифікатора “*godchild*” (див. додаток У, рис. У.4) демонструє структуру фрактального розгалуження, яке є відмінним від описуваних раніше, оскільки не містить фрактальних дуг. Модель фрактала інтердискурсивного ідентифікатора на момент дослідження є відносно монолітним утворенням, з огляду на актуалізацію лише класичних для релігійного дискурсу значень, хоча й не виключена можливість проявлення й інших під впливом певних чинників. Відповідно, на фрактальній моделі це спричинить утворення фрактальних дуг для візуалізації утворених розгалужень.

4.2.1.3. Інтердискурсивні моделі ідентифікаторів “*christening*”, “*baptism*”, “*to christen*”, “*to baptize*”. Під час дослідження інтердискурсивних зв’язків ідентифікаторів номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ

встановлено, що обмеження лише інтердискурсивними ідентифікаторами, котрі є номінаціями учасників типової ситуації, не дає завершеного опису інтердискурсивної активності зазначеного простору, оскільки недослідженими залишаються лексичні одиниці на позначення самого процесу хрещення, а саме: *christening, baptism, to christen, to baptize*. Тому в цьому підрозділі ми маємо на меті встановити навіність інтердискурсивних зв'язків зазначених інтердискурсивних ідентифікаторів.

Здійснене дослідження показало, що інтердискурсивні прояви номінативної одиниці *baptism* поза межами релігійного дискурсу є вкрай низькими (1,2% від усіх встановлених актуалізацій):

(68) “*Yet several weeks into the scandal, the New Yorker complained that the mess had so far mocked all attempts to perform the baptism of it*” (N-FD) [327]. З цього прикладу можна зробити висновок, що основні ознаки ритуальності існують, хоча відбувається певна модифікація значення, котре, на нашу думку, не має однозначного трактування, оскільки може розцінюватися як «*присвоєння назви*» або «*надання керівництва*». Це вказує на зміну напрямку розгалуження фрактального вузла, котрий описує інтердискурсивну актуалізацію смислів зазначеної лексичної одиниці, відмінну від сфери духовного, сакрального, тому що першочергово номінація має зміст «здійснення ритуалу поєднання з Богом» (див. розділ 1.), а в нашому випадку головним є позначення звичайних, буденних процесів.

Інтердискурсивний ідентифікатор номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ “*christening*” має невеликий відсоток застосування у інтердискурсивній сфері, що становить 2,6% від застосування усіх ідентифікаторів:

(69) “*You should attend the christening, dressed in your best, and undertake these promises in confident tones*” (EDD) [263];

(70) “*The pope, who had agreed to be godfather, had sent a Legate, Cardinal Patrizzi, to represent him at the christening*” (N-FD) [313]. Ці приклади демонструють вживання досліджуваного ідентифікатора у значенні притаманному релігійному

дискурсу. Варто зазначити, що на відміну від іменникової лексичної одиниці на позначення ритуалу хрещення дієслівна номінативна одиниця *to christen* на позначення процесу виконання ритуалу хрещення в релігійному дискурсі поширює дещо глибші інтердискурсивні зв'язки. Зокрема, у інтердискурсивному просторі можна виокремити такі значення інтердискурсивного ідентифікатора “*to christen*”, як:

- **Проводити ритуал Хрещення / to perform the ritual:**

(71) “*Unlike Diana who was christened in Sandringham church and had well-to-do commoners for godparents ...*” (N-FD) [263]. Наведений приклад демонструє безпосередній перехід значення ідентифікатора з релігійного дискурсу до автобіографічного.

- **Давати ім'я / to name:**

(72) “*...the lymph may now be considered officially christened”* (MeD) [267];

(73) “*Kildare, who as they smiled on their first born son in 1725 decided to christen him Arthur, 2(1725–1803) after his godfather and benefactor Archbishop Arthur Price of Cashel*” (N-FD) [270];

(74) “*We are to christen this child Pilade, being the name of Ferdinando's maternal grandfather whom he wishes to honour*” (FD) [274]. Наведені приклади інтердискурсивних проявів досліджуваного ідентифікатора вказують на популярне і переважаюче вживання його в значенні відмінному від того, котре використовується в релігійному дискурсі і входить до фрагментації лінгвокультурного поняття, а саме – зведення загальної лінгвокультурної характеристики виконання ритуалу (який включає і процес надання імені) до номінації лише окремої його частини (саме тієї, під час якої об'єкт хрещення отримує ім'я).

- **Охрестити (у значенні прозвати) / to give the nick-name:**

(75) “*... the Justice Model's central phrase ‘just deserts’ was used by the government to christen the package of proposals embodied in the 1991 Act*” (LD) [270];

(76) “*... It, led a critic to christen him ‘Ron Hot-Eyre’*” (CD) [268];

(77) “*The world was to christen him ‘The Doc’ but those who followed his bewildering career as it lurched from one club to another will always know him as Dr Strangelove*” (FD) [266]. Наведені приклади демонструють використання досліджуваної номінативної одиниці для позначення процесу називання когось певним прізвиськом (to nickname). Це посилює тяжіння номінативної одиниці “*to christen*” до виходу за межі релігійного дискурсу та переходу в інші типи дискурсу з подальшою асиміляцією в них. Асимілятивним фактором при цьому є втрата привілейованого використання ідентифікатора в значенні, класичному для релігійного дискурсу «*проведення ритуалу хрещення*», що не спостерігається у випадку інтердискурсивного втілення номінативної одиниці *to baptize*.

Під час моделювання процесів утворення інтердискурсивних зв'язків ідентифікаторів номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ “*baptism*” та “*christening*” ми використовуємо спільне схематичне фрактальне зображення (див. додаток У, рис. У.5). Ця фрактальна модель інтердискурсивних ідентифікаторів “*baptism*”, “*christening*” схематично показує розміщення інтердискурсивних дуг ідентифікаторів, котрі відображають виявлені нами значення. Із моделі видно, що досліджувані ідентифікатори пов'язані між собою однією інтердискурсивною дугою, оскільки обидва отримують в інтердискурсивному просторі лінгвокультурне значення «*називання або надання імені, прізвиська*».

У підсумку, необхідно констатувати факт певного звуження значень, що було атиповим для дослідження в рамках релігійного дискурсу. Останнє в лінгвокультурному аспекті сприяє швидшому відмежуванню ідентифікатора “*christening*” і прогнозуванню його подальшого переважаючого застосування поза релігійною сферою.

4.2.2. Механізм формування інтердискурсивних зв'язків номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ.

Оскільки, інтердискурсивність, як накладання або нашарування, перехрещування дискурсів спричиняє актуалізацію значень ідентифікаторів номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, то перед нами постає питання генерування принципів вказаних процесів. Тобто, необхідно пояснити причину та окреслити механізми набуття досліджуваними інтердискурсивними ідентифікаторами зв'язків, що спричиняють нескінченний розвиток інтердискурсивних вузлів і, як наслідок, постійну регенерацію утворюваних ними фрактальних моделей. Необхідним є пояснення випадків відсутності формування інтердискурсивних зв'язків та наслідки цих процесів.

Виходячи із вищезазначеного, ми схильні розділити всі типи дискурсів у дискурсивному просторі на окремі умовно обмежені ділянки або сектори дискурсивного простору, позначені аббревіатурою, яку ми використовували у описі фрактальних моделей ідентифікаторів (додаток Ф). Простір між різними типами дискурсів заповнений кодифікативними елементами або кодифікаторами, де кодифікатор (див. додаток Ф, зображення № 1) – це певна сукупність специфічних елементів, котрі утворюються в тому чи іншому дискурсі. Сукупність кодифікаторів ми пропонуємо називати призмою кодифікації (див. додаток Ф, зображення № 2). Зв'язки між секторами у вигляді різних типів дискурсу будуються за допомогою входження специфічно дискурсивних ідентифікативних одиниць або ідентифікаторів первинно притаманних певному типу дискурсу, у простір іншого. Перш ніж ідентифікатор потрапляє в сектор будь-якого типу дискурсу, він проходить через кодифікативну призму, де й відбуваються процеси кодифікації (див. додаток Ф, зображення № 3) або декодифікації (див. додаток Ф, зображення № 4).

Кодифікацією доцільно називати процес, під час якого проходження інтердискурсивного ідентифікатора крізь призму дискурсивних кодифікаторів (під впливом певних дискурсивних чинників) актуалізує нове, не розкрите

раніше значення. У такий спосіб утворюється кодифікативна проекція ідентифікатора. Останню розглядаємо як наочне зображення способу еволюції інтердискурсивного ідентифікатора утворене в процесі проходження крізь кодифікативну призму і переходу його в інший дискурс із можливим кодифікативним заломленням (див. додаток Ф, зображення № 5). Кодифікативне заломлення спричиняє утворення інтердискурсивних дуг у моделі фрактала інтердискурсивного ідентифікатора, сукупність яких формує вузол фрактальної моделі досліджуваного інтердискурсивного ідентифікатора.

За принципом кодифікативної проекції і заломлення інтердискурсивні ідентифікатори номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ отримують здатність позначення таких осіб: **“godfather”** – наставник, рятівник, захисник / saving person; шанована особа / honored person; особа, котра дарує подарунки / present provider; засновник, винахідник / founder, inventor; контролер / controller; гангстер / Gotti (див. додаток X, рис. X.1); **“godmother”** – засновник / founder; виконавець ролі казкової хрещеної матері / person performing the part of Fairy Godmother; виконавець функції казкової хрещеної матері / person performing the function of Fairy Godmother; особа з надприродними здібностями / person with superficial forces; особа, яка рятує і допомагає / saving and saving person (див. додаток X, рис. X.2); **“godparent”** – особа з хорошим матеріальним статусом / wealthy person; керівник, спонсор / supervisor, sponsor (див. додаток X, рис. X.3); **“baptism”** – присвоєння назви / naming (див. додаток У, рис. X.4); **“to christen”** – давати ім'я, охрестити / give a nick-name (див. додаток X, рис. X.5). Інтердискурсивний ідентифікатор **“godchild”** не розвиває фрактальну модель за принципом кодифікативної проекції. На утворення кодифікативної проекції впливають різноманітні мовні та немовні фактори, які певним чином відображені в певному дискурсі. Наприклад, найбільш яскравими є вплив Голівуду (випуск трилогії “The Godfather”) у ситуації розвитку ідентифікатора **“godfather”** та казки «Попелюшка» на розвиток ідентифікатора **“godmother”**. За відсутності кодифікативної проекції ідентифікатор проходить процес декодування, тобто відбувається резистентне протистояння кодифікативним елементам і

проникнення ідентифікатора в певний тип дискурсу без зміни його первинного, базового значення (зокрема притаманного релігійному дискурсу). Якщо кодифікативна проекція відсутня, то утворення дуг у фрактальній моделі інтердискурсивного ідентифікатора є неможливим. У такому випадку виникає процес обернено пропорційний кодифікації – декодифікація, коли ідентифікатор не втрачає базового значення, створюючи безпосередню експліцитну апелятивну базу номінативного простору, в якому він був розміщений до потрапляння на кодифікативну призму.

За **принципом декодифікації** утворюються інтердискурсивні лакуни (див. додаток Ф, зображення № 6), або ніші в межах дискурсу, куди потрапляє декодифікований ідентифікатор. Прикладами формування лакун можуть слугувати такі значення досліджуваних ідентифікаторів: **“godfather”** – вірна особа / *trusted person*; помічник / *helping person*; шанована особа / *honoured person*; особа з особливим статусом / *person of special status* (додаток Ц, рис. Ц.1); **“godmother”** – рідна, чуйна особа / *close, sensible person*; помічник / *helping person* (див. додаток Ц, рис. Ц.2); **“godchild”** – охрещена особа / *baptized person* (див. додаток Ц, рис. Ц.3); **“to christen”** – позначення ритуалу хрещення / *signifying the ritual of christening* (див. додаток Ц, рис. Ц.4).

У підсумку зазначимо, що такий принцип утворення інтердискурсивних зв'язків за допомогою кодифікативних проекцій або з формуванням декодифікативних лакун є невичерпним, оскільки може постійно доповнюватись новими значеннями за наявності відповідних чинників впливу на певний тип дискурсу, що відобразатиметься на фрактальній моделі кожного ідентифікатора шляхом утворення нових ідентифікативних дуг.

Отже, можна констатувати, що інтердискурсивні прояви елементів номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ виникають на основі внесення в інші типи дискурсу інтердискурсивних ідентифікаторів з ланки релігійного дискурсу, за допомогою якої оформлюється ТС «Хрещення дитини».

Фрактальні утворення містять інтердискурсивні або фрактальні дуги, які об'єднують актуалізовані значення досліджених інтердискурсивних

ідентифікаторів та фіксують перенесення вже задіяних у релігійному дискурсі значень на інші типи дискурсу. Актуалізацію значень інтердискурсивних ідентифікаторів у межах нашого дослідження ми пропонуємо описувати з використанням поняття кодифікації, а перенесення класичних значень з релігійного дискурсу у площину інших типів дискурсу без змін або з мінімальними змінами – декодифікативним процесом. Таким чином, ми можемо спостерігати механізми утворення нових лінгвокультурних характеристик шляхом трансформації та модифікації смислів номінативних одиниць. Окрім того, ми мали змогу встановити досить широкий спектр розширення простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, що свідчить про актуальність застосування його конститuentів в інтердискурсивному просторі.

Висновки до розділу 4

1. У межах функціонально-семантичних полів номінативного простору «Хрещення дитини» присутні парадигматичні відношення: синонімія, гіперо-гіпонімія, меронімія та антонімія.

2. Основою синонімічних зв'язків номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ є синонімічні ряди в межах мікроФСП «Первинний агент / Prime Agent», «Вторинний агент / Secondary Agent», «Батьки / Parents», «Хрещені батьки / Godparents», «Церковна громада / Congregation», «Evil / Зло», «Patient / Пацієнс».

3. Найпоширенішим типом відношень на рівні мікроФСП є гіперо-гіпонімія, за допомогою якої утворюються зв'язки в рамках мікрофункціонально-семантичних полів «Первинний агент / Prime Agent», «Вторинний агент / Secondary Agent», «Батьки / Parents», «Хрещені батьки / Godparents», «Церковна громада / Congregation», «Зло / Evil», «Пацієнс / Patient».

4. Одним із різновидів зв'язку між елементами номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ є антонімія, котра пов'язує номінації полярних

мікроФСП «Первинний агент / Prime Agent» та «Зло / Evil». Цей зв'язок демонструють антонімічні пари лексичних одиниць із полярною семантикою, що на рівні ТС «Хрещення дитини» виявляється в протиставленні антагоністичних сутностей, які втілюють Первинний агент та Зло.

5. Номінативні одиниці на рівні ФСП об'єднані на основі гіперо-гіпонімії і формують відповідні гіперо-гіпонімічні ряди. У межах кожного ФСП гіперо-гіпонімічні ряди утворені за різними тенденціями, що відображає їх специфіку. Зокрема, гіперо-гіпонімічні зв'язки ФСП «АГЕНТ / AGENT» уособлюють одновекторність, яка проявляється у формуванні гіперо-гіпонімічного ряду, куди входять номінації агентів ТС «Хрещення дитини», тобто осіб, котрі здійснюють різнобічний вплив на Пацієнса. ФСП «ПАЦІЄНС / PATIENT» демонструє гіперо-гіпонімічні відношення між номінативними одиницями двовекторного типу за присутності двох окремих рядів: перший об'єднує номінації на позначення кандидата на хрещення, другий – члена громади. Гіперо-гіпонімічні зв'язки ФСП «ЗАСІБ / TOOL» формуються на основі двох векторів: перший знаходить вираження в межах гіперо-гіпонімічного ряду, що описує зв'язки між номінативними одиницями на позначення впливу Первинного агента на Пацієнса, другий – об'єднує лексичні одиниці, котрі використовуються в номінації засобів впливу на Пацієнса іншими учасниками ТС «Хрещення дитини». ФСП «ДІЯ / ACTION» отримує тривекторне розмежування. Перший вектор описує зв'язок між номінаціями дій учасників ТС «Хрещення дитини» відносно Пацієнса, другий – відносно Первинного агента, а третій – відносно Зла.

6. Досліджувана ТС «Хрещення дитини» реалізується в межах релігійного дискурсу. Факт проникнення елементів релігійного дискурсу в інші дискурси (такі, котрі функціонують в межах певних інститутів) відображається в інтердискурсивності, що передбачає співіснування різних дискурсів в одній комунікативній події. Це дає можливість для розширення меж релігійного дискурсу за рахунок аналізу інших дискурсів, гіпотетично пов'язаних з хрещенням дитини.

7. Встановлення інтердискурсивних зв'язків вимагає наявності певних елементів, лексем із базовим специфічно-ситуативним використанням, що безпосередньо апелюють до номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, – інтердискурсивних ідентифікаторів. Інтердискурсивними ідентифікаторами слугують лексеми *godfather*, *godmother*, *godparents*, *godchild*, *christening*, *baptism*, *to christen* та *to baptize*.

8. Для побудови моделі ідентифікатора використовується структура фрактала, як утворення, котре постійно оновлюється, беручи за основу у формуванні нових утворень первинний екземпляр. У групі інтердискурсивних ідентифікаторів “*godfather*”, “*godmother*”, “*godparent*” найбільше інтердискурсивних зв'язків демонструють фрактальні моделі інтердискурсивних ідентифікаторів “*godfather*” (підструктурно вміщує три вузли розвитку) та “*godmother*” (два вузли розвитку). Модель інтердискурсивного ідентифікатора “*godparent*” є найменшою та не містить окремих динамічних підструктур.

9. Модель фрактала інтердискурсивного ідентифікатора “*godchild*” є відносно монолітним утворенням. Відповідно фрактальне розгалуження досліджуваного ідентифікатора відрізняється від попередніх, оскільки не містить окремих динамічних підструктур.

10. Інтердискурсивні прояви номінативної одиниці *baptism* поза межами релігійного дискурсу є низькими. Під час аналізу ідентифікатора “*christening*” відзначається звуження значення (на відміну від первинного, притаманного досліджуваній одиниці в релігійному дискурсі).

11. Актуалізація певних значень інтердискурсивних ідентифікаторів є результатом кодифікативних процесів, а перенесення вже наявних значень лексичних одиниць у площині релігійного дискурсу в інші дискурсивні типи без суттєвої актуалізації інших смислів – декодифікативних процесів. Таким чином, механізми утворення нових лінгвокультурних характеристик проходять шляхом трансформації та модифікації значень номінативних одиниць, що використовуються для позначення елементів ТС «Хрещення дитини».

Основні положення розділу відображені у публікаціях: **“Godfather” – Interdiscursive Actualization of “Infant Baptism” Space of Nomination** / O. Dunayevska // Лінгвістичні студії : зб. наук. праць. – Київ ; Вінниця : ДонНУ, 2015. – Випуск 30. – С. 99-102. / Linguistic Studies : international collection of scientific papers / Donetsk National University ; ed. by A. P. Zahnitko. – Kyiv ; Vinnytsia : DonNU, 2015. – Vol. 30. – P. 99–102; **Інтердискурсивне втілення лексеми “godmother” як елемента номінативного простору «ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ»** / О. В. Дунаєвська // Наукові записки Ніжин. держ. ун-ту ім. Миколи Гоголя. Сер.: Філологічні науки. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2015. – Кн. 1. – С. 208–213.

ВИСНОВКИ

Пізнання особливостей менталітету британського суспільства є неможливим без вивчення фрагментів колективної пам'яті, котрі заковані в ритуалах, обрядах, звичаях. Вивчення лінгвістичних особливостей ритуалу англіканського хрещення передбачає взаємодію сфер культури, релігії та лінгвістики і відображає зв'язок світу сакрального і мови, що водночас є платформою для здійснення різнорівневої комунікації та визначає особливості процесу номінації.

Ритуал хрещення дитини є специфічним явищем британської культури через його здатність ідентифікувати аспект соціалізації у житті британців англіканського віросповідання. З релігійною специфікою ритуалу хрещення дитини пов'язана низка процедур, які демонструють відповідність канонам, мають чітку організацію, визначену послідовність та втілюють певні символічні значення, динамічність розгортання, наявність мотивованих учасників у вигляді актантів (Первинний агенс, вторинний агенс, батьки, хрещені батьки, церковна громада, Зло) і пацієнса (кандидат на хрещення, новоохрещений). Поєднання культурних та релігійних особливостей організації кристалізується в типову ситуацію «Хрещення дитини». Ситуативна специфіка репрезентації хрещення дитини передбачає три етапи розгортання, кожен з яких отримує відповідні розширені хронотопні характеристики. I-й етап визначає елементи, метою яких є підготовка до проведення ритуалу хрещення; хронопні характеристики: часовий вимір від прийняття рішення здійснення хрещення до проведення ритуалу, місце розгортання цього етапу не є регламентованим. II-й етап об'єднує компоненти, мета яких – здійснення ритуалу хрещення, коли хронотопні характеристики є чітко канонізовані та регламентовані: проміжок часу займає відрізок недільного богослужіння; місце – храм, у якому обов'язково присутні всі члени англіканської громади. III-й етап позначає складові подальшого розгортання типової ситуації, котрі забезпечують ефективність проведеного ритуалу і є нетермінованими завдяки необмеженості в часі, що відповідно впливає на

хронотопні характеристики етапу: проміжок часу – відлік починається від закінчення ритуалу хрещення і триває протягом усього християнського життя новоохрещеного. Окремою ознакою ситуативного характеру хрещення дитини є специфічно ситуативна динамічність, що проявляється у взаємодії центральних учасників зазначеної типової ситуації та символізує рух кандидата на хрещення у процесі втілення типової ситуації «Хрещення дитини» від актанта Зло до актанта Первинний агенс.

Лінгвокультурні принципи структуризації типової ситуації «Хрещення дитини» формуються шляхом аналізу її мовного вираження. Синтез засобів номінації компонентів аналізованої типової ситуації та послідовне виокремлення лінгвокультурних характеристик останніх утворюють платформу для побудови лінгвокультурної моделі ТС «Хрещення дитини». Розташування складових зазначеної моделі детерміноване принципами ономасіологічного характеру, а саме – співвіднесенням із синтезованими в процесі аналізу світськими та релігійними компонентами.

Складники лінгвокультурної моделі типової ситуації «Хрещення дитини» існують у свідомості носія британської культури англіканського віросповідання у вигляді певних когнітивних структур, сукупність яких утворює певну когнітивну систему або концептуальне наповнення. Твірним елементом такої системи є акціональний фрейм з визначеною комбінацією слотів: ДЕХТО (Агент / Пацієнс) / ДЕЩО -- ДІЄ / ДІЄ НА -- ДЕХТО (Пацієнс / Агент) / ДЕЩО, ускладнений за допомогою введення додаткових ролей. Кожен виокремлений фрейм є функціональним ментальним утворенням окремої частини типової ситуації «Хрещення дитини» і вміщує певну кількість слотів, наповнених конкретно вербалізованою інформацією. Фреймове моделювання типової ситуації «Хрещення дитини» відбувається за принципами скриптування її етапів як попереднього етапу, події та постетапу у світському та релігійному сценаріях, кожен з яких фрагментується у визначену низку фреймів та субфреймів (світський сценарій структурно підпорядковує три фрейми та дев'ять субфреймів, а релігійний – чотирнадцять фреймів та два субфрейми). Світський і

релігійний сценарій разом складають когнітивну модель типової ситуації «Хрещення дитини».

Підґрунтям дослідження номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ є амбівалентний методологічний апарат, що включає елементи аналізу вказаного номінативного простору та його ситуативної реалізації в аспекті їх лінгвокультурних характеристик і когнітивно-семантичних якостей із використанням методів: модифікацій аналізу словникових дефініцій, фреймового моделювання, контекстного, компонентного та контент-аналізу.

Побудова лінгвокультурної та когнітивної моделей типової ситуації «Хрещення дитини» проходить із залученням відповідного лексичного матеріалу сучасної англійської мови. Попередня сегментизація суцільного набору засобів реалізації на частиномовні сектори систематизує виокремлені номінації в термінах номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ як універсального мовного втілення. Функціональний аспект та семантичні ознаки складників номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, передусім номінацій учасників типової ситуації «Хрещення дитини», їх дій та засобів формують пріоритетний принцип організації та структуризації зазначеного простору. Результатом цього є встановлення наявності певних сегментів об'єднання лексики, що розглядаються як функціонально-семантичні поля різної щільності. У парадигматичному плані номінативний простір ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ містить функціонально-семантичні поля «АГЕНТ / AGENT», «ПАЦІЄНС / PATIENT», «ДІЯ / ACTION», «ЗАСІБ / TOOL» та їхні дискретні утворення у вигляді мікрофункціонально-семантичних полів. Функціонально-семантичні поля «АГЕНТ / AGENT» та «ПАЦІЄНС / PATIENT» є контурними утвореннями, тобто такими, котрі зосереджені у чітких межах, мають сталий склад елементів та вміщують міґративні тематичні групи – структурні сектори дифузних функціонально-семантичних полів.

Субструктурними елементами функціонально-семантичного поля «АГЕНТ / AGENT» є мікрофункціонально-семантичні поля: «Первинний агент / Prime Agent», «Вторинний агент / Secondary Agent», «Зло / Evil», «Батьки / Parents», «Хрещені батьки / Godparents», «Церковна громада / Congregation»).

Функціонально-семантичне поле «ПАЦІЄНС / PATIENT» субструктуризує мікрофункціонально-семантичні поля «Кандидат на хрещення / Candidate», «Член конфесії / Member». Функціонально-семантичні поля «ДІЯ / ACTION» та «ЗАСІБ / TOOL» належать до дифузних утворень, які складають умовне ціле із груп лексичних одиниць різної частиномовної належності, котрі водночас є тематичними мігруючими групами, тобто тими, що переходять під час омовнення ТС «Хрещення дитини» в площину інших ФСП. У рамках функціонально-семантичного поля «ДІЯ / ACTION» мігруючими є такі групи: «Дії Первинного агенса», «Дії вторинного агенса», «Дії зла», «Дії батьків», «Дії хрещених батьків», «Дії церковної громади», «Дії кандидата на хрещення», «Дії члена конфесії». Функціонально-семантичне поле «ЗАСІБ / TOOL» об'єднує тематичні групи, котрі функціонують як константні складові у вигляді мікрофункціонально-семантичних полів «Вода / Water», «Олія / Мир», «Знак хреста / Sign of the Cross», «Церква / Church», «Свічки / Candles», «Одяг / Clothes», «Баптистерій / The Font», «Музика / Music», «Подарунки / Presents», «Листівки / Cards», «Сертифікати / Certificates». Також до складу зазначеного вище функціонально-семантичного поля входять мігруючі тематичні групи номінацій проміжних засобів агентів ТС «Хрещення дитини»: «Засоби Первинного агенса», «Засоби вторинного агенса», «Засоби Зла», «Засоби батьків», «Засоби хрещених батьків», «Засоби церковної громади», «Засоби кандидата на хрещення», «Засоби члена конфесії».

Компоненти функціонально-семантичних полів демонструють переважачу ядерно-периферійну специфіку концентрації, що виокремлюється на основі встановлення ядра, навколоядерної зони, ближньої, дальньої периферій та маргінального шару. Названий принцип є основою семасіологічної інтерпретації номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, що допомагає корелювати його з однойменною типовою ситуацією.

Зв'язок між складовими номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ є парадигматичним різнорівневим явищем, що прослідковується між структурними, субструктурними компонентами та сегментами субструктурних

компонентів вказаного простору і знаходить вираження в синонімічних, гіперо-гіпонімічних, антонімічних зв'язках, а також меронімії. В основі моделювання синонімічних відношень лежать два принципи (класичний та змішаний) формування синонімічних рядів. Сегменти мікрофункціонально-семантичних полів «Первинний агентс / Prime Agent», «Вторинний агентс / Secondary Agent», «Батьки / Parents», «Хрещені батьки / Godparents», «Церковна громада / Congregation», «Зло / Evil», «Пацієнс / Patient» утворюють синонімічні ряди іменникової та дієслівної частиномовної належності. Гіперо-гіпонімія є найчастотнішим типом зв'язку, що поєднує субструктурні елементи у вигляді мікрофункціонально-семантичних полів та структурні – функціонально-семантичні поля, шляхом утворення відповідних гіперо-гіпонімічних рядів. Ієрархічний тип зв'язку – меронімія притаманний лише номінаціям на позначення агента типової ситуації «Хрещення дитини» – Первинного агента, що в рамках ономасіологічної інтерпретації відповідає загальним принципам опису постаті Бога у Його трьох Іпостасях. Тип відношень між номінативними одиницями сегментів іменникової частиномовної належності мікрофункціонально-семантичних полів: «Первинний агентс / Prime Agent» та «Зло / Evil» відображає антонімія, що у ономасіологічному плані відповідає кардинальному протистоянню позначуваних виокремленими лексичними одиницями агентів типової ситуації «Хрещення дитини».

Припущення щодо відсутності чітких меж номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ дозволяє відкинути його ізолюваність лише релігійним типом дискурсу, в рамках якого розгортається типова ситуація «Хрещення дитини», та розкрити шляхи актуалізації елементів зазначеного номінативного простору в інших типах дискурсу. Орієнтирами такого поширення є поведінка інтердискурсивних ідентифікаторів номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ – номінацій специфічно-ситуативного вжитку: *godfather*, *godmother*, *godparents*, *godchild*, *christening*, *baptism*, *to christen* та *to baptize*. Опис інтердискурсивних актуалізацій ідентифікаторів передбачає застосування фрактальних моделей, що відповідає динамічному характеру поведінки, а саме –

нескінченному утворенню нових актуалізацій не досліджуваних раніше смислів, первинний з яких збігається із значенням інтердискурсивного ідентифікатора у релігійному дискурсі. Інтердискурсивна актуалізація значень ідентифікатора підлягає опису та поясненню в термінах кодифікації, що дає можливість вияву експансіонізму номінативного простору у вигляді поширення останнього на типи дискурсів, де проходить процес кодифікації. Можливим також є процес декодифікації, у якому актуалізації досліджуваного ідентифікатора відсутні, що призводить до прямого перенесення значень із релігійного дискурсу в інший та утворення відповідних лакун. Отже, інтердискурсивна актуалізація компонентів номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ є однією із альтернатив формування нових ментальних репрезентацій, які розширюють КМТС «Хрещення дитини», а також забезпечують кристалізацію відповідних лінгвокультурних характеристик відображених у ЛМТС «Хрещення дитини», чим збагачують картину світу британського суспільства.

Необхідність подальшого дослідження різних аспектів цього номінативного простору є беззаперечною у зв'язку із посиленням інтересу до культурних, гуманітарних та соціологічних процесів шляхом вивчення релігійного ритуалу як одного із альтернативних осередків духовності британського суспільства. Таким чином, дослідження мовної та мовленнєвої складових ритуальної діяльності становить особливий інтерес для розвитку лінгвістики.

Перспективним вбачається здійснення детального дослідження чинників розширення номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, а також висвітлення лінгвокультурних, лінгвокогнітивних якостей та інтердискурсивної актуалізації інших номінативних просторів, пов'язаних з ритуальною діяльністю в межах англіканського віросповідання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

I. Спеціальна література

1. Алефиренко Н. Ф. Теория языка / Н. Ф. Алефиренко. – М. : Академия, 2004. – 368 с.
2. Алефиренко Н. Ф. Фразеологическое знание в свете когнитивной семиологии / Н. Ф. Алефиренко // Проблемы семантики языковых единиц в контексте культуры (лингвистический и лингвометодологический аспекты). – М. : Элпис, 2006. – С. 8–12.
3. Алефиренко Н. Ф. Лингвокультурология / Н. Ф. Алефиренко – М. : Флинта, Наука, 2010. – 224 с.
4. Алефиренко Н. Ф. Современные науки о языке : учеб. пособие / Н. Ф. Алефиренко. – М. : Наука, Флинта, 2005. – 257 с.
5. Андрейчук Н. І. Антропоцентрична парадигма сучасної лінгвістики: ідеологія і програма досліджень / Н. І. Андрейчук // Лінгвістичні студії : зб. наук. пр. – Донецьк, 2008. – Вип. 17. – С. 273–278.
6. Андрейчук Н. І. Семіотика лінгвокультурного простору Англії кінця 15 – поч. 18 ст. / Н. І. Андрейчук. – Львів : Вид-во «Львівська політехніка», 2011. – 280 с.
7. Апресян Ю. Д. Интегральное описание языка и системная лексикография. Изб. труды / Ю. Д. Апресян. – М. : Школа «Языки русской культуры», 1995. – Т. 2. – 707 с.
8. Апресян Ю. Д. Действие в лексике и грамматике и наивная модель мира // Д. Ю. Апресян // Семіотика и информатика : сб. науч. ст. – М. : Наука, 1986. – Вып. 28. – С. 5–34.
9. Арнольд И. В. Основы научных исследований в лингвистике / И. В. Арнольд. – М.: Высш. шк., 1991. – 140 с.
10. Арутюнов С. А. Обычай. Ритуал. Традиции / С. А. Арутюнов. – М. : СЭ, 1981. – № 2. – С. 97–99.

11. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека / Н. Д. Арутюнова. – М. : Школа «Языки русской культуры», 1999. – 896 с.
12. Арутюнова Н. Д. Язык, познание и культура: когнитивно-семиологическая синергетика слова / Н. Д. Арутюнова. – Волгоград : Перемена, 2006. – С.6– 25.
13. Арутюнова Н. Д. Логический анализ языка. Культурные концепты / Н. Д. Арутюнова. – М. : Наука, 1991. – 202 с.
14. Архангельская К. В. Равнозначные синонимы немецкого языка / К. В. Архангельская // Ученые записки. – М. : Моск. гос. пед. ин-тут ин. яз. им. М. Горького, 1958. – 16 с.
15. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – М. : КомКнига, 2005. – 571 с.
16. Базылев В. Н. Мифологема скуки в русской культуре / В. Н. Базылев // RES LINGUISTICA. Сборник статей. К 60 – летию профессора В. П. Нерознака. – М. : Academia, 1999. – С. 130–147.
17. Байбурин А. К. Ритуал в традиционной культуре. Структурно-семантический анализ восточно-славянских обрядов / А. К. Байбурин. – СПб. : Наука, 1993. – 237 с.
18. Баранов А. Н. Постулаты когнитивной семантики / А. Н. Баранов, Д. О. Добровольский // Известия АН. Серия литературы и языка, 1997. – Т. 56, № 1. – С. 11–21.
19. Бацевич Ф. С. Духовна синергетика рідної мови. Лінгвофілософські нариси / Ф. С. Бацевич. – К. : Академія, 2009. – 192 с.
20. Белова А. Д. Мовні картини світу: принципи утворення та складові / А. Д. Белова // Проблеми семантики слова, речення та тексту : зб. наук. ст. – Вип. 7. – К. : Видавн. центр КНЛУ, 2001. – С. 26–30.
21. Бобырева Е. В. Религиозный дискурс: ценности, жанры, стратегии (на материале православного вероучения) : автореф. дис. на соиск. учен. степени д-ра филол. наук : спец. 10.02.19 / Е. В. Бобырева. – Волгоград, 2007. – 38 с.

22. Бобырева Е. В. Содержательный и структурный план молитвы: инициальная и финальная реплики / Е. В. Бобырева // Актуальные проблемы лингвистики XXI века ; сб. статей по материалам междунар. науч. конф. ВятГУ. – Киров, 2006. – С. 54–59.
23. Бобырева Е. В. Религиозный дискурс: ценности, жанры, стратегии: на материале православного вероучения : дис. ... доктора филол. наук : 10.02.19 / Бобырева Катерина Валерьевна. – Волгоград, 2007. – 465 с.
24. Бодак В. А. Релігійна обрядовість в її соціальних реаліях / В. А. Бодак. – К. : Гнозис, 2000. – 197 с.
25. Бондаренко О. С. Концепти “чоловік” і “жінка” в українській та англійській мовних картинах світу : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17 / Бондаренко Олександр Сергійович. – Донецьк, 2005. – 218 с.
26. Бондарко А. В. Принципы функциональной грамматики и вопросы аспектологии / А. В. Бондарко. – Л. : Наука, 1983. – 206 с.
27. Борисов О. О. Мовні засоби вираження емоційного концепту страх: лінгвокогнітивний аспект (на матеріалі сучасної англійської художньої прози) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Борисов Олександрович. – Житомир, 2005. – 252 с.
28. Бочарникова Е. А. Интердискурсивное взаимодействие как основа формирования и представления специальных знаний / Е. А. Бочарникова // Гуманитарные науки, Вестник АГТУ. – 2011. – № 2 (52). – С. 121–128.
29. Боштан А. В. Методика побудови функціонально-семантичного поля атрибутивності в художньому стилі сучасної німецької мови [Електронний ресурс] / А. В. Боштан // Лінгвокогнітивні та соціокультурні аспекти комунікації. – Острог, 2012. – Режим доступу : <http://naub.oa.edu.ua/2012/metodyka-pobudovy-funktsionalno-semantychnoho-polya-atrybutyvnosti-v-hudozhnomu-styli-suchasnoji-nimetskoji-movy/>
30. Брагина А. А. Синонимы в литературном языке / А. А. Брагина. – М. : Наука, 1986. – 127 с.

31. Брутян Г. А. Язык и картина мира / Г. А. Брутян // Научные труды высшей школы. Философские науки. – М., 1973. – № 1. – С. 108–111.
32. Быкадоров А. И. Ритуал в современной культуре : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филос. наук : спец. 09.00.13 «Богословие» / А. И. Быкадоров. – Ростов-на-Дону, 2006. – 26 с.
33. Вальчук Г. В. Мовне втілення концепту “Європейська Інтеграція”: семантико-когнітивний аспект (на матеріалі англословних документів Євросоюзу та публікацій газети *The Times*) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Вальчук Галина Василівна. – К., 2003. – 211 с.
34. Вежбицкая А. Семантические универсалии и описание языков / А. Вежбицкая ; [пер. з англ. А. Д. Шмелева; под ред. Т. В. Булыгиной]. – М. : Школа «Языки русской культуры», 1999. – 780 с.
35. Венедиктова Л. Н. Концепт “ВОЙНА” в языковой картине мира (сопоставительное исследование на материале английского и русского языков) : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 / Л. Н. Венедиктова. – Тюмень, 2004. – 19 с.
36. Вилюман В. Г. Английская синонимика: учеб. пособие для ВУЗов / В. Г. Вилюман. – М. : Высшая школа, 1980. – 123 с.
37. Воркачев С. Г. Лингвокультурология, языковая личность, концепт: становление антропоцентричной парадигмы в языкосознании / С. Г. Воркачев // Филологические науки. – 2001. – № 1. – С. 64–81.
38. Воркачев С. Г. Концепт “счастье” в русском языковом сознании: опыт лингвокультурологического анализа / С. Г. Воркачев. – Краснодар : КубГТУ, 2002. – 140 с.
39. Воркачев С. Г. Сопоставительная этносемантика телеономных концептов / С. Г. Воркачев. – Волгоград : Парадигма, 2005. – 214с.
40. Воркачев С. Г. Сопоставительная этносемантика телеономных концептов “любовь” и “счастье” русско-английские паралели / С. Г. Воркачев. – Волгоград : Перемена, 2003. – 164 с.

41. Воркачев С. Г. Концепт как “зонтиковый термин” / С. Г. Воркачев // Язык, сознание, коммуникация. – М., 2003 (а). – № 24. – С. 5–12.
42. Воробьев В. В. Лингвокультурология. Теория и методы [Электронный ресурс] / В. В. Воробьев. – М. : Изд-во РУДН, 1997. – 331 с. – Режим доступа : <http://www.csu.ru/Linguo/part4/linguo/href6.html>
43. Вяткина Н. Б. Проблема смысла: семантика и онтология / Н. Б. Вяткина // Понимание как логико-философская проблема. – К. : 1982. – С. 191–207.
44. Гак В. Г. Языковые преобразования / В. Г. Гак. – М. : Языки рус. культуры, 1998. – 768 с.
45. Геннеп А. ван. Обряды перехода. Система изучения обрядов : пер. с фр. / А. ванн Геннеп. – М. : Изд. фирма «Восточная литература» РАН, 1999. – 198 с.
46. Глебкин В. В. Ритуал в современной культуре [Электронный ресурс] / В. В. Глебкин. – М. : Янус, 1998. – 167 с. – Режим доступа : otimk.ru/files/Ritual.doc
47. Гнаповська Л. В. Лінгвокогнітивні та лінгвокультурологічні характеристики англійських антропонімів германського походження : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Гнаповська Людмила Вадимівна . – К., 1999. – 260 с.
48. Гоннова Т. В. Социокультурные характеристики концепта «труд» в русском языковом сознании : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.19 / Гоннова Татьяна Витальевна. – Волгоград, 2003. – 218 с.
49. Горовой В. Н. Религиозная обрядность: содержание, эволюция, оценки / В. Н. Горовой. – К.: Выща шк. Головное изд-во, 1988. – С. 15–30.
50. Городецька О. В. Національно-марковані концепти в британській мовній картині світу ХХ століття : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Городецька Олена Василівна. – К., 2002. – 182 с.
51. Гумбольдт В. фон. Язык и философия культуры / В. Фон Гумбольдт – М. : Прогресс, 1985. – 450 с.
52. Демидова Т. В. Феномен интердискурсивности экскурсионных текстов (опыт лингвокогнитивного анализа текстов экскурсий по Нижнему

- Новгороду и Нижегородской области) : дис. ... кандидата филол. наук : 10.02.01 / Т. В. Демидова – Нижний Новгород, 2009. – 279 с.
53. Добрицына И. А. От постмодернизма к нелинейной структуре: архитектура в контексте современной философии и науки / И. А. Добрицына. – М. : Прогресс-Традиция, 2004. – С. 160–177.
54. Дробницкий О. Ритуал / О. Дробницкий, Ю. Левада // Философская энциклопедия. – М., 1967. – Т. 4. – С. 512–518.
55. Дубровська І. Б. Біблійно-християнська метафора в німецькій мові: номінативний аспект : автореф. дис на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 / І. Б. Дубровська. – К., 2001. – 20 с.
56. Евтушенко Е. Н. Концепт “пространственная ориентация” в английской и русской лингвокультурах : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.20 / Евтушенко Елена Николаевна. – М., 2004 – 180 с.
57. Еремина В. И. Ритуал и фольклор / В. И. Еремина. – Л. : Наука. Ленинградское отделение., 1991 – 208 с.
58. Єфремова Н. В. Актуальні питання теорії синонімії / Н. В. Єфремова // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки.– Луцьк, 2011. – Вип. 3. – С. 111–114.
59. Жаботинская С. А. Концептуальный анализ языка: фреймовые сети / С. А. Жаботинская // Мова. Науково-теоритичний часопис з мовознавства. Проблеми прикладної лінгвістики. – Одеса : Астропринт, 2004. – № 9. – С. 81–92.
60. Жаботинская С. А. Концепт / домен: матричная и сетевая модели / С. А. Жаботинская // Культура народов Причерноморья. – 2009. – Т. 1, № 168. – С. 254–259.
61. Жаботинская С. А. Модели репрезентации знаний в контексте различных школ когнитивной лингвистики: интегративный подход / С. А. Жаботинская // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – 2009. – № 848. – С. 3–10.

62. Жаботинская С. А. Ономаσιологические модели и событийные схемы / С. А. Жаботинская // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – 2009. – № 837. – С. 3–14.
63. Жаботинская С. А. Принципы лингвокогнитивного анализа и феномен полисемии / С. А. Жаботинская // Проблеми загального, германського та слов'янського мовознавства. До 70-річчя професора В. В. Левицького : зб. наук. праць. – Чернівці : Книги ХХІ, 2008. – С. 357–368.
64. Жирар Р. Насилие и мирское / Р. Жирар. – М. : Новое литературное обозрение, 2000. – 400 с.
65. Засекіна Л. В. Психолінгвістична діагностика : навч. посіб. / Л. В. Засекіна, С. В. Засекін. – Луцьк : Вежа, 2008. – 188 с.
66. Змиєва М. В. Концепт РОЖДЕСТВО в британской лингвокультуре [Електронний ресурс] / Змиєва М. В. // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – 2011. – № 972. – С. 91–97. – Режим доступу : www.-foreign.univer.kharkov.ua/ua/nauka/visnuk/972.pdf
67. Иванов Вяч. Вс. Примечания / Вяч. Вс. Иванов // Леви-Строс К. Структурная антропология. – М. : Наука, 1985. – С. 340–364.
68. Извекова М. Г. Знаковые характеристики ритуальных действий / М. Г. Извекова // Аксиологическая лингвистика: проблемы коммуникативного поведения : сб. науч. тр. – Волгоград, 2003. – С. 126–135.
69. Извекова М. Г. Прагмалингвистические характеристики ритуального дискурса : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.19 / Извекова Марина Геннадьевна. – Волгоград, 2006. – 204 с.
70. Карасик В. И. Лингвокультурный концепт как единица исследования / В. И. Карасик, Г. Г. Слышкин // Методологические проблемы когнитивной лингвистики. – Воронеж : Из-во Воронеж. ун-та, 2001. – С. 75–80.
71. Карасик В. И. О типах дискурса / В. И. Карасик // Языковая личность: институциональный и персональный дискурс : сб. науч. тр. – Волгоград : Перемена, 2000. – С. 5–20.

72. Карасик В. И. Языковой круг: Личность, концепты, дискурс / В. И. Карасик. – Волгоград : Перемена, 2002. – 477 с.
73. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность / Ю. Н. Караулов. – М. : Наука, 1987. – 263 с.
74. Кардашук О. В. Слово в контексті / О. В. Кардашук // Українська мова і література : наук. щорічник / за заг. ред. доц. С. Пацьо. – Тернопіль, 1999. – С.149–153.
75. Карнацкая Л. А. Ритуал как ускоренность бытия / Л.А. Карнацкая, В.Ф. Петренко // Мир психологии. – 2003. – № 1. – С. 10–18.
76. Ключева В. Н. Краткий словарь синонимов русского языка / В. Н. Ключева – М. : Учпедгиз, 1961. – 126с.
77. Коваленко Г. М. Англійська лексика моди ХХ–ХХІ ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 / Г.М. Коваленко. – К., 2005. – 20 с.
78. Ковбасюк Л. А. Семантичний та функціональний аспекти одиниць вторинної номінації з компонентом "кольороназва" в сучасній німецькій мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 / Л.А. Ковбасюк. – К., 2004. – 20 с.
79. Ковбасюк Л. А. Сучасні лінгвістичні теорії: лекційні, практичні, самостійні модулі та тести / Л. А. Ковбасюк, Н. В. Романова. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2008. – 96 с.
80. Козыренко Л. В. Англиканская церковь как конфессиональный феномен : дис. ... канд. филос. наук : 09.00.13 / Л.В. Козыренко. – М., 2006. – 173 с.
81. Колесник О. С. Мовні засоби відображення міфологічної картини світу: лінгвокогнітивний аспект (на матеріалі давньоанглійського епосу та сучасних британських художніх творів жанру фентезі) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Колесник Олександр Сергійович . – К., 2003. – 211 с.
82. Колодний А. Релігієзнавчий словник / А. Колодний, Б. Лобовик. – К. : Четверта хвиля, 1996. – 392 с.

83. Колшанский Г. В. Соотношение субъективных и объективных факторов в языке / Г. В. Колшанский. – М. : Наука, 1975. – 231 с.
84. Коршунова С. О. Тезаурусное моделирование терминологии синтаксиса : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.19 / С. О. Коршунова. – Иркутск, 2009. – 257 с.
85. Костомаров В. Г. Современный русский язык и культурная память / В. Г. Костомаров, Н. Д. Бурвикова // Этнокультурная специфика речевой деятельности. – М., 2000. – С. 23–36.
86. Кравченко А. И. Культурология: учебное пособие для вузов / И. А. Кравченко. – М. : Академ. проект, 2001. – 494 с.
87. Красавский Н. А. Динамика эмоциональных концептов в немецкой и русской лингвокультурах [Электронный ресурс] : дис. ... д-ра филол. наук / Н. А. Красавский. – Волгоград, 2001. – 507 с. – Режим доступа: <http://www.vspu.ru/~axiology/libr/akd/autoref14.html> – 11.12.12
88. Красавский Н. А. Эмоциональные концепты в немецкой и русской лингвокультурах / Н. А. Красавский. – Волгоград : Перемена, 2001. – 145 с.
89. Красных В. В. Виртуальная реальность или реальная виртуальность? / В. В. Красных. – М. : Диалог МГУ, 1998. – 352 с.
90. Красных В. В. Основы психолингвистики и теории коммуникации / В. В. Красных. – М. : Гнозис, 2001. – 270 с.
91. Кубрякова Е. С. Роль словообразования в формировании языковой картины мира / Е. С. Кубрякова // Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира / под. ред. Б. А. Серебрянникова – М., 1988. – С. 141–173.
92. Кубрякова Е. С. Человеческий фактор в языке: Язык и порождение речи / Е. С. Кубрякова, А. М. Шахнарович, Л. В. Сахарный. – М. : Наука, 1991. – 240 с.
93. Кубрякова Е. С. Концептуализация / Е. С. Кубрякова // Краткий словарь когнитивных терминов / Филологический факультет МГУ им. М. В. Ломоносова. – М. : 1996. – С. 93–95.

94. Кубрякова Е. С. Язык и знание / Е. С. Кубрякова. – М. : Языки славянской культуры. – М., 2004. – С. 534–540.
95. Кубрякова Е. С. О ментальных репрезентациях / Е. С. Кубрякова, В. З. Демьянков // Проблемы представления (репрезентация в языке). Типы и форматы знания. – М. : ИЯ – ТГУ, 2007. – С. 13–28.
96. Кубрякова Е. С. О когнитивных процессах, происходящих в ходе описания языка [Электронный ресурс] / Е. С. Кубрякова // Когнитивные исследования языка. Вып. V. Исследование познавательных процессов в языке : сб. науч. тр. – М. : Ин-т языкознания РАН ; Тамбов : Издательский дом ТГУ им. Г. Р. Державина, 2009. – С. 22–29. – Режим доступа : <http://cognitiveres.ralk.info/files/kiapdf/volumeV/kubriakova22-29.pdf>
97. Култаєва М. Д. Європейська теоретична соціологія ХХ – ХХІ століття / М. Д. Култаєва, О. І. Навроцький, І. І. Шеремет. – Х. : ХНУ, 2008. – 328 с.
98. Курбатова Е. П. Диалогический аспект лингвокультурологии / Е. П. Курбатова // Вестник гуманитарного научного образования. – 2011. – № 2. – С. 47–54.
99. Лаская О. Г. Репрезентация ритуала “крещение” в структуре языкового сознания: на материале русского и французского языков : дис. ... канд, филол. наук : 10.02.19 / Лаская Оксана Геннадьевна. – Тамбов, 2006. – 188 с.
100. Лебедев В. Ю. Культурно-семиотические аспекты литургического дискурса: на материале ортодоксально-христианских ритуальных текстов : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филос. наук : спец. 24.00.01 / В. Ю. Лебедев. – М., 2002. – 25 с.
101. Лебедев В. Ю. Семиотический анализ западнохристианского религиозного ритуала : дис. ... докт. филос. наук : 24.00.01 / Лебедев Владимир Юрьевич. – М., 2009. – 439 с.
102. Левицкий А. Э. Функционально-семантическое поле квалификации степени проявления признака в современном английском языке : дис. ...

- канд. филол. наук : 10.02.04 / Левицкий Андрей Эдуардович. – К., 1991. – 185 с.
103. Левицкий В. В. Типы лексических микросистем и критерии их различения / В. В. Левицкий // Филологические науки. – 1988. – № 5. – С. 66–73.
104. Лихачев С. Д. Концептосфера русского языка / С. Д. Лихачев // Русская словестность. От теории словестности к структуре текста. Антология / под ред. проф. В.П. Нерознака. – М. : Academia, 1998. – С. 280–289.
105. Логический анализ языка. Культурные концепты : [сб. науч. трудов / отв. ред. Арутюнова Н. Д.]. – М.: Наука, 1991. – 204 с.
106. Лойко О. Т. Ритуал в социальной памяти / О. Т. Лойко // Известия Томского политехнического университета, 2004. – Т. 4, № 4. – С. 151–156.
107. Лоренц К. Обратная сторона зеркала / К. Лоренц. – М. : Изд-во “Республика”, 1998. – 393 с.
108. Люкина Е. В. Номинативное пространство фразеологических единиц с компонентами цветообозначения в немецком и английском языках (Когнитивно-номинативный аспект) : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Люкина Елена Владимировна. – М., 2004. – 281 с.
109. Маковский М. М. Язык – миф – культура. Символы жизни и жизнь символов / М. М. Маковский. – М. : Ин-т рус. языка им. Виноградова В. В., РАН., 1996. – 330 с.
110. Максимов Л. В. О дефинициях добра: логико-методологический анализ языка / Л. В. Максимов // Логический анализ языка. Языки этики. – М. : Языки русской культуры, 2000. – С. 13–30.
111. Малинка А. В. Лексическая номинация: ономаσιологический и когнитивный подходы / А. В. Малинка, О. В. Нагель // Язык и культура. – Томск, 2011. – № 4 (16). – С. 44–56.
112. Манакин В. Н. Сопоставительная лексикология / В. Н. Манакин. – К. : Знання, 2004. – 326 с.
113. Мартинюк А. П. Основи наукових досліджень у лінгвістиці : навч.-метод. посібник / А. П. Мартинюк. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразана, 2007. – 40 с.

114. Мартинюк А. П. Лінгвістична концептологія: методологічні платформи, методики аналізу, перспективи розвитку / А. П. Мартинюк // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія «Філологічні науки». – Луцьк, 2012. – № 23(248). – С. 81–88.
115. Маслова В. А. Введение в лингвокультурологию : учеб. пособие / В. А. Маслова. – М. : «Наследие», 1997. – 207с.
116. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика : учеб. пособие / В. А. Маслова. – Минск : Тетра-Системс, 2004. – 256 с.
117. Маслова В. А. Лингвокультурология : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В. А. Маслова. – М. : Изд. центр «Академия», 2001. – 208 с.
118. Миголинець О. І. Функціонально-стильові характеристики префіксальної номінації в сучасній англійській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 / О. І. Миголинець. – Львів, 2004. – 20 с.
119. Михальчук И. П. Концептуальные модели семантической реконструкции (индоевропейское понятие «закон») / И. П. Михальчук // ИАН СЛЯ. – 1997. – Т. 56, № 4. – С. 29–39.
120. Мечковская Н. Б. Социальная лингвистика: пособие для студентов гуманитарных вузов и учащихся лицеев / Н. Б. Мечковская. – М. : Аспект Пресс, 1996. – 207 с.
121. Мечковская Н. Б. Язык и религия. Лекции по филологии и истории религии [Электронный ресурс] / Н. Б. Мечковская. – М. : Агенство «ФАИР», 1998. – 352 с. – Режим доступа : http://psylib.org.ua/books/_phyzip/mechko1.zip
122. Недайнова І. В. Номінативний простір «Ігровий вид спорту» в сучасній англійській мові: лінгвокогнітивний та лінгвокультурний аспекти : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Недайнова Ірина Василівна. – Луганськ, 2004. – 233 с.
123. Недайнова І. В. Функціонально-семантичні основи польової організації одиниць номінації ігрових видів спорту в сучасній англійській мові / І.

- В. Немайнова // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2005. – № 23. – С. 180–183.
124. Некрашевич Р. И. Ритуал в контексте мифа: теоретический аспект : дис. ... канд. культурологии : 24.00.01 / Р. И. Некрашевич. – Кострома, 2003. – 146 с.
125. Нечитайло И. О. Синонимы как средство лексикографической интерпретации слова: (на материале украинских словарей) : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01 / И. О. Нечитайло. – К., 1983. – 212 с.
126. Нижегородцева-Кириченко Л. А. Лексико-семантическое поле «Интеллектуальная деятельность»: опыт концептуального анализа (на материале существительных современного английского языка) : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Л. А. Нижегородцева-Кириченко. – К., 2000. – 357 с.
127. Никитин М. В. Лексическое значение слова (структура, комбинаторика) / М. В. Никитин. – М. : Высш. шк., 1983. – 127с.
128. Новиков Л. А. Семантика русского языка / Л. А. Новиков. – М.: Высш. шк., 1982. – 272 с.
129. Овчаренко В. М. Структура і семантика науково-технічного терміна / В. М. Овчаренко. – Х. : Вид-во Харків. ун-ту, 1968. – 71 с.
130. Олизько Н. С. Интердискурсивность постмодернистского письма / Н. С. Олизько. – Челябинск : Челябинский гос. ун-т, 2009. – 162 с.
131. Павилёнис Р. И. Проблема смысла / Р. П. Павилёнис. – М. : Мысль, 1983. – 286 с.
132. Палевская М. Ф. Синонимы в русском языке / М. Ф. Палевская – М. : «Просвещение», 1964. – 127с.
133. Панкрац Ю. Г. Пропозициональные структуры и их роль в формировании языковых единиц разных уровней / Ю. Г. Панкрац. – Мн. ; М. : МГНИИЯ, 1992. – С. 23–38.
134. Панько Т. І. Українське термінознавство : підручник / Т. І. Панько, І. М. Кочан, Г. П. Мацюк. – Л. : Світ, 1994. – 216 с.

135. Панченко Н. Н. Средства объективации концепта “обман”: на материале английского и русского языков : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.20 / Н. Н. Панченко. – Волгоград, 1999. – 24 с.
136. Пасічник О. С. Теорія ритуалів переходу А. ван Геннепа: її зміст і верифікація на прикладі обрядів життєвого циклу : автореф. дис. на здобуття наук. супеня канд. філос. наук : спец. 09.00.01 / О. С. Пасічник. – К., 2009. – 16 с.
137. Пелипенко А. А. Ритуальное мышление / А. А. Пелипенко // Мир психологии. – 2003. – № 3. – С. 24–45.
138. Пичугина Е. В. Когнитивна організація і прагматическа реализация концепта FEAR : дис. ... канд. филол. наук : 09.00.01 / Е. В. Пичугина. – М., 2002. – 281 с.
139. Полюжин М. М. Когнітивна парадигма лінгвістичних досліджень / М. М. Полюжин // Проблеми романо-германської філології. – Ужгород : Ужгородск. держ. ун-т, 1999. – С. 4–22.
140. Попова З. Д. Когнитивная лингвистика / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – М. : АСТ, Восток-Запад, 2007. – 315 с.
141. Попова З. Д. Очерки по когнитивной лингвистике : 3-е изд. / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – Воронеж : Изд-во «Истоки», 2003. – 191 с.
142. Попова З. Д. Полевые структуры в системе языка / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – Воронеж : Изд-во ВГУ, 1989. – 198 с.
143. Попова З. Д. Понятие “концепт” в лингвистических исследованиях / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – Воронеж : Воронежский ГУ, 2000. – 30 с.
144. Постовалова В. И. Картина мира в жизнедеятельности человека / В. И. Постовалова // Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира. – М. : Наука, 1988. – С. 6–69.
145. Постовалова В. И. Лингвокультурология в свете антропологической парадигмы / В. И. Постовалова // Фразеология в контексте культуры. – М. : Наука, 1999. – С. 28–31.

146. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики / А. М. Приходько. – Запоріжжя : Прем'єр, 2008. – 332 с.
147. Протоєрей Митрофан Зноско-Боровский. Православие, римо-католичество, сектанство. Сравнительное богословие / Протоєрей Митрофан Зноско-Боровский. – М. : Московское подворье Свято-Троицкой Сергиевой Лавры, 1998. – 96 с.
148. Рахманов И. В. О синонимах / И. В. Рахманов // Немецко-русский синонимический словарь. – М. : 1983. С. 3–12.
149. Редьква М. І. Семантико-функціональна система особових найменувань в українських народних чарівних казках (у записах ХІХ ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 / М. І. Редьква. – Івано-Франківськ, 2008. – 19 с.
150. Режабек Е. Я. Мифомышление. Когнитивный анализ / Е. Я. Режабек. – М. : Едиториал УРСС, 2003. – 304 с.
151. Религии мира : справочно-метод. пособие [2-е изд. испр.] / под ред. Г. В. Щеткина. – К. : МАУП, 1997. – 68 с.
152. Романова Т. В. Методика когнитивных исследований : учебно-методол. пособие / Т. В. Романова. – Нижний Новгород : НГЛУ им. Н. А. Добролюбова, 2007. – 38 с.
153. Ротанова Е. В. Интердискурсивный аспект интерпретации литературно-повествовательного текста: на материале прозы Кристины Вольф : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 / Е. В. Ротанова. – СПб., 2007 – 21 с.
154. Рудакова А. В. Когнитология и когнитивна лингвистика / А. В. Рудакова. – [2-е вид.]. – Воронеж : «Истоки», 2004. – 80 с.
155. Савченко В. Я. Аудит: навчальний посібник / В. Я. Савченко. – К. : КНЕУ, 2005. – 322 с.
156. Сакал Т. М. Історико-ономасіологічне та когнітивне дослідження префіксальних неологізмів у англійській мові : автореф. дис. на здобуття

- наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 / Т. М. Сакал. – Львів, 2004. – 20 с.
157. Сальникова О. О. Функціонально-семантичне поле як спосіб дискрипції мови [Електронний ресурс] / О. О. Сальникова // Лінгвістичні студії : [зб. наук. пр.] / під ред. А. Загнітка. – Донецьк : 2006. – Вип. 14. – С. 49–52. – Режим доступу : litmisto.or.ua/?page_id=7602
158. Сарингулян К. С. Культура и регуляция деятельности / К. С. Сарингулян. – М. : Из-во АМ АрмССР, 1986. – 158 с.
159. Селиванова Е. А. Когнитивная ономазиология / А. Е. Селиванова. – К. : Изд-во укр. фитосоциологического центра, 2000. – 228 с.
160. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : [термінологічна енциклопедія] / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля. – К., 2006. – 716 с.
161. Селиванова О. О. Методи дослідження тексту в сучасній лінгвістиці [Електронний ресурс] / О. О. Селіванова. – Черкаси, 2013. – Режим доступу : <http://selivanova.net/ru/publications/>
162. Серебрянников Б. А. Как происходит отражение картины мира в языке / Б. А. Серебрянников // Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира. – М., 1988. – С. 87–108.
163. Скороходько Э. Ф. Семантические сети и автатическая обработка текста / Э. Ф. Скороходько. – К. : Наук. думка, 1983. – 218 с.
164. Скрэгг Г. Семантические сети как модели памяти: пер. с англ. / Г. Скрэгг // Новое в зарубежной лингвистике. – Прикладная лингвистика. – Вып. 12. – М. : Прогресс, 1983. – С. 228–71.
165. Слышкин Г. Г. Дискурс и концепт (о лингвокультурном подходе к изучению дискурса) / Г. Г. Слышкин // Языковая личность: институционный и персональный дискурс. – Волгоград, 2000. – С. 38–45.
166. Слышкин Г. Г. Лингвокультурный концепт как системное образование / Г. Г. Слышкин // Вестник ВГУ, Серия “Лингвистика и межкультурная коммуникация” – 2004. – № 1. – Воронеж. – С. 29–34.

167. Степанов Ю. С. Константы. Словарь русской культуры: Опыт исследования / Ю. С. Степанов. – М. : Школа «Языки русской культуры», 1997. – 824 с.
168. Стернин И. А. Концепты и лакуны / И. А. Стернин, Г. В. Быкова // Языковое сознание: формирование и функционирование. – М., 1998. – С. 55–57.
169. Сукаленко Н. И. Образно-стереотипическая языковая картина мира как отражение эмпирического обыденного сознания : автореф. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.19 / Н. И. Сукаленко. – К., 1991. – 40 с.
170. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты / В. Н. Телия. – М. : Школа «Языки русской культуры», 1996. – 288 с.
171. Тёрнер В. Символ и ритуал / В. Тёрнер. – М. : Наука, 1983. – 277 с.
172. Толстая С. М. Вербальные ритуалы в славянской народной культуре / С. М. Толстая // Логический анализ языка. Избранное 1988 – 1995. – М., 2003. – С. 591–597.
173. Топоров В. Н. О ритуале: Введение в проблематику / В. Н. Топоров // Архаический ритуал в фольклорных и раннелитературных памятниках. – М. : Наука, 1988. – С. 7–60.
174. Третьяков А. Современное положение и состояние Англиканской церкви / А. Третьяков // ПСТБИ, Богословский сборник. – М., 1999. – Вып. 4. – С. 318–332.
175. Уотс А. Миф и ритуал в христианстве / А. Уотс ; [пер. с англ. К. Семенова]. – К. : София, 2003. – 240 с.
176. Фатьянова І. В. Лексико-семантична парцеляція номінативного простору та моделювання концептуальної структури концепту ТЕРОРИЗМ у сучасній англійській мові / І. В. Фатьянова // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации», 2011. – Т. 24 (63), № 2. – Ч. 1. – С. 477–483.

177. Филлипс Л. Дискурс-анализ. Теория и метод / Л. Филлипс, М. Йоргенсен. – М. : Гуманитарный центр, 2004. – 250 с.
178. Фрумкина Р. М. Психоллингвистика: учеб. пос. для студ. высш. учеб. Заведений / Р. М. Фрумкина. – М. : Изд. центр “Академия”, 2001. – 320 с.
179. Фрумкина Р. М. Семантика и категоризация / Р. М. Фрумкина, А. В. Лихачев, А. Д. Мостовая, Н. А. Рюмина. – М. : Наука, 1991. – 167 с.
180. Фуко М. Археология знания / М. Фуко ; пер. з франц. С. Литиной, Д. Стасовой / под ред. Бр. Левченко. – К. : Ника-Центр, 1996. – С. 28–39.
181. Хименко С. А. Особливості моделювання концептуального поля актантаматері як інформативного ядра концепта «МАТЕРИНСТВО» (на матеріалі сучасної англійської мови) / С. А. Хименко // Вісник Житомирського державного університету. – 2004. – № 17. – С. 256–259.
182. Хренов Н. А. Ритуал в контексте переходных эпох / Н. А. Хренов // Мир психологии. – 2003. – № 1. – С. 26–62.
183. Хрусталева М. А. Синонимия в методическом дискурсе: когнитивный аспект : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.19 / М. А. Хрусталева. – Пермь, 2007. – 19 с.
184. Чернявская В. Е. Когнитивная лингвистика и текст: необходимо ли новое определение текстуальности? / В. Е. Чернявская // Вопросы когнитивной лингвистики. – № 2. – Тамбов, 2005. – С. 77–84.
185. Шевченко І. С. Когнітивно-комунікативна парадигма і аналіз дискурсу / І. С. Шевченко // Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен : [кол. моногр.] / під заг. ред. І. С. Шевченко – Х. : Константа, 2005. – С. 12–20.
186. Шевченко І. С. Мішель Фуко і дискурсивна парадигма в лінгвістиці / І. С. Шевченко // Вісник Київськ. нац. лінгв. ун-ту. – 2009. – Т. 12, № 1. – С. 44–49.
187. Шепітько С. В. Механізми утворення та закономірності вторинної номінації англійської загальнонаукової дієслівної лексики : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / С. В. Шепітько. – Х., 2004. – 20 с.

188. Ширшиков В. Б. Лексикографическая и текстовая репрезентация концептов ограниченной ментальной способности в русском и английском языках : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.19 / В. Б. Ширшиков. – Саратов, 2005. – 199 с.
189. Шишкина Т. А. Интерпретационный потенциал номинативной модели / Т. А. Шишкина // Материалы Второй научной конференции. – Новосибирск : Изд-во Новосиб. ун-та, 2001. – С. 42–45.
190. Щур Г. С. Теория поля в лингвистике / Г. С. Щур. – М. : Наука, 1974. – С. 88–98.
191. Элиаде М. Космос и история: Избранные труды / М. Элиаде. – М.: Прогресс, 1987. – 240 с.
192. Элбакян Е. С. Религии росии. Словарь-справочник / Е. С. Элбакян. – М. : Энциклопедия, 2007 – 464 с.
193. Юськів Б. М. Контент-аналіз. Історія розвитку і світовий досвід / Б. М. Юськів. – Рівне : Перспектива, 2006. – 203 с.
194. Яковенко И. Г. Природа ритуала / И. Г. Яковенко // Мир психологии. – 2003. – № 1. – С. 17–26.
195. Andrews A. D. Lexical structure / A. D. Andrews // Linguistics: The Cambridge Survey: Linguistic Theory: Foundations. – Cambridge : Cambridge University Press, 1988. – V.1. – P. 60–88.
196. Bell C. M. Ritual Theory, Ritual Practice / C. M. Bell. – New York : Oxford University Press, 1992. – 74 p.
197. Buchanan C. A. Variety of Grove Booklets relating to baptism / C. A. Buchanan. – Cambridge, 1999. – P. 37–40.
198. Bulgakov A. I. The Question of Anglican orders in respect to a “Vindication” of the Papal decision ; Translated by W. Birkbeck / A. I. Bulgakov. – London, 1899. – P. 56–140.
199. Chomsky N. The Current Scene in Linguistics: Present Directions / N. Chomsky // Landmarks on American Language and Linguistics. – Washington, DC. : USIA, 1993. – V. 1. – P. 253–261.

200. Croft W. *Cognitive Linguistics* / W. Croft, D. A. Cruse. – Cambridge : Cambridge University Press, 2004. – 356 p.
201. Cruse D. *The Lexical Semantics* / D. Cruse. – Cambridge : Cambridge University Press, 1986. – 246 p.
202. Cruse D. *The Pragmatics of Lexical Specificity* / D. Cruse // *Journal of Linguistics*. – Cambridge : Cambridge University Press, 1977. – №13. – P. 153–164.
203. Duffy E. *The Stripping of the Altars: Traditional Religion in England, 1400-1580* / E. Duffy. – L., 1992. – 608 p.
204. Durkheim E. *Montesquieu's Contribution to the Rise of Social Science* (transl. by R. Manheim) / E. Durkheim // *Montesquieu and Rousseau: Forerunners of Sociology*. – Ann Arbor : University of Michigan Press, 1960. – P. 50–78.
205. Eckardt R. von. *Semantics and Cognition* / R. von Eckardt / *What is Cognitive Science*. – Cambridge, MA : MIT Press, 1993. – 300 p.
206. Evans V. *Cognitive Linguistics: an Introduction* / V. Evans, M. Green. – Edinburg : Edinburg University Press, 2006. – 812 p.
207. Evans V. *The cognitive linguistics reader* [Electronic resource] / V. Evans, K. Benjamin, B. and J. Zinken. – London : Equinox, 2007. – P. 2–36. – Mode of access : <http://www.vyvevans.net/readerbook.pdf>
208. Fairclough N. *Discourse and Social Change* / N. Fairclough. – Cambridge : Polity Press, 1992. – 259 p.
209. Fairclough N. *Analyzing Discourse: Text Analysis for Social Research* / N. Fairclough. – London : Routledge, 2003. – 270 p.
210. Fairclough N. *Critical Discourse Analysis: Critical Study of Language* / N. Fairclough. – 2nd ed. – London : Longman, 2010. – 608 p.
211. Fillmore Ch. *Frames and the semantics of understanding* [Electronic resource] / C. Fillmore. – 1985. – № 6. – P. 222–254. – Mode of access : <http://www.icsi.berkeley.edu/pubs/ai/framesand85.pdf>
212. Fillmore Ch. *Frame Semantics* / Ch. Fillmore // *Linguistic in the Morning Calm*. – Seoul, 1982. – P. 111–137.

213. Freedman C. Versions of Hollywood Crime Cinema. Studies in Ford, Wilder, Coppola, Scorses and others [Electronic resource] / C. Freedman. – Mode of access : <http://www.intellectbooks.co.uk/books/view-Book,id=5001/>
214. Geeraets D. The Oxford handbook of Cognitive linguistics of Cognitive Linguistics [Electronic resource] / D. Geeraets, H. Cuyckens. – Oxford : Oxford University Press, 2007. – 1334 p. – Mode of access : <http://www.vyvevans.net/ReviewOfGeeraerts&Cuyckens.pdf>
215. Henry J. The ritual round [Electronic resource] / J. Henry // In other people's world: An Introduction to cultural anthropology. – New York City : New York University Press, 1999. – P. 65–81. – Mode of access : http://www.sabanciuniv.edu/HaberlerDuyurular/Documents/F_Courses_/2012/the_ritual_round.pdf
216. Holsti O. R. Content analysis for the Social Science and Humanities / O. R. Holsti. – London, 1969. – 256 p.
217. Hudson R. A. Sociolinguistics / R. A. Hudson. – Cambridge : Cambridge University Press, 1993. – 279 p.
218. Jackendoff R. Patterns in the Mind. Language and Human Nature. – N.Y. : Basic Books, 1994. – 246 p.
219. Jackendoff R. What is a Concept? / R. Jackendoff // Frames, Fields and contrasts in semantic and lexical organisation. – Hillsdale (NJ) : Lawrence Erlbaum Publishers, 1992. P. 171–191.
220. Jeremias J. Infant Baptism in the First Four Centuries / J. Jeremias. – London : SCM Press LTD., 1960. – 112 p.
221. Jianguo WU. Understanding Interdiscursivity: A pragmatic Model / WU. Jianguo // Journal of Cambridge Studies. – Cambridge : Cambridge University Press, 2011 – Vol.6. – № 2–3. – P. 95–115.
222. Kuhrt W. G. Believing in Baptism: Christian Baptism, its Teology and Practice / W. G. Kuhrt. – Mowbray, 1987. – 191 p.

223. Lakoff G. *Metaphors we live by* [Electronic resource] / G. Lakoff, M. Johnson. – Chicago : University of Chicago Press, 2003. – 276 p. – Mode of access : <http://shu.bg/tadmin/upload/storage/161.pdf>
224. Lakoff G. *Women, fire, and dangerous things: What categories reveal about the mind* [Electronic Resource] / G. Lakoff. – Chicago ; London : University of Chicago Press, 1987. – 614 p. – Mode of access : <http://emilkirkegaard.dk/en/wp-content/uploads/George-Lakoff-Women-Fire-and-Dangerous-Things.pdf>
225. Lakoff J. Charles Fillmore, Discoverer of Frame Semantics, Dies in SF at 84: He Figured Out How Framing Works [Electronic resource] / J. Lakoff. – Mode of access : <http://georgelakoff.com/2014/02/18/charles-fillmore-discoverer-of-frame-semantics-dies-in-sf-at-84-he-figured-out-how-framing-works/>
226. Langacker R. W. *Cognitive Grammar. A basic Introduction* / R. W. Langacker. – New York : Oxford University Press, 2008. – 262 c.
227. Martinet A. *A Functional View of Language* / A. Marinet. – Oxford : Clarendon Press, 1983. – 303 p.
228. McCauley R. N. *Cognition, Religious Ritual, and Archeology* [Electronic resource] / R. N. Mc.Cauley, E. Th. Lawson // *The Archeology of Ritual* / ed. by E. Kyriakidis. – Los Angeles : Cotsen Institute of Archeology Publications, 2007. – Mode of access : http://userwww.service.emory.edu/~philrnm/publications/article_pdfs/Cognition_Religious_Ritual_and_Archaeology.pdf
229. Miller G. *The Magical Number Seven, Plus or Minus Two* / G. Miller // *Psychological Review*. – Princeton University : Princeton, 1956. – Vol. 63. – P. 26–89.
230. Miller G. *Dictionaries of the Mind* [Electronic resource] / G. Miller // *Language and Cognitive Processes*. – 1996. – Vol. 1(3). – P. 171–185. – Mode of access: <https://www.aclweb.org/anthology/P/P85/P85-1038.p>
231. Minsky M. *Artificial Intelligence* / M. Minsky. – Cambridge : Cambridge University Press, 1986. – 167 p.
232. Minsky M. *The society of mind* / M. Minsky. – New York et al. : Simon & Schuster, 1988. – 339 p.

233. Moorman J.R.H. History of the Church of England / J. R. H. Moorman. – London: A. and C. Black, 1973. – 485 p.
234. Palmer W. A Harmony of the Anglican doctrine with the doctrine of the Catholic and Apostolic Church of the East / W. A. Palmer. – Edinburgh, 1846. – 548 p.
235. Pedley B. Children in the Church? / B. Pedley, J. Muir. – National Society & Church House Publishing, 1997. – P. 52–89
236. Ratliff B. Programming Single, Frame Scenarios Using Handlers [Electronic resource] / B. Ratliff. – Mode of access : <http://simulation.laerdal.com/forum/forums/storage/93/5220/Programming%20Single%20Frame%20Scenarios%206%2013.pdf>
237. Rayner K. The History of the Chirch of England in Queensland [Electronic resource] / Rayner Keith // A Thesis Submitted to The University of Queensland for the Degree of Dr. Ph.. – Queensland, 1962. – 599 p. – Mode of access : http://anglicanhistory.org/academic/rayner_queensland1962.pdf
238. Renfrew C. The Archeology of Cult: The Sanctuary at Phylacopi / C. Renfrew. – Supplementary Volume 18. – London : The British School of Archeology at Athens and Themes and Hudson, 1985. – 513 p.
239. Schiffrin D. Approaches to discourse / D. Schiffrin. – Oxford : Blackwell, 1993. – 482 p.
240. Sperber D. Explaining Culture: A Naturalistic Approach / D. Sperber. – Oxford : Oxford Blackwell Publishers, 1996. – P. 26–112.
241. Stevenson K. The Mystery of Baptism in Anglican Tradition / K. Stevenson. – Canterbury Press, 1998. – P. 34–50.
242. Taylor R. J. Introduction: New Directions in Cognitive, Lexical, Semantic Research / R. J. Taylor, H. Cuyckens, R. Dirven // Cognitive Linguistic Reasearch. Metophor and Metonymy in Comparison and Contrast. – N.-Y. : Mouton de Gruyter, 2002. – Vol. 23. – P. 1–29.
243. Thomas L. E. Rethinking Religion: Connecting Cognition and Culture / E. Thomas Lawson, R. N. McCauley. – Cambridge : Cambridge University Press, 1990. – 176 p.

244. Ungerer F. An Introduction to Cognitive Linguistics / F. Ungerer, H. J. Schmid. – Harlow : Longman, 1979. – P. 1–171.
245. Weller K. Transitive Meronymy. Automatic concept-based query expansion using weighted transitive part-whole relations / K. Weller, W. G. Stock // Information – Wissenschaft & Praxis. – Düsseldorf : Deutsche Gesellschaft für Informationswissenschaft und Informationspraxis, 2008. – № 53 (3). – P. 165–170.
246. Whitehouse N. Baptism Matters / N. Whitehouse, H. Whitehouse. – National Society & Church House Publishing, London : 1998. – 118 p.
247. Zhang H. H. A Scenario Description Language Based on Action Frame [Electronic resource] / H. H. Zhang, O. Atsushi. – Mode of access : http://ceur-ws.org/Vol-74/files/FORUM_21.pdf
248. Zuesse E. M. Action as the Way of Transcendence: The Religious Significance of the Bwami Cult of the Lega / E. M. Zuesse // Journal of Religion in Africa. – Dartmouth College : Hanover, NH, 1978. – P.62–72.

II. Джерела ілюстративного матеріалу

249. A handbook of Psychology and Mental disease [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJM191410291711806>
250. Abthorp S. Reich variations [Electronic resource] / S. Abthorp. – Mode of access : <http://www.ft.com/intl/cms/s/2/11c2d59e-d291-11e3-807f-00144feabdc0.html#axzz35f8A1y9i>
251. Ashworth A. Anne Ashworth and Personal Finance [Electronic resource] / A. Ashworth. – Mode of access : <http://www.ft.com/intl/cms/s/2/ae354fd8-16af-11e1-bc1d-00144feabdc0.html#axzz3HyPx22Uk>
252. Baptism leaflet. – National Society & Church House Publishing, 1998. – P. 2–22
253. Barwick R. Bowing to the Gods of Out-of-Bounds [Electronic resource] / R. Barwick. – Mode of access : <http://www.golf-monthly.co.uk/microsites/the-open-chempionship-2012/open-2012-blog/bowing-to-the-gods-of-out-ofbounds-7065>

254. Becoming a Godparent leaflet [Electronic resource]. – National Society & Church House Publishing, 1998. – Mode of access : www.churchofengland.org/ – 25.10.12
255. Best of Times, Worst of Times:Valentine Worner [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.thesundaytimes.co.uk/sto/style/food/article239364.ece>
256. Bingham C. In Sunshine or in Shadow [Electronic resource] / C. Bingham. – Mode of access : <http://bnc.bl.uk/saraWeb.php?qy=godchild&mysubmit=Go>
257. Blakely R. Godfather of Ecstasy [Electronic resource] / R. Blakely. – Mode of access : <http://www.ft.com/intl/cms/s/2/11c2d59e-d291-11e3-807f-00144fea dbdc0.html#axzz35f8A1y9iArticlePubReaderPDF-68K>
258. Blockbusters flee Hollywood as British films studios bloom [Electronic resource] // New Musical Express. – London : Holborn Publishing Group, 1992. Mode of access : http://www.thesundaytimes.co.uk/sto/news/uk_news/Arts/article1404430.ece
259. Bonnici T. Mansion from The Godfather awaits an offer that can't be refused [Electronic resource] / T. Bonnici. – Mode of access : <http://www.thetimes.co.uk/tto/news/world/americas/article4267587.ece>
260. Book of Common Prayer [Electronic resource]. – P. 299–311. – Mode of access : <http://bcponline.org>
261. Bottome Ph. Protest novelist Carolin. Morehead [Electronic resource] / Ph. Bottome. – Mode of access : <http://www.thesundaytimes.co.uk/sto/public/sitesearch.do?querystring=Phyllis+Bottome%2C+protest+novelist§ionId=2&p=sto&bl=on&pf=all>
262. Brampton S. Why haven't I been invited to my goddaughter's wedding? [Electronic resource] / S. Brampton. – Mode of access : <http://www.thesundaytimes.co.uk/sto/style/sally/article1271845.ece>
263. Carrey B. Agenda [Electronic resource] / B. Carey. – Mode of access : <http://www.thesundaytimes.co.uk/sto/news/ireland/article1393836.ece>

264. Chater D. Tuesday's TV: Hidden Talent. The Times [Electronic source] / D. Chater. – Mode of access : <http://www.thetimes.co.uk/tto/arts/tv-radio/article3388112.ece>.
265. Christian Initiation [Electronic resource]. – P. 59–102. – Mode of access : <http://www.churchofengland.org/media/1190836/holy%20baptism.pdf>
266. Coren G. Asterics and the Dream of Lost Childhood [Electronic resource] / G. Coren. – Mode of access : <http://www.thetimes.co.uk/tto/opinion/columnists/gilescoren/article390527.ece>
267. Cosgrove S. Hampden Babylon [Electronic resource] / S. Cosgrove. – Mode of access : <http://bnc.bl.uk/BNCbib/B1.html#B1L>
268. Cushing E. W. Two cases of Laparotomy for Pelvic Abscess with Perforation of the Intestine and continuous purulent discharges [Electronic resource] / E. W. Cushing. – Mode of access : <http://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJM189102261240906>
269. Daily Telegraph [Electronic resource]. – London. – 1992. – Mode of access : <http://bnc.bl.uk/BNCbib/AK.html#AK2>
270. Dawson Scott R. Cinderella at His Majesty's Theatre [Electronic resource] / R. Dawson Scott. – Mode of access : <http://www.thetimes.co.uk/tto/arts/stage/theatre/article1869788.ece>
271. Dignal J. The Penal System [Electronic resource] / J. Dignal, M. Cavadino. – Mode of access : <http://bnc.bl.uk/BNCbib/FB.html#FBC>
272. Dorothy Heigh, godmother of civil rights movement, dies aged 98 [Electronic resource] – Mode of access : <http://www.thetimes.co.uk/tto/news/world/americas/article2484012.ece>
273. Ehrlich M. D. Doctor's Afraid: Eugene Sue [Electronic resource] / G. E. Ehrlich, E. George. – Mode of access : <http://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJM196206072662308>
274. Foster M. Lady's Maid [Electronic resource] / M. Foster. – Mode of access : <http://bnc.bl.uk/BNCbib/AD.html#ADS>

275. Freedman C. Versions of Hollywood Crime Cinema. Studies in Ford, Wilder, Coppola, Scorses and others [Electronic resource] / C. Freedman. – Mode of access : <http://www.intellectbooks.co.uk/books/view-Book,id=5001/>
276. Gibbons K. Drowning victim Charlotte Furness-Smith was face of Navy [Electronic resource] / K. Gibbons. – Mode of access : <http://www.thetimes.co.uk/tto/news/uk/article3917393.ece>
277. Gill E. Living Magically [Electronic resource] / E. Gill. – Mode of access : <http://bnc.bl.uk/BNCbib/CA.html#CA5>
278. Guinness [Electronic resource]. – Mode of access : <http://bnc.bl.uk/BNCbib/J2.html#J25>
279. Hardy H. L. Annual Discourse: Risk and Responsibility – A Physician's Viewpoint [Electronic resource] / H. L. Hardy, 1975. – Mode of access : <http://www.thetimes.co.uk/tto/arts/tv-radio/article2448670.ece>
280. Harpers&Queen [Electronic resource]. – London: The National Magazine Company Ltd., 1999. – Mode of access : <http://bnc.bl.uk/BNCbib/ED.html#ED9>
281. Hildreth J. L. The general Practitioner and the Specialist [Electronic resource] / J. L. Hildreth. – Mode of access : <http://www.nejm.org/search?q=+The+General+Practitioner+and+the+Specialist#qs=%3Fq%3DThe+General+Practitioner+and+the+Specialist>
282. Hughes M. Living the dream, the man who stood up Mourinho [Electronic resource] / M. Hughes. – Mode of access : <http://www.thetimes.co.uk/tto/sport/football/europe/article2884540.ece>
283. Ideal Home [Electronic resource]. London: South Bank Publishing group, 1991. – Mode of access : <http://bnc.bl.uk/BNCbib/G2.html#G2F>
284. Jennings C. Mouthfull of Rocks [Electronic resource] / C. Jennings. – Mode of access : <http://bnc.bl.uk/saraWeb.php?qy=presents+from+%E2%80%98La+Marraine+%E2%80%99&mysubmit=Go>
285. Liam Fay: Change the System of finding to end the Political Corruption [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.thesundaytimes.co.uk/sto/news/ireland/News/Comment/article359088.ece>

286. Malch M. Abstracts for keeping [Electronic resource] / M. March. – Mode of access : <http://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJM196903132801109>
287. Marking J. Editorials and Medical Intelligence [Electronic resource] / J. Marking. – Mode of access : <http://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJM186911110811805>
288. Marks O. Person with a Power [Electronic resource] / O. Marks. – Mode of access : http://www.thesundaytimes.co.uk/sto/culture/music/pop_and_rock/article1294230.ece
289. Marsh S. The Godmother of all shames [Electronic resource] / J. Marsh. – Mode of access : <http://www.thetimes.co.uk/tto/law/columnists/article2046107.ece>
290. Martin L. Cornish times reflected [Electronic resource] / L. Martin, S. Cornwall: Tamara Publications, 1988. – Mode of access : <http://bnc.bl.uk/BNCbib/B0.html#B0G>
291. Marty C. A Coward's chronicles [Electronic resource] / C. Marty. – Mode of access : <http://bnc.bl.uk/saraWeb.php?qy=godmother+who+always+seems+to+save+his+neck+&mysubmit=Go>
292. Maxwell D. Cinderella: A Fairytale, Unicorn, SE1 [Electronic resource] / D. Maxwell. – Mode of access : <http://www.thetimes.co.uk/tto/arts/stage/theatre/article3936232.ece>
293. Maxwell D. No wise Men in the Playhouse, Liverpool [Electronic resource] / D. Maxwell. – Mode of access : <http://www.thetimes.co.uk/tto/arts/stage/theatre/article2861268>
294. Middles M. The Smiths [Electronic resource] / M. Middles. – Mode of access : <http://bnc.bl.uk/saraWeb.php?qy=business+is+the+public+themselves&mysubmit=Go>
295. Mixter W. J. New England, Neurosurgery and Neurosurgeon [Electronic resource] / W. J. Mixter. – Mode of access : <http://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJM194005232222101>

296. Morton A. Diana: her true story [Electronic resource] / A. Morton. – Mode of access : <http://bnc.bl.uk/saraWeb.php?qy=Diana+who+was+christened +in+Sandringham+&mysubmit=Go>
297. Neel J. Death of a partner [Electronic resource] / J. Neel. – London: Constable & Company Ltd, 1991. – Mode of access : <http://bnc.bl.uk/saraWeb.php?qy=her+godfather+said%2C+with+perfect+confidence+&mysubmit=Go>
298. New musical Express [Electronic resource]. – Mode of access : <http://bnc.bl.uk/BNCbib/CH.html#CHA>
299. New musical Express [Electronic resource]. – Mode of access : <http://bnc.bl.uk/saraWeb.php?qy=godfather+of+techno&mysubmit=Go>
300. New Statesman and Society [Electronic resource]. – London, 1992. – Mode of access : <http://bnc.bl.uk/saraWeb.php?qy=the+godfather+of+gloom+ &mysubmit=Go>
301. Nightingale B. Cinderella at the Old Vic [Electronic resource] / B. Nightingale. – Mode of access : <http://www.thetimes.co.uk/tto/arts/stage/theatre/article1868395.ece>
302. Nightingale B. Sonia Friedman: The Fairy Godmother of The West End and Broadway [Electronic resource] / B. Nightingale. – Mode of access : <http://www.thetimes.co.uk/tto/arts/stage/theatre/article4068931.ece>
303. Owen J. Managing Education: the purpose and practice of good management in schools [Electronic resource] / J. Owen. – Mode of access : <http://bnc.bl.uk/saraWeb.php?qy=TECs+as+the+regulators+of+training+and+as+the+godfather+&mysubmit=Go>
304. Payback J. R. [Electronic resource] / J. R. Payback, 1993. – Mode of access : <http://bnc.bl.uk/saraWeb.php?qy=shambling+mumble+&mysubmit=Go>
305. Post A. Address at the Awarding of the John Harvard Scholarship [Electronic resource] / A. Post. – Mode of access : <http://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJM191610051751401>

306. Roberts N. Cutting Edge: Eight Boys and Wanting a Girl; Hotter than my Daughter; Nicola Roberts: The truth about Tanning [Electronic resource] / N. Roberts. – Mode of access : <http://www.thetimes.co.uk/tto/arts/tv-radio/article2448670.ece>
307. Rushmore S. Progress in Gynecology [Electronic resource] / S. Rushmore. – Mode of access : <http://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJM191410291711803>
308. Salman S. D. Case 2- 1990 – A 63 year-old woman with Bilateral Maxillary Sinus Opacification and Mediastinal Lymphadenopathy [Electronic resource] / S. D. Salman, F. Graeme-Cook. – Mode of access : <http://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJM199001113220208>
309. Sherwin A. People: Kevin Petersen ... Jonathan Ross ... Scarlett Johansson ... [Electronic resource] / A. Sherwin. – Mode of access : <http://www.thetimes.co.uk/tto/news/uk/article1935944.ece>
310. Short A. Origins of Vietnam War [Electronic resource] / A. Short. – Mode of access : <http://bnc.bl.uk/saraWeb.php?qy=state+of+Vietnam+into+existence&mysubmit=Go>
311. Shuttack G. C. The Interdependence of tropical medicine [Electronic resource] / G. C. Shuttack. – Mode of access : <http://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJM192906132002401>
312. Ski Survey. [Electronic resource]. London: Ski Club of Great Britain. – Mode of access : <http://bnc.bl.uk/saraWeb.php?qy=life+Martini+advert+&mysubmit=Go>
313. Smith W. Napoleon III [Electronic resource] / W. Smith. – Mode of access: https://books.google.com.ua/books?id=jpFrgSAaKAUC&pg=PA309&lpg=PA309&dq=Smith+W.+Napoleon+III&source=bl&ots=KEKM79_p_j&sig=elNKaWtP3ddwtgrrI_ZWPacaNnk&hl=ru&sa=X&ved=0CFsQ6AEwCWoVChMInYGL15ebyQIVC1wsCh0ntwwJ#v=onepage&q=Smith%20W.%20Napoleon%20III&f=false

314. Steele J. West of Bohemia [Electronic resource] / J. Steele, R. Surrey. – Mode of access : <http://bnc.bl.uk/saraWeb.php?qy=+++godmother+really+is+a+fairy+godmother&mysubmit=Go>
315. Stipman T. This will blow it apart [Electronic resource] / T. Stipman, D. Harrison. – Mode of access : <http://www.thesundaytimes.co.uk/sto/public/sitesearch.do?querystring=chunk+of+Capra%2C+a+dose+of+Dickens§ionId=2&p=sto&bl=on&pf=all>
316. Tassel N. Chapter and Verse [Electronic resource] / N. Tassel. – Mode of access : <http://www.thesundaytimes.co.uk/sto/culture/music/article67369>
317. The Art newspaper [Electronic resource]. – Mode of access : <http://bnc.bl.uk/saraWeb.php?qy=The+Freie+Akademie+der+K%C3%BCnste+Hamburg+will+&mysubmit=Go>
318. The Thirty Nine Article of Religion or the Doctrine of the Church of England as by Law Established [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.cofec.org/39Articles.html>
319. Thompson E. Godparent or a Gift Horse? [Electronic resource] / E. Thompson // The Times (November 8), 2007. – Mode of access : <http://www.thetimes.co.uk/tto/life/families/article1757715.ece>
320. Titford J. The Titford Family 1547 – 1947 [Electronic source] / J. Titford. – Mode of access : <http://bnc.bl.uk/saraWeb.php?qy=son+for+baptism+at+St+Mary+Whitechapel+&mysubmit=Go>
321. Walter P. Roads that move [Electronic resource] / P. Walter. – Mode of access : <http://bnc.bl.uk/saraWeb.php?qy=was+inoculated+with+the+theatre&mysubmit=Go>
322. We Believe in God. The Doctrine Commission of the Church of England. – L.: Church House Publishing, 1987. – 168 p.
323. Wells T. The Cricketer [Electronic resource] / T. Wells. – Mode of access : <http://bnc.bl.uk/saraWeb.php?qy=Tendulkar+is+no+doubt+&mysubmit=Go>
324. West J. Godchild of Queen Victoria went to sea and won a medal for her bravery [Electronic resource] / J. West. – Mode of access : <http://>

www.thesundaytimes.co.uk/sto/public/sitesearch.do?querystring=godchild&x=-369&y=-241§ioned=2&p=sto&bl=&pf=all

325. Wilson L. The Darth Vader of Fashion lays down her lightsaber [Electronic resource] / L. Wilson. – Mode of access : <http://www.thesundaytimes.co.uk/sto/newsreview/features/article>
326. Wilson P. Dark sunlight [Electronic resource] / P. Wilson. – Richmond, Surrey: Mills & Boon, 1993. – Mode of access : <http://bnc.bl.uk/saraWeb.php?qy=godfather+rank&mysubmit=Go>
327. Wroe A. Lives and the Iran-Contra Affair [Electronic resource] / A. Wroe. – Mode of access : <http://bnc.bl.uk/saraWeb.php?qy=weeks+into+the+scandal%2C&mysubmit=Go>

III. Лексикографічні та електронні джерела

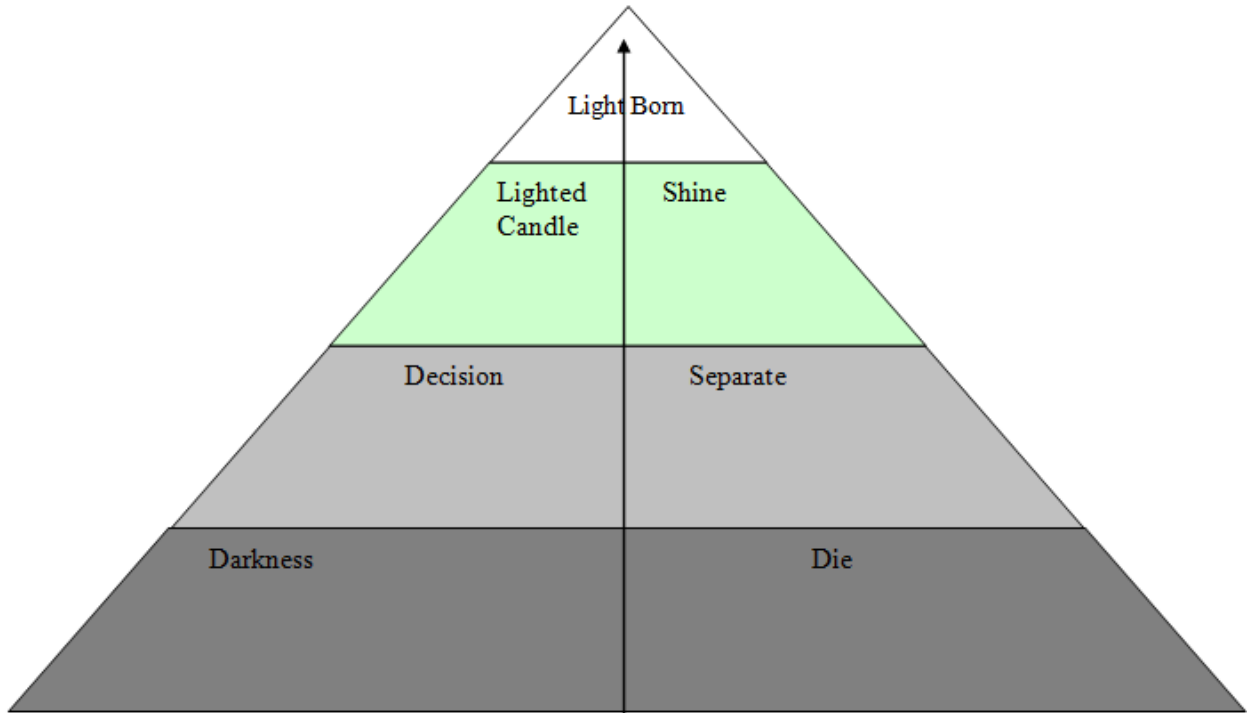
328. Лингвистический энциклопедический словарь (ЛЭС) / под. ред. Ярцевой В. Н. – М.: Советская Энциклопедия, 1990. – 686 с.
329. Немецко-русский синонимический словарь / под. ред. Рахманова И. В. – М. : Русский язык, 1983. – С. 4 – 15.
330. Энциклопедический словарь : в 3 т. – М., 1993. – Т. 1. – С. 75 – 80.
331. Longman Dictionary of the English Language [Electronic resource] / ed. by W.Stuart. – New-York : Penguin Group. – Mode of access : <http://www.ldoceonline.com/>
332. Macmillan English Dictionary [Electronic resource] / Ed. by M.Runder. – Oxford : Macmillan Publishers Limited. – Mode of Access : <http://www.macmillandictionary.com/>
333. Merriam-Webster online: Dictionary and Thesaurus [Electronic Resource]. – Mode of Access : www.meriam-webster.com
334. New Webster's Dictionary of the English Language [Electronic resource] / Ed. by E. G. Finnegan. – Delhi: Surjeet Publications, 1988. – 1824 p. – Mode of Access : <http://www.learnersdictionary.com/>

335. The Cambridge Encyclopedia [Electronic resource] / Ed. by D.Crystal. – Cambridge: Cambridge University Press. – Mode of access: <http://dictionary.cambridge.org/>
336. The Oxford Dictionary of the Christian Church / Ed. By F.L. Cross, Third Edition (Ed. by E. A. Livingstone). – Oxford : Oxford University Press, 1997. – 1786 p.
337. [http:// christenings.wordpress.com](http://christenings.wordpress.com)
338. [http:// pravoslavie.ssau.ru/?page=3](http://pravoslavie.ssau.ru/?page=3)
339. <http://Catholicism.about.com/od/beliefste>
340. <http://dictionary.reference.com/>
341. <http://dictionary.reverso.net/english-synonyms/>
342. <http://drevo-info.ru/articles/358.html>
343. <http://litmisto.org.ua/?p=7496>
344. <http://mb-soft.com/believe/text/baptism.htm>
345. <http://oxforddictionaries.com/>
346. <http://www.churchofengland.org/weddings-baptism-funerals/baptism-confirmation/baptism/becoming-a-godparent-in-the-church-of-england.aspx#involve>
347. <http://www.collinsdictionary.com/>
348. <http://www.collinsdictionary.com/english-thesaurus>
349. <http://www.directionjournal.org/article/?1259>
350. http://www.ehow.com/how_75629447_christeningceremony.html#ixzz23QmQt1JP
351. <http://www.equip.org/articles/baptism-theology/>
352. http://www.krugosvet.ru/enc/kultura_i_obrazovanie/religiya/ANGLIKANSKIE_TSERKVI.html?page=0,2
353. <http://www.learnersdictionary.com/>
354. <http://www.oxforddictionaries.com/thesaurus/>
355. <http://www.thesaurus.com/>

ДОДАТКИ

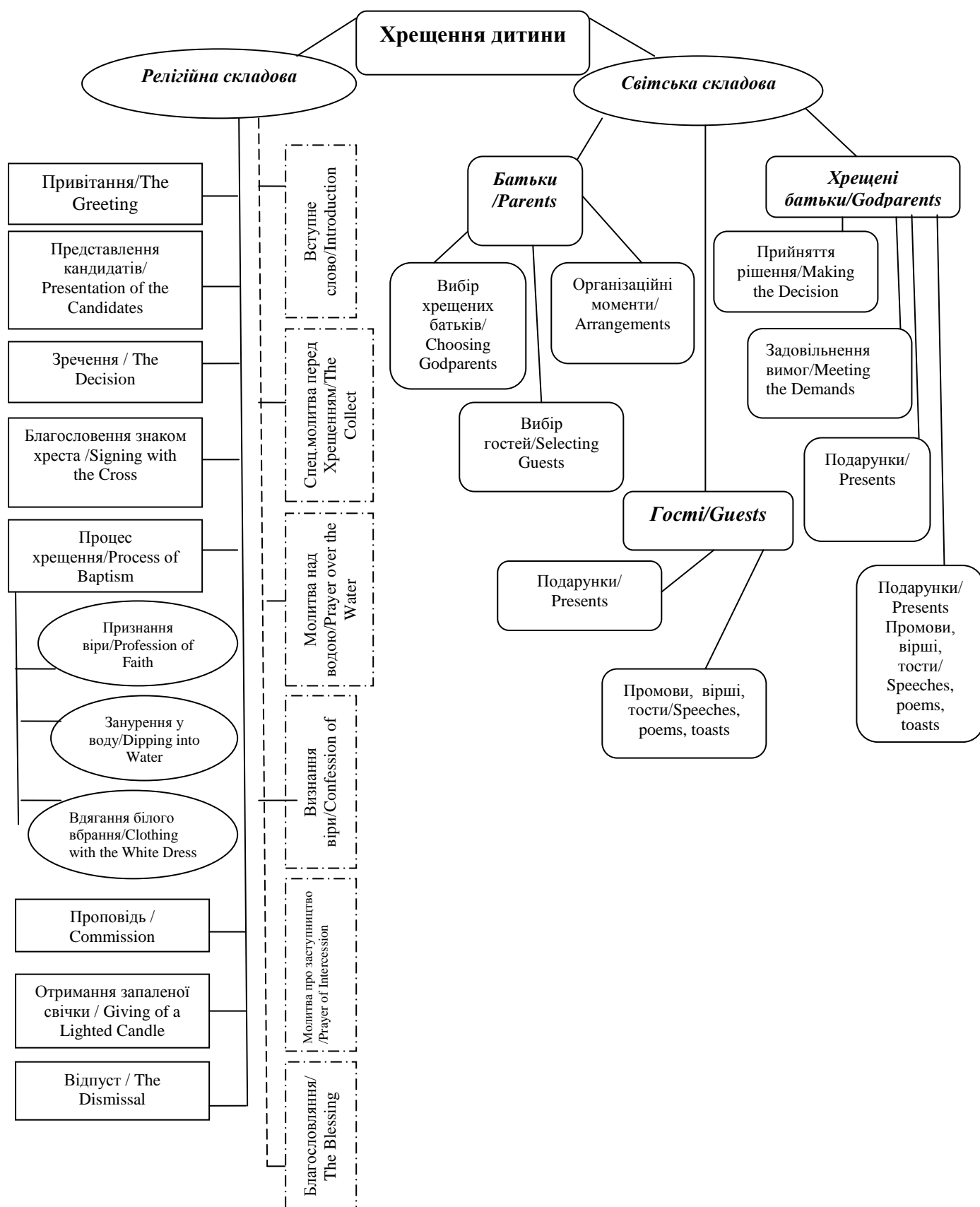
ДОДАТОК А

МОДЕЛЬ ВНУТРІШНЬОГО РУХУ ЛМТС «ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ»

ДОДАТОК Б

СТРУКТУРА ЛМТС «ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ»

ДОДАТОК В
КОМПОЗИЦІЙНИЙ СКЛАД КМТС «ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ»

РЕЛІГІЙНИЙ СЦЕНАРІЙ

фрейм «Привітання / Greeting»	слот «Первинний агенс»	іменникове наповнення: <i>Jesus Christ, grace, Lord, love, God, Fellowship, Holy Spirit</i>
	слот «Церковна громада»	іменникове наповнення: <i>congregation</i>
фрейм «Представлення кандидатів / Presentation of the Candidates»	слот «Хрещені батьки»	дієслівне наповнення: <i>to trust, to pray, to draw, to walk, to speak, to care for, to be responsible, to present, to bring up, to help;</i> іменникове наповнення : <i>parents, godparents, example</i>
фрейм «Зречення / Decision»	слот «Первинний агенс»	дієслівне наповнення: <i>to call out of darkness, to accept, to put trust in, to renew, to reaffirm, to witness, to support;</i> іменникове наповнення: <i>God, light, Christ, Saviour, Lord, way, truth, life, Spiritual forces, grace, love, power;</i> прикметниково-прислівникове наповнення: <i>marvelous;</i> займенникове наповнення: <i>him</i>
	слот «Зло»	дієслівне наповнення: <i>to separate, to rebel, to corrupt, to destroy, to draw from;</i> іменникове наповнення: <i>Devil, Satan, rebellion, deceit, corruption, evil, sin, wickedness, powers, desires;</i> прикметниково-прислівникове: <i>sinful</i>
	слот «Кандидат на хрещення»	дієслівне наповнення: <i>to follow, to reject, to renounce, to repent, to turn to, to submit, to come, to promise, to obey;</i> іменникового наповнення: <i>sin, life, dying, rising, creature, renunciation, commitment, person;</i> прикметниково-прислівникового наповнення: <i>new;</i> займенникове наповнення: <i>you</i>
фрейм «Благословення знаком хреста / Signing with the Cross»	слот «Первинний агенс»	дієслівне наповнення: <i>to claim, to deliver, to restore, to lead;</i> іменникове наповнення: <i>Christ, cross, faith, God, glory, light, obedience, Holy Spirit, almighty;</i> дієприслівникове наповнення: <i>crucified</i>
	слот «Кандидат на хрещення»	дієслівне наповнення: <i>to receive, to confess, to fight, to remain;</i> іменникове наповнення: <i>disciple, end;</i> прикметниково-прислівникове наповнення: <i>valiantly, faithful;</i> дієприслівникове наповнення: <i>sealed, marked</i>
	слот «Зло»	іменникове наповнення: <i>sin, world, devil, powers, darkness</i>

фрейм «Процес Хрещення / Process of Baptism	субфрейм «Profession of Faith / Визнання віри»	слот «Вторинний агенс»	дієслівне наповнення: <i>to baptize, to immerse</i> ; займеннкове наповнення: <i>I</i>
		слот «Первинний агенс»	дієслівне наповнення: <i>to present</i> ; іменникове наповнення: <i>Father, Son, Holy Spirit</i>
		слот «Кандидат на хрещення»	іменникове наповнення: <i>candidate</i> ; прикметниково-прислівникове наповнення: <i>baptized</i> ; займенникове: <i>you</i>
	субфрейм «Вдягання білого вбрання / Clothing with the White Robe	слот «Первинний агенс»	дієслівне наповнення: <i>to receive, to pour, to anoint</i> ; іменникове наповнення: <i>God, Church, riches, grace, Spirit, inheritance, saints</i>
слот «Новоохрещена дитина»		дієслівне наповнення: <i>to be renewed, to come</i> ; іменникове наповнення: <i>glory</i> ; прикметниково-прислівникове наповнення: <i>renewed</i> ; займенникове наповнення: <i>you</i>	
фрейм «Проповідь / Commission	слот «Первинний агенс»	дієслівне наповнення: <i>to die, to rise, to hear, to answer</i> ; іменникове наповнення: <i>Jesus, God, prayer, Jesus Christ, way, Spirit, grace, truth, power, love, fullness, piece, glory, resurrection</i> ; прикметниково-прислівникове наповнення: <i>life-giving, again</i>	
	слот «Зло»	іменникове наповнення: <i>sin, death</i>	
	слоту «Церковна громада»	дієслівне наповнення: <i>to bring, to know, to trust, to pray, to keep</i> ; іменникове наповнення: <i>promise, communion, church, faith</i>	
фрейм «Отримання запаленої свічки/ Giving of a Lighted Candle»	слот «Первинний агенс»	дієслівне наповнення: <i>to deliver, to give</i> ; іменникове наповнення: <i>God, Father, Christ, place, saints, light, glory</i>	
	слот «Новоохрещена дитина»	дієслівне наповнення: <i>to receive, to walk, to shine</i> ; іменникове наповнення: <i>life, light, world, light</i> ; займенникове наповнення: <i>you</i>	

фрейм «Відпуст / Dismissal»	слот «Первинний агенс»	іменникове наповнення: <i>Christ, God, Lord, Christ Crucified, light, peace, thanks, household of God, faith</i> ; прикметниково-прислівникове наповнення: <i>always</i>
	слот «Новоохрещена дитина»	дієслівне наповнення: <i>to go, to confess, to proclaim, to share</i>
фрейм «Визнання віри / Confession of Faith»	слот «Первинний агенс»	дієслівне наповнення: <i>to be conceived, to be born, to suffer under, to be crucified, to die, to be buried, to be descended, to rise, to ascend, to come, to judge</i> ; іменникове наповнення: <i>Church, God, Father, creator of heaven and the earth, Son Jesus Christ, Son, Lord, Holy Spirit, communion of Saints, the dead, day, heaven, the living, day, forgiveness, resurrection, life</i> ; прикметниково-прислівникове: <i>seated, only, everlasting, on the right</i> ; займенникове наповнення: <i>his, he, who</i>
	слот «Кандидат на хрещення»	дієслівне наповнення: <i>to believe</i> ; іменникове наповнення: <i>candidate</i>
	слот «Церковна громада»	дієслівне наповнення: <i>to profess, to believe, to trust</i> ; іменникове наповнення: <i>brothers, sisters, the weak, the oppressed</i> ; прикметниково-прислівникове наповнення: <i>together</i>
фрейм «Вступне слово / Introduction»	слот «Первинний агенс»	дієслівне наповнення: <i>to tell, to give, to make, to call</i> ; іменникове наповнення: <i>Lord, Jesus Christ, Holy Spirit, God, Kingdom of Heaven, water, sign, seal, birth, life, fullness</i> ; прикметниково-прислівникове та дієприслівникове наповнення: <i>clean, new, risen</i> ; займенникове наповнення: <i>his</i>
	слот «Церковна громада»	дієслівне наповнення: <i>to enter, to die, to live, to have</i> ; іменникове наповнення: <i>dignity, children of God</i> ; прикметниково-прислівникове наповнення: <i>born, again, here</i> ; дієприслівникове наповнення: <i>washed, clothed</i> ;
фрейм «Спеціальна молитва перед хрещенням / The Collect»	слот «Кандидат на хрещення»	дієслівне наповнення: <i>to receive, to hear, to open, to live, to look</i> ; іменникове наповнення: <i>birth, commitment, life</i>
	слот «Первинний агенс»	дієслівне наповнення: <i>to give, to guide, to strengthen, to reign, to renew, to deliver, to fill, to come, to live, to hear</i> ; іменникове наповнення: <i>Lord, Father, Holy Spirit, stature of Son, Jesus Christ, unity, death, glory</i> ; прикметниково-прислівникове наповнення: <i>heavenly, holy, full, same, now, forever, alive</i>
фрейм «Молитва над водою / Prayer over the Water»	слоту «Первинний агенс»	дієслівне наповнення: <i>to make, to keep, to move, to lead, to receive, to sanctify, to bring, to pray, to cleanse, to continue</i> ; іменникове наповнення: <i>Lord, God, Holy Spirit, Messiah, Christ, Father, Beginning of Creation, Son, Jesus, heaven, earth, newness, life, death, resurrection, water, power,</i>

		<i>image, light, faith, honour, glory, promise</i> ; прикметниково-прислівникове наповнення: <i>now, forever</i> ; займенникове наповнення: <i>his</i>
	слот «Вода»	
	слот «Церковна громада»	дієслівне наповнення: <i>to praise, to let, to thank, to share, to come, to give, to walk, to continue</i> ; іменникове наповнення: <i>faith, children of Israel, freedom, slavery, obedience, fellowship, life</i> ; прикметниково-прислівникове наповнення: <i>born, reborn, joyful, again</i> ; дієприкметникове наповнення: <i>risen, renewed</i> ; займенникове наповнення: <i>us, our, we</i>
фрейм «Молитва про заступництво / Prayer of Intercession»	слот «Первинний агенс»	дієслівне наповнення: <i>to live, to intercede, to reveal, to abound, to flourish, to come, to send, to deliver, to strengthen, to heal, to restore, to bestow, to rise, to sustain, to give, to persevere, to know, to love</i> ; іменникове наповнення: <i>Holy Spirit, Father, Christ, Lord, kingdom, peace, justice, name, gift, saints, water, forgiveness, life, grace, heart, courage, joy, wonder</i> ; прикметниково-прислівникове наповнення: <i>inquiring, descending, heavenly, hallowed, ever, on high</i>
	слот «Церковна громада»	дієслівне наповнення: <i>to let, to pray, to rejoice, to join, to thank, to bestow</i> ; іменникове наповнення: <i>nations, church, power, the oppressed, the weak, creation, fellowship, prayers, servants</i> ; прикметниково-прислівникове наповнення: <i>royal</i> ; займенникове наповнення: <i>us, we, our</i>
фрейм «Благословення / The Blessing»	слот «Первинний агенс»	дієслівне наповнення: <i>to call, to establish, to strengthen, to settle, to remain</i> ; іменникове наповнення: <i>God, grace, glory, Christ, Jesus, blessing, Father, Son, Holy Spirit</i> ; прикметниково-прислівникове наповнення: <i>internal, in the faith, always</i>

СВІТСЬКИЙ СЦЕНАРІЙ

фрейм «Батьки / Parents»	слот «Батьки»	дієслівне наповнення: <i>to undertake, to engage, to understand, to thank, to treat, to bring up, to make, to ask, to choose, to deliver, to remember</i> ; іменникового наповнення: <i>parents, the couple, members of the congregation, disciples, consideration, responsibility, commitment, prayer, instruction</i> ; прикметниково-прислівникового наповнення: <i>wholehearted, knowledgeable, committed, curtain, regular, detailed</i>
	слот «Організаційні моменти»	дієслівне наповнення: <i>to undertake, to call, to arrange, to fill in, to see, to make, to ask</i> ; іменникове наповнення: <i>music, cards, certificates, attention, news</i> ; прикметниково-прислівникове наповнення: <i>special, important, detailed</i>
	слот «Вибір гостей»	дієслівне наповнення: <i>to choose, to decide, to meet, to ask, to talk</i> ; прикметниково-прислівникове наповнення: <i>responsible</i>

фрейм «Хрещені батьки / Godparents»	слот «Хрещені батьки»	дієслівне наповнення: <i>to meet, to fulfill, to pray, to present, to promise, to take interest, to seek, to talk, to love, to teach, to bring up, to provide</i> ; іменникове наповнення: <i>godparents, sponsors, godmother, godfather, guardians, believers, scales of faith and doubt, relationships</i>
	слот «Прийняття рішення»	дієслівне наповнення: <i>to meet, to fulfill, to decide</i> ; іменникове наповнення: <i>responsibility, faith, place, privilege</i> ; прикметниково-прислівникове наповнення: <i>responsible</i>
	слот «Подарунки»	дієслівне наповнення: <i>to give, to provide, to buy, to encourage</i> ; іменникове наповнення: <i>Bible, Book of Prayer, Christian Stories, Paperweight, Nativity Set, Crib Set</i> ; прикметниково-прислівникове наповнення: <i>simple, wooden, meaningful, important</i> ; займенникове наповнення: <i>we, I</i>
фрейм «Гості / Guests»	слот «Подарунки»	дієслівне наповнення: <i>to provide, to give, to bring, to join</i> ; іменникове наповнення: <i>friends, neighbours</i> ; прислівникове наповнення: <i>together</i>

ДОДАТОК Г

КОРПУС ТС «ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ»

Номінативне згущення «Первинний агенс»:

Дієслівний сектор: *to receive, to call, to accept, to put trust, to reaffirm, to witness, to support, to claim, to deliver, to restore, to present, to pour, to die, to rise, to hear, to give, to suffer, to ascend, to come, to judge, to tell, to make, to guide, to strengthen, to reign, to renew, to live, to keep, to move, to lead, to anoint, to sanctify, to bring, to cleanse, to continue, to establish, to settle, to remain, to remove, to fill, to bestow, to love, to forgive, to conceive, to account, to flourish.*

Іменниковий сектор: *God, Jesus Christ, Christ, Jesus, Jesus of Nazareth, the Son, The Stature of Son, the Son of God, Saviour, the Holy Spirit, the Son, Almighty, the Father, Lord, Church, community of faith, way of Christ, baptism, saints, light, glory, journey, worship, joy, truth, life, Spiritual forces, grace, love, power, faith, image of glory, obedience, the riches of grace, inheritance of the saints, way, power of Spirit, fullness of peace and glory, resurrection, creator of heaven and the earth, communion of Saints, the forgiveness of sins, the resurrection, Kingdom of Heaven, Heavenly Father, unity of Holy Spirit, the dead, gift of joy and wonder, sign and seal of new birth, blessing, support, death of sin.*

Прикметниково-прислівниковий сектор: *anointing, internal, marvelous, always, against, again, everlasting, now and forever, without limit, ever, high.*

Дієприслівниковий сектор: *crucified, buried.*

Займенниковий сектор: *him, his, he.*

Номінативне згущення «Вторинний агенс»:

Дієслівний сектор: *to ask, to baptize, to immerse, to serve, to provide, to instruct, to intergrate, to advocate, to establish, to ensure, to provide, to determine, to discuss, to run, to set up, to organize.*

Іменниковий сектор: *priesthood, celebrant, priest, minister, vicar, deacon, bishop, chaplain, member of clergy, ministry team, program, rehearsal, information, policy, courses, education, instructions.*

Прикметниково-прислівниковий сектор: *internal, clear, pastoral, post-baptismal, care.*

Займенниковий сектор: *I.*

Номінативне згущення «Батьки»:

Дієслівний сектор: *to teach, to love, to bring up, to undertake, to engage, to understand, to thank for, to treat, to call, to arrange, to see, to meet, to choose, to fill in, to encourage, to share, to help.*

Іменниковий сектор: *parents, the couple, members of congregation, disciples, consideration, responsibility, commitment, prayer, Bible, instructions, application.*

Прикметниково-прислівниковий сектор: *wholehearted, knowledgeable, certain, regular, detailed.*

Дієприслівниковий сектор: *committed.*

Номінативне згущення «Хрещені батьки»:

Дієслівний сектор: *to trust, to pray, to draw, to speak, to care, to help, to present, to bring up, to take part, to fulfill, to promise, to keep, to bring, to provide, to meet, to take interest, to seek, to talk, to love, to teach, to encourage, to provide, to buy.*

Іменниковий сектор: *parents, godparents, example, sponsors, family members, godmother, godfather, guardians, scales of faith and doubt, believer, responsibility, faith, rehearsals, attention, support, teaching, relationships, privilege, place, Christian stories, cross, chain, paperweight, paintings, posters, nativity sets, crib set.*

Прикметниково-прислівниковий сектор: *faithful, important, special, responsible, simple, meaningful.*

Дієприслівниковий сектор: *trusted, valued.*

Номінативне згущення «Церковна громада»:

Дієслівний сектор: *to bring, to pray, to receive, to profess, to believe, to enter, to die, to live, to have, to let, to rejoice, to join, to thank, to bestow, to praise, to walk, to undertake, to fulfill, to share, to encourage, to provide, to support, to promise, to give, to clothe, to bury, to reborn.*

Іменниковий сектор: *congregation, company, brothers and sisters, Children of God, church, the oppressed, the weak, creation, prayers, servants, the Children of*

Israel, life, members, Church family, Christians, Church-goers, friends, company, upbringing, faith, dignity.

Прикметниково-прислівниковий сектор: *active, committed, renewed, together.*

Займенниковий сектор: *our, us, we, you, all.*

Номінативне згущення «Кандидат на хрещення»:

Дієслівний сектор: *to begin, to grow into, to follow, to reject, to renounce, to repent, to turn to, to submit, to come, to promise, to follow, to confess, to be sealed, to be marked, to believe, to hear, to open, to move, to be anointed, to reborn, to be born, to be washed, to be sanctified, to be delivered, to be received, to be granted, to be denied, to look for.*

Іменниковий сектор: *child, growth, faith, life, dying, rising, the creature of God, renunciation of evil, commitment, persons, faith, candidate, birth, commitment.*

Прикметниково-прислівниковий сектор: *new, faithful, today, valiantly, against.*

Номінативне згущення «Член конфесії»:

Дієслівний сектор: *to be renewed, to know, to shine, to proclaim, to share, to be invited, to be welcomed.*

Іменниковий сектор: *child, witness, member.*

Прикметниково-прислівниковий сектор: *in glory, in the light.*

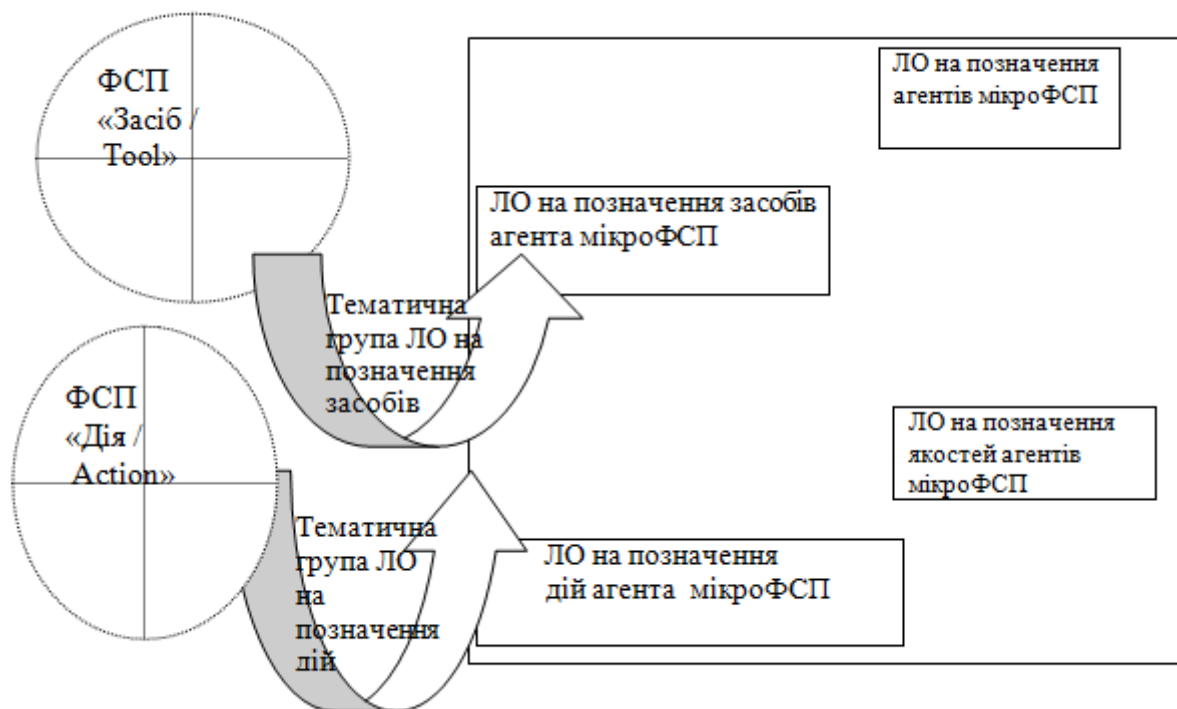
Номінативне згущення «Зло»:

Дієслівний сектор: *to separate, to rebel, to corrupt, to destroy, to draw from.*

Іменниковий сектор: *Devil, Satan, rebellion, deceit, corruption, evil, wickedness, evil powers, desires, sin, dominion of darkness, death.*

ДОДАТОК Д

СХЕМА ФОРМУВАННЯ МІКРОФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНИХ ПОЛІВ У РАМКАХ ФСП «АГЕНТ / AGENT»

ДОДАТОК Е

РОЗПОДІЛ НОМІНАЦІЙ ЗАСОБІВ ПЕРВИННОГО ТА ВТОРИННОГО
ВПЛИВУ

Засіб	Номінації призначення засобу	Номінації характеризаторів засобу	Номінації символічного значення засобу	Рівнева прина- лежність засобу
Church (Церква)	<i>place (місце): to worship (молитися), to accept (приймати), to encourage (підтримувати)</i>	<i>Inclusive (внутрішня), exclusive (зовнішня), together (разом)</i>	<i>Christian home (християнський дім) дім), forgiveness (прощення), support (підтримка)</i>	I, II, III
The Font (баптистерій)	<i>To immerse (занурювати), to draw (привертати)</i>	<i>solid (міцний), visible (видний), first (перший)</i>	<i>stage (місце дії), journey (подорож), locus (локус), entry (вхід)</i>	II
Sign of a Cross (знак хреста)	<i>to unite (об'єднувати), to show (демонструвати), to profess (визнавати), to believe (вірувати)</i>	<i>invisible (невидимий), indelible (недоторканий), irrevocable (незмінний), precious (неоціненний)</i>	<i>Christ crucified (розп'ятий Христос), Faith (віра), remembrance (нагадування)</i>	II
Candle (свічка)	<i>to light (освічувати), to remind</i>	<i>lighted (освітлений), large</i>	<i>Jesus Christ (Ісус Христос), saints</i>	I

	<i>(нагадувати), to face (зустрічатися)</i>	<i>(величний), visible (помітний), vital (життєво важливий)</i>	<i>(святі), rejection of darkness (зречення темряви), repositioning (зміна позиції), reminder (нагадування), passage from darkness (вихід з темрями)</i>	
Water (вода)	<i>to clean (очищати), to refresh (оживити), to wash, (оживляти), to forgive (пробачати), to sustain (підтримувати)</i>	<i>life-giving (життєдайний), new (новий / свіжий), (святий), spiritual (духовний)</i>	<i>Holy Spirit (Святий Дух), beginning (початок), life (життя), purity (непорочність)</i>	II
Oil (миро)	<i>to renew (відновлювати), to anoint (помазувати благословляти), to remind (нагадувати), to strengthen (зміцнювати)</i>	<i>pure (чистий),</i>	<i>Holy Spirit (Святий Дух), inheritance of saints (спадщина святих), grace (ласка), blessing (благословіння), richness (багатство)</i>	II
White Clothes (білий	<i>to clothe (зодягати)</i>	<i>white (білий), cream</i>	<i>Regeneration (відновлення), cleansing</i>	II

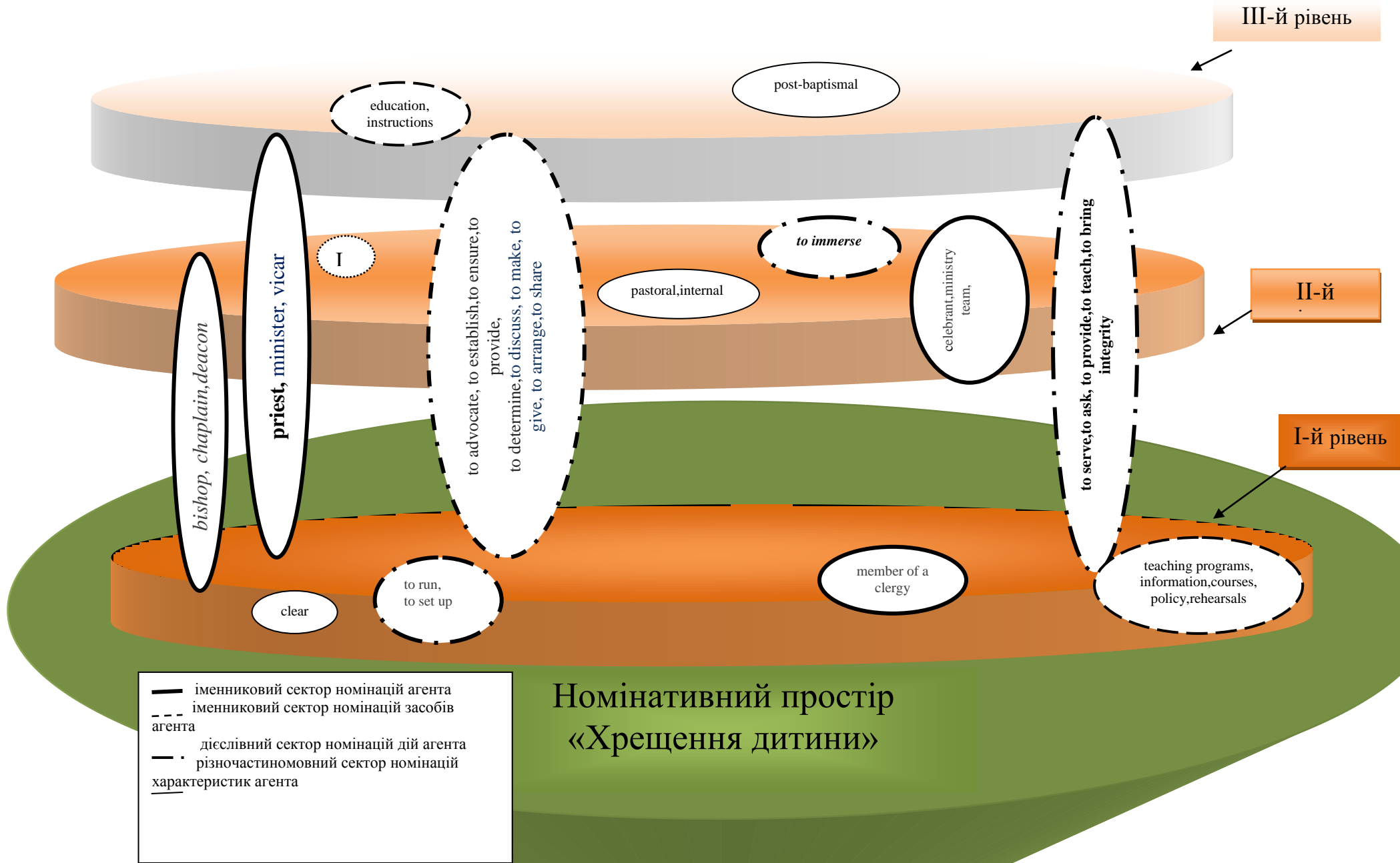
одяг)		(світлий / кремовий), (чистий)	(очищення)	
Card (листівка)	<i>to deliver</i> (передавати), <i>to remember</i> (пам'ятати)	<i>Special</i> (особливий)	<i>News</i> (звістка)	I, III
Certificate (сертифікат / диплом)	<i>to remind</i> (нагадати), <i>to renew</i> (відновити), <i>to personalize</i> (уособлювати)	<i>Special</i> (особливий), <i>important</i> (важливий)	<i>attention</i> (увага)	I, III
Present (подарунок)	<i>to communicate</i> (передавати), <i>to express</i> (виражати), <i>to personalize</i> (уособлювати), <i>to remind</i> (нагадувати), <i>to explain</i> (пояснити)	<i>appropriate</i> (доречний), <i>suitable</i> (відповідний), <i>simple</i> (скромний)	<i>reminder</i> (нагадування)	III

ДОДАТОК Ж

МІКРОФСП «ПЕРВИННИЙ АГЕНС / PRIME AGENT»

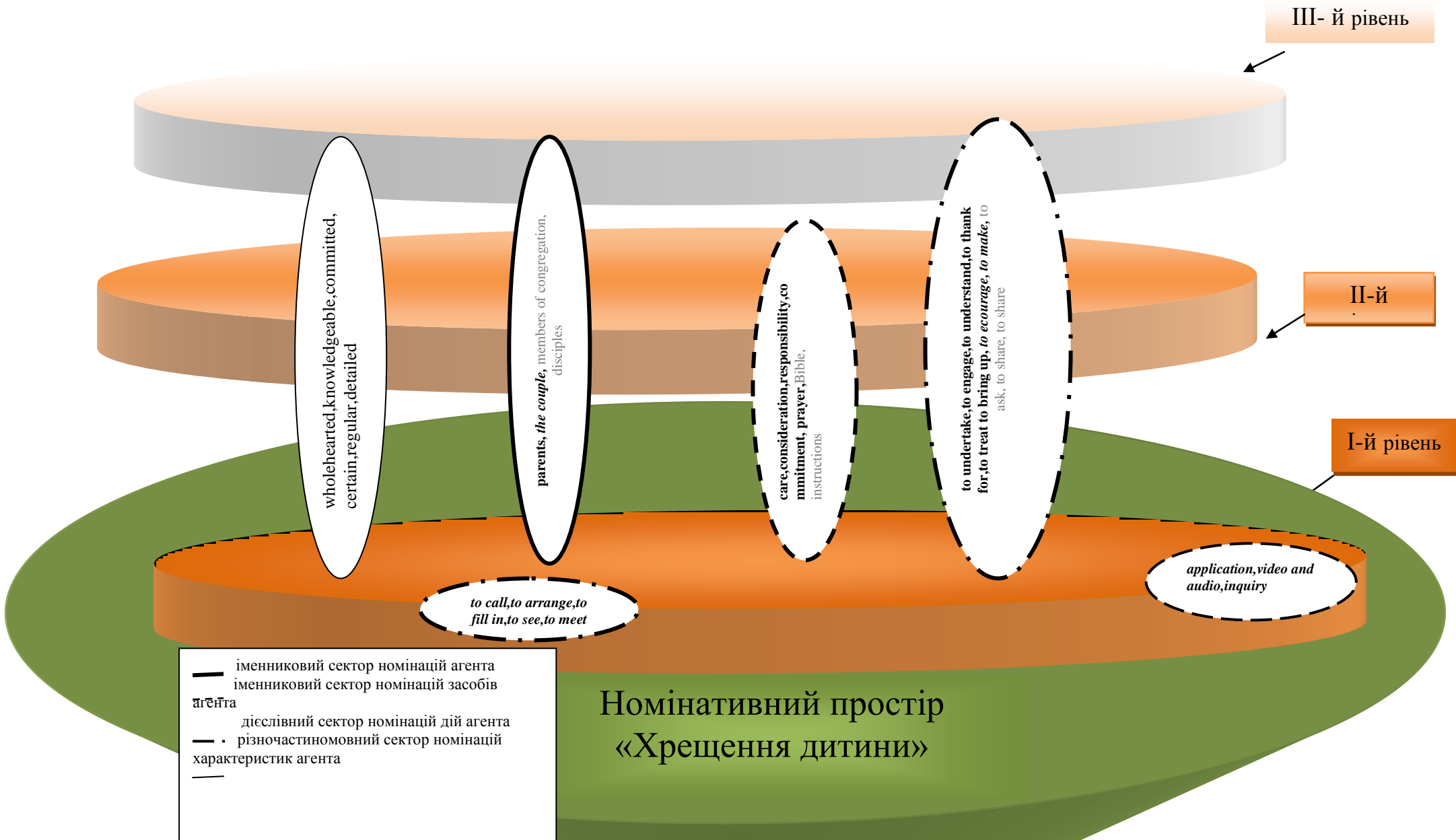

ДОДАТОК 3 МІКРОФСП «ВТОРИННИЙ АГЕНС / SECONDARY AGENT»

ДОДАТОК И

МІКРОФСП «БАТЬКИ / PARENTS»

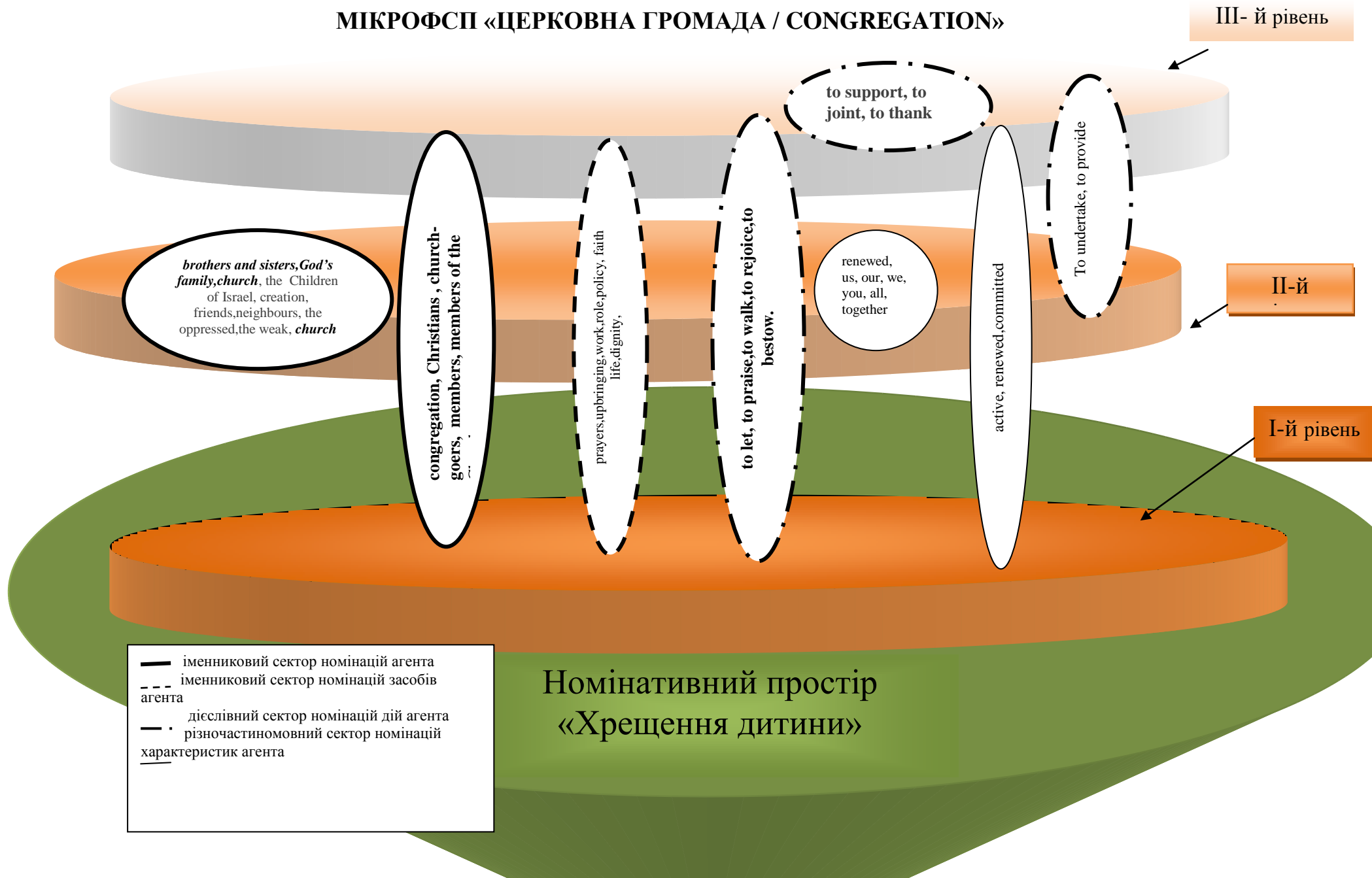
ДОДАТОК К

МІКРОФСП «ХРЕЩЕНІ БАТЬКИ / GODPARENTS»

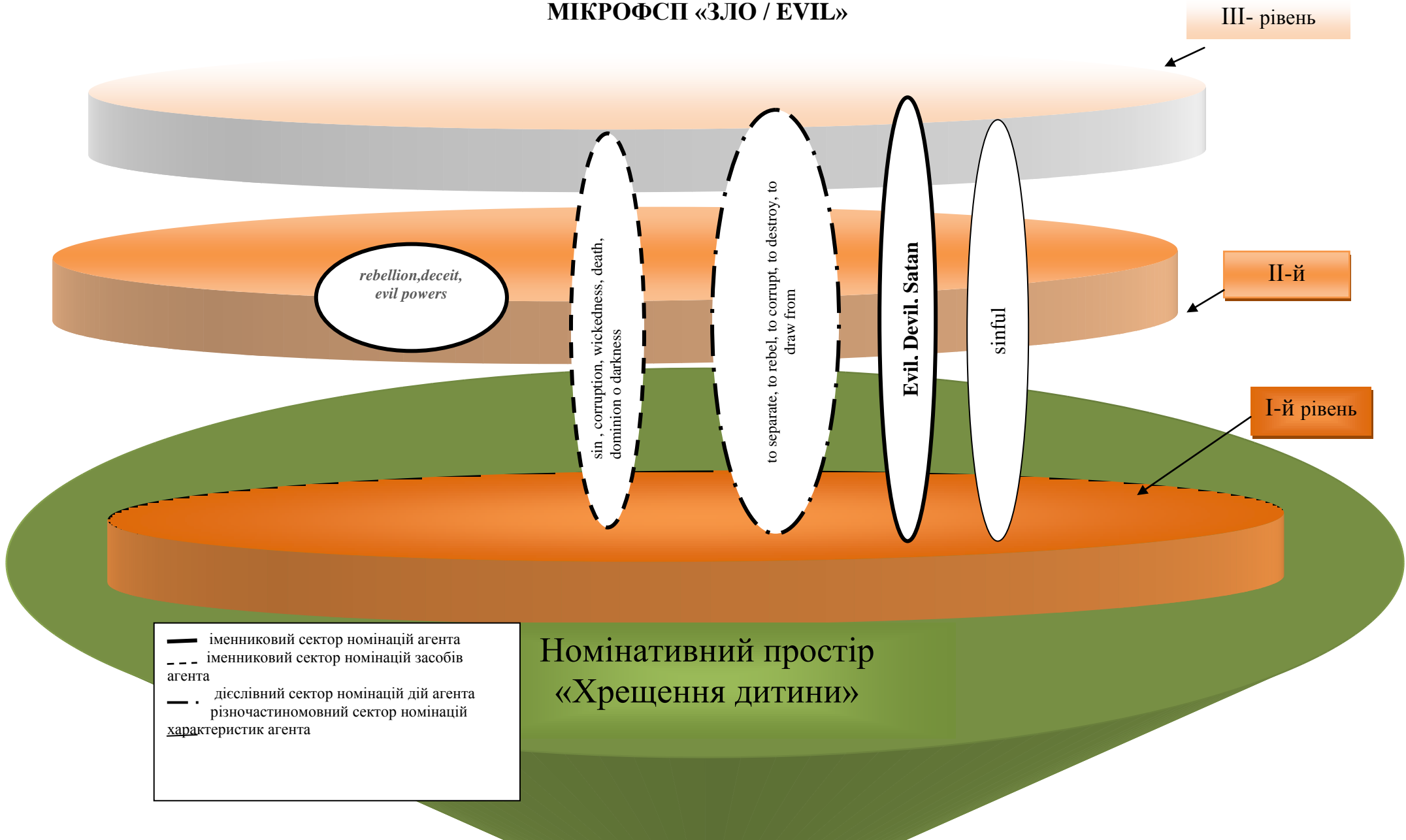
ДОДАТОК Л

МІКРОФСП «ЦЕРКОВНА ГРОМАДА / CONGREGATION»

ДОДАТОК М

МІКРОФСП «ЗЛО / EVIL»

ДОДАТОК Н
ЛЕКСИЧНІ ОДИНИЦІ НА ПОЗНАЧЕННЯ АКТИВНИХ ТА
ПАСИВНИХ ДІЙ КАНДИДАТА НА ХРЕЩЕННЯ

Активний кандидат на хрещення	Пасивний кандидат на хрещення
<i>to begin (починати)</i>	<i>to be marked (to be sealed)</i>
<i>to grow into (вирости в)</i>	<i>(бути позначеним)</i>
<i>to turn to (звернутися до)</i>	<i>to be anointed</i>
<i>to submit (скоритися)</i>	<i>(бути помазаним)</i>
<i>to come (приходити)</i>	<i>to be washed</i>
<i>to promise (обіцяти)</i>	<i>(бути омитим)</i>
<i>to confess (визнавати)</i>	<i>to be sanctified</i>
<i>to believe (вірувати)</i>	<i>(бути освяченим)</i>
<i>to hear (чути)</i>	<i>to be born</i>
<i>to open (відкривати)</i>	<i>(бути народженим)</i>
<i>to look for (шукати)</i>	<i>to be delivered</i>
<i>to reborn (народитися)</i>	<i>(бути визволеним)</i>
<i>to accept (прийняти)</i>	<i>to be received</i>
<i>to repent (каятися)</i>	<i>(бути прийнятим)</i>
<i>to follow (слідувати)</i>	<i>to be granted / denied</i>
<i>to reject (відрікатися)</i>	<i>(отримати / відмовити в</i>
<i>to move (рухатись)</i>	<i>отриманні)</i>

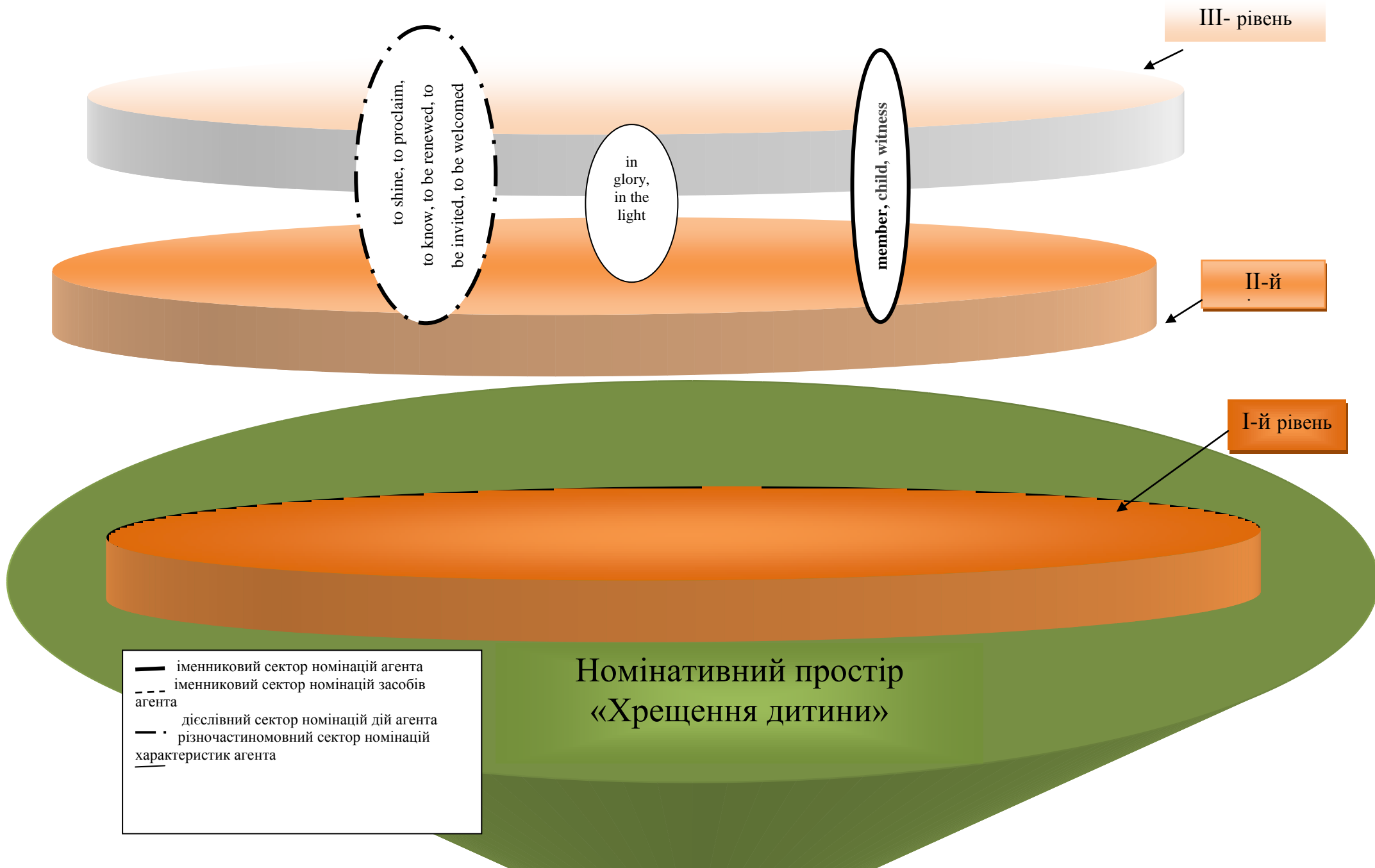
ДОДАТОК П
ФСП «ПАЦІЄНС / PATIENT»
Рис. П.1. мікроФСП «Кандидат на хрещення / Candidate»

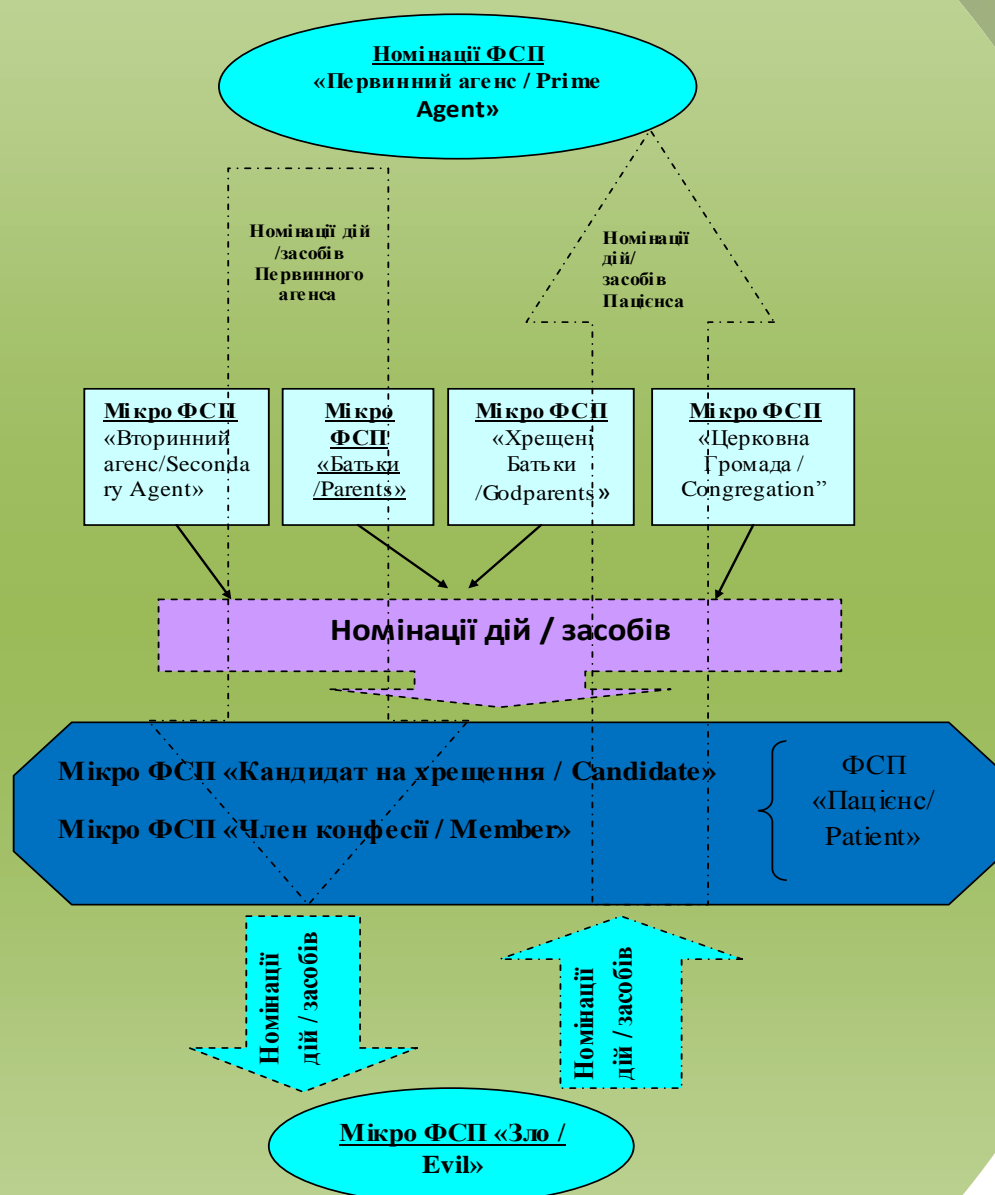
Рис. П.2. Принцип поляризованого розміщення елементів мікроФСП «Кандидат на хрещення / Candidate»

Рис. П.3. мікроФСП «Член конфесії / Member of Congregation»

ДОДАТОК Р
СХЕМА ВЗАЄМОДІЇ ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНИХ ПОЛІВ
НОМІНАТИВНОГО ПРОСТОРУ ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ

ДОДАТОК С
ТИПИ ЗВ'ЯЗКУ МІЖ ЕЛЕМЕНТАМИ НОМІНАТИВНОГО
ПРОСТОРУ НА РІВНІ МІКРОФСП

Рис. С.1. Гіперо-гіпонімічні зв'язки мікроФСП «Первинний агенс / Prime Agent»

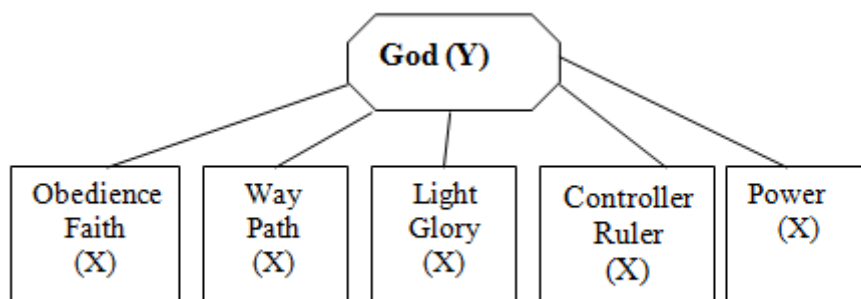

Рис. С.2. Гіперо-гіпонімічні зв'язки мікроФСП «Вторинний агенс / Secondary Agent» між номінаціями вторинного агенса

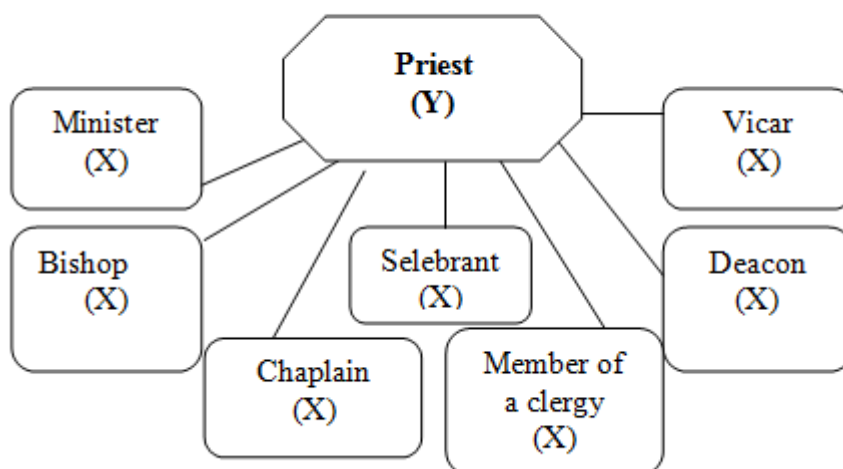

Рис. С.3. Гіперо-гіпонімічні зв'язки мікроФСП «Вторинний агент / Secondary Agent» між номінаціями обов'язків вторинного агенса

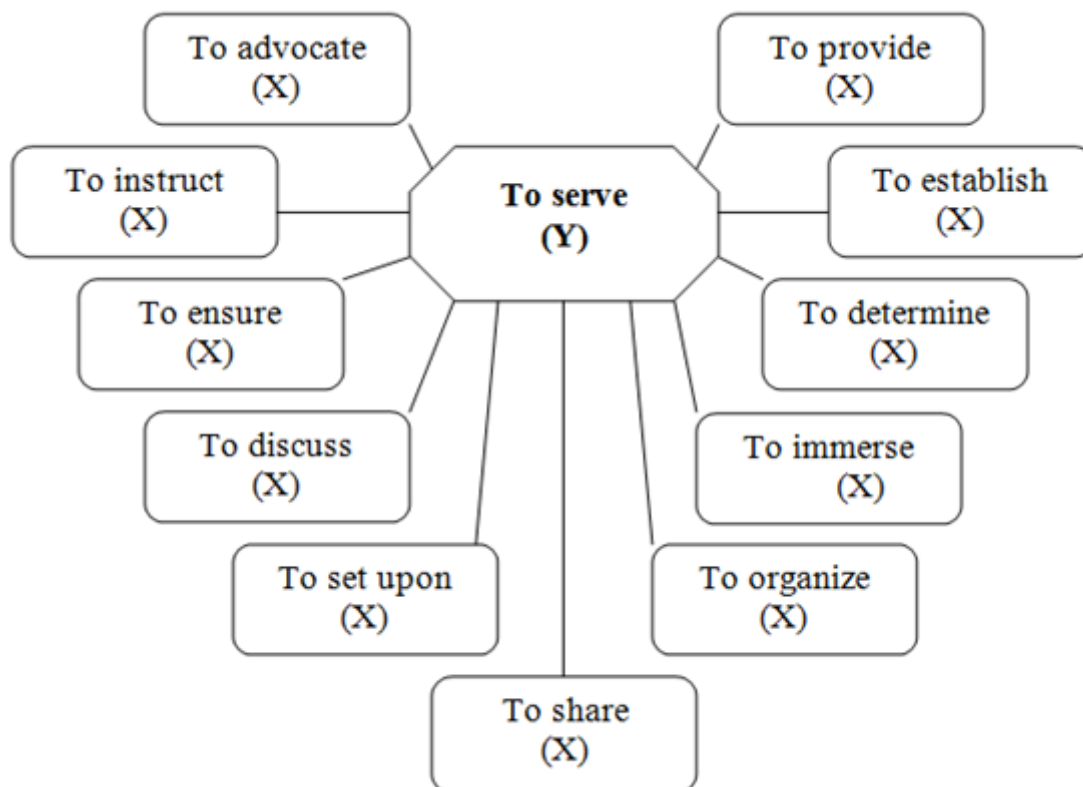

Рис. С.4. Гіперо-гіпонімічні зв'язки мікроФСП «Батьки / Parents»

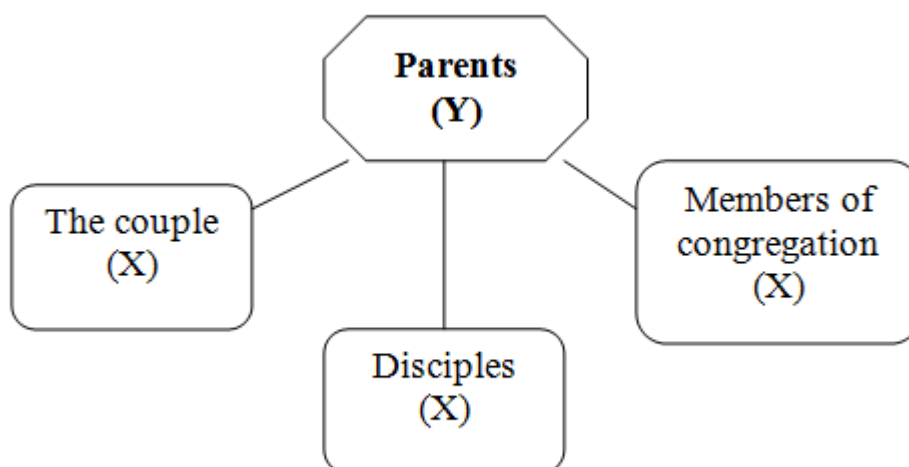

Рис. С.5. Гіперо-гіпонімічні зв'язки мікроФСП «Хрещені батьки / Godparents»

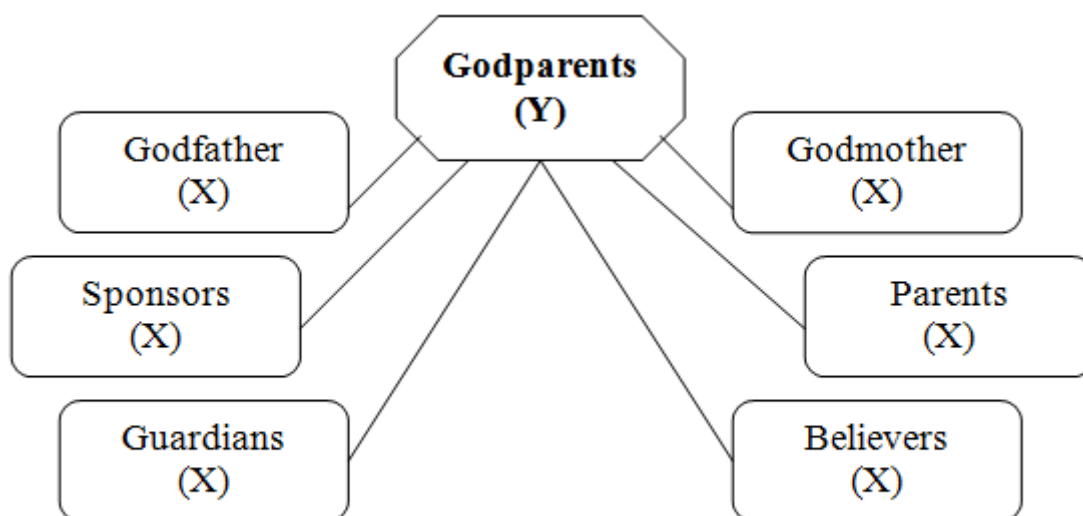

Рис. С.6. Гіперо-гіпонімічні зв'язки мікроФСП «Церковна громада / Congregation»

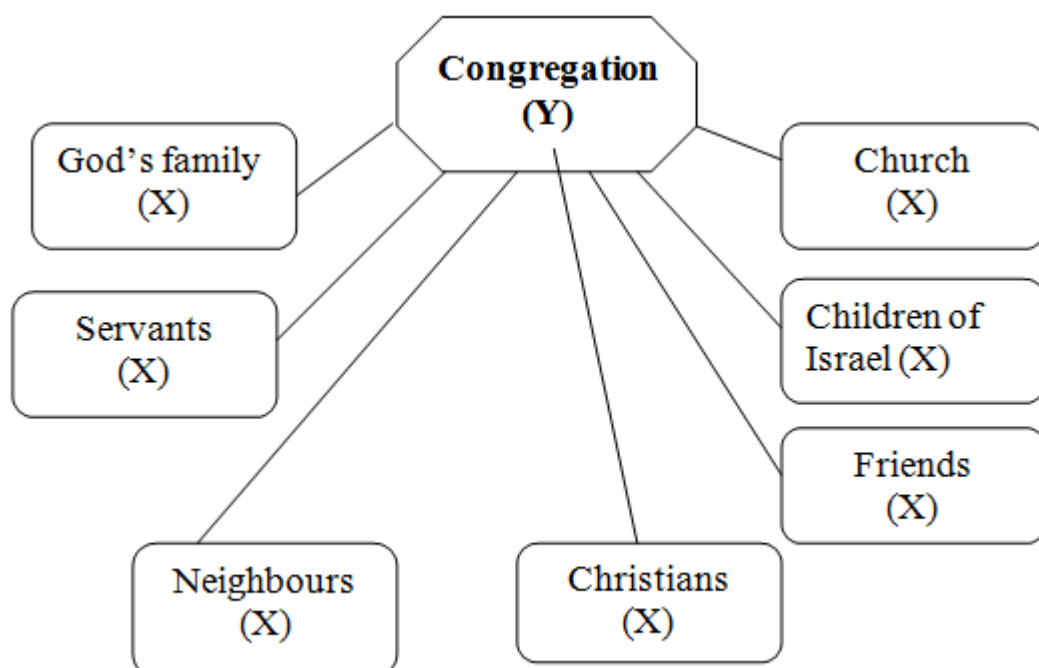

Рис. С.7. Гіперо-гіпонімічні зв'язки мікроФСП «Зло / Evil»

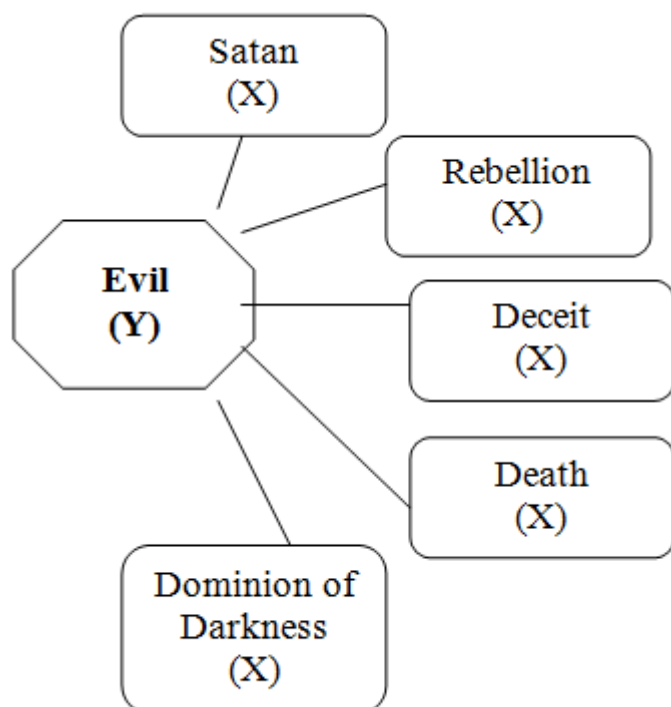

Рис. С.8. Гіперо-гіпонімічні зв'язки мікроФСП «Кандидат на хрещення / Candidate» та мікроФСП «Член конфесії / Member of Congregation»

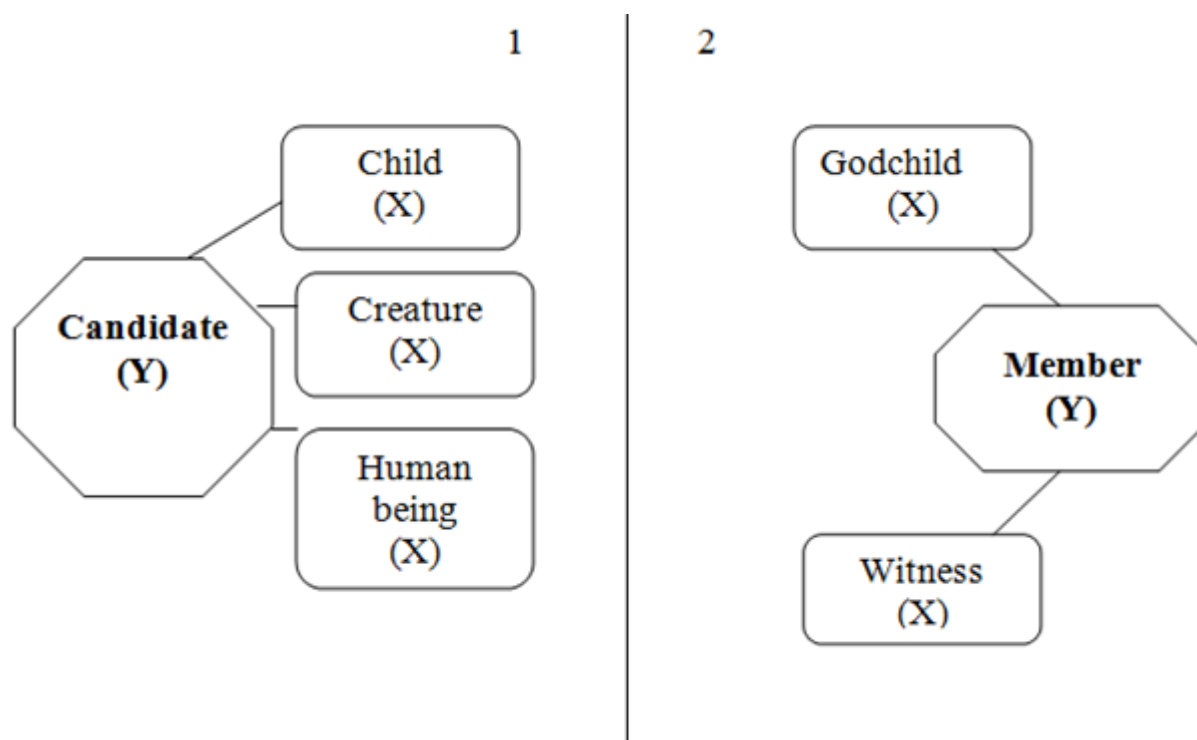
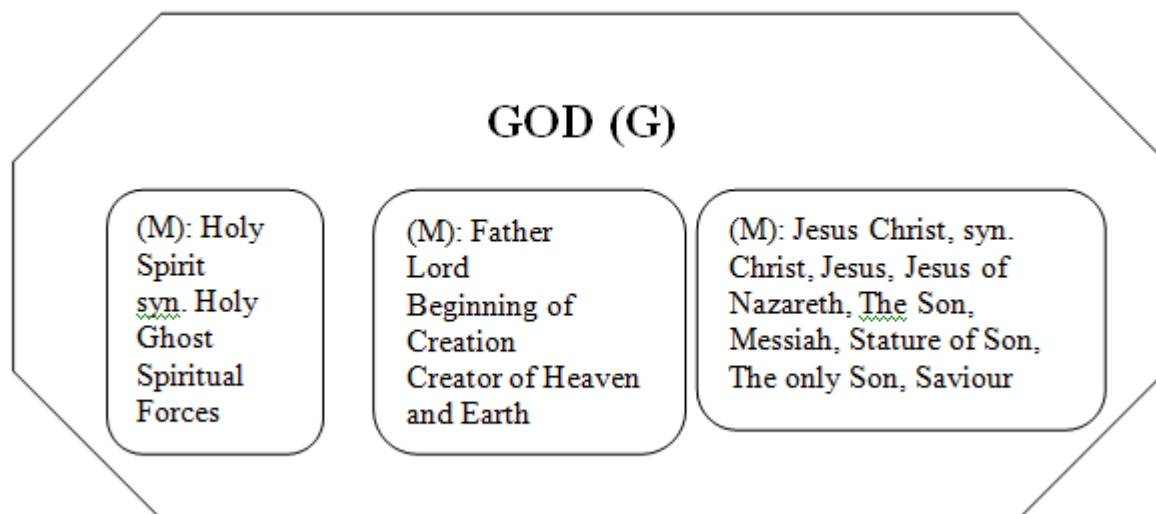

Рис. С.9. Меронімія в межах мікроФСП «Первинний агентс / Prime Agent»

ДОДАТОК Т
ТИПИ ЗВ'ЯЗКУ МІЖ ЕЛЕМЕНТАМИ НОМІНАТИВНОГО ПРОСТОРУ
ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ НА РІВНІ ФСП

Рис. Т.1. Гіперо-гіпонімічний тип зв'язку ФСП «АГЕНТ / AGENT»

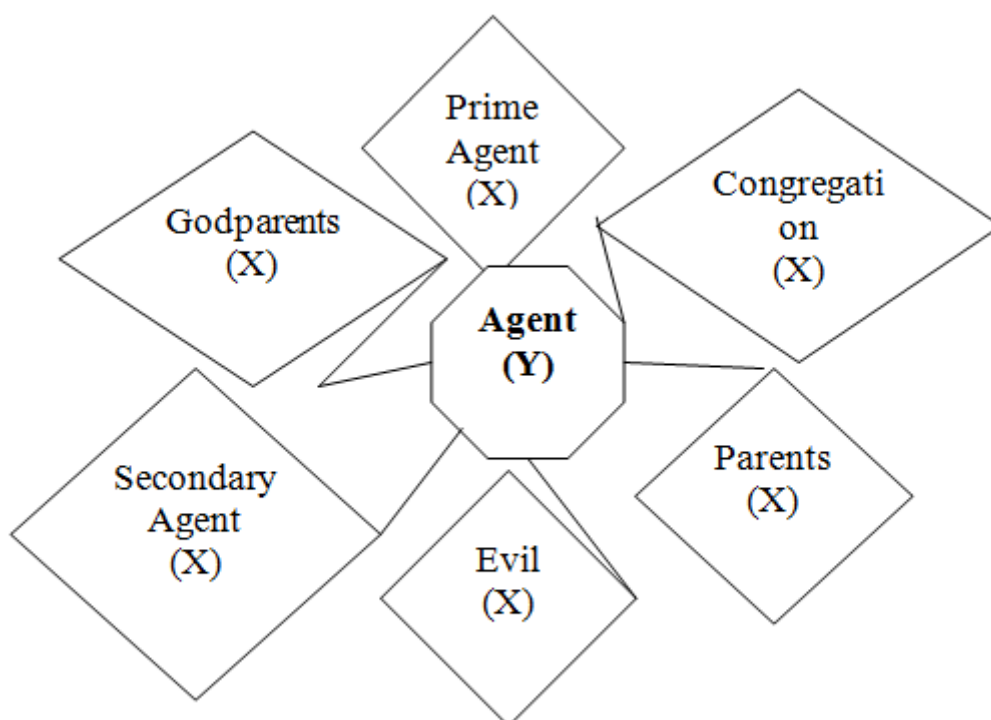

Рис. Т.2. Гіперо-гіпонімічний тип зв'язку ФСП «ПАЦІЄНС / PATIENT»

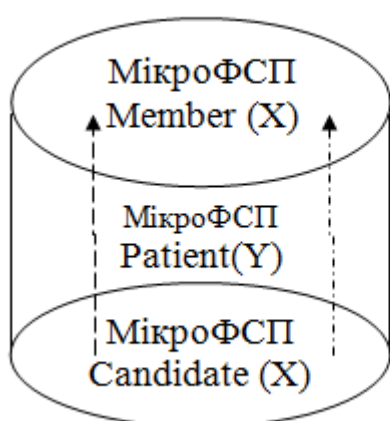

Рис. Т.3. Гіперо-гіпонімічний тип зв'язку між номінаціями безпосередніх засобів Первинного агенса, ФСП «ЗАСІБ / TOOL»

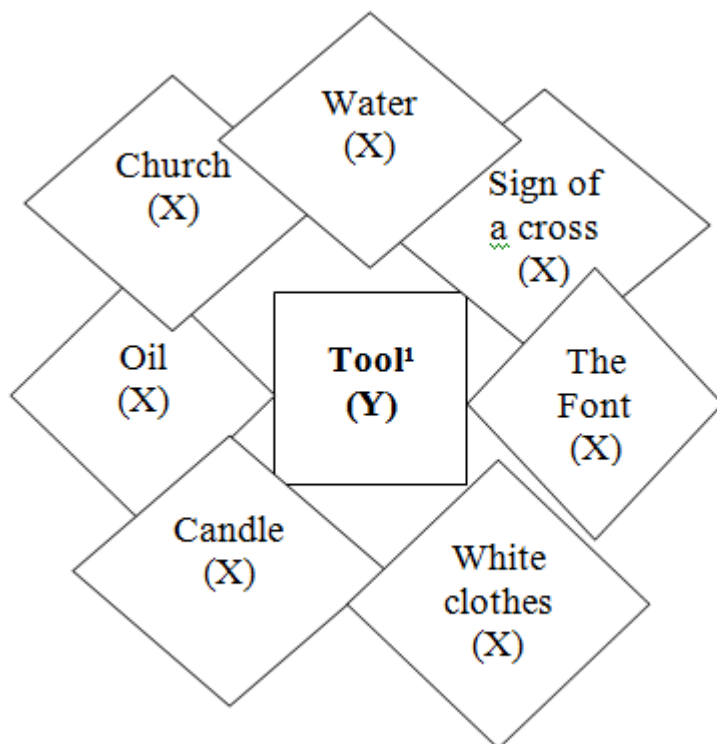

Рис. Т.4. Гіперо-гіпонімічний тип зв'язку між номінаціями засобів агентів ФСП «ЗАСІБ / TOOL»

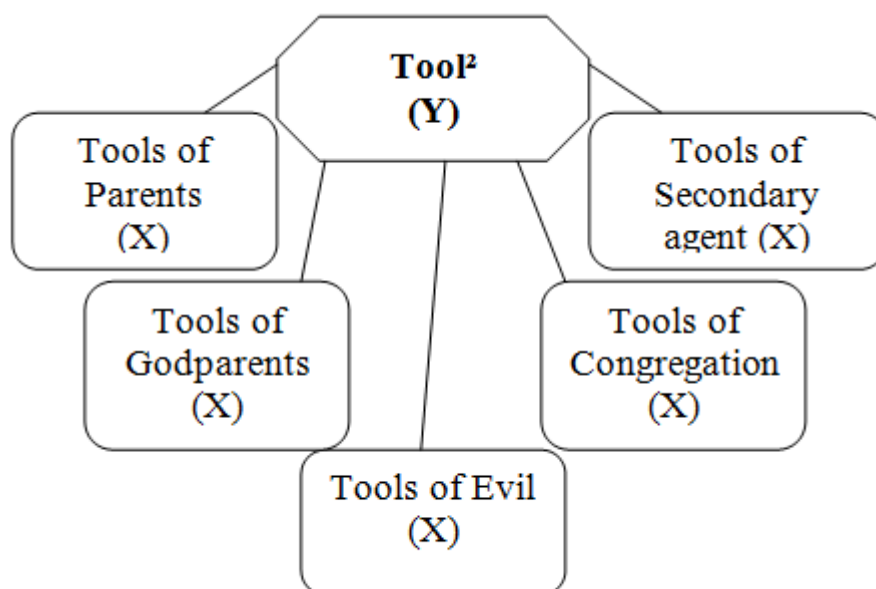

Рис. Т.5. Гіперо-гіпонімічний тип зв'язку між номінаціями дій стосовно об'єкта хрещення ФСП «ДІЯ / ACTION»

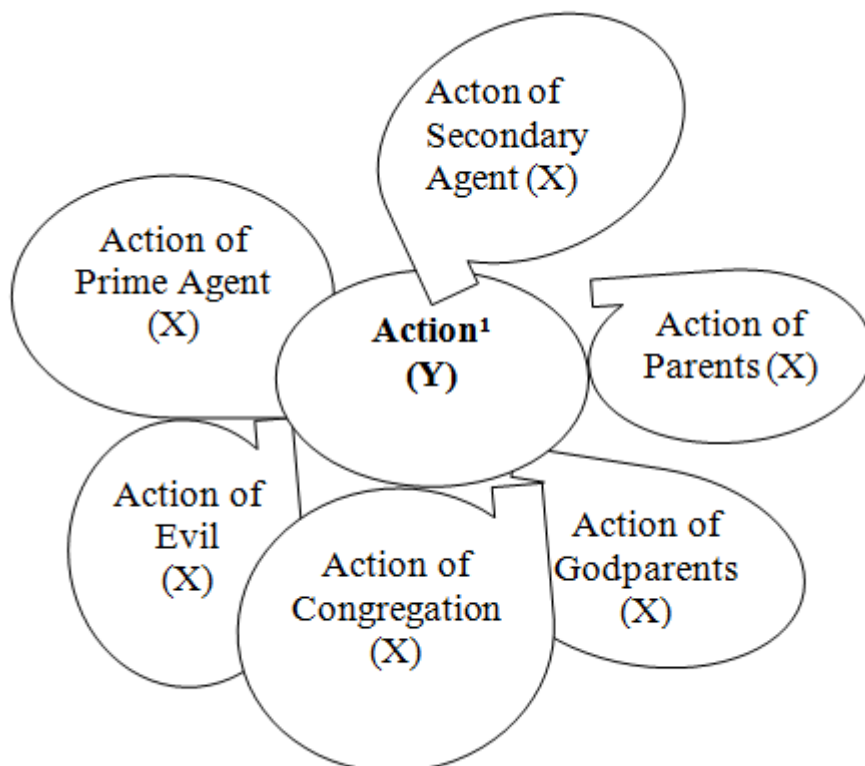

Рис. Т.6. Гіперо-гіпонімічний тип зв'язку між номінаціями дій стосовно Первинного агенса ФСП «ДІЯ / ACTION»

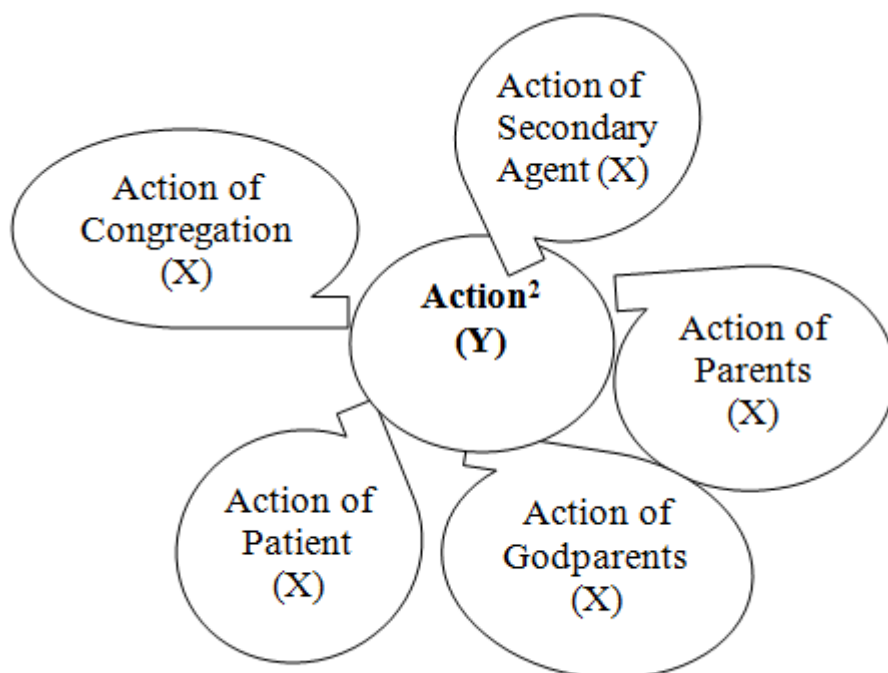
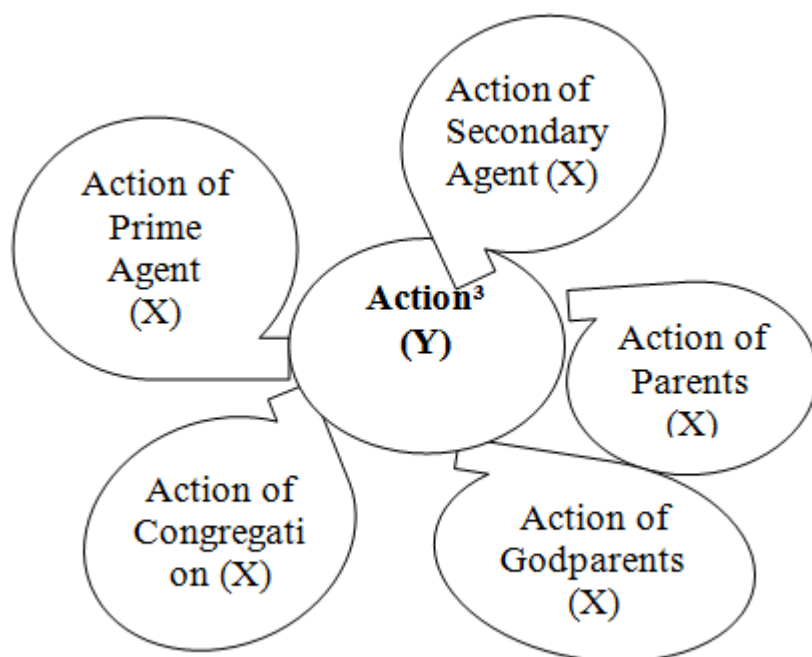

Рис. Т.7. Гіперо-гіпонімічний тип зв'язку між номінаціями дій стосовно Зла ФСП «ДІЯ / ACTION»

ДОДАТОК У

ФРАКТАЛЬНІ МОДЕЛІ ІНТЕРДИСКУРСИВНИХ ІДЕНТИФІКАТОРІВ

Рис. У.1. Фрактальна модель інтердискурсивного ідентифікатора “godfather”

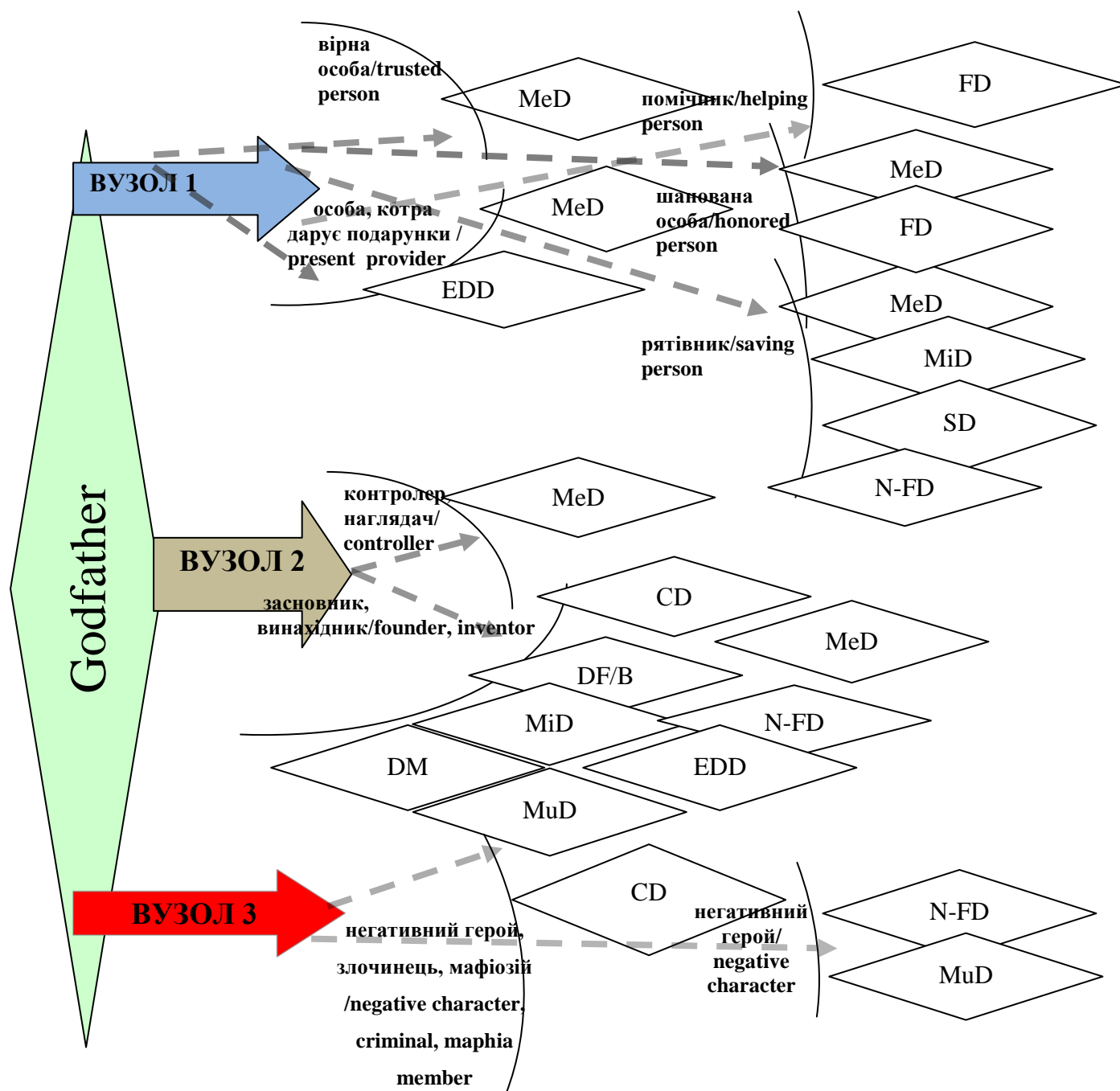

Рис. У.2. Фрактальна модель інтердискурсивного ідентифікатора “godmother”

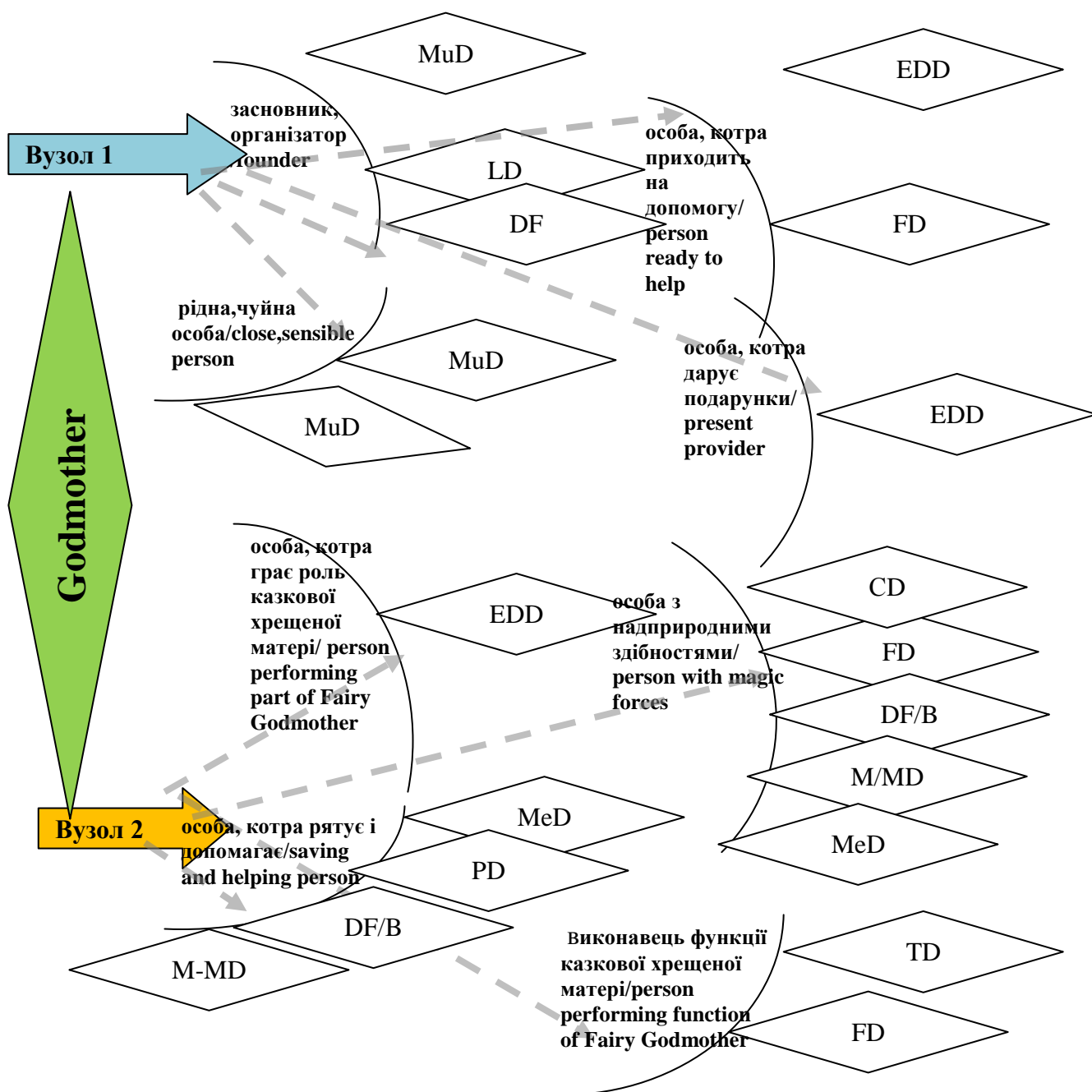

Рис. У.3. Фрактальна модель інтердискурсивного ідентифікатора “godparent”

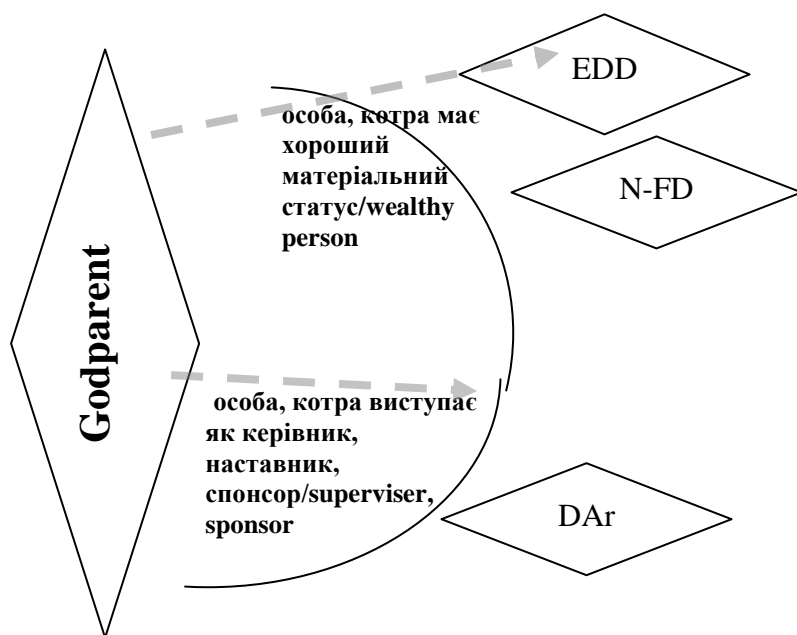

Рис. У.4. Фрактальна модель інтердискурсивного ідентифікатора “*godchild*”

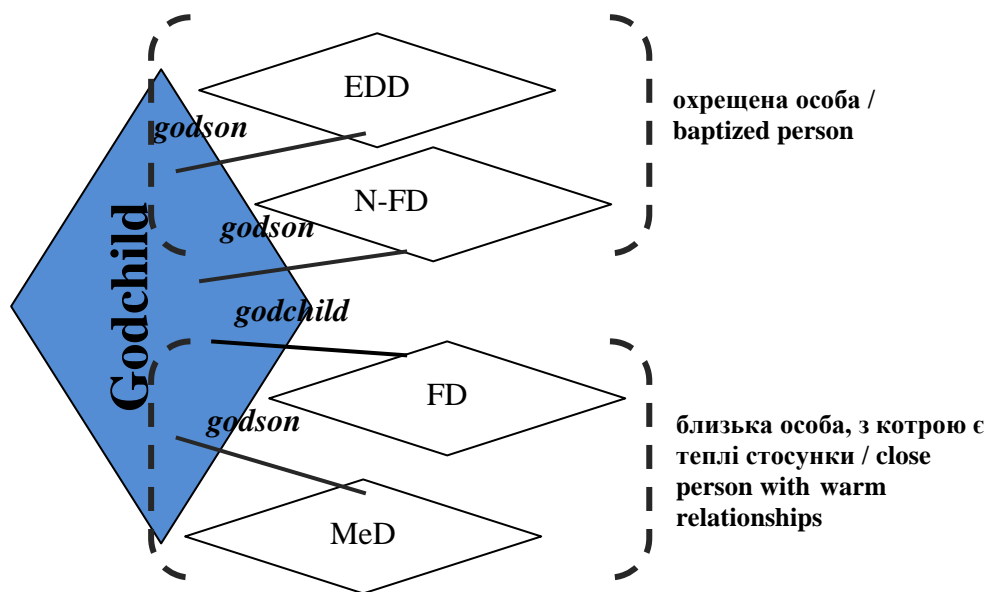
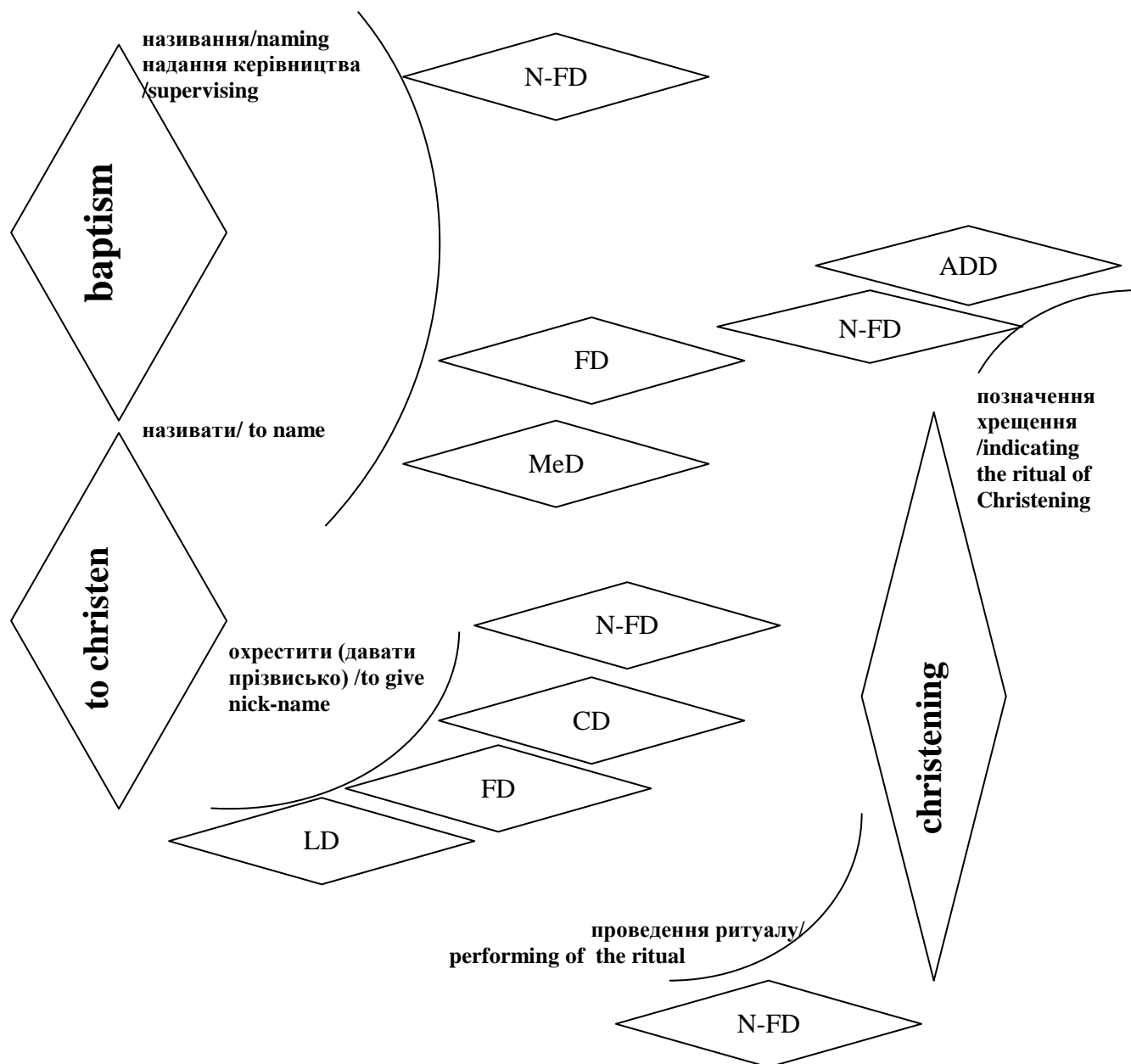
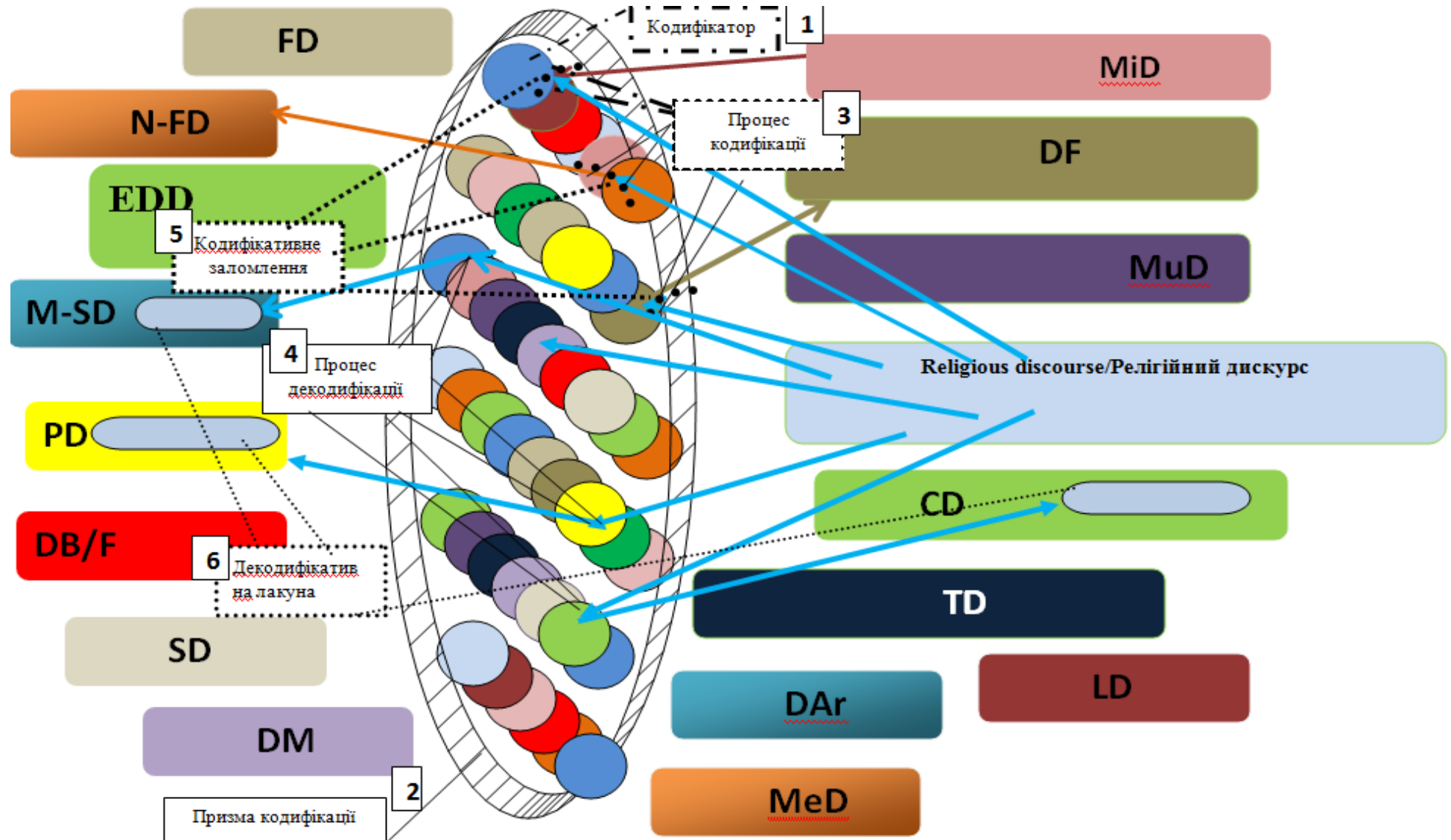

Рис. У.5. Фрактальні моделі інтердискурсивних ідентифікаторів “*baptism*”, “*christening*”, “*to christen*”

ДОДАТОК Ф
МЕХАНІЗМ УТВОРЕННЯ ІНТЕРДИСКУРСИВНИХ ЗВ'ЯЗКІВ НОМІНАТИВНОГО ПРОСТОРУ ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ

ДОДАТОК Х
МЕХАНІЗМИ УТВОРЕННЯ КОДИФІКАТИВНИХ ІНТЕРДИСКУРСИВНИХ ЗВ'ЯЗКІВ НОМІНАТИВНОГО
ПРОСТОРУ ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ

Рис. Х.1. Інтердискурсивний ідентифікатор “*godfather*”

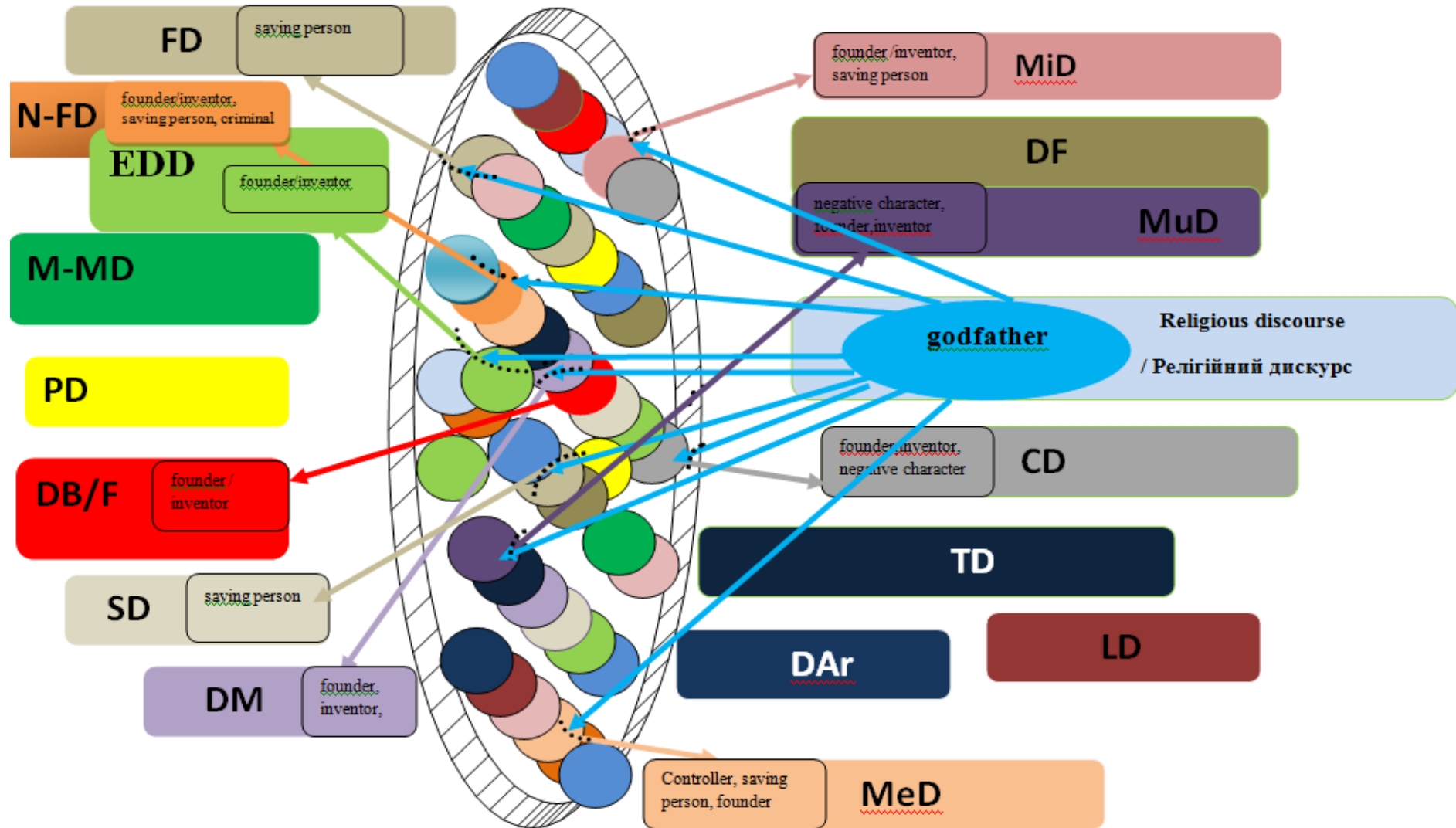

Рис. X.2. Інтердискурсивний ідентифікатор “godmother”

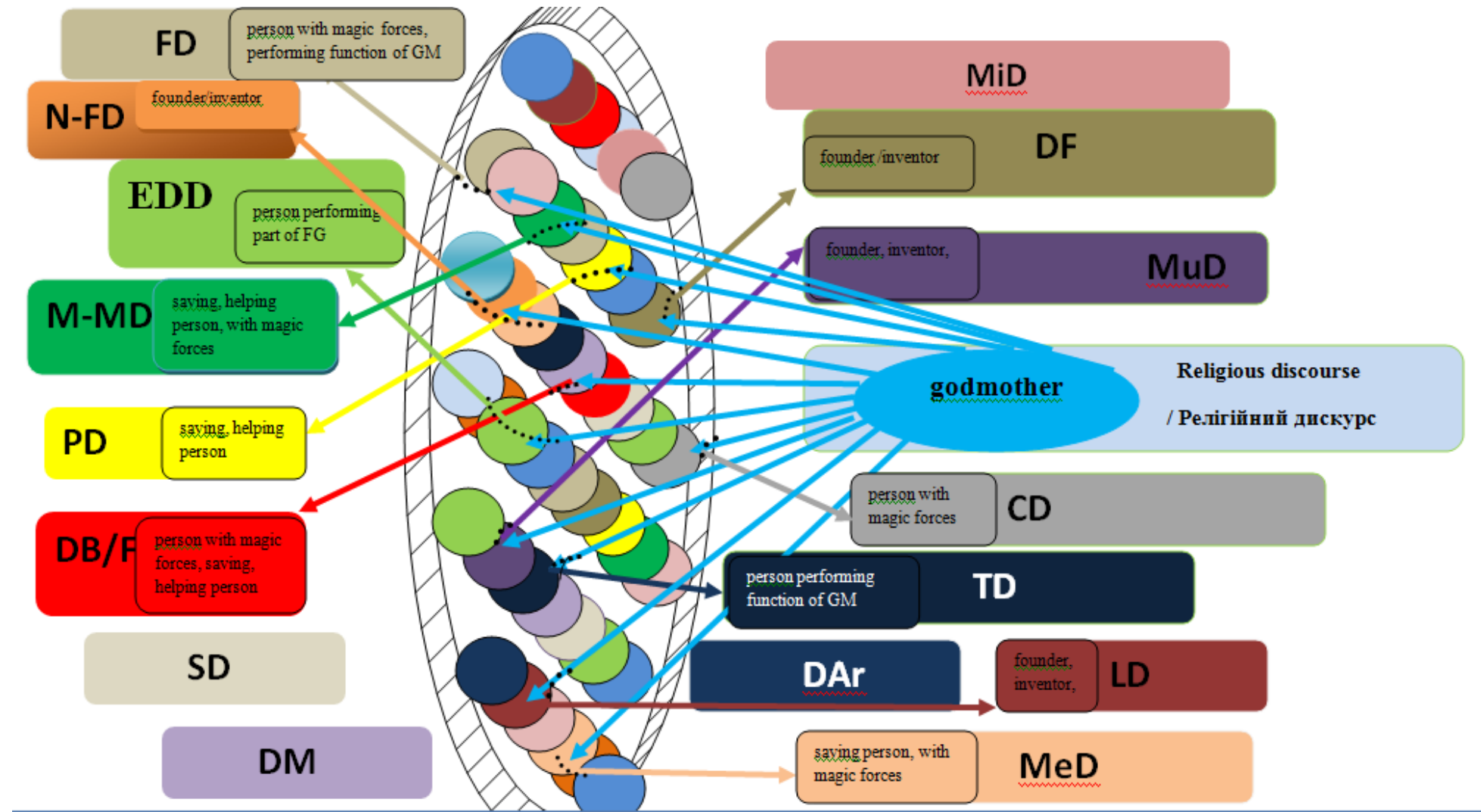

Рис. X.3. Інтердискурсивний ідентифікатор “godparent”

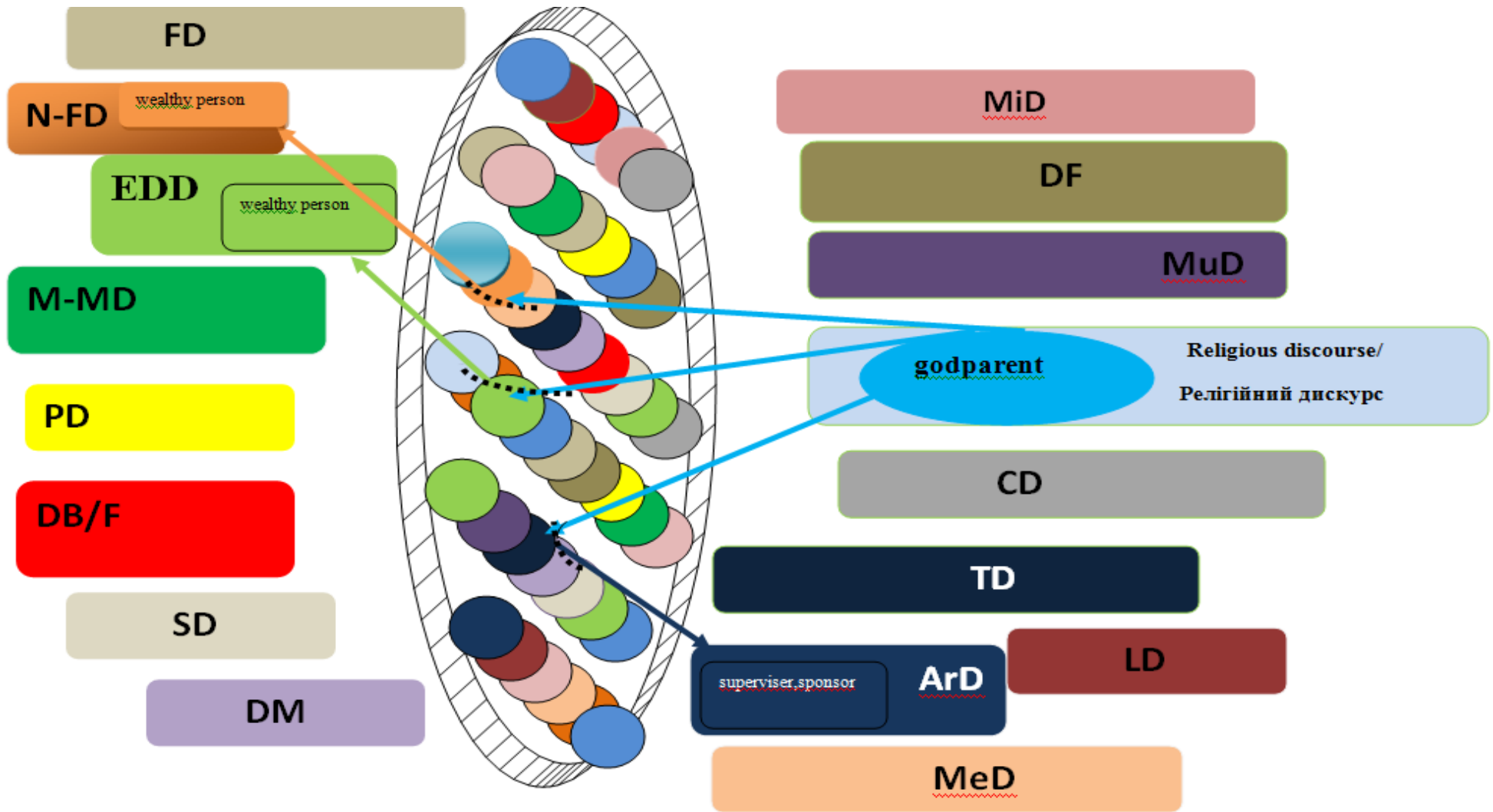
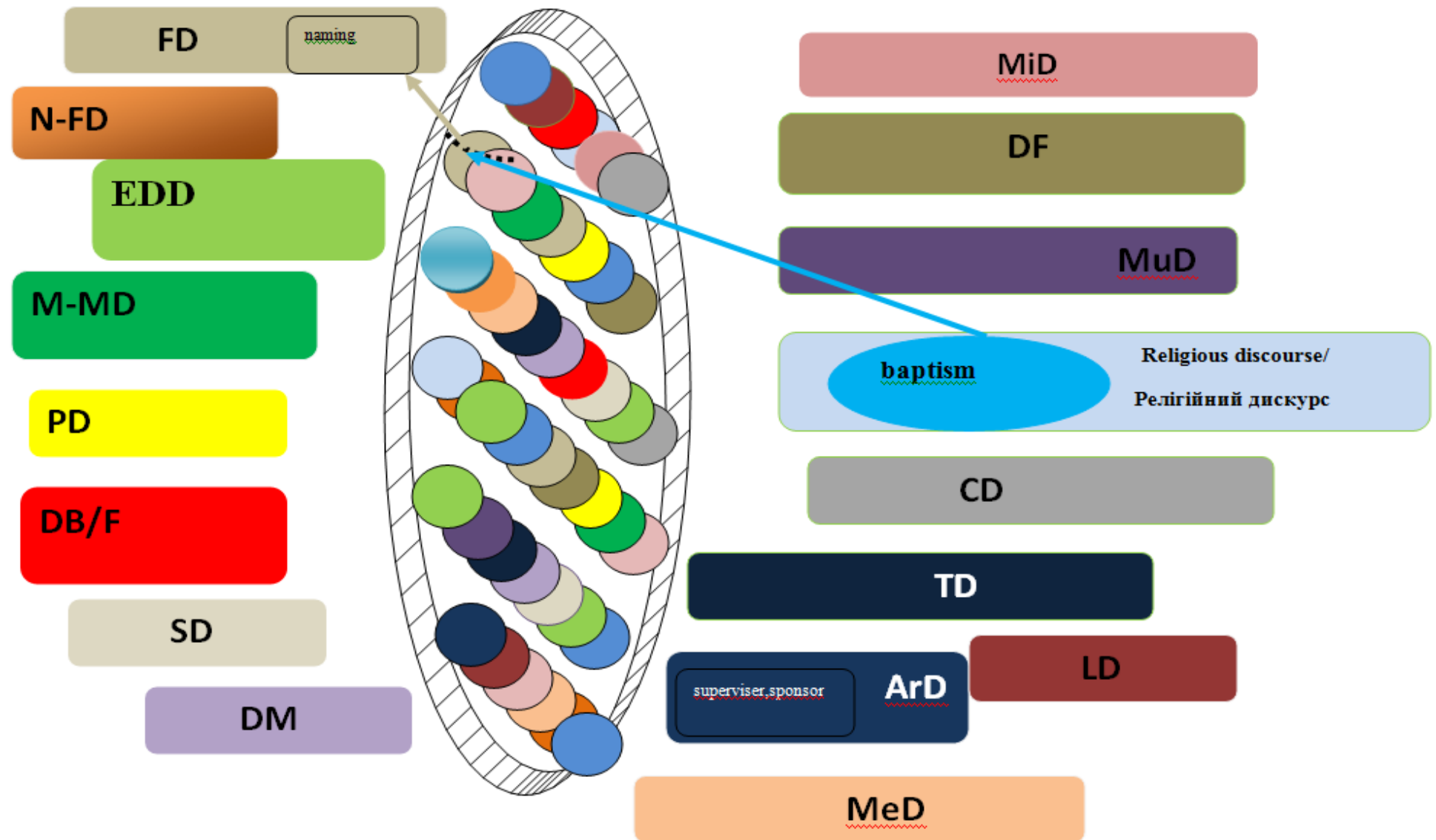

Рис. X.4. Інтердискурсивний ідентифікатор “baptism”

ДОДАТОК Ц
МЕХАНІЗМИ УТВОРЕННЯ ЛАКУНАРНИХ ІНТЕРДИСКУРСИВНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ІДЕНТИФІКАТОРІВ
НОМІНАТИВНОГО ПРОСТОРУ ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ

Рис. Ц.1. Інтердискурсивний ідентифікатор “*godfather*”

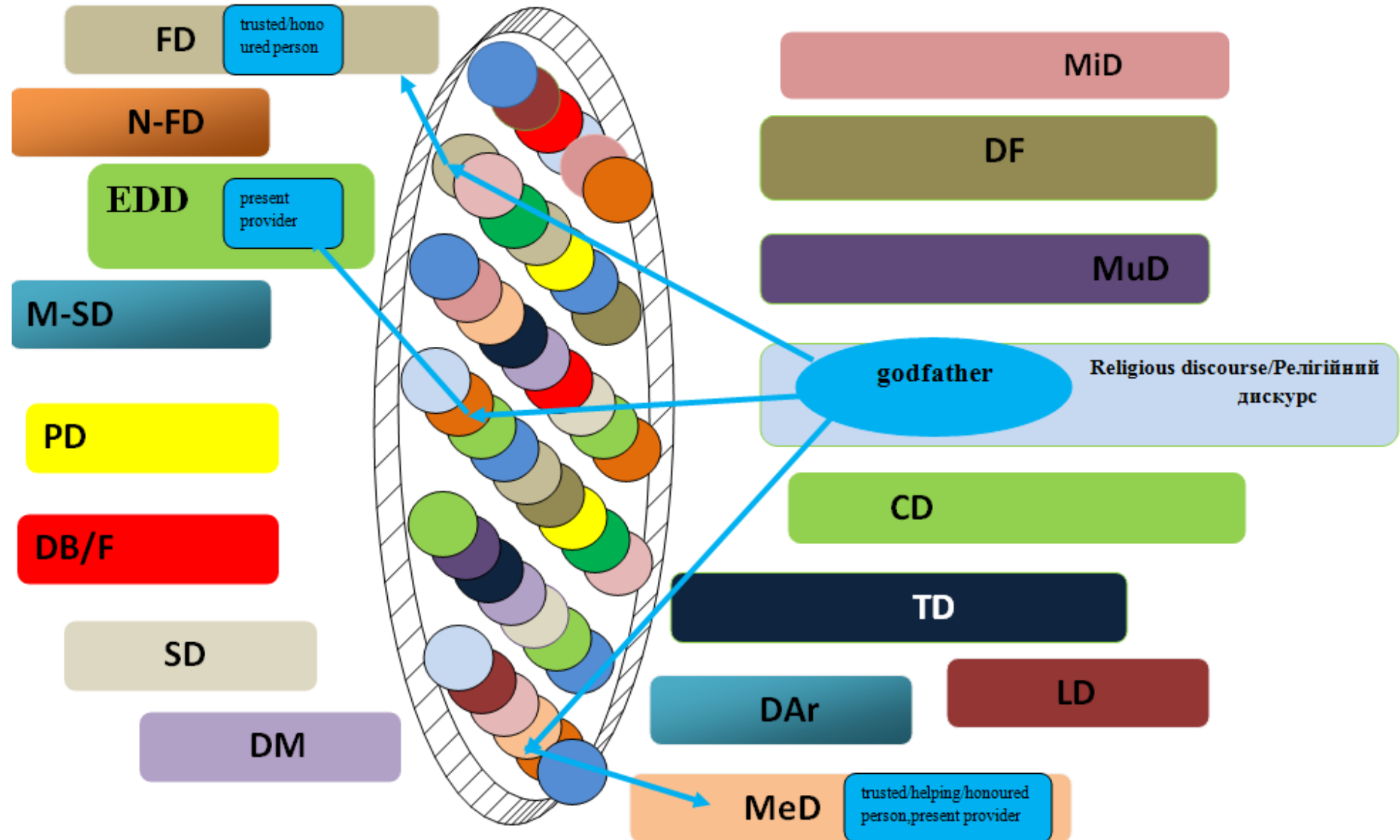

Рис. Ц.2. Інтердискурсивний ідентифікатор “godmother”

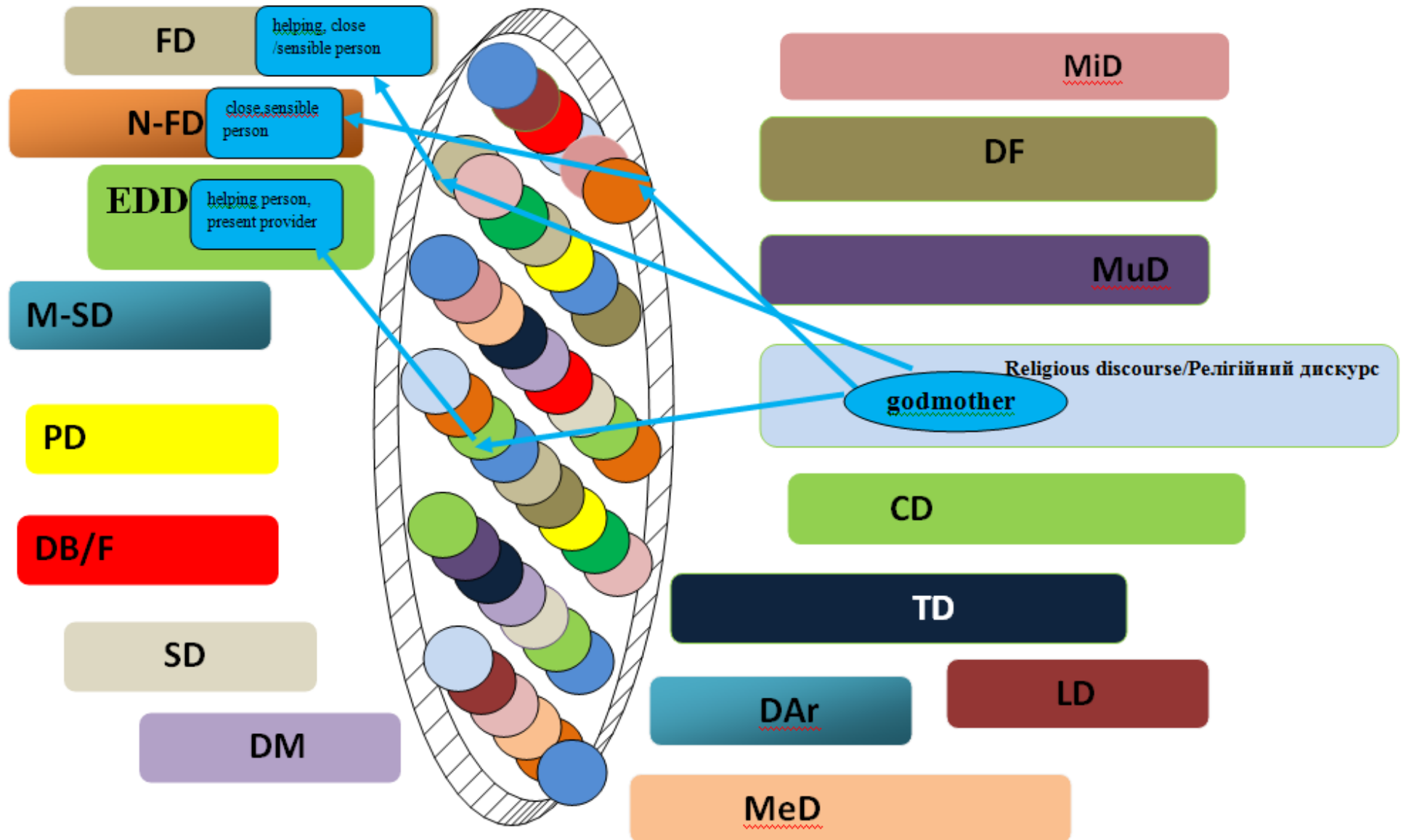

Рис. Ц.3. Інтердискурсивний ідентифікатор “godchild”

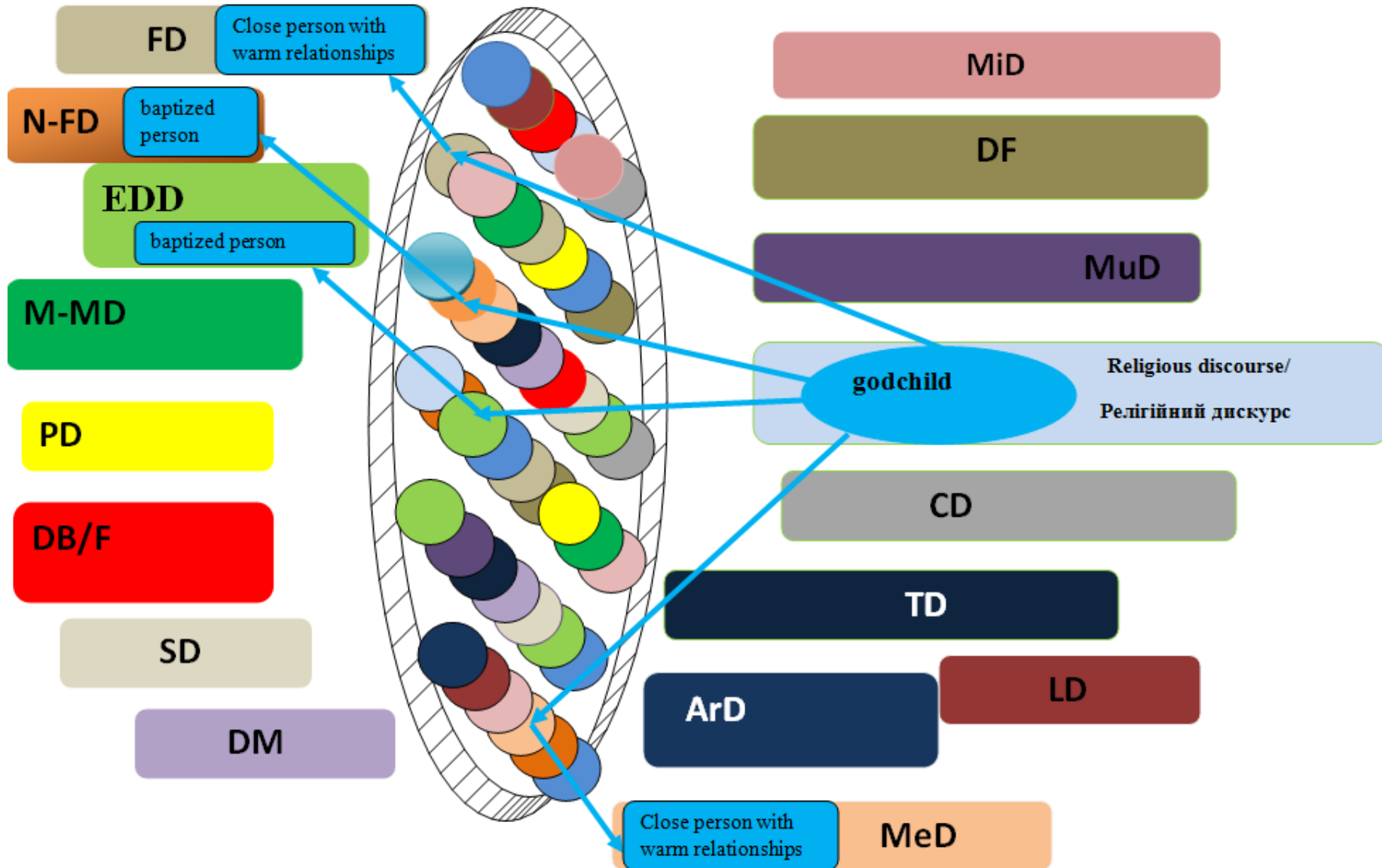
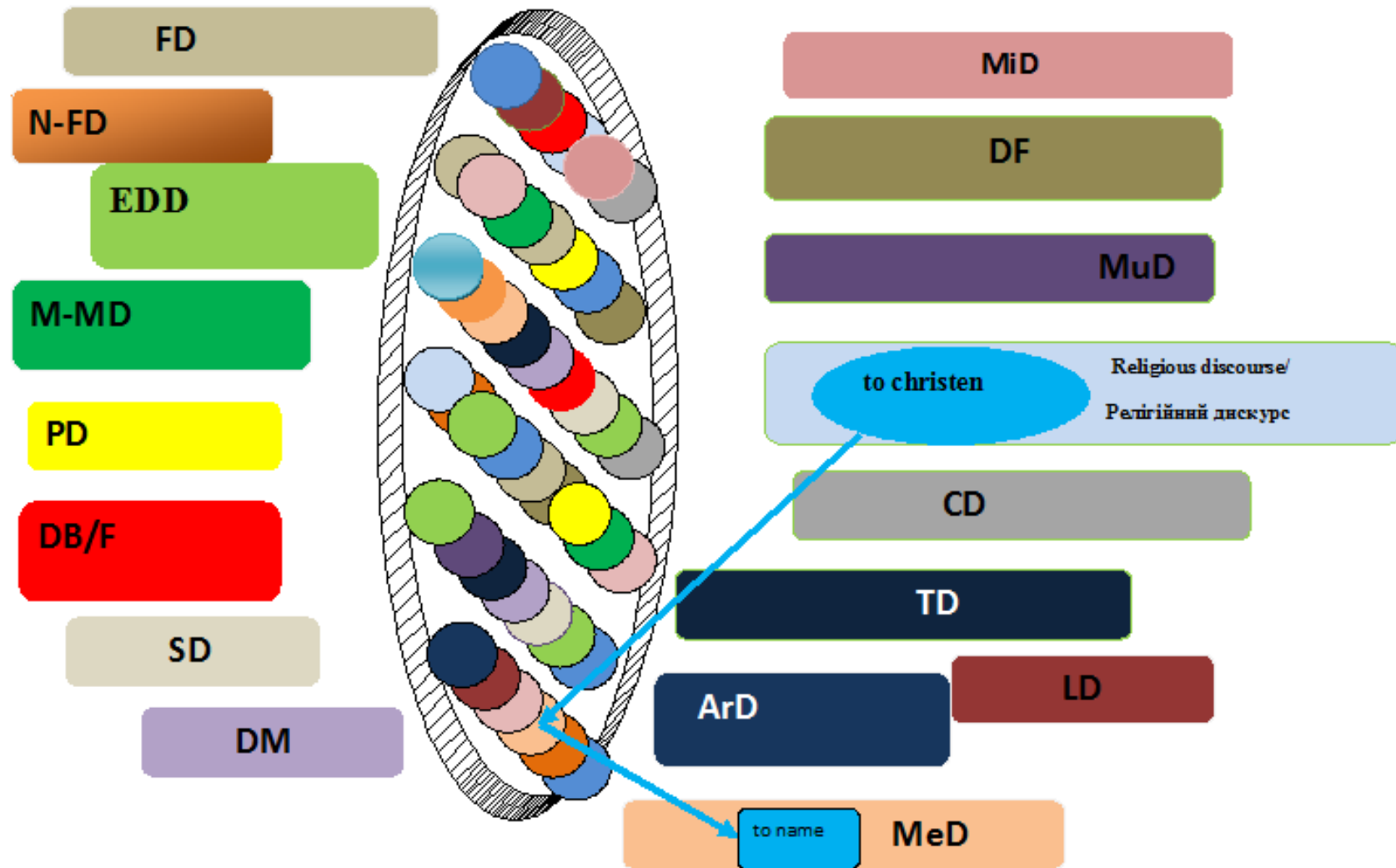

Рис. Ц.4. Інтердискурсивний ідентифікатор “to christen”

ДОДАТОК Ш
Показник актуалізацій лінгвокультурних характеристик інтердискурсивних ідентифікаторів номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ

	засновник/організатор/винахідник	наставник/нагляд	рятувальник, особа з хорощим маг. статусом	помічник	негативний герой	рідна/чужна/вірна/близька особа	шановна особа	особа, яка презентує подарунки	особа з надприродним і здібностями	виконавець ф-ції хр. матері	особа, яка прийняла хрещення	присвоєння назви когось/перебирання кельтської	позначення ритуалу	надання імені	надання прізвиська	У співвідношенні з	% ідентифікатора
godfather	7,1%	3,6%		7,1%	18%	7,1%	14%	7,1%								актуалізаціями даного ідентифікатора	18%
	12%	1,2%			6,4%	2,5%	5%	2,5%								загальною кількістю актуалізацій номінативного простору	
godmother	16%		16%	9,3%		9,3%		6,2%	9,3%	16%	25%					актуалізаціями даного ідентифікатора	41%
	6,4%		6,4%	3,8%		3,8%		2,6%	3,8%	6,4%	10,2%					загальною кількістю актуалізацій номінативного простору	
godparent	5,1%		75%													актуалізаціями даного ідентифікатора	5,1%
	1,2%		3,8%													загальною кількістю актуалізацій номінативного простору	
godchild						50%					50%					актуалізаціями даного ідентифікатора	5,1%
						2,6%					2,6%					загальною кількістю актуалізацій номінативного простору	
christening																актуалізаціями даного ідентифікатора	2,6%
													2,6%			загальною кількістю актуалізацій номінативного простору	
baptism																актуалізаціями даного ідентифікатора	1,2%
												1,2%				загальною кількістю актуалізацій номінативного простору	
to christen													14%	43%	43%	актуалізаціями даного ідентифікатора	9%
												2,6%	1,2%	3,8%	3,8%	загальною кількістю актуалізацій номінативного простору	

ДОДАТОК Ш

ГЛОСАРІЙ ТЕРМІНІВ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ ПРАЦІ

<i>релігійний ритуал</i> – специфічний різновид різнорівневої комунікації, коли трансцендентний світ або трансцендентна особа є її безпосереднім учасником	<i>обряд</i> – різновид ритуалу, що характеризується приналежністю до «традиційного» та «звичного»	<i>таїнство</i> – ритуал, священна дія, яка відрізняється з-поміж інших ритуалів, що вона встановлена Христом (наприклад таїнство Хрещення)
<i>хрещення дитини</i> – релігійний ритуал (таїнство), що позначає офіційне прийняття дитини у лоно церкви	<i>хронотоп</i> – система координат, що супроводжує певну подію (час, місце, специфіка, учасники та ін.)	<i>ритуальна діяльність</i> – діяльність, в якій одним з ядерних елементів виступає символічність, а не практична необхідність
<i>сакральність</i> – уособлення вищих цінностей або священного смислу	<i>когнітивна модель</i> – образ системи конітивного / ментального характеру	
<i>когнітивна структура</i> – упорядкована система ментальних утворень	<i>лінгвокультурний концепт</i> – утворення або згущення, яке активізується у свідомості індивіда в процесі відображення симбіозу компонентів культури	<i>концепт</i> – квантова одиниця ментальних, психологічних ресурсів індивіда, що уособлює розуміння найважливіших ознак предметів
<i>картина світу</i> – певним чином, підгрунття світогляду, оскільки інтерпретує розуміння людиною специфіки буття, особливостей взаємовідносин зі світом та найважливіших форм існування в ньому	<i>концептуальна картина світу</i> – динамічний конгломерат ментальних явищ, що оперує константами свідомості, вербальне втілення якого відбувається засобами лексики, граматики, фразеології	<i>мовна картина світу</i> – утворення з помірною динамікою розвитку, що уособлює фіксацію концептуальної картини світу у результаті застосування відповідних номінативних технік

<p>номінативна техніка – набір способів та засобів фіксації елементів концептуальної картини світу для підбору необхідних комунікативних одиниць</p>	<p>номінативний простір – динамічне утворення, яке формується з певного набору номінацій явищ різного характеру під час застосування стратегій та засобів мовної адаптації когнітивних структур</p>	
<p>типова ситуація – фіксоване відображення компонентів (учасників, хронотопу, організації) певної типової події або реалії, яке характеризується структурною специфікою та чіткою послідовністю реалізації</p>	<p>релігійний компонент – частина типової ситуації, відображена у виконанні релігійного ритуалу або таїнства</p>	<p>світський компонент – світський бік типової ситуації, що відображений у її елементах поза релігійним ритуалом</p>
<p>лінгвокультурна модель типової ситуації – кореляція культурних особливостей, обмежених рамками розгортання типової ситуації «Хрещення дитини» в британському англомовному соціумі з відповідними номінативними одиницями</p>	<p>релігійна складова – структурний елемент лінгвокультурної моделі типової ситуації, що репрезентує культурну специфіку вербалізації частини типової ситуації, яка передбачає проведення релігійного ритуалу або таїнства</p>	<p>світська складова – структурний елемент лінгвокультурної моделі типової ситуації, що репрезентує культурну специфіку вербалізації світських елементів типової ситуації</p>
<p>когнітивна модель типової ситуації – образ, що об'єднує низку структурних та підструктурних компонентів, які відображають певну зону когнітивної картини світу носіїв культури</p>	<p>релігійний сценарій – базова складова когнітивної моделі типової ситуації, динамічна модель репрезентації знань, яка об'єднує ментальне відображення релігійного компоненту типової ситуації</p>	<p>світський сценарій – базова складова когнітивної моделі типової ситуації, динамічна модель репрезентації знань, яка об'єднує ментальну репрезентацію світського компоненту типової ситуації</p>
<p>акціональний фрейм – універсальний інструментарій побудови когнітивної моделі типової ситуації, який відповідає</p>	<p>субфрейм – підструктурний компонент сценарію типової ситуації, акціональний фрейм, що апелює до</p>	<p>слот – структурний компонент фрейму, заповнений інформацією про окремий відрізок типової</p>

<p>певній сфері концептуалізації у вигляді пакету інформації про ситуацію, до якої апелює семантична одиниця, що реалізується на основі акціональної схеми</p>	<p>вужчого фрагменту когнітивної моделі у порівнянні з фреймом</p>	<p>ситуації</p>
<p><i>семасіологічна інтерпретація</i> – послідовний аналіз номінативного акту через номінацію до реалії</p>	<p><i>ономасіологічна інтерпретація</i> – послідовний аналіз номінативного акту через реалію до номінації</p>	
<p><i>процес номінації</i> (реалізація, омовнення) – процес адаптації когнітивних структур мовними засобами</p>	<p><i>номінативне згущення</i> – набір компонентів у вигляді певних тематичних «контейнерів», наповнених номінативними одиницями за частиномовним принципом, виокремлений у процесі аналізу розподілу лексичного вмісту слотів акціональних фреймів релігійного та світського сценаріїв</p>	
<p><i>контент-категорія</i> – номінативне згущення з встановленими тенденціями до об'єднання лексики</p>	<p><i>функціонально-семантичне поле</i> – різновид принципу організації мовних одиниць з урахуванням функціонального аспекту на основі встановлення лексичними одиницями певних парадигм у межах поля, до якого вони залучені</p>	
<p><i>контурне функціонально-семантичне поле</i> – функціонально-семантичне поле, що демонструє певну щільність структури, наявність контурів або</p>	<p><i>матричний елемент</i> – компонент номінативного простору, який здатен поляризувати відповідні лексичні одиниці різної частиномовної</p>	<p><i>константний компонент</i> – усталений, фіксований сектор номінативного простору в межах контурного функціонально-</p>

кордонів завдяки константному, тобто властивому лише цим структурам статусу матричних елементів	належності, формуючи окремий тематичний сектор	семантичного поля
дифузне функціонально-семантичне поле – функціонально-семантичне поле, що структурується умовно, через відсутність відповідних основотворчих елементів з матричним статусом і формується за рахунок злиття тематичних груп, які постійно мігрують під впливом полярності елементів контурних функціонально-семантичних полів до відповідних тематичних ланок останніх	тематична мігруюча група – набір номінацій, сектор дифузного функціонально-семантичного поля, що постійно мігрує під впливом полярності елементів контурних функціонально-семантичних полів до відповідних тематичних ланок останніх	
агент (актант) – учасник типової ситуації, який виконує певну направлену дію з використанням відповідного засобу	безпосередній засіб – засіб, який використовується Первинним агенсом безпосередньо або за допомогою залучення священника (вторинного агенса) для здійснення прямого впливу на об'єкт хрещення	проміжний засіб – засіб, який використовується агентом типової ситуації (окрім Первинного та вторинного агенсів) для здійснення певного впливу на об'єкт хрещення
дії-ефективи - підклас дій агентів за допомогою проміжних засобів, метою яких є досягнення очікуваного ефекту		
Первинний агенс – опосередкований агент (учасник) релігійного сценарію типової ситуації як трансцендентна особа, яка здійснює безпосередній вплив на об'єкт хрещення (посилає	вторинний агенс – учасник типової ситуації, актант світського та релігійного сценаріїв, представник волі Первинного агенса	пацієнс – елемент акціонального фрейму, на який направлена дія агенса ПАЦІЄНС – учасник типової ситуації «Хрещення дитини», що

<p>прощення гріхів, благодать і т.д.) та використовує вторинного агенса як медіума</p>		<p>уособлює обидва стани об'єкта хрещення (кандидата на хрещення і члена громади)</p>
<p>релігійний дискурс – складне когнітивно-комунікативне утворення, об'єднує не лише сам релігійний текст, а й певний набір екстралінгвістичних елементів: знання світу, судження, ціннісні установки, що забезпечує відповідне розуміння та сприйняття інформації; сукупність мовленнєвих актів, що зорієнтовані на долучення людини до віри</p>	<p>тип дискурсу – соціологічно детермінований різновид дискурсу, персональний або інституційний, що задається координатами статусно-рольових відносин, цілей дискурсу та його учасників</p>	<p>інтердискурсивний простір (інтердискурсивна сфера) – сфера взаємодії різних типів дискурсів</p>
<p>інтердискурсивність – явище кристалізації елементів певного типу дискурсу у іншому</p>	<p>інтердискурсивний ідентифікатор номінативного простору – лексема специфічно-ситуативного вжитку, що першочергово та автоматично апелює до визначеного номінативного простору і виконує роль його репрезентатора</p>	
<p>призма кодифікації (кодифікативна призма) – місце скупчення дискурсивних кодифікаторів</p>	<p>кодифікація – проходження інтердискурсивного ідентифікатора крізь призму дискурсивних кодифікаторів (під впливом певних дискурсивних чинників) під час якого, він актуалізує нове, не розкрите раніше значення</p>	<p>декодифікація – процес обернено пропорційний кодифікації, коли ідентифікатор не втрачає базового значення, створюючи безпосередню експліцитну апелятивну базу номінативного простору, в якому він був розміщений до потрапляння на</p>

		кодифікативну призму
<i>кодифікативне заломлення</i> – зміна кута проходження інтердискурсивного ідентифікатора під час кодифікації	<i>кодифікативна проєкція</i> – шлях інтердискурсивного ідентифікатора від базового дискурсу до іншого, в площині якого проходить інтердискурсивна актуалізація значення ідентифікатора	<i>інтердискурсивний чинник</i> – сукупність певних особливостей культурного, мовного, соціального характеру, що спонукає процес кодифікації
<i>інтердискурсивна актуалізація</i> – кінцевий результат кодифікації; кристалізація недосліджуваного раніше значення інтердискурсивного ідентифікатора певного номінативного простору	<i>лакуна</i> – експліцитна апелятивна база номінативного простору, до якого первинно належить ідентифікатор до потрапляння у інтердискурсивний простір	
<i>фрактал</i> – динамічна структура, яка схильна до постійного оновлення та постійної фрагментації, беручи за основу первинний екземпляр, що диктується стрімкими тенденціями актуалізації недосліджених раніше значень інтердискурсивних ідентифікаторів номінативного простору	<i>фрактальна модель</i> – засіб відображення розвитку та фіксації результатів актуалізацій інтердискурсивних ідентифікаторів номінативного простору	<i>фрактальний вузол</i> – окрема зона згущення в рамках фрактальної моделі інтердискурсивного ідентифікатора, що відображає набір фрагментів дискурсів, у яких відбувається актуалізація значення